

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ABDULLAH HARMANCI'NIN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUĞA GÖRELİK
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Tuba Nur KILIÇ
ORCID: 0000-0001-9205-6834

Danışman
Prof. Dr. Şerife AKPINAR
ORCID: 0000-0003-2821-517X

Konya – 2024

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimin boyunca bilgisini ve desteğini benden esirgemeyen ve bu çalışmanın yürütülmesi sırasında bana rehberlik eden değerli hocam ve danışmanım Sayın Prof. Dr. Şerife AKPINAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çocuk kitapları üzerine yaptığım çalışma süresince bana vaktini ayırıp sorularıma cevap vererek yardımcı olan çok kıymetli yazar ve akademisyen Prof. Dr. Abdullah HARMANCI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Süreç boyunca benden manevi desteklerini esirgemeyen ve her daim yanımda olan sevgili halama, kuzenlerime, dostlarıma ve canım ablam Fatma ŞAHİN'e; tüm yoğunluklarına rağmen ne zaman başım sıkışsa her zaman yardımına koşan ve bilgilerini benimle paylaşan sevgili arkadaşlarım Vildan ÖLMEZ'e, Cerennur DURMAZ'a, Mehmet KONUK'a ve Burak ÖZÇELİK'e; hayatımın her alanında maddi ve manevi desteklerini benden eksik etmeyen sevgili aileme ve özellikle kardeşlerim Beyza Nur, Büşra Nur ve Muhammed Emin'e destekleri için teşekkür ederim.

Tuba Nur KILIÇ

Ocak 2024

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	2
İÇİNDEKİLER.....	3
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	6
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	7
KISALTMALAR.....	8
ŞEKİLLER DİZİNİ	9
ÖZET.....	10
ABSTRACT	11
BÖLÜM 1.....	12
1. GİRİŞ.....	12
1.1. Problem Durumu	14
1.2. Araştırmanın Amacı	15
1.3. Araştırmanın Önemi	15
1.4. Sınırlılıklar.....	16
1.5. Tanımlar	17
BÖLÜM 2.....	18
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	18
2.1. Çocuğa Görelik.....	18
2.2. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Özellikler	19
2.3. Çocuk Kitaplarının Taşınması Gereken Dış Yapı (Tasarım) Özellikleri	19
2.3.1. Boyutlar	19
2.3.2. Kâğıt	19
2.3.3. Kapak ve cilt.....	20
2.3.4. Harfler	20
2.3.5. Sayfa düzeni	21
2.3.6. Resimler.....	21
2.4. Çocuk Kitaplarının Taşınması Gereken İç Yapı (İçerik) Özellikleri	23
2.4.1. Konu	23
2.4.2. İleti.....	25
2.4.3. Tema.....	26
2.4.4. Kahramanlar	26
2.4.5. Dil ve anlatım	28
2.4.6. Çevre	29
2.5. İlgili Araştırmalar	29
2.5.1. Makaleler.....	29

2.5.2. Tezler.....	31
BÖLÜM 3.....	34
3. ABDULLAH HARMANCI VE ÇOCUK KİTAPLARININ TANITIMI	34
3.1. Abdullah Harmancı'nın Hayatı	34
3.2. Abdullah Harmancı'nın Edebî Kişiliği.....	34
3.3. Abdullah Harmancı'nın Eserleri	34
3.4. Abdullah Harmancı'nın İncelenen Çocuk Kitaplarının Tanıtımları ve Özetleri	36
3.4.1. Hışirtı Avcısı	36
3.4.2. Aynalı Baba ile Râcî.....	43
3.4.3. Küçük Prens Hakem Olsun	50
3.4.4. Bilgenin Gölgesi.....	57
3.4.5. Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?.....	60
3.4.6. Evliya'nın Sırları	67
3.4.7. Dağın Kalbi Güm Güm Eder.....	73
3.4.8. Sırrımı Serçelere Söyledim	79
3.4.9. Leylaklar Prensesi	94
BÖLÜM 4.....	102
4. YÖNTEM.....	102
4.1. Araştırmanın Modeli	102
4.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme	102
4.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri	103
4.4. Verilerin Toplanması.....	103
4.5. Verilerin Analizi.....	104
BÖLÜM 5.....	105
5. BULGULAR	105
5.1. Hışirtı Avcısı	105
5.1.1. Kitabın dış yapı özellikleri	105
5.1.2. Kitabın iç yapı özellikleri	107
5.2. Aynalı Baba ile Râcî.....	115
5.2.1. Kitabın dış yapı özellikleri	115
5.2.2. Kitabın iç yapı özellikleri	117
5.3. Küçük Prens Hakem Olsun	125
5.3.1. Kitabın dış yapı özellikleri	125
5.3.2. Kitabın iç yapı özellikleri	127
5.4. Bilgenin Gölgesi.....	136
5.4.1. Kitabın dış yapı özellikleri	136
5.4.2. Kitabın iç yapı özellikleri	139
5.5. Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?.....	145
5.5.1. Kitabın dış yapı özellikleri	145

5.5.2. Kitabın iç yapı özellikleri	148
5.6. Evliya'nın Sırları	161
5.6.1. Kitabın dış yapı özellikleri	161
5.6.2. Kitabın iç yapı özellikleri	164
5.7. Dağın Kalbi Güm Güm Eder	175
5.7.1. Kitabın dış yapı özellikleri	175
5.7.2. Kitabın iç yapı özellikleri	177
5.8. Sırrımı Serçelere Söyledim	186
5.8.1. Kitabın dış yapı özellikleri	186
5.8.2. Kitabın iç yapı özellikleri	188
5.9. Leylaklar Prensese	205
5.9.1. Kitabın dış yapı özellikleri	205
5.9.2. Kitabın iç yapı özellikleri	208
BÖLÜM 6.....	225
6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	225
6.1. Tartışma.....	225
6.2. Sonuç	227
6.3. Öneriler.....	233
KAYNAKLAR.....	235
EKLER.....	239

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Abdullah Harmancı'nın Çocuk Kitaplarının Çocuğa Görelik Açısından İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **241** sayfalık kısmına ilişkin, 17/01/2024 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%8** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

17/01/2024

Tuba Nur KILIÇ

Prof. Dr. Şerife AKPINAR

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

17/01/2024

Tuba Nur KILIÇ

KISALTMALAR

bk.: Bakınız

cm: Santimetre

çev.: Çeviren, çevirmen

ed.: Editör

s.: Sayfa

vb.: Ve benzeri

vd.: Ve diğerleri

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Hışırtı Avcısı.....	36
Şekil 2. Aynalı Baba ile Râcî.....	43
Şekil 3. Küçük Prens Hakem Olsun.....	50
Şekil 4. Bilgenin Gölgesi.....	57
Şekil 5. Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?	60
Şekil 6. Evliya'nın Sırları.....	67
Şekil 7. Dağın Kalbi Güm Güm Eder.....	73
Şekil 8. Sırrımı Serçelere Söyledim.....	79
Şekil 9. Leylaklar Prensisi.....	94
Şekil 10. “Hışırtı Avcısı” ön ve arka kapak.....	106
Şekil 11. “Hışırtı Avcısı” sayfa resmi (s. 55).....	107
Şekil 12. “Aynalı Baba ile Râcî” ön ve arka kapak.....	116
Şekil 13. “Aynalı Baba ile Râcî” sayfa resmi (s. 24).....	117
Şekil 14. “Küçük Prens Hakem Olsun” ön ve arka kapak.....	126
Şekil 15. “Küçük Prens Hakem Olsun” sayfa resmi (s. 20).....	127
Şekil 16. “Bilgenin Gölgesi” ön ve arka kapak.....	138
Şekil 17. “Bilgenin Gölgesi” sayfa resmi (s. 40).....	139
Şekil 18. “Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” ön ve arka kapak.....	147
Şekil 19. “Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” sayfa resmi (s. 86).....	148
Şekil 20. “Evliya'nın Sırları” ön ve arka kapak.....	162
Şekil 21. “Evliya'nın Sırları” sayfa resmi (s. 72).....	163
Şekil 22. “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” ön ve arka kapak.....	176
Şekil 23. “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” sayfa resmi (s. 17).....	177
Şekil 24. “Sırrımı Serçelere Söyledim” ön ve arka kapak.....	187
Şekil 25. “Leylaklar Prensisi” ön ve arka kapak.....	206
Şekil 26. “Leylaklar Prensisi” sayfa resmi (s. 14).....	207
Şekil 27. “Leylaklar Prensisi” sayfa resmi (s. 64).....	208

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ABDULLAH HARMANCI'NIN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUĞA GÖRELİK AÇISINDAN İNCELENMESİ

Tuba Nur KILIÇ

Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının yetişkinlere kıyasla farklı olmasının keşfedilmesiyle beraber çocuğun ve çocuk dünyasının tanınması kolaylaşmıştır. Çocuğun yaşama yönelik tecrübelerini zenginleştirilmesi için çocuk gerçekliğini içinde barındıran kurmaca bir dünyaya adım atması gerekir. Bu sebeple çocuğun gelişim ve büyüme sürecine uygun eserlerle tanıştırılması bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Çocuğun duygu, düşünce ve yaşantılarının dikkate alındığı çocuğa göre olan eserlerle bu ihtiyaç karşılanabilir. Bu araştırmada Abdullah Harmancı'nın dokuz çocuk kitabının çocuğa görelik ilkeleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ele alınan eserler, dış yapı (boyut, kâğıt, kapak ve cilt, harfler, sayfa düzeni ve resim) ve iç yapı (konu, tema, kahramanlar, dil ve anlatım, ileti ve çevre) özellikleri bakımından iki ana başlık altında değerlendirilmiştir. Bu araştırma Abdullah Harmancı'ya ait yalnızca: "Hışırta Avcısı", "Aynalı Baba ile Râcî", "Küçük Prens Hakem Olsun", "Bilgenin Gölgesi", "Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?", "Evliya'nın Sırları", "Dağın Kalbi Güm Güm Eder", "Sırrımı Serçelere Söyledim" ve "Leylaklar Prensesi" adlı dokuz çocuk kitabı ile sınırlandırılmıştır. Bu dokuz çocuk kitabında toplam yetmiş dokuz hikâye çalışmaya konu olmuştur. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler üzerinde betimsel analiz yapılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre Abdullah Harmancı'nın araştırma kapsamında ele alınan dokuz çocuk kitabının dış yapı özellikleri incelendiğinde "Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?" ve "Leylaklar Prensesi" adlı kitaplarda metinde anlatılanlarla uyumayan toplam üç adet resim yer aldığı belirlenmiştir. Bu üç adet resim dışında tüm kitapların dış yapı özelliklerinin çocuğa göre olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocuk kitaplarının iç yapı özellikleri incelendiğinde ise kısa hikâyelerden oluşan "Evliya'nın Sırları" ve "Dağın Kalbi Güm Güm Eder" adlı kitaplarda toplam beş hikâyenin çocuğa göre olmadığı tespit edilmiştir. Bu beş hikâye dışında tüm kitapların iç yapı özelliklerinin çocuğa göre olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde ise incelenen dokuz çocuk kitabının dış yapı ve iç yapı özelliklerinin çocuğa göre olduğu belirlenmiştir. Bu sebeple eğitimcilerin ve ailelerin çocukları bu kitaplar ile buluşturmalarında bir sakınca bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuğa görelik, Abdullah Harmancı, çocuk kitapları, hikâye.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Education Program
Master Thesis

INVESTIGATION OF ABDULLAH HARMANCI'S CHILDREN'S BOOKS IN TERMS OF RELATIVITY TO CHILDREN

Tuba Nur KILIÇ

With the discovery that children's interests and needs are different from those of adults, it has become easier to recognize the child and the child's world. For the child to have a more fulfilling existence, he or she needs to enter a made-up world where children's realities are present. As a result, it is now necessary to expose children to literature that is appropriate for the child's development and growth process. This need can be met with suitable literature for the child, in which the child's feelings, thoughts, and experiences are taken into account. This study is aimed at analyzing Abdullah Harmanci's nine children's books in terms of their relevance to the child. For this purpose, the works were evaluated under two main headings in terms of external structure (size, paper, cover and binding, letters, page layout, and picture) and internal structure (subject, theme, heroes, language and expression, message and environment) features. This study was limited to nine children's books by Abdullah Harmanci: "Hışırtı Avcısı", "Aynalı Baba ile Râcî", "Küçük Prens Hakem Olsun", "Bilgenin Gölgesi", "Kışın Şarkısını Kim Söylecek?", "Evliya'nın Sırları", "Dağın Kalbi Güm Güm Eder", "Sırrımı Serçelere Söyledim" and "Leylaklar Prensesi". This study focused on an overall collection of seventy-nine stories from these nine children's books. This study employed the document analysis method, one of the qualitative research designs. A descriptive analysis was made of the data obtained as a result of the research.

According to the findings obtained as a result of the research, when the external structure features of Abdullah Harmanci's nine children's books were analyzed, it was determined that there were a total of three pictures in the books titled "Kışın Şarkısını Kim Söylecek?" and "Leylaklar Prensesi" that did not match the text. It was determined that every book's external structure, with the exception of these three images, was appropriate for children. When the internal structure features of children's books were analyzed, it was determined that a total of five stories in "Evliya'nın Sırları" and "Dağın Kalbi Güm Güm Eder", which consist of short stories, were not appropriate for children. Except for these five stories, it was concluded that the internal structure features of all the books were suitable for children. In general, it was determined that the external structure and internal structure features of the nine children's books examined were child-friendly. For this reason, there is no harm for educators and families to bring children together with these books.

Keywords: Relative to child, Abdullah Harmanci, children's books, story.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Çocuğun kendine özgü mantığı, düşünüşü, psikolojisi ve dili vardır. Çocuğun ilgisinin ve algı düzeyinin yetişkin bireylerden farklı olmasının keşfedilmesiyle birlikte çocuğun ve çocuk dünyasının tanınması kolaylaşmıştır. Çocuğun yaşama ve insana yönelik tecrübelerinin zenginleşmesi için gerçekliği içinde barındıran kurmaca bir dünyaya adım atması gerekmektedir. Bu sebeple çocuğun gelişim ve büyüme sürecine uygun eserlerle tanıştırılması bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Çocuğun duygu, düşünce ve yaşantılarının dikkate alındığı çocuğa göre olan eserlerle bu ihtiyaç karşılanabilir.

Çocuğa görelilik “Çocuğun hayal gücüne hitap eden, onun rahatça ve zevk alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatım biçimini barındıran, ilgi duyacağı konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönüyle besleyen, kurgusu ve olay örgüsünün çocuğun kavramasını zorlaştıracak düzeyde karışık olmadığı dikkat dağıtıcı ayrıntılardan giderilmiş olan” olarak tanımlanabilir (Sever, 2003). Çocuğa görelilik; hazırlanacak okuma metninde çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını, dil evrenini dikkate almayı gerektirir (Sever, 2021).

Çocuğun anlayabileceği bir dil ile oluşturulan çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göre bir anlatımı özünde taşımalıdır (Şirin, 2000). Çocuğa göre olan eserler, çocukta okuma kültürünün oluşmasını sağlayan temellerdendir. Çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilen bu ürünlerin bazı edebî nitelikleri barındırması gerekir. Çocuk edebiyatı, çocukluk çağında olanların duygu, düşünce ve hayal dünyalarına hitap eden yazılı ve sözlü bütün eserleri kapsar. Bu nedenle bu eserlerin yetişkinler için hazırlanan ve edebî nitelik taşıyan eserler gibi etkili ve güzel olması gerekmektedir (Sever, 2003). Çocuk gerçekliğinin önemsendiği ve edebî duyarlılıkla oluşturulan eserlerin dış yapı ve iç yapı özelliklerinin niteliği, çocuğun kitapla etkileşim kurabilmesi yönüyle önemlidir (Kirazlı, 2019). Bu sebeple eserin dış yapı (boyut, kâğıt, kapak, cilt, harfler, sayfa düzeni, resim) ve iç yapı (konu, tema, kahramanlar, dil ve anlatım, ileti ve çevre) özellikleri çocuğun yaş ve gelişimine uygun olmalıdır.

Çocuklara sunulacak kitapların boyutlarındaki çeşitlilik, çocukların büyük ve küçük kavramlarını görerek somutlaştırmaları ve kitaba yönelik ilgilerinin sürekliliği için gereklidir (Sever, 2007). Oğuzkan (2013), çocuk kitaplarının 16x23 cm büyüklüğünde olmasının normal olabileceğini belirtmiştir.

Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın özelliği, kitabın baskı ve resim kalitesi bakımından önemli olduğu kadar kitabın çocuk tarafından kullanılma süresinin belirlenmesi açısından da önemlidir. Kâğıdın parlak olmayan türden bir kâğıt olması, bununla birlikte dayanıklı ve kaliteli (en az ikinci hamur) olması gerekmektedir (Oğuzkan, 2013).

Çocuğu kitapla buluşturan en önemli etmen kitabın kapağıdır (Oğuzkan, 2021). Çünkü kapağın tasarım özellikleri ve kapak görselinin çocuk üzerindeki etkisi, çocuğun kitabı okuma heves ve arzusunu artırır. Kitabın uzun süre dağılmadan kullanılabilmesi için ciltlemeye özen gösterilmelidir. Dikişsiz ve ciltsiz kitaplar çabuk yıpranıp dağılıbilir. Bu sebeple cilt, çocukların sağlığını olumsuz etkileyecek tel zimba yerine dikişle yapılmalıdır (Sever, 2007).

Kitapta kullanılan harflerin boyutu birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri için 12 puntodan küçük olmamalıdır. Dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri için kitaplarda 10 puntoluk harfler kullanılabilir (Oğuzkan, 2013).

Çocukların kitabı rahat ve kolay okuyabilmesi için sayfa düzeninde bütünlük sağlanması gerekmektedir. Sayfadaki renklerin, harflerin, çizgilerin ve kenar boşluklarının oluşturduğu bütünlük, sayfada anlatılmak istenen olayları belirginleştirir (Berger, 2013). Sayfa düzenindeki özen, çocuğun görsel algısını uyararak kitabı okuma isteğini artıracaktır. Sayfa düzeninde çocuğun dikkatini dağıtacak herhangi bir unsur bulunmamalıdır.

Çocuk kitaplarında resim büyük önem taşımaktadır. Çünkü resim, metinde anlatılan olayları tamamlayan, yazılı bir şekilde belirtilenleri zihinde canlandırmayı kolaylaştıran görsel unsurdur. Resimler sayfanın ve metnin en uygun yerinde konumlandırılmalı; sayfada yer alan diğer öğelerle uyum içerisinde olmalıdır. Resimler metnin akışına uygun olarak verilip metinde anlatılanlarla birbirini tamamlamalıdır (Ceylan, 2019). Çocuk kitaplarındaki resimler estetik değer taşımalıdır. Estetik bir değer oluşturmayan, baskı sırasında renklerin birbirine geçtiği, desen ve düzenleme hatalarının olduğu resimlerin bulunduğu kitaplar, çocuğun kullanımına sunulmamalıdır (Sever, 2021).

Çocuk kitaplarındaki konular, çocukların yaşantılarıyla ilgili olmalı ve gerçekliğe uygun düşmelidir (Sever, 1995). Çocuklar okudukları kitaplardan yoğun bir şekilde etkilenebilmektedir. Bu sebeple bir çocuk kitabında sevgi, arkadaşlık, dostluk, özveri, yardımlaşma ve dayanışma, iyilik, dürüstlük, barış, araştırmacılık, kahramanlık nitelikleri kavratıcı ve benimsetici olmalıdır. Çocuk kitaplarında kin ve nefrete yer yoktur. Düşmanlık telkin eden konular, çocuk kitaplarında yer almamalıdır (Yurttaş, 1997).

Konu ve tema arasında güçlü bir ilişkinin olması kitabın çocuk üzerindeki edebî etkisini artırır (Sever, 2007). Tema açık ve anlaşılır olmalı, karmaşık ve çocukların anlayamayacağı şekilde olmamalıdır. Çocuklar üzerinde olumlu etki bırakacak duygular, çocuğa hissettirilerek verilmelidir. Çocuk kitaplarındaki iletiler ise çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkıda bulunmalıdır (Cesur ve Baş, 2015). Yazar, duygu ve düşüncelerini iletiler yoluyla çocuğa empoze etmemelidir.

Kahramanlar, çocuğun ilgisini çekebilecek nitelikte olmalıdır. Çocuk ve kitap arasında bir bağın oluşabilmesi için kahramanların hem fiziksel hem de kişilik özellikleriyle sevimli ve ilginç olmaları gerekmektedir. Kahramanların fiziksel ve psikolojik özellikleri tasvir edilirken abartıya kaçılmamalı, özellikleri gerçekçi olmalıdır (Sever vd., 2013). Kitapta çocuğun özdeşim kurabileceği açık ve devingen kahramanların varlığı, kitabın çocuğa göre olmasında önemli bir faktördür.

Çocuğa göre olan metinlerde çevre; olayın ya da olayların gelişmesinde, kahramanın değişiminde yönlendirici ve belirleyici bir özelliğe sahiptir. Çocuk edebiyatı eserlerinde, kahramanın çevresiyle yaşadığı etkileşim, çocuk okurlar için önemli birer yaşantı kaynağıdır (Sever, 2007).

Çocuk kitaplarında dil ve anlatımın önemi çok büyüktür. Çocuklar için hazırlanacak olan metinlerin, çocuğun içinde bulunduğu bilişsel düzeyin dikkate alınarak oluşturulması gerekir. Çocukların okuma kültürü edinmiş bireyler olarak hayata katılmalarında, çocukluk dönemlerinde karşılaştıkları kitapların dilsel niteliği belirleyici bir faktördür. Bu sebeple, çocukların okuma çağına geldiklerinde dil ve anlam düzeylerine uygun, Türkçenin anlatım olanaklarını ve güzelliğini yansıtan metinlerle karşılaşmaları gerekir (Sever, 2007). Çocuğa görelilik niteliğine sahip olması gereken bir eserde anlatım açık, duru ve akıcı olmalıdır. Çocuklar için metinler hazırlanırken sözcük ve deyimlerin seçiminde, çocuğun okuma yeteneği, kavrayış düzeyi ve kelime hazinesi daima göz önünde bulundurulmalıdır (Oğuzkan, 2013).

1.1. Problem Durumu

Yaş ve gelişim düzeyine uygun olan, dikkatini çekebilecek eserlerle karşılaşmış çocuk, kitap okuma alışkanlığı kazanacaktır fakat çocuğa göre olmayan eserler çocuğun ilgisini çekmeyecek ve çocuğu kitaptan uzaklaştıracaktır. Çocuğun duygularının, düşüncelerinin ve çocuk gerçekliğinin dikkate alındığı, çocuğa görelilik niteliğine sahip eserlerle tanıştırılması gerekir.

Araştırmanın Abdullah Harmancı ile tanışması üniversite ders dönemine denk gelmiştir. O zamanlarda Harmancı'yı bir öğretim üyesi olarak tanımanın yanı sıra araştırmacı tarafından yazar olarak da ilgi ile takip edilmiştir. Harmancı'nın yetişkinlere yönelik türde ve tarzda yazan bir yazar olmasının yanında son yıllarda çocuk edebiyatı türünde de kitaplar yazması, kısa sürede çok fazla kitap çıkarması araştırmacı tarafından ilgi çekici bulunmuştur. Bu sebeple, Harmancı'nın ortaya koyduğu eserlerde çocuk gerçeğliğinin dikkate alınıp alınmadığı araştırmacı için merak konusu olmuştur.

Abdullah Harmancı'nın çocuk kitaplarının çocuğa görelik açısından incelenmesini amaçlayan bu çalışmanın problem cümlesini "Abdullah Harmancı'nın çocuk kitapları, çocuğa görelik ilkeleri açısından nasıl bir özellik göstermektedir?" sorusu oluşturur.

Araştırmanın alt problem cümleleri ise şunlardır:

1. Abdullah Harmancı'nın çocuk kitapları dış yapı özellikleri bakımından çocuğa görelik ilkelerine uygun mudur?
2. Abdullah Harmancı'nın çocuk kitapları iç yapı özellikleri bakımından çocuğa görelik ilkelerine uygun mudur?

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Abdullah Harmancı'nın çocuk kitaplarının çocuğa görelik ilkeleri açısından incelenmesidir. Bu amaçla ele alınan eserler, dış yapı (boyut, kâğıt, kapak ve cilt, harfler, sayfa düzeni ve resim) ve iç yapı (konu, tema, kahramanlar, dil ve anlatım, ileti ve çevre) özellikleri bakımından iki ana başlık altında değerlendirilmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Edebî metinler, yapıları gereği okur üzerinde birtakım etkiler yaratır ve okurun zihin dünyasını yeni arayışlara yöneltir. Kelimelerle oluşturulan yeni anlam örüntüleri, okuru düşünmeye teşvik eder.

Baymur ve Demiray'a (1961) göre bir insana okuma zevki ve isteği kazandırılabilmek için onu iyi kitaplarla karşılaştırmak gerekir. Bu sayede kişilerin bu eserler hakkında eleştirel düşüncelere sahip olmaları ve okudukları üzerinde düşünme alışkanlığı kazanmaları sağlanır.

Çocukların yetişkinlere kıyasla ilgi ve ihtiyaçları farklıdır. Çocuğun kendine özgü bir anlam dünyası vardır. Çocuğun yaşama yönelik tecrübelerini zenginleştirmesi için çocuk gerçeğliğini içerisinde barındıran kurmaca bir dünyaya adım atması gerekir.

Sever (2021) çocuk edebiyatını “Erken çocukluk devresinden başlayıp ergenlik çağını da içine alan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama seviyelerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal nitelikler barındıran ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini artıran ürünlerin genel adıdır.” şeklinde tanımlamıştır. Turan’a (2022) göre gerçek çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa göreliği ve çocuk gerçekliğini dikkate alarak çocuk gözüyle çocuk için yazılmış eserlerdir.

Sanatçı duyarlılığıyla oluşturulmayan, edebî ilkelere ve çocuk gerçekliğine uygun olmayan kitapların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu tür kitaplarla karşılaşan çocuğun kitapla arasındaki ilişki zayıflayabilir (Kirazlı, 2018). Bu sebeple çocuk kitaplarının incelenmesini hedefleyen çalışmaların varlığı önem arz etmektedir. Çocuğa görelik; çocuğun ilgilerini, ihtiyaçlarını, dil evrenini dikkate almayı ve oluşturulacak okuma metinlerini bunlarla örtüştürmeyi gerektirir (Sever, 2021). Bu bağlamda, çocuğun gelişim sürecine uygun eserlerle tanıştırılması bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Çocuğun duygu, düşünce ve yaşantılarının dikkate alındığı, çocuğa görelik niteliklerine sahip eserlerle bu ihtiyaç karşılanabilir. Çocuklara okuma zevk ve isteği kazandırabilmek için onları doğru kitaplarla karşılaştırmak gerekir. Burada görev ailelere ve öğretmenlere düşmektedir. Abdullah Harmancı’nın çocuk kitaplarının incelendiği bu çalışma ile yazarın ve kitaplarının öğretmenler ve aileler başta olmak üzere daha geniş bir çevre tarafından tanınmasına yardımcı olacağı öngörülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma Abdullah Harmancı’nın aşağıda künye bilgileri verilen kitapları ile sınırlandırılmıştır. Kitapların sıralaması yayımlandıkları sıraya göre yapılmıştır:

1. Harmancı, A. (2021). *Hışırta avcısı*. Beyaz Bulut.
2. Harmancı, A. (2021). *Aynalı Baba ile Râcî*. Timaş İlk Genç.
3. Harmancı, A. (2021). *Küçük Prens hakem olsun*. Timaş İlk Genç.
4. Harmancı, A. (2021). *Bilgenin gölgesi*. Beyaz Bulut.
5. Harmancı, A. (2021). *Kışın şarkısını kim söyleyecek?* Timaş İlk Genç.
6. Harmancı, A. (2021). *Evliya’nın sırları*. Turkuvaz Çocuk.
7. Harmancı, A. (2022). *Dağın kalbi güm güm eder*. Beyaz Bulut.
8. Harmancı, A. (2022). *Sırrımı serçelere söyledim*. Beyaz Bulut.
9. Harmancı, A. (2022). *Leylaklar prensesi*. Uçan At.

Bu kitaplar, tez önerisinin sunulduğu tarih itibarıyla yazara ait yayımlanan ilk dokuz çocuk kitabıdır. O tarihlerde yayımlanmış yazara ait “Ötücü Kuşlar Festivali” adlı kitap, seminer döneminde incelendiği için tez çalışmasına dâhil edilmemiştir. Yazarın “Ötücü Kuşlar Festivali” adlı kitabı hariç, o dönem yayımlanan bütün çocuk kitapları çalışmada yer almıştır. Söz konusu kitapların ele alınıp değerlendirilmesi “çocuğa görelilik” ilkesi bağlamında sınırlı tutulmuştur.

1.5. Tanımlar

Çocuk Edebiyatı: Çocukların düşünce ve duyarlılığına, büyüme ve gelişmelerine, eğitimlerine, duygularına, hayal dünyalarına ve zevklerine katkıda bulunma amacı ile geliştirilen edebiyattır (Şirin, 2000).

Çocuğa Görelilik: Kitabın hem içerik, tasarım ve eğitsel özelliklerinin çocuğun yaşı, gelişim özellikleri, dil ve anlam evreni, ilgi ve hayal dünyası ve onun görüş açısıyla uyuması hem de edebî olma unsurlarını yerine getirmesidir. Diğer bir ifadeyle çocuğa görelilik; kitabın ve görsellerin boyutu, kapağın dikkat çekiciliği, kâğıdın ve cildin kalitesi, harflerin türü, sayfa düzeni ve resimlerin niteliği; konunun özellikleri, tema ve iletilerin uygunluğu, kullanılan dil ve anlatım gücü, karakterlerin nitelik ve davranışlarının çocukla kitap arasındaki ilişkide, kitabın yazın olma unsurlarına ve çocuğun gerçekliğine uygun olmasını sağlayan tüm unsurların birleşimidir (Sever, 2021; Dilidüzgün, 2007).

Dış Yapı: Çocuk kitaplarının boyutları, kâğıt türü, kapak ve cildi, harfler, sayfa düzeni ve resimler kitapların dış yapı özelliklerini belirleyen unsurlardır. Kitaplar, çocukları okumaya isteklendirecek bir tasarım anlayışını yansıtmalı, çocuklar kendileri için oluşturulan bir araca verilen önemi, gösterilen saygıyı, kitabın dış yapı (biçimsel) özellikleriyle bütünleşmiş olan tasarım özeninden anlayabilmelidir (Okuyan, 2009).

İç Yapı: Bir çocuk edebiyatı eserinin; teması, konusu, kahramanları, planı, dili ve anlatımı ile bütünlük oluşturarak kendine özgü bir kişilik kazanmasıdır (Oğuzkan, 2021).

BÖLÜM 2

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Çocuğa Görelilik

Çocukların ilgi, ihtiyaç ve gelişimlerinin bir yetişkine göre farklılıklar göstermesi, edebiyat dünyasında çocuk edebiyatı kavramının oluşmasını sağlamıştır. Çocuk edebiyatı, çocuklar için oluşturulan tüm edebî eserleri içine alır. Çocuk edebiyatının hedefi, çocuk ve edebiyat arasında bağ kurmaktır. Bu da edebî eserlerle gerçekleştirilebilir.

Çocuk edebiyatı, çocukluk döneminde olan kişilerin duygu, düşünce ve hayallerine hitap eden sözlü ve yazılı bütün eserleri içerir. Çocuk kendi özel ilgilerine uyan ve renkli dünyasına seslenen kitaplar okumak ister (Oğuzkan, 2021). Çocuklara hitap etmek üzere oluşturulan kitaplarda çocukların kavrama düzeylerini, gelişim dönemlerini, dili ve ihtiyaçlarını dikkate almak gerekir. Çocuk eserleri çocuğa uygun olmalı fakat çocukça olmamalıdır (Dilidüzgün, 2007).

Çocuğun yetişkinlerden farklı kavrama düzeyi ve gelişim özellikleriyle büyüdüğü anlaşıldıkça çocuk için oluşturulacak edebiyat farklı biçemlere bürünür. Çocuk ve yetişkini birbirinden ayırt eden kavrama düzeyi ve dil, çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygun oluşturulacak edebiyata yön vermede etkin olur (Şirin, 2019). Çocuklara özgü hazırlanan eserlerin; fiziksel, sosyal, bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini destekleyebilmesi ve geliştirebilmesi için tasarım ve içerik olarak çocukların düzeyine göre hazırlanmış olması gerekir (Alan vd., 2016).

Yurttaş (1997) çocuğa göreliği “Çocuğun hayal gücüne seslenen, onun kolayca ve zevk alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı özünde bulunduran, ilgisini çekecek konuları işleyen, onun duygu ve düşünce yönünden gelişmesini sağlayan, kurgusu karmaşa içermeyip onun algılayabileceği düzeyde olan, dikkat dağıtıcı detaylardan arıtılmış olan.” şeklinde ifade eder. Akbayır ve Şahin’e (2005) göre edebî yapıtlar çocuğu eğlendirmeli, çocukta estetik zevk ve güzellik duygusu oluşturmali, çocuğa farklı bakış açıları kazandırmalı ve onu bilgilendirmelidir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı eserleri aynı zamanda pek çok özelliğe sahip olmalıdır.

Çer (2016), çocuğa göre olan bir metinde bulunması gereken özellikleri şöyle sıralamıştır:

- “Kitabın tasarım ve içerik özelliklerinin çocuk gerçekliğine uygun olması gerekir.
- Çocuğun bakış açısının, ilgi ve ihtiyaçlarının, algılama düzeyinin ve dil ve anlam evreninin kitaba yansması gerekir.
- Kitabın sanatçı duyarlılığını öne alması gerekir.
- Kitabın yazarı ve çizeri çocuk gerçekliğinin farkında olmalı, görsel dilin ve sözcüklerin imkânlarıyla ortak bir anlam dünyası oluşturmalarıdır.
- Kitabın bir edebiyat ürünü olduğunun göz önünde bulundurulması gerekir.
- Yetişkin bakış açısının ve düşünce şeklinin çocuk kitaplarında bulunmaması gerekir.”

2.2. Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken özellikler dış yapı (tasarım) özellikleri ve iç yapı (içerik) özellikleri olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmıştır.

2.3. Çocuk Kitaplarının Taşınması Gereken Dış Yapı (Tasarım) Özellikleri

2.3.1. Boyutlar

Çocukların kitaplara olan ilgileri, buldukları yaş grubuna göre değişiklik gösterebilmektedir. Farklı tasarım özellikleri ile meydana getirilen kitaplar, çocukların kitaplara olan ilgilerinin artmasına olanak sağlamaktadır. Çocuk, okul çağına eriştiğinde kendi yaş grubuna uygun boyutlardaki kitapları okumalıdır (Sever, 2007). Çocuklar farklı büyüklükteki kitaplara göz atmaktan ve okumaktan zevk alırlar. Sürekli benzer boyutlarda hazırlanan kitapları okumaktan hoşlanmazlar. Bununla beraber kitapların hacim ve ağırlık bakımından rahatça taşınmaya ve kullanılmaya uygun nitelikte olmaları gerekir. Belli bir dizide çıkan kitapların eşit boyda ve hacimde olması, şahsi kitaplık kurmak isteyen çocuklar için önemlidir. Çocuk kitaplarının 16x23 cm büyüklüğünde olması normal sayılmaktadır (Oğuzkan, 2021).

2.3.2. Kâğıt

Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıdın özelliği, çocuğun kitapla sağlıklı iletişim kurabilmesi için önemlidir. Çocuğun kitaba istekle yönelebilmesi ve okuma alışkanlığı kazanabilmesi için kâğıt kalitesine dikkat edilmesi gerekmektedir (Akyüz, 2014). Kitaplarda kullanılan kâğıdın mat, yani parlak olmayan türden bir kâğıt olması, bununla beraber dayanıklı ve kaliteli (en az ikinci hamur) olması gerekir (Oğuzkan, 2021). Çocuk edebiyatı ürünlerinde kullanılan kâğıt, resimlerin niteliğini ve renklerini özgün şekilde yansıtabilmeli, yazılanların rahatça okunabilmesine olanak sağlamalıdır (Sever, 2007).

2.3.3. Kapak ve cilt

Kapak, çocuğun kitapla ilk etkileşimini sağlayan en önemli ögedir. Çocuğun kitabın kapağında gerçekleştireceği ön okumayla elde ettiği izlenim, kitabı okumaya dair tavrını belirlemektedir.

Kitapların dayanıklılığını artıran en önemli unsur kapaktır. Sağlam ve çocuğun beğendiği bir kapak veya cilt, kitabın okunma ve uzun süre korunma şansını çoğaltır. Ciltsiz veya dikişsiz kitaplar hızla dağılır ve yıpranır. Bu durum, çocukların kitaba olan ilgisini azaltacağı gibi kişisel kitaplık oluşturma alışkanlığı kazanmalarını da engelleyebilir (Oğuzkan, 2021). Kitap seçen çocuğun kitapla ilk tanışma aracı olan kapak renkli ve bol resimli olmalı, çocuk için ilgi çekici özellikler içermelidir. Böylelikle kapağı gören çocuğun kitaba isteyerek yaklaşması sağlanabilir (Şirin, 2000). Kapak tasarımı ve resmi estetik değer taşımalıdır. Çocuğun duyu ve düşünce dünyasını harekete geçirerek kitabın içeriğine yönelik fikrî bir hazırlık yapmasına olanak sağlamalıdır. Kitaba ilişkin çeşitli ipuçlarının verildiği arka kapak aktarımlarında merak öğeleri kullanılmalıdır (Akyüz, 2014). Çocuk kitaplarında karton kapak kullanılmalıdır. Kapağın kırılma özelliği az olmalı, kapak ön yüzündeki yazıları ve resimleri açık bir biçimde yansıtabilecek doku ve özellikte olmalıdır (Karatay, 2012).

Kitabın uzun süre dağılmadan kullanılabilmesi için ciltlemeye özen gösterilmesi gerekir. Kitapların uzun süre özelliklerini kaybetmeden, görsel tasarımın etkisini koruyacak ve devam ettirecek şekilde, dağılmadan kullanılması gerekir. Bundan dolayı ciltleme, çocukların sağlığını olumsuz etkileyebilecek olan tel zımba yerine, dikiş (ip) ile yapılmalıdır (Sever vd., 2013).

2.3.4. Harfler

Çocuk kitaplarında kullanılan harflerin boyutu, rengi ve karakteri kitabı okunabilir kılması bakımından önemlidir. Sayfa düzeninin niteliğini etkileyen harfler, sözcüklerin kolayca okunmasına imkân sağlamalı ve çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak seçilmelidir. Harfin karakteri ve rengi çocuğu okumaya heveslendirmelidir. Harf, sözcük ve satır aralarındaki boşluklar sayfa düzeni ile bütünlük oluşturmali, sayfaya görsel çekicilik katmalıdır (Sever vd., 2013).

Okul öncesi çağıdaki çocuklara hitap eden kitaplarda 24, 22, 20; ilköğretimin ilk yıllarındaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda ise 18, 16, 14 punto büyüklüğündeki harflerin kullanılması tercih edilmelidir. Çocukların yaşları büyüdükçe, kitaplarda kullanılan puntoların

boyutları küçültülmelidir (Sever, 2007). Oğuzkan (2021) ve Şirin'e (2000) göre metinlerde kullanılan harflerin boyu birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri için 12 puntodan küçük olmamalıdır. Dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri için hazırlanan kitaplarda 10 puntoluk harfler kullanılabilir. Ortaokula devam eden çocuklar için yayımlanan kitaplarda 10 punto büyüklüğünde harfler normal sayılmaktadır. Metinlerde karmaşık yazı tipleri kullanılmamalı, göz yormayacak bir stil tercih edilmelidir.

2.3.5. Sayfa düzeni

Kitabın sayfalarında yer alan tüm görsel öğelerin uyum içinde olması gerekir. Bu sebeple çocuk kitaplarında sayfa düzenine dikkat edilmesi önemlidir. Okunabilirlik, yazılı iletişim araçlarında aranan en önemli özelliklerden biridir. Yazı karakterlerinin yapıları, diziliş özellikleri ve tasarımın genel hâli okunabilirliği tipografik olarak azaltıp çoğaltan faktörlerdir (Sönmez, 2003). Çocuk kitaplarında bulunan yazı, resim, fotoğraf, tablo, rakam, grafik, karikatür gibi öğeler sayfa düzenini oluşturan asıl bileşenlerdir (Sever vd., 2007).

Çocuk kitaplarında normal aralıklı veya normalden biraz daha çok aralıklı satırlarla dizilmiş sayfalar tercih edilmelidir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılması uygun görülmektedir. Çift sütunlu sayfalar yerine tek sütunlu sayfalar okuma rahatlığı açısından daha iyidir (Oğuzkan, 2021). Sayfa üzerinde yer alan öğeler; zıt ve parlak renkler, yalın ve hareketli çizgilerle içeriğe uygun bir sıra içinde sayfaya aktarılmalıdır. Tasarım, çocuğun yaş düzeyine uygun olarak yazı ve resim ile dengelenmelidir (Çer ve Şahin, 2016).

2.3.6. Resimler

Resim, sanatçının kendi dünyasında oluşturduğu içeriği görünür kılan bir öğedir. Sadece kendi diliyle bir düşünce dünyası oluşturabildiği gibi bir yazarın kurguladığı yaşam durumunu da görselleştirebilir. Çocuk kitaplarında resim, kendi başına görsel bir öğe olarak önemli bir işleve sahip olduğu gibi metinle birlikte düşünüldüğünde de anlamı genişleten, tamamlayan, açıklayan hatta bazen metne yeni anlamlar kazandıran estetik bir uyaran olur. Çocuk kitaplarındaki sanatçı duyarlılığıyla yapılan resimler, çocukların görme duyularının eğitilmesinde önemli rol oynar (Sever, 2021).

Çocuk kitaplarında resmin rolü çok büyüktür. Kaya (2000) resmi, "Metni açıklamak ya da süslemek amacıyla kitaplara konan baskı veya çizim." olarak açıklamaktadır. Çocuk kitaplarında bulunan resimler, kavramlar oluşturabilir; metinden ayrı olarak tek başına da

hedeflenen anlam bütünlüğünü sağlayabilir. Resimleme, süsleme olarak kullanılmasının yanında metnin akılda kalmasını ve anlaşılmasını sağlar. Metne yeni bir yorum ekler.

Resimlerin yapılış amaçları farklılık gösterebilir. Kıbrıs (2006), Oğuzkan (2021) ve Şirin (2000) çocuk kitaplarındaki resimleri işlevleri bakımından üç gruba ayırır:

- *“Süsleyici resimler: Bir konuyu açıklamaktan çok o metnin sembolik tarafını belirtmeye yarayan süsleyici resimler, hayal gücünün artmasına katkıda bulunup güzellik duygusunu geliştirebilir.*
- *Metni açıklayıcı ve yorumlayıcı resimler: Metnin derinlemesine yorumlanmasında ve açıklanmasında fayda sağlarlar. Okumayı yeni öğrenmeye başlamış bir çocuk, pek çok sözcüğün anlamını somut bir şekilde genellikle açıklayıcı resimler yardımıyla anlar.*
- *Metni tamamlayıcı resimler: Yazıyla anlatılması zor olan ayrıntılı nesnelere ve olayların kolayca anlaşılabilmesi amacıyla çizilir.”*

Çocuk kitaplarındaki resimlerin çocuğun yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanması gerekir. Okul öncesi dönemde bulunan çocuklarla okumaya yeni başlamış çocuklar için düzenlenen kitaplarda her bir sayfanın dörtte üçünün resme ve dörtte birinin yazıya ayrılması uygun görülmektedir (Oğuzkan, 2021). Karatay (2016) ve Kıbrıs (2006), çocuk kitaplarındaki resimlerin yaş düzeylerine göre resim-metin oranını 2-7 yaş grubu için kitabın dörtte biri yazı, dörtte üçü resim; 7-9 yaş grubu için dörtte ikisi resim; 9-12 yaş ve üzeri için dörtte üçü yazı, dörtte biri resim olarak belirlemiştir.

Resimler siyah-beyaz olabileceği gibi gerekirse renklendirilebilir. Renkli resimler, ilkökul çağındaki çocuklar için cezbedici olabilir (Oğuzkan, 2021). Resimler sayfa düzeni içinde bütünlük oluşturmalıdır. Çocuk kitaplarındaki resim- metin uyumu, sayfa kenarlarındaki boşluklar ve bunların sayfadaki diğer tüm unsurlarla oluşturduğu uyum, sayfa düzenini sağlayan bileşenler olarak bir bütün hâlinde değerlendirilebilir. Çocuk kitaplarının ön ve arka kapakları ile iç sayfalarının izleme ve okuma isteği uyandırabilecek nitelikler barındırması gerekir. Metinde anlatılanlarla o sayfadaki resimlerin tutarlı olması da gerekir. Konuyla ilgili olmayan, sadece sayfaları süsleme amacı taşıyan resimler, çocukların kitaba olan ilgisine zarar verebilir (Sever, 2021). Resimler metinden önce veya sonra verilebileceği gibi metinle aynı sayfada ya da yan yana konumlandırılabilir.

Çocuk kitapları, yetişkin kitaplarından farklı olarak ayrı bir duyarlılık gerektirir. Bu durum, içerik için gerekli olduğu gibi resimlemeler için de gereklidir. Her yazar çocuk kitabı yazmamaktadır. Bu bağlamda her ressam da bir çocuk kitabını resimleyememektedir (Temizyürek vd., 2021). Sanatsal bir duyarlılık ile hazırlanan resimlerin, çocukların gelişim dönemine olan yararlarını Sever (2021) şöyle özetlemiştir:

- *“Resimler, çocukların zihinlerinde varlıkların ve nesnelere imgelerini oluştururken kavramsal gelişimine yardımcı olur.*
- *Kitaptaki resimlerle soyut kavramların anlaşılması kolaylaştırılır.*
- *Sözcüklerle aktarılamayan duygu ve düşüncelerin dışavurumuna katkıda bulunur.*
- *Çocuğun birden çok duyusuyla kitap okuma veya okunanı dinleme sürecine aktif olarak katılmasını sağlar.*
- *Düş ve düşünme gücünü geliştirme alıştırmaları için fırsat sağlar.*
- *Çocuğa sanat dilinin pek çok anlam içerebileceğine yönelik ilk tecrübeleri kazandırır.*
- *Resimler üzerine konuşulması, çocuğun konuşma ve dinleme becerilerini geliştirir.*
- *Çocuğu okumaya teşvik eder.*
- *Çocukların ‘Sanat nedir, sanatçı kimdir?’ sorularını cevaplayabilecekleri somut örnekler oluşturur.*
- *Çocuğun doğaya ve yaşadığı çevreye karşı daha duyarlı olmasına katkı sağlayabilir.”*

Bu bağlamda, çocukların üzerindeki etkileri önemsenererek resimler oluşturulmalıdır. Çocuk kitaplarında, çocuklarda estetik zevk oluşturacak resimler bulunmalıdır.

2.4. Çocuk Kitaplarının Taşınması Gereken İç Yapı (İçerik) Özellikleri

2.4.1. Konu

Konu, bir kitabı oluşturan temel öğelerdendir. Özdemir (2002) konuyu “Yazıda ya da eserde ele alınan, üzerine söz söylenen, işlenip geliştirilen şey.” şeklinde tanımlamaktadır. Bu bağlamda konu, metinde anlatılmak istenen durumdur.

Yetişkinler için hazırlanan eserlerde konu sınırlandırılmasından bahsedilemez. Yazar, insan ve yaşamla ilgili istediği bir olguyu konu olarak tercih edip özgürce eserinde işleyebilir.

Çocuk edebiyatı eserlerinde ise durum daha farklıdır. Çocuk edebiyatında konu, çocuğu metnin anlam dünyasına çeken, çocuğun kitapla temasını sağlayan bir unsurdur. Tercih edilen konular, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarıyla ilişkilendirildiği ölçüde önem kazanır (Sever, 2021).

Çocuk kitaplarında işlenecek konuların, çocuk gerçekliğine uygun olarak seçilmesi gerekir. Bu seçimde, çocukların evrensel nitelik taşıyan ruhsal özelliklerinin yanı sıra onların dünyasına farklı bir renk ve kişilik katan ulusal kültür değerlerinin ve içinde yaşadıkları toplumda benimsenen ahlak kurallarının da dikkate alınması gerekmektedir (Oğuzkan, 2021). Konular, çocuğun günlük yaşamıyla sınırlandırılmalı; yetişkinleri ilgilendiren ideoloji, kavram ve düşünceleri barındırmamalıdır. Çocukların gerçek ve günlük yaşantılarına uymayan, onların anlayış ve düş güçlerini aşan konularda yazılan yapıtlar, çocukların çok az ilgisini çekebileceği gibi hiç ilgilerini de çekmeyebilir (Şirin, 2000). Çocuk edebiyatı ürünlerinde ele alınan konular çoğunlukla dinlendirici ve eğlendirici özellikte olmalıdır. Seçilen konuların bir bölümü ise çocukları düşünmeye yönlendirmeli ve onlara bazı görüşler kazandırmalıdır (Oğuzkan, 2021). Çocuk, sevgiyle büyümesi gereken bir varlıktır. Bu sebeple çocuğa önce insan, hayvan ve doğa sevgisi sezdirilmelidir. Konular; hoşgörü, barış, kardeşlik ve demokratik kültür oluşumuna katkıda bulunmalı; özveri, araştırmacılık, sevgi, arkadaşlık, dostluk, kahramanlık, dürüstlük, yardımlaşma ve dayanışma, iyilik gibi özellikleri benimsetici olmalıdır. Düşmanlık aşıl原因an, kin ve nefret barındıran konular çocuk kitaplarında bulunmamalıdır (Yurttaş, 1997).

Konu kadar konuyu yapılandıran unsurların da iyi bir şekilde kurgulanması gerekmektedir. Konu, bir araç görevini üstlenir. Kurgu, konunun okuyucuya aktarılması için yazar tarafından tasarlanan durum ya da olaydır. Anlatı özelliği taşıyan metinler için en belirleyici özellik olaylar ve çatışmalardır. Kurgulanan her olay bir çatışmayı barındırır (Kıran ve Kıran, 2021). Sever (2021), bu çatışmaları şu şekilde sınıflandırmıştır:

- *Kişi – kişi çatışması,*
- *Kişinin kendisiyle olan çatışması,*
- *Kişi – doğa çatışması,*
- *Kişi – toplum çatışması.*

Çatışmalar, çocuk edebiyatı eserlerinde olay dizisi süresince gerilim oluşturarak okurun merak duygusunu ve ilgisini sürekli kılar.

Anlatının, konunun yapılandırılmasını zayıflatan öğelerden korunması gerekmektedir. Abartılmış merak, rastlantısallık ve duygusal sıklık kaçınılması gereken öğeler arasındadır

(Sever, 2021). Bu bağlamda, merak duygusu abartılmış veya azaltılmış, olayların sonucunun şansa bağlandığı ve çocuğun duygu denetimini yitirmesine sebep olabilecek konuların çocuk kitaplarında işlenmemesine önem gösterilmelidir.

2.4.2. İleti

Ana düşünce veya mesaj olarak da isimlendirilen ileti “Yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşünce.” olarak açıklanmaktadır. Öğretici metinlerde, yazarın savunduğu ve vermek istediği düşünce biçimidir. Edebiyat eserlerinde ise ileti, sanatçının okurlarında oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığı, şeklinde de tanımlanabilir (Sever, 2021). Melanlıoğlu’na (2011) göre çocuğun kendini ve yaşadığı dünyayı kavramasında, bilgilerini artırmasında kitap önemli bir araçtır. Bu sebeple çocuk kitaplarındaki “ileti” konusu son derece önemlidir. Çünkü yazar, verdiği mesajlarla çocuğun dünyasını içten etkileyebilir. Bu nedenle çocuk kitaplarında verilmek istenen iletiye önem gösterilmesi gerekir. Karatay’a (2012) göre yazarın vermek istediği mesaj, çocukların problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmelerine katkı sağlamalıdır. Bununla birlikte kişilik ve ahlaki gelişimlerini de olumlu yönde etkileyip çocukların sosyalleşmelerine yardımcı olmalıdır.

Öğretici metinlerde temel amaç, çocuğa doğrudan bilgi aktarmaktır. Edebî metinlerin amacı ise çocukların duyma, düşünme ve sezme yeteneklerini geliştirmek, çocuklara insana has hassasiyetler kazandırmaktır (Sever, 2021). Edebî metinlerdeki ileti, kesin bir yargıya dönüştürülerek verilemez. Metnin dokusuna sindirilir ve çocuğun sezmesi sağlanır. (Özdemir, 2002). Kıbrıs’a (2006) göre ana düşünce açık ve anlaşılır olmalıdır. Yazar, yaratısı yoluyla çocuğa ne tür bir mesaj vereceğini iyi bilmelidir. Bunu yaparken çocuğun kafasını karıştırmayacak bir anlatım tercih etmelidir. Çünkü ana düşüncesi farklı yorumlamalara müsait eserler, çocuklarda yanlış anlamalara sebep olabilir.

İletiler, çocuğun dünyasında etkin rol oynar. Çünkü iletiler sayesinde çocuklar kendilerine doğru düşünme sistemi kurarlar. Kurdukları bu düşünce sistemi yardımıyla yaratıcı düşünce, yansıtıcı düşünce ve eleştirel düşünce tarzları gelişecektir (Yeniçeri, 2018). Çocuğa görelilik ilkesine uygun olarak verilen iletiler, çocuğun duygu ve düşünce dünyasının gelişimine katkı sağlamaktadır. İletilerin çocuğa göre olması için de çocuğa iyi ve güzel olanı göstermesi gerekir.

Yalçın ve Aytaş (2017) edebî bir metinde verilen iletinin doğru bir şekilde kavranabilmesi için şu iki parçanın bir arada bulunması gerektiğini belirtmektedir:

1. *“Mesajı veren tarafın kendi duygu ve düşüncesini, hedef kitlenin özelliklerini göz önünde bulundurarak tam ve doğru bir şekilde ortaya koyması gerekir.*
2. *Mesajı alan taraf ise verilen duygu ve düşüncüyü tam ve doğru bir şekilde almalıdır.”*

Çocuk için uygun olan her duygu, çocuk kitaplarına konu olabileceği için ona uygun her ileti de kitaplarda verilebilir (Sınar, 2007).

2.4.3. Tema

Yazarın yapıtında devamlı olarak belirtmeye çalıştığı temel düşünce ya da görüşlere, gösterdiği ana yönelimlere tema denir (Oğuzkan, 2021). Başka bir ifadeyle tema, kitapta işlenen konunun çocuğun duygu ve düşünce dünyasında uyandıracığı etkidir (Sever vd., 2013). Konu ve tema birbirini tamamlayan iki terimdir. Konu, eserin oluşturulmasından önce de vardır. Hâlbuki tema, konunun işleniş evresinde ortaya çıkmaktadır (Akyüz, 2014). Tema genel bir kavramken konu, bu kavramın farklı bakış açılarıyla sunuş şeklidir (Öztürk, 2019).

Teması belirsiz veya farklı yorumlara uygun eserler, çocukları kararsızlıklara ve yanlış anlamalara sevk eder. Çocuklar için kaleme alınan eserlerde temanın hiçbir tereddüde sebebiyet vermeyecek şekilde belirgin olması gerekir (Oğuzkan, 2021). Eserin teması kaynağını insana, yaşama ve doğaya dair bir sevgiden almalıdır. Çocuklara çalışkanlık, doğruluk, yardımseverlik gibi evrensel değerleri hissettirmelidir (Sever vd., 2013). Çocuklar için kaleme aldıkları eserlerde yazarlar, çoğunlukla şu temaları vurgularlar: Doğa, yaşam, anne, baba, kardeş, arkadaş, yurt ve ulus sevgisi; empati ve güzelliğe karşı bağlılık; çevremize karşı saygılı, nazik ve dürüst olmanın fazileti; cesurluğun, kahramanlığın ve özverinin değeri; kişisel gelişimin önemi; gelenek ve göreneklere karşı bağlılık ve onlara karşı duyarlılık. Konu ve tema bağlantısı zayıf olan eserler, çocukları sanatsal ve eğitsel yönden geliştiremezler (Oğuzkan, 2021). Bu sebeple, eserin konusuyla uymayan tema ya da temaların çocuğa görelilik ilkesine uymayacağı söylenebilir.

2.4.4. Kahramanlar

Edebî eserlerin en önemli öğelerinden biri kahramanlardır. Eserlerde olayı sürükleyen, yaşayan en önemli kişiye ya da anlatılanlarla doğrudan ilgili olan, anlatımı yönlendiren kişiye başkişi, temel kişi ya da kahraman denir. Bir olay ya da durum içindeki yerlerine göre de başkişi ve yan kişi olarak adlandırılırlar. Çocuk dinlediği ya da okuduğu bir öykünün kahraman veya kahramanlarıyla özdeşim kurar. Öykünün kahramanları artık çocuğun arkadaşı olur. Çocuk;

kendi gibi düşünen, hisseden ve hareket eden başka çocukların da olabileceğini anlar (Sever, 2021). Bu sebeple masal ve masalımsı yapıtlar dışındaki yapıtların kahramanları gerçek ya da gerçeğe yakın kişiler olmalıdır. Aksi takdirde çocuklar, okudukları ya da dinledikleri eserlerde başlarından türlü durumlar geçen kişilere inanmakta zorluk çekerler (Oğuzkan, 2021). Yılmaz (2016), çocuk kitaplarındaki kahramanların çocuğun edebî zevkini geliştirme konusunda aktif rol oynadığını belirtmiş, çocuğa birtakım mesajları vermek ve çocuğun karakterini geliştirmek yönünden de etkili olduğunu savunmuştur. Bu bağlamda çocuk kitaplarında çocuğun özdeşim kurabileceği kahramanlar seçilmelidir.

Çocuk kitaplarında çok sayıda kahraman yerine az sayıda kahraman bulunması uygun görülmektedir. Özellikle küçük çocuklar için yazılan kitaplarda bir iki kahraman yeterlidir (Oğuzkan, 2021). Çocukların yeni yaşantılar kazanmalarına olanak sağlayan ana unsurlardan biri öykündükleri kahramanlar ve onların nitelikleridir. Kahramanların fiziksel ve ruhsal özelliklerinin abartıya kaçılmadan iyi geliştirilmesi, çocuğu kahramanlarla etkileşim kurmaya sevk eder (Sever, 2021). Çocuk, kahramanın öyküdeki amacını anlamalı ve o amaca ulaşabilmek için gösterdiği çabaya duygu ve düşünceleriyle ortak olabilmelidir. Kahramanın tüm çabalarının sonucunda elde ettiği başarı, çocuk tarafından somut bir şekilde görülmelidir. Kahramanların yaşadığı olaylar, şansa ve rastlantıya bağlı olarak fazla değişim göstermemelidir (Sever vd., 2013).

Sever (2021), çocuk edebiyatı eserlerindeki karakterleri; kapalı (geliştirilmemiş), açık (geliştirilmiş), devingen (dinamik) ve durağan (statik) olarak sınıflandırmıştır:

“Kapalı karakterler, okura sınırlı özellikleri ile tanıtılırlar. Bu karakterlerin, çocuklara yaşam gerçekliğini anlatmada çok az payları vardır.

Açık karakterler, olaya dayalı eserlerde pek çok özellikleriyle okura tanıtılırlar. Okurun iyi bildiği, inandırıcı nitelikleriyle baş gösteren karakterlerdir. Bu karakterler, yazarın vermek istediği mesajları aktarmada önemli rol oynarlar.

Devingen karakterler, kurgunun başlangıcı ve sonu arasındaki bölümde değişime uğrarlar. Karakterler yeni davranışlar edinip yeni değerler geliştirebilir.

Durağan karakterler, kurgu süresince büyük kişilik değişimleri yaşamazlar. Bu karakterlerin yaşadığı küçük değişimler, okuyucu tarafından dikkate alınmaz.”

Çocuğun karşısına hem değişim göstermeyen sabit karakterlerle hem de hızlı değişimlere uğrayan inandırıcılıktan uzak karakterlerle çıkmak, kitabı çocuk gerçekliğinden uzaklaştırır. İyi geliştirilmiş kişilik özellikleriyle çocukta gerçeklik duygusunu canlandıran, onun kahramanla tanışma ve karşılaşma arzusunu artıran kitapların okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde önemli bir yeri vardır (Sever, 2021).

2.4.5. Dil ve anlatım

Çocuk kitaplarının, çocuğa göre olmasını belirleyen en önemli unsur kitabın dili ve anlatımıdır. Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran asıl özellik, anlatımın çocuğun anlayacağı şekilde sunulmasıdır (Akyüz, 2014). Çocuk kitaplarında anlatımın sadeliği ön planda tutulup gereksiz ve amiyane sözcüklerin kullanımından kaçınılmalıdır. Anlatımda; akıcılık, açıklık, duruluk ve yakınlık, etkili ve güzel bir anlatı oluşturmanın ana şartı olarak görülmelidir. Çocuklar, Türkçenin anlatım olanaklarıyla (atasözleri, deyimler, ikilemeler, benzetmeler vb.) tanıştırılmalıdır (Yalçın ve Aytas, 2017). Çocuk; okumayı bilmediği dönemde kendisine anlatılan masal, fabl, hikâye ve bilmece gibi edebî ürünlerle ana dilinin söz varlığıyla buluşturulur (Sever, 2021).

Çocuk kitapları oluşturulurken çocukların bilişsel ve duyuşsal özellikleri dikkate alınmalıdır. Oğuzkan'a (2021) göre yazarlar kitaplarını oluştururken hitap ettiği okur kitlesinin kavrayış gücünü, okuma yeteneklerini ve sözcük hazinelerini her zaman düşünmelidir. Yaklaşık beş veya altı sözcükten oluşan ve içerisinde tek özne ve yüklem bulunan cümlelere öncelik vermelidirler. Edilgen çatılı fiiller yerine etken çatılı fiillerden yararlanılması anlatıma sadelik ve akıcılık kazandırır.

Anlatıyı etkileyen diğer bir faktör ahenktir. Bilhassa küçük çocuklar için oluşturulan eserlerde ahenge önem verilmelidir (Oğuzkan, 2021). Çocuk kitapları, çocuğun kitabı zevk olarak okumasını sağlayacak nitelikte olmalıdır. Üslup sadece herhangi bir şeyi öğretme amacıyla kullanılırsa çocuğun edebî zevk alma tarafı eksik bırakılacağından çocuk bu zevkten yoksun kalacaktır. Anlatımda meydana getirilen ses ahengi, çocuğun müzikal anlamda dilden zevk almasını sağlamaktadır (Sever, 2021).

Eserlerde yazım ve noktalama kurallarına dikkat edilmelidir. Bu durum özellikle çocuk kitapları için çok önemlidir. Çocuk kitaplarında yapılacak en küçük bir yanlış, olumsuz sonuçlar doğurabilir. Çocuklar ilk kez gördükleri kelimeleri veya noktalama işaretlerini yanlış

öğrenebilirler. Bu sebeple kitaplar basılmadan önce birkaç kez kontrol edilmeli, gerekirse düzeltmeler yapılmalıdır.

Edebî metin çeviri ise her iki dilin kurallarına hâkim bir çevirmen tarafından çevrilmelidir. Türkçede karşılığı bulunan yabancı sözcükler, metinde kullanılmamalıdır. Çevirmen, çocukların dünyasına hitap edebilecek biri olmalıdır.

2.4.6. Çevre

Edebî eserlerde verilecek iletinin net bir şekilde ifade edilebilmesi ve duygunun okuyucuya aktarılabilmesi için çevre önemli bir faktördür. Çevre, kurguda kahramanların ve olayların geliştirilmesinde önemli rol oynar. Bolat (2003) çevreyi şöyle tanımlar: “Edebî metinlerde anlamın oluşmasında etkili olan unsurlardan biri olan çevre, olayların meydana geldiği toplumsal ve fiziksel ortamdır. Çevre; köy, kasaba, kent gibi yerleşim yerleri olabileceği gibi ev, apartman, okul, iş yeri gibi ortamlar da olabilir.”

Çocuklara içinde yaşadıkları dünyayı tanıtan, aktardıkları olaylar ve kahramanlar vasıtasıyla onların yaşam tecrübelerini zenginleştiren ve anlam dünyalarını genişleten çocuk kitapları; çevresindekilere sevgi ile yaklaşan, kendisiyle ve etrafındakilerle barışık fertler yetiştirmede mühim sorumluluklar alır (Sever, 2021). Çevre kavramı, edebî eserler üzerinde son derece etkili olduğundan çocuklar için kitaplar üreten yazarlar, bu özelliği kullanırken çok dikkat etmelidirler. Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğun okuduğu veya dinlediği kitapla birlikte başka çevreleri tanımasını sağlamaktadır.

2.5. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde çalışma konusuna ilişkin ülkemizde yapılan bazı araştırmalar ele alınıp özetlenmiştir.

2.5.1. Makaleler

Sever (2007) “Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?” adlı çalışmasında eğitim fakültelerindeki çocuk edebiyatı dersinin konumunu bir sorun olarak algılamış ve bu soruna sebep olan değişkenleri incelemiştir. Çocuk edebiyatı dersinin yürütülme şekline odaklanarak eğitim fakültelerindeki bu dersin nasıl daha nitelikli hâle getirilebileceğini tartışmıştır. Ayrıca çocuk edebiyatının temel öğelerine örneklerle açıklama getirmiştir. Araştırmada çocuk edebiyatının geliştirilebilmesi için öğretmen adaylarına uygulamalı çalışmalar yaptırılması gerektiğinin önemi vurgulanmıştır.

Ceylan ve Akpınar'ın (2018) yaptığı "Hasan Lâtif Sarıyüce'nin 'Tarla Kuşlarının Öyküsü'nde Çocuğa Görelilik" adlı çalışmada, Tarla Kuşlarının Öyküsü adlı eserin çocuğa görelilik açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. Veriler, doküman incelemesi yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Kitap, literatür taraması yapılarak ve uzman görüşleri alınarak oluşturulmuş değerlendirme formu ile iç yapı ve dış yapı özellikleri olmak üzere iki ana başlık altında analiz edilmiştir. Kitabın içerik özelliklerinde konu, tema, karakterler, dil ve anlatım; tasarım özelliklerinde ise boyut, kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler başlıkları ele alınmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda kitabın dış yapı özelliklerinin genel itibarıyla çocuğa göre olduğu belirlenmiştir. Hikâyenin iç yapı özelliklerinde ise çocuğa göre olmayan kısımlar tespit edilmiştir.

Demirel ve Kökçü'nün (2019) Richard Bach'ın "Martı" adlı eserini çocuğa görelilik bağlamında incelemeyi amaçladıkları bu çalışmada eser; konu, tema, dil ve üslup, varlık kadrosu, mekân, zaman ve resimler açısından analiz edilmiş ve okura verilmek istenen bireysel ve toplumsal iletiler tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda on üç bireysel ve on sekiz bireysel-toplumsal olmak üzere toplam otuz bir ileti saptanmıştır. Doküman incelemesi yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, eserin hem dil ve anlatımı hem olay kurgusu hem de içerdiği değerler ve iletiler açısından zengin olduğu belirtilmiştir.

Sezer'in (2020) "Çiğdem Kaplangı'nın Çocuk Kitaplarının Çocuğa Görelilik İlkesi Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasının amacı, belirlenen çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda belirlenen altı adet çocuk kitabı, çocuğa görelilik ilkelerine uygunluğu açısından ele alınmıştır. Çalışmada çocuğun gelişim özellikleri ve çocuğa görelilik ilkeleri dikkate alınmıştır. Yazarın kitapları, çocuğa görelilik ilkeleri açısından taşınması gereken içerik özellikleri olan konu, tema, karakterler, dil ve anlatım, ileti ve çevre; tasarım özellikleri olan kâğıt, sayfa düzeni ve resimlemeler başlıkları altında tetkik edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda yazarın çocuk kitapları, içerik ve tasarım yönüyle çocuğa göre uygun bulunmuştur.

Şanal'ın (2020) Kral Şakir serisinden "Mor Bir Fil Gördüm Sanki" adlı çocuk kitabı üzerine yaptığı çalışmanın amacı, kitabın çocuğa görelilik açısından uygunluğunu araştırmaktır. Doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yürütülen çalışmada toplanan veriler; içerik analizi tekniği ile biçim/tasarım, konu, ileti, karakter, eğitim ilkeleri açısından ele alınmıştır. Araştırma sonucunda kitabın, biçim/tasarım açısından genel olarak çocuklar için uygun olduğu

belirlenmiştir. Resimlerin metinleri net olarak yansıtmadığı tespit edilmiştir. Kitabın dil ve anlatım kısmı ise çocuğa görelilik açısından sakıncalı bulunmuştur.

Şimşek ve Bulut'un (2022) "Abdullah Harmancı'nın 'Hışirtı Avcısı' adlı eserinde kültür aktarımı" adlı çalışmalarında, "Hışirtı Avcısı"nı kültür aktarımı açısından incelemiştir. Çalışmanın amacı, Abdullah Harmancı'nın "Hışirtı Avcısı" adlı eserindeki kültürel öğeleri belirlemek ve eserde kültür aktarımının nasıl gerçekleştiğini ortaya çıkarmaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Her biri farklı bir kahramanın başından geçen olayları aktarırken gelenek ve göreneklere kültürün penceresinden bakmayı ve kültürel değerlere dair düşündürmeyi sağlayan bir eser olduğu sonucuna varmışlardır. Eserde kahramanların başından geçen olaylarla birlikte verilen mesajlar ve değerler, dilin kullanım özellikleriyle birleştirilerek çocuklara kültür aktarımı yapıldığı belirtilmiştir.

2.5.2. Tezler

Kirazlı'nın (2018) "Behiç Ak'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuğa Görelilik Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde belirlenen çocuk kitapları; tasarım, resimler, konu, tema, ileti, karakter, eğitsel ilkeler, dil ve anlatım yönüyle çocuğa görelilik açısından incelenmiştir. Behiç Ak'ın okul öncesi döneme hitap eden dokuz kitabı, betimsel tarama yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen veriler sonucunda kitapların kapak ve iç tasarımının çocuğa göreliliğe uygun olduğu fakat ciltlemenin dikiş ile yapılmaması sebebiyle çocuğa göreliliğe uygun olmadığı belirlenmiştir. Kitapların konu, tema, karakter, dil ve anlatım özellikleri bakımından çocuğa göreliliğe uygun olduğu saptanmıştır.

Ceylan'ın (2019) "Hasan Lâtif Sarıyüce'nin Hikâyelerinin 'Çocuğa Görelilik' Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, belirlenen hikâyelerin çocuğa görelilik açısından değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla incelenen kitaplar, literatür taraması yapılarak ve uzman görüşleri alınarak oluşturulmuş değerlendirme formu ile iç yapı ve dış yapı özellikleri olmak üzere iki ana başlık altında analiz edilmiştir. İç yapı özellikleri bakımından konu, tema, karakterler, dil ve anlatım, ileti, çevre; dış yapı özellikleri bakımından ise boyutlar, kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler başlıkları üzerinde durulmuştur.

Karadeniz'in (2019) "Behiç Ak'ın Çocuk Hikâyelerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, belirlenen çocuk hikâyelerinin çocuk edebiyatının temel ilkeleriyle uyumluluğu araştırılmıştır. Kitaplar; konu, tema, kahramanlar, çocuğa görelilik, ileti ve değerler, çevre, dil ve anlatım alt başlıklarında ele

alınmıştır. Dil ve anlatım alt başlığında yer alan bazı kelime öbeklerinin öğrencilerin seviyelerinin üzerinde olduğu düşünülmüştür. Bunu tespit etmek amacıyla belirtilen örneklem üzerinde anket çalışması yürütülmüştür. Araştırma kapsamında incelenen çocuk kitaplarının alt başlıklarda belirtilen konular yönüyle çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından uygun olduğu saptanmıştır.

Dağ'ın (2021) “Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarının Çocuğa Görelik İlkesi ve Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, belirlenen çocuk kitaplarının çocuğa göreliğe uygunluğunun ve kitaplarda yer alan eğitsel iletilerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Kitapların tasarım özellikleri bakımından çocuğa göreliğe uygunluğu; boyut, kapak-cilt, sayfa düzeni, kâğıt, harfler ve resim temaları üzerinde betimsel analiz yapılarak çözümlenmiştir. Yazarın incelenen çocuk kitaplarında doğrudan ve dolaylı olarak yer alan eğitsel iletiler de doküman incelemesi yöntemiyle tespit edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda çocuk kitaplarının dış yapı özellikleri bakımından çocuğa göreliğe uygun olduğu saptanmıştır.

Günaydın'ın (2022) “Abdullah Harmanlı'nın Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, Abdullah Harmanlı'nın yedi çocuk kitabının dış yapı, iç yapı ve eğitsel özelliklere uygunluğu, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından ele alınmıştır. Dört bölümden oluşan araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, incelenen tüm eserlerin dış yapı ve iç yapı özellikleri ve eğitsel ilkeler bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olduğu tespit edilmiştir.

Turan'ın (2022) “Behiç Ak'ın Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, belirlenen on sekiz çocuk kitabı çalışma kapsamında analiz edilmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma sonucunda kitapların dış yapı ve iç yapı özelliklerinin çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında uygulanan “Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarını Değerlendirme Ölçeği”nden elde edilen veriler doğrultusunda eserlerin bütün maddeler için yeterli ve çok iyi puan aralığında değerlere sahip olduğu görülmüştür.

Aslan'ın (2023) “Aytül Akal'ın Yapıtlarının Çocuk Yazınının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde yazara ait yirmi roman; çocuk edebiyatının temel

ilkeleri olan konu, ileti, karakter, dil ve anlatım ile resim bakımından ele alınmıştır. Kitaplarda konu yapılandırmasını zayıflatan öğelerden abartılmış merak ve rastlantısallığa yer verildiği tespit edilmiştir. Belirtilen bu durum haricinde incelenen çocuk kitaplarının genel olarak çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından uygun olduğu saptanmıştır.

Ayhan'ın (2023) "Doğan Gündüz'ün Eserlerinin Çocuk Edebiyatı ve Eğitsel İletiler Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde, toplam on beş kitap çalışmaya konu olmuştur. Yazara ait öykü ve romanlar; biçim, içerik ve eğitsel ileteler açısından ele alınmıştır. Yapılan inceleme sonucunda belirlenen kitaplarda biçim ve içerik yönüyle çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olmayan özelliklere rastlanmıştır. Fakat genel olarak değerlendirildiğinde kitapların biçim ve içerik bakımından çocuk edebiyatının temel ilkelerine uygun olduğu tespit edilmiştir. Kitaplarda toplamda yüz kırk sekiz eğitsel ileti saptanmıştır.

BÖLÜM 3

3. ABDULLAH HARMANCI VE ÇOCUK KİTAPLARININ TANITIMI

3.1. Abdullah Harmancı'nın Hayatı

Abdullah Harmancı, 12 Mayıs 1974'te Konya'da doğmuştur. Aslen Konya'nın Derbent ilçesindedir. Yazar eğitim hayatına Kıbrıs, Girne'de başlamıştır. Kıbrıs'ta okuma ve yazmayı öğrenen yazar ilk ve orta öğrenimini Sivas, Karaman ve Konya gibi şehirlerde tamamlamıştır. Henüz bir ortaokul öğrencisi iken Harmancı'nın yazdığı bir şiir Karaman'da yerel bir gazetede yayımlanmıştır. Harmancı, 1992'de Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne girer. 1996'da mezun olduğunda edebiyat öğretmeni olarak Aksaray'a atanır. 1996 ve 2010 yılları arasında edebiyat öğretmeni olarak görevini sürdürür. 2006 yılında mezun olduğu Selçuk Üniversitesinde "Selim İleri'nin Edebi Kişiliği ve Öykücülüğü" adlı teziyle yüksek lisansını, 2010 yılında "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü" adlı teziyle de doktora çalışmasını tamamlamıştır. 2011 yılında Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak göreve başlar. 2013 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesine atanır. Harmancı hâlâ Konya'da yaşamakta ve aynı üniversitede profesör olarak akademik yaşantısına devam etmektedir (Yılmaz, 2021).

3.2. Abdullah Harmancı'nın Edebî Kişiliği

Çocukluk yıllarından beri farklı edebî türlerde yazılar yazan Harmancı'nın 1989-1991 yılları arasında Konya'nın yerel gazetelerinde yayımlanmış yüzü aşkın şiiri vardır. Bazı roman denemelerinden sonra 1993 yılında öykü yazmaya karar verir ve öykülerini dergilere gönderir. İlk öyküsü 1995'te Mustafa Kutlu'nun yönettiği Dergâh dergisinde çıkmıştır. 1996'dan itibaren Harmancı'nın Jurnal, Çerağ, Aşiyân, Gülyağmuru, Yedi İklim, Kırklar, Düş Çınarı, Hece, Dergâh gibi dergilerde öyküleri yayımlanır. 2002 yılında ilk öykü kitabı olan "Muhteris" yayımlanır. Yazar 2007 yılında neşredilen "Yerlere Göklere" adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği tarafından "Yılın Öykücüsü" seçilmiştir. Harmancı, 2021 yılında çıkardığı "Hışırta Avcısı" adlı kitabıyla çocuk edebiyatına da yönelmiştir. Harmancı'nın çocuk edebiyatı alanında pek çok kitabı yayımlanmıştır (Yılmaz, 2021).

3.3. Abdullah Harmancı'nın Eserleri

Abdullah Harmancı'nın edebî eserleri şunlardır:

1. *Muhteris (Öykü, 2002)*

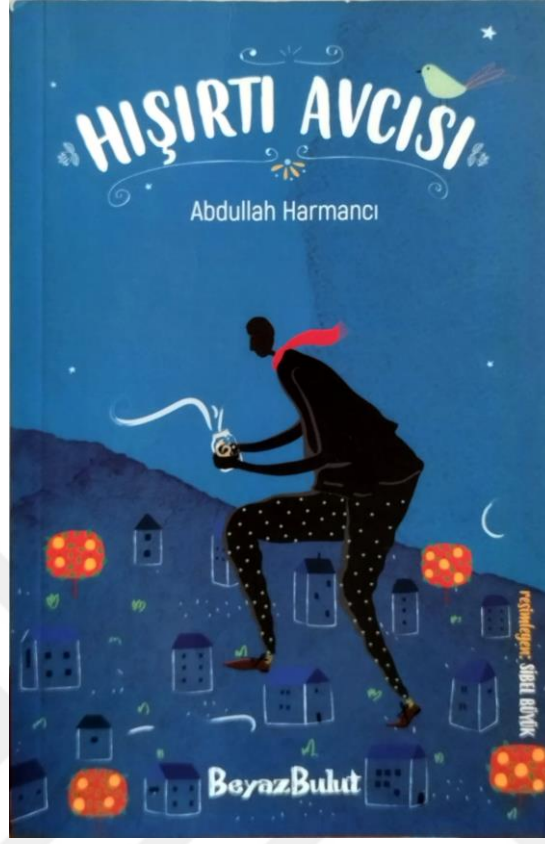
2. *Ertesi Dünya (Öykü, 2003)*
3. *Yerlere Göklere (Öykü, 2007)*
4. *Seni Ne İhtiyarlattı? (Öykü, 2011)*
5. *Kurmacanın Büyülü Sureti (Eleştiri, 2013)*
6. *Yazının Yüğü (İnceleme, 2015)*
7. *Melek Kayıtları (Öykü, 2016)*
8. *Yirmi Sekiz (Mehmet Kahraman ile birlikte, öykü antolojisi, 2017)*
9. *Behçet Bey Neden Gülümsedi? (Öykü, 2019)*
10. *Baltan Taşa Değecek (Öykü, 2021)*
11. *Kurmaca Kimden Yana (Eleştiri, 2022)*

Abdullah Harmancı'nın çocuklar için yazdığı kitaplar şunlardır:

1. *Hışırta Avcısı (Öykü, 2021)*
2. *Aynalı Baba ile Râcî (Öykü, 2021)*
3. *Ötücü Kuşlar Festivali (Masal, 2021)*
4. *Küçük Prens Hakem Olsun (Öykü, 2021)*
5. *Bilgenin Gölgesi (Öykü, 2021)*
6. *Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek? (Öykü, 2021)*
7. *Evliya'nın Sırları (Öykü, 2021)*
8. *Dağın Kalbi Güm Güm Eder (Öykü, 2022)*
9. *Sırrımı Serçelere Söyledim (Öykü, 2022)*
10. *Leylaklar Prensesi (Öykü, 2022)*
11. *'L' Çizen Adam (Öykü, 2022)*
12. *Bir Şehir Kalbimi Çaldı (Öykü, 2022)*
13. *Şekercik Kitap (Öykü, 2022)*
14. *Şarkısını Unutan Kuş (Öykü, 2022)*
15. *Obrukya'da Bir Gece (Öykü, 2023)*
16. *Buruza Babasını Kurtaran Bebek (Öykü, 2023)*
17. *Kalp Şehrine Yolculuk (Öykü, 2023)*
18. *Sır Saklayan Saksagan (Öykü, 2023)*
19. *Evimizde Bir Kanguru (Öykü, 2023)*
20. *Papağanım Dedi Ki (Öykü, 2023)*

3.4. Abdullah Harmancı'nın İncelenen Çocuk Kitaplarının Tanıtımları ve Özetleri

3.4.1. Hışirtı Avcısı

Şekil 1. Hışirtı Avcısı.

Kitabın Adı: Hışirtı Avcısı

Sayfa Sayısı: 96

Yayınevi: Beyaz Bulut

Basım Yeri ve Tarihi: Konya-Ekim, 2021 (4. Baskı)

Resimleyen: Sibel Büyük

Tür: Öykü

Önerilen Yaş Grubu: 10+

İçindekiler:

1. Kalp Gözü

2. Uzaklardan Gelen Ses
3. Beni Kurtaran Öğretmen
4. Hışırtı Avcısı
5. Zihin Okuma Şampiyonu
6. Ayda Yaşayan Örümcek
7. Aykız'ın Turuncu'su

“Hışırtı Avcısı”, Abdullah Harmancı'nın çocuk edebiyatı kitapları serisinin ilk kitabıdır.

Kitabın özeti

Kalp Gözü

Şebnem ve Şeref isimli iki kardeş, doktora gitmesi gerektiği için anneleri tarafından komşuları Nalan teyzeye bırakılırlar. Nalan teyzenin de karşı komşusunda günü vardır. Bu sebeple o da iki kardeşi, kocası Ramiz amcaya emanet eder. Şebnem ve Şeref, Ramiz amcadan çok korkmaktadırlar. Öyle ki kardeşlerden Şebnem, kendilerini Ramiz amcaya emanet eden Nalan teyzeye içten içe sinirlenmektedir. Evden çıkmadan önce kardeşlere birer çikolata veren Nalan teyze, onlara Ramiz amcanın kendilerini çok sevdiğini söyler. Hatta onlara isim bile takmıştır, ne zaman bu iki kardeşten bahsetse “iki gözümün çiçekleri” demektedir. Şebnem ve Şeref söylenenlere çok şaşırırlar. Evde sıkıldıkları için çizgi film izlemeye karar verirler ve televizyonlu odaya geçerler. Elllerinde kumanda ne izleyeceklerini düşündükleri esnada evde korkunç bir ses duyarlar. Şeref, sesi duyar duymaz elindeki kumandayı fırlatır ve ayağa kalkar. Sesin nereden geldiğini anlamaya çalışan kardeşler odaları gezerler. Tam mutfak kapısının koluna uzandıkları anda aynı sesi daha yüksek bir perdeden duyarlar ve çok korkarlar. Salona dönecekleri esnada, korkunç siyah bir maskeyle Ramiz amcayı karşılarında görürler. Ramiz amca, iki kardeşin korktuğunu görünce gülmeye başlar. Kendisinin “Haran Kafa” olduğunu söyler. Ramiz amca bazı zamanlar Haran Kafa maskesini takıp çocuklara şakalar yapmaktadır. Hep birlikte salona geçerler. Televizyonu kapatıp sohbet etmeye başlarlar. İki kardeş o gün, Ramiz amcanın aslında çok eğlenceli biri olduğunu düşünür ve artık ondan korkmazlar. Ramiz amca çocuklara hikâye anlatmaya başlar.

Haran Kafa, Şebnem ve Şeref'e kendi köylerinde yaşayan Sümbül Ağa'nın hikâyesini anlatır. Sümbül Ağa köydeki en güzel evde yaşarmış. Evi bir gören tekrar görmek istermiş. Çeşit çeşit ağacın, çiçeğin bulunduğu bahçede dolaşmak Sümbül Ağa'yı çok mutlu edermiş. İyi bir adam olan Sümbül Ağa, çevresi tarafından sevilip sayılmış. Ama tuhaf bir huyu varmış.

Sümbül Ağa'nın aklına bir şey takıldığında onun cevabını buluncaya kadar başka hiçbir işle ilgilenmezmiş. Biri cevabını bilmediği bir soru sorduğunda zihni derhâl onunla meşgul olurmuş. Günlerce o sorunun cevabını ararmış. Sümbül Ağa bir gün evinin bahçesinde dolaşırken bakışları bir dışbudak ağacının dalları arasına dalıp gider. Ağacın içinden ne geçtiğini merak eder. Günlerce bunu düşünür. Bahçesindeki hayvanların, ağaçların, çiçeklerin ve hatta bahçe duvarının bile ne düşünüp ne dediğini merak eder. Kendi dışında olup bitenleri duymak, anlayabilmek için Allah'a üç gün yalvarır. Dileği kabul olmayan Sümbül Ağa elden ayaktan kesilmiştir. Odasından çıkamaz hâle gelmiştir. Onun bu hâlini gören yakınları, Sümbül Ağa için çok endişelenir. Bir şafak vakti uyanan Sümbül Ağa, odasından çıkar ve bahçesine iner. Bahçesinde vakit geçiren Sümbül Ağa birden iyileşir ve eskisi gibi yaşamaya başlar. Bir akşam evinin bahçesinde çocuklarıyla sohbet eden Sümbül Ağa, birden bahçesindeki çiçeklerin kendisine seslendiklerini duyar. O geceyi korkuyla geçirir. Ertesi sabah seslerin kaynağını anlamaya çalışırken bahçesindeki horozlardan birinin Sümbül Ağa'nın yarın sabah öleceğini söylediğini duyar. Bunu duyan Sümbül Ağa korkuyla kulaklarını ellerinin arasına alır ve bir mermi gibi fırlar. Ölüm düşüncesinden çok korkar ve hiç durmadan uzaklara koşmaya başlar. Ertesi gün, güneş doğarken uyuyakalır. Öğle ezanı okunurken bir cami avlusunda uyandığında ölmediğini ve sağlıklı olduğunu görür. Sevinçten ne yapacağını şaşırır. Derhâl evine gidip çocuklarını kucaklar. Artık eski, mutlu günlerine dönmüştür.

Uzaklardan Gelen Ses

Kardeşlerin kendisini merakla dinlediğini fark eden Ramiz amca, Haran Kafa kimliğiyle yeni bir hikâye anlatmaya başlar. Ramiz amcayı bir gece hiç uyku tutmaz. Amaçsızca evinin odalarını arşınlayıp dururken telefonu çalar. Telefondaki ses onu bir yere çağırılmaktadır fakat Ramiz amca nereye gideceğini bilmemektedir. Çünkü o ses, ona sadece "Gel..." demiştir. Nereye gideceğini bilmeden üzerini giyinip evden çıkar. Arabasına biner ve gitmeye başlar. Ne tuhaftır ki arabanın kontrolü sanki Ramiz amcada değildir. Araba nereye götürürse o oraya gitmektedir. Sonunda kendini uzun seneler çalıştığı okulun önünde bulur. Yine aynı korkunç sesi duyar. Bir yandan neler olduğunu merak ederken bir yandan okulun içinde yürümeye başlar. Yukarı katta birinin yürüdüğünü duyar. Bu yürüyen şey kendisine doğru yaklaşmaktadır. Korkuyla oradan kaçmayı düşünür fakat geç kalmıştır. Duvara yaslanmış bir hâlde öylece beklemektedir. Hiçbir şeye aldırmayan o varlık Ramiz amcaya yaklaşmaya devam etmektedir. Ramiz amca tekrar bir kaçış planı yapar, kendini pencereden fırlatır fakat dengesini kaybederek merdivenlerden yuvarlanır. O esnada bir gölgenin cam aralığından içeri süzüldüğünü görür.

Gölge, Ramiz amcayı oradan kovmaktadır. Ramiz amca karısının sesiyle uyanır. Nalan teyze okula geç kalacaklarını söylemektedir. Evde uyanmasına şaşırarak Ramiz amca, bütün gece yaşadıklarının bir rüya olduğunu anlar. Okula gitmek için yola koyulurlar. Ramiz amca okula girdiğinde bahçede bir kalabalık olduğunu görür. Ne olduğunu anlamak için yaklaştığında dün gece yaşadıkları sebebiyle kırılan camları fark eder. Kimse neler olduğunu anlamamıştır. Ramiz amca bir hastane odasında gözlerini açtığı anda yaşadıklarını anlatmıştır fakat kimseyi de inandıramamıştır.

Beni Kurtaran Öğretmen

Çocukların Nalan teyzelerde olduğu bir gün Haran Kafa eve gelmiş, çocuklara başından geçen bir hikâyeyi anlatmaya başlamıştır. Ramiz amca çocuklara küçüklüğünde altına kaçırdığını söyler. Bazı geceler rüyalarına yüzü simsiyah bir kadın girer. Ramiz amca ne zaman o kadını rüyasında görse perişan bir hâlde uyanıp altına kaçırdığını görür. İlkokul beşinci sınıftayken tüm beşinci sınıflarla birlikte okulca bir gezi planlanır. Tatile gidecekleri günün sabırsızlıkla gelmesini bekleyen çocuklar sonunda o çok istedikleri tatile kavuşmuşlardır. Akdeniz'in güzel bir deniz kasabasında tatile başlarlar. Ramiz amca çadırdaki arkadaşlarının sessiz çocuklar olmasına çok sevinir. Çünkü olur da bir gece altına kaçırırsa çadırdaki arkadaşlarının bunu yamayacağını düşünür. Altı kişi birlikte kaldıkları çadıra, öğrencilerden Kemal'in, aynı çadırdaki arkadaşı Ulaş ile birlikte kalabilmek için öğretmenine yalvardığını duyar. Kemal'in gelmesi Ramiz amcayı rahatsız eder. Çünkü gece altına kaçırırsa Kemal ve Ulaş'ın onunla dalga geçebileceğini düşünür. Aradan günler geçer. Tatil neredeyse bitmek üzereyken Ramiz amca bir gece rüyasında yine o kadını görür. Gözünü açtığı zaman yatağını ıslattığını fark eder. Yatağında öylece herkesin çıkmasını beklediği esnada diğer arkadaşlarının da kızarmış yüzlerle birbirlerine baktıklarını görür. Çok geçmeden hepsi birbirine çadırdan çıkmaları için ricada bulunurlar fakat hiçbiri de yatağından çıkmaya cesaret edemez.

Ramiz amcanın annesi, çocuklar kampa gitmeden önce öğretmenine onun durumunu anlatmıştır. Bundan haberdar olan öğretmen her sabah çadıra gelmiş ve Ramiz amcanın yatağını kontrol etmiştir. Ramiz amcanın altına kaçırdığı gün eline bir sürahi su almış ve çadırdaki bütün çocukların yatağına az az dökmüştür. Bu davranışıyla kendisini büyük bir utançtan kurtardığı için o öğretmenini hiç unutmamış.

Hışırta Avcısı

Ramiz amca küçük bir çocukken yaşadıkları mahalleyi bir dedikodu alıp yürür. Aslında bu bir dedikodu da değil, tüm mahalleyi saran bir korkudur. O dönemler tek katlı ve bahçeli olan evlerde bir gölge dolaşmaktadır. Bir gece mahallede yürürken Ramiz amca da bu gölgeyi görür. Kimsenin tam olarak neye benzediğini bilmediği bu karartı, her akşam farklı bir bahçede görülür. Kimine göre ev ev kimine göre bahçe bahçe dolaşan bu beyazlı adamın amacı hırsızlık değildir. Hemen her akşam bir bahçeden bağırtı kopmaktadır. Yaz boyunca konuşulan bu beyazlı adam, zaman geçtikçe unutulur. Olaydan elli sene geçtikten sonra bu adamın kim olduğu ortaya çıkar.

Ramiz amcanın yaşadığı apartmanda yaşlı bir bey oturmaktadır. Bu bey yalnız, sessiz sakin, ağırbaşlı ve kimseyle konuşmayan bir beydir. Adının “Hatip” olduğu öğrenilen bu yaşlı amca, otobüsten iner inmez birden yere yığılır. Onunla aynı otobüsten inen Ramiz amca, hemen ambulansı arar ve hastanedeiken Hatip amcanın yanından hiç ayrılmaz. Bu vesileyle Hatip amcayı daha yakından tanımaya başlar. Ramiz amca sık sık Hatip amcanın evine gider. Onun bir şair olduğunu ve birçok şiir kitabının olduğunu öğrenir. Ramiz amca evdeki bütün şiir kitaplarını okur fakat biri hariç. Hatip amca o kitabı gizlemektedir. Kitabın ismi “Hıştırtı Avcısı”dır. Elli sene önce dilden dile konuşulan gizemli adamın Hatip amca olduğu anlaşılır. O dönem çocukluğundaki gibi ağaçların hıştırtısını duymak istemektedir. Bunun için elindeki kocaman teyple kayısı ağaçlarının hıştırtısını kaydetmiş, sonra da bunların şiirlerini yazmıştır. Seneler sonra o ses kasetlerini ve kitabı “Hıştırtı Avcısı”nı Ramiz amcaya hediye eder. Ramiz amca bunu anlattıktan sonra çocukları alıp evine götürür. Onlara Şair Hatip amcanın şiirlerini okutur ve ses kayıtlarını dinletir. Daha sonra hep beraber sokağa çıkarlar ve ağaçların hıştırtısını dinlerler.

Zihin Okuma Şampiyonu

Şebnem ve Şeref arkadaşlarıyla birlikte evlerinin balkonunda oturdukları esnada balkon kapısında birden Haran Kafa belirir. Buna çok sevinen çocuklar dinleyecekleri yeni hikâye için çok heyecanlıdırlar. Seneler önce o apartmanda Kerem adlı bir çocuk yaşarmış. Onun en büyük isteği insanların zihinlerini okumakmış. Özellikle sınıf arkadaşı Kemal’in düşündüklerini bilmek istermiş çünkü o insanlara zarar veren bir çocukmuş. Kemal’in aklını okuyabilsin ki diğer arkadaşlarına hemen haber verebilsin. Senelerce bunun hayalini kuran Kerem, bir gün izlediği bir film sahnesinden çok etkilenir. Filmde zihin okuyan bir adam vardır. Kerem’in bu isteğini bilen arkadaşları ona zihin okuyabilmesi için birkaç yöntem önerirler. Kerem her denileni yapsa da bir türlü zihin okuyamaz. Ellerini açıp Allah’a yalvarır, bol bol dua eder. Bir

gün okul dönüşü yolda karşılaştığı insanların zihinlerinden geçenleri duymaya başlar. Heyecanla eve koşar. Evdeki herkesin zihninden geçenleri de duymaktadır. Artık zihin okuyabildiği için çok mutludur. Okulda arkadaşlarını karşısına alan Kerem, tek tek hepsinin zihninden geçenleri söyler ve arkadaşları buna çok şaşırır. Okuldan döndüğü akşam arkadaşı Çetin'in babasını evlerinde görür. Gazeteci olan adam Kerem'in haberini yapmak istemektedir. Birkaç gün sonra gazetelerde kendi haberlerini görür. Televizyonda haber kanallarına da çıkınca artık tüm ülke Kerem'in bir zihin okuma şampiyonu olduğunu öğrenmiştir. Bu durum bir süre böyle devam eder. Zaman geçtikçe çevresindeki herkes Kerem'den uzaklaşmaya başlamıştır. Artık kimse onunla göz göze gelmek istemez. Kerem'in çevrelerinde olmasından tedirgin olurlar. Bu duruma üzülen Kerem tekrar ellerini açar ve Allah'a dua eder. Bu özelliğinin kaybolmasını ister. Yakın zamanda bir kaza geçirir. Banyodan çıkarken ayağı kayar ve yere düşer. Başını küvete çarptığı için hafızasını yitirmiştir. Aylar sonra hafızası yerine gelen Kerem, artık zihin okuma özelliğini kaybetmiştir.

Ayda Yaşayan Örümcek

Uzun süre çocukların yanına uğramayan Ramiz amca sonunda evine gelmiştir. Geldiği gibi soluğu yanında alan çocuklara Haran Kafa kimliğiyle hikâyesini anlatmaya başlar. Ramiz amca küçük bir çocukken aya gitmenin hayalini kurarmış. Ayda dolaşmayı ve oradan ailesine el sallamayı çok istermiş. Annesinin hastalanıp hastanede kaldığı günlerde babası, Ramiz amcayı ve kardeşini teyzesine götürür. Teyzesinin evinde kalırken orada "Fıçça" lakaplı Orhan ile tanışır. Bir akşam onların evinin çatısında ayı izlerken birbirlerine kurdukları hayallerden bahsederler. Ertesi sabah Fıçça'nın daveti üzerine birlikte rasathaneye giderler. Fıçça'nın babası rasathanede tekniker olduğu için rasathanedeki büyük teleskopla ayı izlemelerine izin verir. Pür dikkat teleskobun görüntülerini izlerken birden devasa bir örümcek görürler. Ayda yaşayan bir örümcek keşfettiklerini söylemek için Fıçça'nın babasının yanına koşarlar. Fıçça'nın babası duyduklarını gülererek karşılar. Örümceğin ayda değil teleskobun içinde olduğunu söyler.

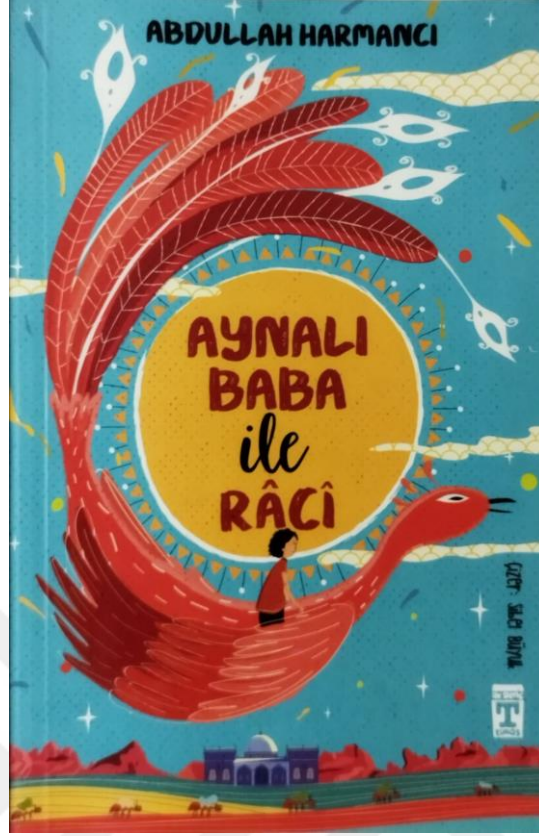
Aykız'ın Turuncusu

Ramiz amcanın oğlu trafik kazası geçirmiştir. Kaza sebebiyle çalışamayan oğullarına destek olabilmek için Nalan teyze ve Ramiz amca evlerinden ayrılmaktadır. Çocuklar Ramiz amcanın gidecek olmasına çok üzülürler. Ondaki son bir hikâye daha dinlerler.

Ramiz amca bu kez kendi ailesinde nesilden nesile aktarılan bir hikâyeyi anlatmaya başlar. Bu hikâyesinde anneannesinin annesi Aykız'ın başına gelenleri anlatır. Bir gün Aykız beş ya da altı yaşında küçük bir kızken annesi hastalanır. Hastalığın ne olduğunu bir türlü anlayamayınca annesini kasabadan alıp şehre götürürler. Tek başına kalan Aykız çok korkar. Kış vakti başına bir iş gelse ne yaparım, diye düşünür. Annesi bir an önce dönsün diye günlerce dualar eder. Zaten küçücük bir kızdır, karnını zar zor doyurup kış vakti battaniyenin altında ısınır. Günler, geceler geçer fakat ne annesi ne de amcası eve geri döner. Bir gün tuhaf bir şey olur. Karanlıkta uyuklayan Aykız'ın gözüne birden bir karartı görünür. Korkudan çılgılık atan Aykız, ellerini açıp Allah'a yalvarır. Allah'tan kendisine bir yardımcı göndermesini ister. Kapattığı gözlerini yeniden açtığında karşısında renkli gözleri ve turuncu tüyleri olan bir kedi görür. O günden itibaren Aykız'ın hayatı renklenir. Turuncu adını verdiği kedisi kendisine arkadaşlık yapmaktadır. Aykız ne zaman annesini çok özleyip üzülse Turuncu onu neşelendirmek için türlü oyunlar yapmaya başlar. Bir gün kapı çalar. Gelen Aykız'ın annesidir. Annesi evine dönmüştür ama hâlâ çok hastadır. Annesinin bu hâline çok üzülen Aykız durmadan Allah'a dua eder. Bir sabah annesini bahçede çamaşır kaynatırken gören Aykız annesinin yanına koşar. Bir de bakar ki annesi iyileşmiş. Aykız ve Turuncu çok sevinir. Birbirlerine sarılıp mutluluktan ağlarlar. Aykız'ın annesinin iyileştiği akşam Turuncu ortadan kaybolur. Her yeri ararlar ama bulamazlar. Ertesi sabah Turuncu'yu kapının önünde uyur vaziyette bulurlar. Bu uzun ve sessiz bir uykudur.

Ramiz amca kedinin aslında Aykız için gönderilen bir koruyucu melek olduğunu söyler. Her insanın bir koruyucu meleği olduğunu ve kendisinin gidişini çocuklara unutturacak bir şey olacağını söyler. Çocuklardan ayrılacağı için üzülen Ramiz amca onlara sarılır ve “Beni unutmayın olur mu?” der.

3.4.2. Aynalı Baba ile Râcî

Şekil 2. Aynalı Baba ile Râcî.

Kitabın Adı: Aynalı Baba ile Râcî

Sayfa Sayısı: 104

Yayınevi: Timaş İlk Genç

Basım Yeri ve Tarihi: İstanbul-Şubat, 2021 (1. Baskı)

Resimleyen: Sibel Büyük

Tür: Öykü

Önerilen Yaş Grubu: 10+

İçindekiler:

1. Aynalı Baba ile Karşılaşma
2. Hiçlik Dağı'nın Eteklerinde
3. Aydınlık Mı? Karanlık Mı?

4. Göklerin Derinliklerinde
5. Ejderha Olan Genç Kız
6. Cabülka ve Cabülsa
7. Karınca Beyi'nin Oğlu
8. Prenses Banu'nun Peşinde
9. Aynalı Baba'dan Ayrılış
10. Yazarın Notu

Abdullah Harmancı kitabın “*Yazarın Notu*” bölümünde, Filibeli Ahmet Hilmi'nin 1910'da yazdığı “*Âmâk-ı Hayal*” adlı romanından etkilendiğini belirtmektedir. Bu sebeple eserdeki tasavvufî-felsefî unsurları geri plana alarak çocuklara hitap edecek şekilde romanı yeniden yazmayı denemiştir. Romandaki hikâyelerin genel çerçevesini bozmadan, kendi hayal gücünü harekete geçirerek aksiyon ve macera dolu bölümleriyle “*Aynalı Baba ile Râcî*”yi yazmıştır. Harmancı, “*Aynalı Baba ile Râcî*”yi okuyan çocuklara ilerleyen yaşlarda eserin aslını okumayı tavsiye etmektedir.

Kitabın Özeti

Aynalı Baba ile Karşılaşma

Râcî ve annesi yeni bir şehre taşınırlar. Annesi işe gittiğinde yaz tatili olduğu için evde tek başına sıkılan Râcî, günlerini ya kitap okuyarak ya da şehrin bilmediği sokaklarını gezerek geçirmektedir. Râcî yaşıtlarına göre daha olgun bir çocuktur. Sürekli sorgulayan ve meraklı bir yapısı vardır. Annesinin yine işe gittiği bir gün balkonda otururken karşısında gördüğü ufuk çizgisi dikkatini çeker. Derhâl harekete geçer ve zihninden işaretlediği o ufuk çizgisine doğru yürümeye başlar. Yürüdükçe devasa ağaçlık bir alana yaklaşır. Akşam olmaya başlamıştır fakat Râcî oraya gitmeden eve dönmeye kararlıdır. Sonunda o ağaçlık alana ulaşır fakat bu sefer de oradaki tarihî duvarlar dikkatini çeker. Vakit geç olduğu için eve dönmek üzere mahallesine doğru yöneldiği sırada geniş demir bir kapı dikkatini çeker. Merakına engel olamayıp kapıdan içeri girdiğinde devasa bir mezarlık görür. Mezarlığın patikalarında merakla ilerlerken bir ardıç ağacının arasından uzanan bir el onu çok korkutur. Öyle korkar ki korkudan bayılır. Uyandığında yanı başında tuhaf giysili ve ona sürekli gülümseyen birini görür. Başta o tuhaf adamın mezarlıkta yatıp kalkan bir deli divane olduğunu düşünür. Kısa bir sohbetten sonra adam Râcî'ye eve gitmesi gerektiğini söyler. Ertesi gün tekrar yanına gelmesi için Râcî'yi tembihler. Râcî diğer günler o adamın yanına gider. Başta kendisini çok korkutan adamın adının

Aynalı Baba olduğunu ve gerçek bir ney ustası olduğunu öğrenir. Mezarlığa gitmeye devam eden Râcî zamanla Aynalı Baba ile sıkı dost olmuştur. Bir gün Râcî'nin başına ilginç bir olay gelir.

Hiçlik Dağı'nın Eteklerinde

Bir gün Râcî ile Aynalı Baba kulübede sohbet ederken Aynalı Baba bakışlarını birden Râcî'nin üzerinde kilitler. Râcî bu durumdan tedirgin olur. Aynalı Baba, Râcî'ye "Dönüşmek ister misin?" diye sorar. Sorduğu sorunun cevabını almadan kulübesindeki neyi getirir ve üflemeğe başlar. Ney üflendikçe Râcî'nin elleri ve ayakları erimeğe başlar. Ardından Râcî kendini yabancı bir yerde, yemyeşil bir çalılığın ortasında bulur. Ne olduğunu anlamayan Râcî çığlık atar. Bir ses Râcî'ye Hindistan'da olduğunu ve Hiçlik zirvesine tırmanması gerektiğini söyler. Râcî çamlıkta yürümeye başlar. Bir çeşmenin yanında beyaz giysili bir genç görür. Genç adam, Râcî'ye zirveye ulaşabilmesi için bazı sınavlar vermesi gerektiğini söyler. Ondan hiçbir şey istememesini istemiştir. Susadığı zaman su içmeyecek, acıktığı zaman yemek yemeyecektir. Râcî boş bulunup çeşmeden su içmeye kalktığında sudaki yansımasından bir Hintliye dönüştüğünü görür. Hem de o anki yaşından daha büyük bir gence. Beyaz giysili adamla yürümeye başlarlar. Bir köşke yaklaştıklarında bir kadın onlara su uzatır. Râcî daha önce uyarılmamış gibi suyu almaya yeltendiğinde beyaz giysili adam Râcî'ye kızar ve suyu aldığı eline vurur. Tekrar yürümeye devam ederler. Bir yandan da Aynalı Baba'nın çaldığı neyin sesi gelmektedir. Yol boyu düşüncelere dalan Râcî, beyaz giysili adamın yanında olmadığını fark eder. Artık tek başına kalmıştır. Yürümeye devam eder ve karşısına bir saray çıkar. Saraydan içeri girince davet edildiği sofraya oturur ve tam yemek yiyeceği esnada korkunç bir ses duyulur ve karanlık bir uçuruma yuvarlanır. Etrafına bakınır ve her yerin çöplüğe dönüştüğünü görür. Tekrar Aynalı Baba'nın çaldığı ney sesini duyar ve bu defa gözlerini kulübede açar. Eski hâline dönmüştür. Aynalı Baba, Râcî'ye üzülmemesini ve ertesi gün tekrar gelmesi gerektiğini söyler. Olanları kimseye anlatmaması için Râcî'yi tembihler.

Aydınlık Mı? Karanlık Mı?

Aynalı Baba ile buluşmaya giden Râcî, neyin sesini duyar. Sesle birlikte Râcî İranlı bir savaşçıya dönüşmüştür. Kendini Aydınlik'la Karanlık'ın savaşının ortasında bulur. Râcî Aydınlik'ın tarafında savaşacak bir savaşçı olarak meydana gider. Kral Aydınlik ve Kral Karanlık savaşı başlatır. Her iki taraf da birbirine karşı günlerce galibiyet kazanamazlar. Kral Karanlık, NİFAK adlı savaşçısını meydana çıkarır. NİFAK galip gelmek üzereyken Aydınlik

tarafından bir savaşçı olan MUHABBET onu alt etmiştir. MUHABBET'in karşısına bu kez Karanlık taraftan GAZAP çıkar. GAZAP bütün öfkesiyle çok da yorulmadan MUHABBET'i meydandan atar. Râcî merakla GAZAP'ın karşısına kimin çıkacağını beklemektedir. HİKMET adında bir savaşçının GAZAP'ın karşısına çıkacağı haberleri gelir. Bir el Râcî'yi kolundan tutup çeker. Onu savaş için hazırlarlar. Râcî, HİKMET'in kendisi olduğunu anlar. GAZAP'a karşı savaş taktiklerini öğrenir ve meydana çıkar. GAZAP ile günlerce yenişemezler. Çok yorgun düştükleri bir gün HİKMET, GAZAP'ın başının üzerindeki parlayan yıldızla bakarak "Bunun hikmeti ne ola ki acaba?" der. GAZAP onun baktığı yere dönünce HİKMET onu hemen meydandan aşağı iter. GAZAP'ı yenmiştir. Karanlık taraftan karşısına bu sefer NEFS çıkar. HİKMET onun güzelliğine dalıp gitmişken NEFS onu yakalar ve meydandan sürükler. Şimdi de Aydınlık tarafından NEFS'in karşısına AŞK çıkmıştır. AŞK, Aydınlık taraftarının en kuvvetli ve son kahramanıdır. İki arasındaki mücadele sonucu kazanan belirlenecektir. Meydan savaşının kırkıncı gününde AŞK, NEFS'i alt etmiştir fakat yok edememiştir. Bu savaşta kazanan yoktur. Râcî kimin söylediğini bilmediği bir ses duyar: "Karanlık da aydınlık da her zaman olacak. Kimi galip gelecek kimi yenilecek! Dünya durdukça bu kavga sürecek. Ama aydınlık için savaşmayanlar kaybedecek!"

Râcî gözlerini açtığı anda bu sözleri söyleyenin Aynalı Baba olduğunu görür. Aynalı ona tekrar "Dönüşmeye hazır mısınız?" diye sorar.

Göklerin Derinliklerinde

Bu sefer Râcî Ayasofya Camii'nin müezzinine dönüşmüştür. Sabah ezanını okumak üzereyken bir kuşun üzerine geldiğini görür. Ne olduğunu anlayamadan kendini bir kuşun sırtında, tüyleri arasında bulur. Kuş kendisinin Anka kuşu olduğunu ve ona âlemleri seyrettireceğini söyler. Birlikte dünyanın atmosferinden çıkarlar. Râcî yolculuk esnasında binlerce gök taşı, yıldız, gezegen ve daha ne olduğunu bile bilmediği yaratıklar görmüştür. Anka ile birlikte gezegenler arasında uçarken Halley kuyruklu yıldızıyla tanışır ve onunla uzun uzun sohbet eder. Daha sonra başka bir yörüngeye girerler. Mars'ı, Jüpiter'i ve iki Güneş'i olan sistemleri seyrederek. Râcî gördüklerine çok şaşırır, bu sebeple Anka'ya pek çok soru sorar. Anka'da tek tek soruları cevaplar. Üzerinden geçtikleri Güneş'in patlamalarından dolayı gözlerini yumduktan sonra birinin kollarından tutup onu sarmsıyla uyanır. Aynalı'nın yanındadır.

Ejderha Olan Genç Kız

Râcî bu bölümde bir Hint padişahının oğluna dönüşür. Sarayın bahçesinde adımlarken etraftan canhıraş sesler duymaya başlar. Lalasına gidip bu seslerin ne olduğunu sorduğunda lala, her yedi senede bir memleketlerine musallat olan bir Ejderha olduğunu söyler. Ejderha gelip “Bu kervan nereye gider?” diye sorar fakat cevabını alamadığı zaman yedi delikanlı ve yedi kızı yer. Sorunun cevabını Kaf Dağı’nın ardında yaşayan Anka kuşu bilmektedir fakat ne Kaf Dağı’nın ne de Anka kuşunun nerede olduğu bilinmemektedir. Lalanın oğlu Bahadır ve Râcî, bu sorunun cevabını bulmak için Himalaya Dağları’nın ardında yaşayan bir âlimden yardım istemek üzere yollara düşerler. Zorlu bir yolculuktan sonra âlim kişiyi bulurlar ve ona Kaf Dağı ile ilgili sorularını sorarlar. Âlim kişi onları bir kuyuya gönderir. Kuyunun içindeki küpte bir mektup vardır. O mektubu âlim kişiye getirmeleri gerekmektedir. Bahadır ve Râcî âlim kişinin dediğini yapıp mektubu ona getirirler. Mektubu okuduktan sonra Milset şehri harabelerindeki bir kuyuya giderler ve kırk bir gün kuyunun kapağının açılmasını beklerler. Kapak açılınca içindeki altın levhayı alıp oradan uzaklaşırlar. Mektuba göre bu levhada Kaf Dağı’nın nerede olduğu yazmaktadır. Bahadır ve Râcî ne kadar uğraşsalar da bu levhada ne yazdığını anlamazlar. Her şeyden vazgeçip ülkelerine dönmeyi düşündükleri gün bir tellalın sesiyle sokağa fırlarlar. Tellal, eğer o altın levhayı kendisine teslim ederlerse merak ettikleri soruların cevaplarını alacaklarını söyler. Tellal, Bahadır ve Râcî’yi Âlimlerin Reisi denilen kişinin yanına götürür. Reis onları başka bir kuyuya gönderir. O kuyudaki mektubu da alıp gelirler ve Reis levhada yazılanları okur. Levhada kervanın, hayalin bile aciz kaldığı bir bilinmeze doğru akıp gitmekte olduğu yazıyordu. Bahadır ve Râcî hemen ülkelerine geri dönerler. Döndüklerinde Ejderha’yı sorusunun cevabını almak için orada bekler bulurlar. Önünde yedi delikanlı ve yedi kız beklemektedir. Ejderha’nın dikkatini çekmek için var güçleriyle bağırlar. Ejderha yanlarına gelir, ona cevabı söylerler. “Bu kervan... Hayalin bile aciz kaldığı bir bilinmeze doğru akıp gitmektedir...” Ejderha birden kıza dönüşür. Dünyanın en güzel ve merhametli kızyken ejderhaya dönüştürülmüştür. Doğru cevap verilince de kurtulur. Ülkeleri kurtulduğu için Hint padişahı ve oğlu çok mutludur.

Cabülka ve Cabülca

Râcî bu bölümde Cabülka şehrinde yaşayan tek gözlü, tek kollu ve tek bacaklı bir varlığa dönüşür. Baştan sona her şeyi gümüşten olan bu şehirde yaşayan bütün insanlar tek gözlü, tek kollu ve tek ayaklıdır. Hep birlikte toplanıp bir yolculuğa çıkarlar. Herkesin iki gözlü, iki kollu ve iki ayaklı olduğu Cabülca şehrine doğru yola koyulurlar. Dert çektikleri, sabrettikleri yedi senelik uzun süren bir yolculuğun ardından Cabülca’ya ulaşırlar. Bu şehrin Cabülka’dan farkı

her şeyin altından olmasıdır. Burada yaşayan insanların iki gözü, iki kolu ve iki ayağı vardır. Şaşkınlıkla etraflarına bakarlar bir şelale görürler. Şelale toplana toplana bir fındık kabuğunun içine girmekte ve orada kaybolmaktadır. Buna çok şaşırın insanlar oracıkta bayılırlar. Kendilerine geldiklerinde artık hepsinin iki gözü, iki kolu ve iki ayağı vardır. Tamamlanmalarını sağlayan şey sadece elleri, kolları ve gözleri değildir. Güzel olanı görüp hayret etmek ve bunun insana kattığı değerdir.

Karınca Beyi'nin Oğlu

Râcî bu defa Karınca Beyi'nin oğluna dönüşür fakat istediği zaman dünyayı “Râcî gibi” yani kendi gibi görebilmektedir. Karıncalar ülkesinin âlimlerinin, felsefecilerinin ve hatta şairlerinin çözemediği çok büyük bir sorunu vardır. Tiksinti veren tuhaf bir sıvı, zaman zaman ülkenin kuzey kısmındaki bütün sokak ve caddeleri sararak her yeri ıslatıp rutubet içinde bırakır. Ülkenin ileri gelenleri her sabah toplanıp bu soruna çözüm ararlar fakat kimse ansızın gelen bu pis sıvı baskınlarına bir çözüm bulamaz. Bir sabah yine bu problemin konuşulduğu bir konferansta yine o tuhaf doğa olayı yaşanır. Ülkenin büyük bir kısmını ıslatan bir sıvı tepelerinden aşağı boşanır. Tam o anda Râcî insana dönüşür ve orada bulunan bütün karıncaları avcunun içine alır. Bir de bakar ki Karınca ülkesi büyük bir lokantanın önündeki kaldırımın altına denk gelmektedir. Lokantanın bulaşıkçıları leğenlerde biriktirdikleri pis suları arada bir deliğe boşaltırlar. Râcî ülkenin yıllarca çözemedikleri sorunun bu olduğunu anlar ve kahkahalar atar.

Prences Banu'nun Peşinde

Râcî, Aynalı Baba ile görüştüğü son gün olduğunu bilmeden her zaman olduğu gibi yine onun yanına gider. Aynalı Baba neyini üflemeye başlar ve Râcî, Emel şehrinde bir şehzadeye dönüşür. Öyle güzel öyle yakışıklı bir delikanlıdır ki sokaktan geçerken insanlar onu hayran hayran izlerler. Kendini o kadar beğenir ki karşısına çıkan, kendini ona layık gören kimseyi beğenmez alaycı bir bakış atıp geçer. Bir sabah hastalanır, yataklara düşer. Ülkenin bütün doktorları onun için seferber olur fakat kimse derdine derman bulamaz. Sonunda Emel şehrinde geçen bir şair, Râcî'nin başına gelenleri duyar. Çıkıp gelir ve ona ne olduğunu söyler. Râcî âşık olmuştur fakat bir kimseye değil, hiç kimseye. O da âşık olduğunu biliyordur fakat kime âşık olduğunu bilmiyordur. Şair çekip gider. Annesi, babası ve Râcî ne yapacaklarını bilemezler, sessizliğe bürünürler. O esnada sokaktan gelen bir ses şöyle demektedir: “Ben bir sandık satıyorum! Sandığımın içinde ne olduğunu ben de bilmiyorum! Bu sandığı alan da

pişman, almayan da pişman!” Hepsi birden yerlerinden doğrulurlar, sandıkçıya altınını verip sandığı alırlar. Bin gün sandık açılana kadar beklerler. Sandık açılınca içinden bir mektup ve resim çıkar. Râcî resme baktığında neye uğradığını şaşırır. Resimde Prens Banu'nun yüzü vardır. Aşkı sonunda kendisine bir hedef bulmuştur. Mektuptaki bilgilere uygun olarak Maksut şehrine gidecek ve Sultan Keramet'in kızı Prens Banu'ya derdini açacaktır. Hemen hazırlanıp yollara düşer. Padişahın sarayına gider ve kızına talip olduğunu söyler. Padişah, kızına talip olan delikanlıların Banu yüzünden aklını yitirdiğini söyler. Banu her delikanlıya üç soru sormaktadır. Sorusuna cevap veremeyenlerin aklı başından gitmektedir. Râcî ne olursa olsun Banu ile görüşmek ister. Kırk gün bekler. Kırk birinci gün Prens Banu sarayın salonuna gelir. Râcî'nin önüne bir mektup fırlatır. Bu mektupta üç tane soru vardır. Râcî sorup soruşturur, araştırır fakat soruların cevaplarını bulamaz. Ne yapacağını şaşırır. Bu uğurda parasını da bitirmiştir. Yaşadığı şehre dönecek hâli de kalmamıştır. Maksut şehrindeki bir mezarlığa gider ve orada uyur. Gözlerini açtığı yerde bir pınar görür. Kalkıp pınardan içer. O vakit içinde bir şeylerin değiştiğini fark eder. Derhâl Prens Banu'nun yanına gider. Onun alaycı bakışları karşısında bütün sorularını cevaplar. Râcî sonunda muradına erer. Prens Banu ile Emel şehrine geri döner. Mutlu ve huzurlu bir ömür sürer. O kadar mutludur ki Aynalı Baba'nın onu bu mutlu hayattan uyandırması çok zaman alır. Uyanınca çok üzülür.

Aynalı Baba'dan Ayrılış

Râcî'nin Aynalı Baba'dan ayrılma vakti gelmiştir fakat ondan niçin ayrılmak zorunda olduğunu bilmemektedir. Neyi son kez üfleyip kılıfına koyan Aynalı Baba “Artık gitme zamanıdır.” der. Râcî her ne kadar buna itiraz etse de Aynalı Baba sadece gülümsemekle yetinir. Aynalı Baba, tanıştıkları gün Râcî'nin oraya nasıl geldiğinden bahseder. Râcî buna oldukça şaşırır çünkü ona daha önce bundan bahsetmemiştir. Aynalı Baba, Râcî'ye gözünü ufuktan ayırmamasını öğütler. Her ikisinin de gözü nemlidir. Râcî, Aynalı Baba'nın yanından istemeye istemeye ayrılır. Hayatı boyunca Aynalı Baba'nın sözünü dinler.

3.4.3. Küçük Prens Hakem Olsun

Şekil 3. Küçük Prens Hakem Olsun.

Kitabın Adı: Küçük Prens Hakem Olsun

Sayfa Sayısı: 104

Yayınevi: Timaş İlk Genç

Basım Yeri ve Tarihi: İstanbul-Temmuz, 2021 (1. Baskı)

Resimleyen: Sibel Büyük

Tür: Öykü

Önerilen Yaş Grubu: 10+

İçindekiler:

Kayayı Delen Ardıç

1. Rüyaların Işığı

2. Beş Lira
3. Hayat Kurtaran Kedi Yavrusu
4. Kayayı Delen Ardiç
5. Ahenkli Ağaç

Küçük Kırmızı Kalp

6. Köşedeki Simitçi
7. Klipçi Çocuk
8. Küçük Kırmızı Kalp
9. Gazeteci Hanım İş Başında
10. Ressam Yaprak

Küçük Prens Hakem Olsun!

11. Yavru Sokak Köpeği
12. Yeşil Bahçe
13. İtfaiye Arabası
14. Savaşçılık Oyunu
15. İnsan Kaydı
16. Sulu Boya Tablo
17. Kırmızı Işığın Süresi
18. Küçük Prens Hakem Olsun!

Kitabın Özeti

Rüyaların Işığı

Üç amca oğlu Gün, Güneş ve Deniz, Kurban Bayramı'ndan bir gün önce dedelerinin evine kalmaya giderler. Gittiklerinde pijamalarını giyecek, oyunlar oynayacaklardır. Üçünün de birbirinden farklı özellikleri vardır. Gün hızlı hızlı kuşdili konuşabilmektedir. Güneş birçok metal kaşığı göğsünde tutabilmekte ve Deniz elleri üzerinde ters yürüyebilmektedir. Gel zaman git zaman oyuna dalarlar. Bir ara o kadar çok yorulurlar ki uyuyakalırlar. Onlar uyurken üçünün de alımlarına bir rüya ışığı girer ve aynı rüyayı görmelerine sebep olur. Rüyalarında kırmızı topraklı bir arazide yürürler, kamıştan bir ev görmüşlerdir. Yanlarına siyah derili bir adam ve üç çocuğu gelir. Tam o anda üçü de birden uyanırlar. Dedelerinin yanına gidip bu sene kesilecek olan kurbanı görmek istediklerini söylerler. Gün, birden gördüğü rüyayı anlatır ve diğer amca

oğulları da aynı rüyayı gördüklerini söylerler. Dedeleri torunlarının söylediklerine şaşırır ve onları bahçeye götürür. Kurbanlıkların Mali'ye bağışlandığını söyler. Onlara kurbanlarını bağışladığı kurumun attığı videoyu gösterir. Amca oğulları videoyu izlediklerinde gözlerine inanamazlar çünkü her şey rüyadaki gibidir. Kırmızı toprak, siyah derili adam ve ev tıpatıp aynıdır. Dedeleri de kurbanların yerlerine ulaştığını söyler ve ağacın altına sofralar kurarlar.

Beş Lira

Avukat Salih uykusunun bastıracağı bir sırada telefonuna gelen mesajı görür ve mesajı okumaya başlar. Mesajda, Darfur bölgesine yardım etmek isterse Kızılay'a beş lira gönderebileceği yazmaktadır. Avukat "Sadece benim mesaj atmamla ne olacak ki?" diye düşünerek uykuya dalar. Rüyasında Afrika'nın bir ülkesinde yangın çıktığını görür ve bir anda kendisini diğer insanlara yardım ederken bulur. Sadece bir ev hariç bütün evler kurtarılmıştır. O evin içinde de Avukat Salih'in karısı ve çocukları vardır. Ev gözlerinin önünde yanar. Evin kendisinin yüzünden yandığını söyler. O beş lirayı göndermediği için pişmanlık duyar. Avukat Salih bir anda uyanır ve rüyasının etkisiyle telefondaki mesaja kayıtsız kalamaz. Beş lirayı bağışlamıştır artık.

Hayat Kurtaran Kedi Yavrusu

İki kişilik bir aile Gölcük'e gitmek için 16 Ağustos'un son dakikalarında yola çıkarlar. Gece saat iki buçuk gibi mola verdikleri sırada eşlerden biri bir kedi sesi duyar. Kadın, kocasına kediye yardım etmeleri gerektiğini söyler. Yorgun hâleriyle kediyi bulmak için arabadan inerler ve karı koca kediyi aramaya başlarlar. Kediyi bir türlü bulamazlar. Tam vazgeçecekleri an kedi birden kadının kucağına atlar. Kediyi buldukları için sevinirler ama artık gitme vakti gelmiştir çünkü bir an önce eve gidip dinleneceklerdir. Kediyi de alıp eve doğru yola koyulurlar. Gölcük'e girip tam apartmanlarının önüne geldikleri sırada deprem olduğunu hissederler ve apartmanın yıkıldığını görürler. O apartmandan kimse sağ çıkamamıştır. Eğer kedi olmasaydı onlar da apartmanın altında kalacaklardır. O günden sonra kediyi yanlarından ayırmazlar ve kedinin ismini Ağustos koyarlar.

Kayayı Delen Ardiç

Çok çalışıp emek verdiği hâlde matematik sınavından düşük not alan çocuğun morali bozulur. Notunu duyunca ağlamaya başlar ve eve gider. Annesi oğlunun moralinin bozulduğunu anlar ve ona aylardır beklediği haberi verir. Dedesine gideceklerdir üstelik

kuzuları da doğmuştur. Annesi, babası ve çocuk köye gitmek için yola koyulurlar. Köye geldiklerinde ilk işi kuzuları sevmek olur. Daha sonra amca oğullarıyla futbol oynamaya Belen'e giderler. Yine başka bir sabah amca oğullarıyla futbol oynarken o kadar mutludur ki bu mutluluğunu anlayamaz. Sonra notunu hatırlayınca tekrar üzölmeye başlar. Kahvaltı yapmaya giderler sonra dedesi onu Delice Kaya'ya su doldurmaya götürür. Yolda giderken dedesi çocuğa insanın yapamayacağı şeyin olmadığını, baş edemeyeceği derdin olmadığını söyler. Delice Kaya'ya vardıklarında dedesi ona bir uçurumdan kayanın ortasındaki ardıç fidanını gösterir. Çocuk kayanın ortasında çıkan ardıç fidanını görünce şaşırmıştır çünkü o fidanın kayadan çıkması imkânsız gibi görünse de çıkmıştır. Dedesinin dediklerini düşünür. Artık onun dediklerini anlamıştır.

Ahenkli Ağaç

Bir grup arkadaş bir bağ evinin bahçesinde oturdukları esnada, karşıdaki evin bahçesinde çok yüksek ve heybetli bir ağaç görürler. Avukat Bey görüntüsü sebebiyle bu ağacın ahenkli bir ağaç olduğunu söyler. Ağacın hikâyesini arkadaşlarına anlatmaya başlar. Karşı bahçenin sahibi olan Reşit Bey, bu görkemli ve ahenkli olan ağacı odunu iyi para edeceği için kesmek ister. Avukat Bey de onu durdurmak ister fakat ikna edemez. Ne yaparsa yapsın Reşit Bey'i durduramaz. Bir gün Reşit Bey'in ağacı kesmek için görevlendirdiği iki usta, ahenkli ağacı kesmek için Reşit Bey'in evine girerler. Reşit Bey'in hanımını görürler. Kadıncağız gözyaşları içinde kocasının gece yatağında öldüğünü söyler.

Köşedeki Simitçi

Bir kış günü simitçi çocuk market sahibi Samet Bey'e bakarak içinden "Keşke benim de dükkânım olsa emrimde çalışanlarım olur, dükkân da sıcacık." diyerek iç geçirir. Samet Bey tarafından durum hiçte böyle değildir. Bir türlü iki yakasının bir araya gelmemesinden şikâyet eder. Ödenmesi gereken paralar, evin ihtiyaçları, çocukların siparişleri... Bunları düşünürken Samet Bey gözlerini cadde üzerinde duran siyah otomobilin içindeki Melih Bey'e çevirir. Melih Bey gibi olmadığına üzölür. Onun bir sürü marketi, işçisi vardır, diye düşünür. "Neşeli, enerjik daha ne olsun?" diyerek o da simitçi çocuk gibi iç geçirir. Melih Bey o sırada telefonla konuşmaktadır. Konuştuğu kişiler onu tehdit edip ondan para ister. Diğer yandan hastaneye karısının yanına gitmesi gereken Melih Bey ne yapacağını bilemez. Her şey görüldüğü gibi değildir. Arabada kara kara düşünürken başını kaldırıp karşıdaki apartmanın penceresinden gözükten delikanlıya bakar. Onun yerinde olmayı çok ister ama o delikanlı, tekerlekli

sandalyede hayat sürmektedir. O da dışarıdaki insanlara imrenir. Onlar gibi yürümek, gezmek ve dolaşmak ister. Ömründe kaç defa dışarı çıktığını düşünürken gözlerini simitçi çocuğa çevirir. Onun gibi olmak ister çünkü o, özgür bir serçe gibi her yere gidebilir.

Klipçi Çocuk

Bu hikâyede anlatıcı çocuğun zihninden geçen klipleri anlatmaktadır. Örneğin; kardeşinin bardağına aktarılan suyun, ekilen tohumların nereden geldiğini, günümüze kadar hangi süreçlerden geçtiklerini zihninden klipeştirir. Anlatıcı kendisine verilen, üzerinde kırmızı bir kalp resmi olan yirmi lirayı düşünür. Acaba o yirmi lira kendine ulaşana kadar hangi yollardan geçmiştir. Zihninden bunun da klibini yaparak hikâyeyi bir sonraki hikâyeye bağlar.

Küçük Kırmızı Kalp

Lale balkonda resim yaparken babası da hesap işleriyle uğraşır. Babasının elindeki yirmi lira Lale'nin defterine düşer. Lale yirmi liranın üzerine küçük kırmızı bir kalp çizerken içinden de kırmızı kalbin yine kendisine geleceğini umut ederek yirmi lirayı annesine verir. Annesi yirmi lirayı komşusu Şükran'a verir. Şükran da parayı kızı Aleyna'ya verir ve makarna alması için markete gönderir. Aleyna makarnayı alır ve kasiyere yirmi lirayı verir. Kasiyer parayı kasanın yeşil banknotlar için ayrılan plastik bölümüne koyar. Ertesi gün kasiyer, yirmi lirayı para üstü olarak muhtarın karısına verir. Muhtarın karısı marketten çıkıp kozmetikçi Kemal'e gider. O yirmi lirayla ıslak mendil alır. Bu sefer para Kemal Kozmetik'in kasasında beklemeye koyulur. Kemal Bey yirmi lirayı dükkân sahibine verir. Dükkân sahibi Lale'nin dedesidir. Dedesi yirmi liranın üzerindeki kırmızı kalbi görünce aklına torunu Lale gelir. Akşam Lalelere giderler ve harçlık olarak torununa yirmi lirayı verir. Lale hemen paranın arkasına bakar. Küçük kırmızı kalp oradadır.

Gazeteci Hanım İş Başında

İlkokul ikinci sınıfa giden Lale, büyüyünce gazeteci olmak ister. Doktor ol, diyenlere de kızar. Bir gün öğretmeni Lale'den deftere bir soru yazıp o soruyu on kişiye sormasını ve cevaplarını not etmesini ister. Lale sorusunu bulmuştur. “Başarıdan ne anlıyorsunuz? Neyi başarmak istersiniz?” sorusunu karşılaştığı herkese sorar. İlk olarak annesine soruyu yöneltir. Annesi meşgul olduğu için soruya cevap veremez. Lale dışarı çıkar ve sokakta gördüğü ilk kişi olan büfeci amcaya sorar. Büfeci amca da meşguldür. Şakayla karışık bir şeyler söyler. Daha sonra fırıncı adama, sigortacı Nahit amcaya, okul müdürüne, işportacı amcaya ve evdeki

teyzelere de teker teker soruyu yöneltir. Hepsi de şakayla karışık bir şeyler söyler ve güler. Lale bu duruma çok sinir olmuştur ve annesine bundan yakındır. Soruyu sorduğu herkes kendi istek ve ihtiyaçlarına göre sorulara cevap verir. Neyi başarmak istiyorlarsa onu söylerler.

Ressam Yaprak

Resim yapmayı çok seven bir kız olan kahramanın okulunda, resim konulu bir konferans verilir. Kahramanın yaşıtı birinin sergi açması ve konferans veriyor olması kahramanı kıskandırır. Ressam Yaprak okuldaki konferans salonuna konuşmacı olarak gelir. Salonun her tarafını kaplayan resimleri çok güzeldir. Kendinden emin bir şekilde konuşmasını yapar. Salonda bulunan kahraman onu kıskanır çünkü o da resim çizmeyi çok seven biridir. Yaprak'ın kendine olan öz güvenini, güzelliğini, konuşmasını, gülümsemesini kıskanır ve onu bozmak için bir soru düşünür. Öyle bir soru sormalıdır ki Yaprak o soruya cevap veremesin. Soruyu bulur, parmak kaldırır. Ayağa kalktığı sırada Yaprak'ın tekerlekli sandalyede oturduğunu görür ve utanır. O günden sonra Yaprak ile çok iyi bir dost olmuştur.

Yavru Sokak Köpeği

Anlatıcı, ağustos ayının en sıcak günlerinde mahallesinde bulunan mermer çeşmenin önünden geçerken bir adamın çeşmeden su içmeye çalışan yavru köpeği ayağıyla ittirdiğini görür ve çok üzülür. Sonra zihninde başka bir âlemde herkesin su içtiğini ama bir adamın içemediğini görür. O, dünyadayken çeşmeden yavru köpeğin su içmesine engel olan uzun boylu adamdır. Köpek, uzun boylu adamın su içmesine engel olur.

Yeşil Bahçe

Anlatıcının babası rüyalarında sürekli yeşil bir bahçe görür ve bir türlü giremez. Babası gece balkonda otururken evlerinin bahçe kapısının yanı başında bir köpeğin inlediğini görür ve onun aç susuz olduğunu düşünür. Yavru köpeğe su ve yemek verir. Sonra balkona geri döner ve uyuyakalır. Rüyasında o güzel yeşil bahçenin içinde olduğunu görür. Artık o günden sonra rüyasında hep o bahçenin içindedir.

İtfaiye Arabası

Anlatıcının babası, arkadaşı olan itfaiye şoförüne yaşadığı en ilginç olayı anlatmasını ister. İtfaiye şoförü anlatmaya başlar. İtfaiyecilerin trafiğin yoğun olduğu zamanlarda yangına ulaşmaları çok zor oluyormuş çünkü bazı sürücüler yol vermek istemiyormuş. Bir gün yine

ihbar aldıkları vakit yola koyulurlar. İhbar edilen yangının bulunduğu sokağa bir kavşak kala bir tüpçü kamyonetinin yol vermemesi üzerine olay yerine geç kalırlar. Bir adamın çığlık seslerini duyarlar. Adamın karısı ölmüştür. Karısı ölen kişi, tüpçü kamyonetinin şoförüdür.

Savaşçılık Oyunu

Bir baba şehirlerine atılan bomba seslerinden korkmasın diye kızına dev bir palyaçonun kocaman bir balonu patlattığını söyler. Her bomba sesinde aynı şeyleri tekrarlar ve kahkahalarla bomba sesini bastırmaya çalışır. Gece olur, küçük kız babasının uyuduğundan emin olunca babası ruhunda açılan yaraları anlamasın diye mendiliyle gözlerini siler.

İnsan Kaydı

Gökyüzünde bir yıldızcık dünyaya bakarak babasına bir insanın ona gülümsediğini, göz kırptığını ve kıpraştığını söyler. Yıldızcığın babası da ona insanların gülümsemediğini, göz kırpmadığını ve kıpraşmadığını söyler. Aynı zamanda dünyada bir çocuk babasına, gökyüzündeki yıldızları göstererek bir yıldızın gülümsediğini, yanıp söndüğünü ve kaydığını söyler. Babası da çocuğa yıldızların yanıp sönmediğini, gülümsemediğini ve kaymadığını söyler.

Sulu Boya Tablo

Anlatıcının annesiyle aynı adı taşıyan hemşire teyze bir gün onlara çocukluk anısını anlatır. Bir akşam vakti evlerinde misafirlerin olduğu zaman hemşire teyze çok yaramazlık yapar. Babası da ona bağırır. Hemşire teyze öfkeyle yerinden kalkarken burnunu arkadaşının dirseğine çarpar. Bu arada da elektrikler gider. Hemşire teyze, burnuna dokununca bir sıvının aktığını fark eder ve bunun kan olduğunu düşünür. Babasından intikam almak için sıvıyı bütün yüzüne yayar. Elektrikler gelince hemşire teyzeye bakarak herkes güler. Hemşire teyze buna bir anlam veremez. Sonra aynaya bakınca burnundan akan sıvının kan değil sümük olduğunu görür.

Kırmızı Işığın Süresi

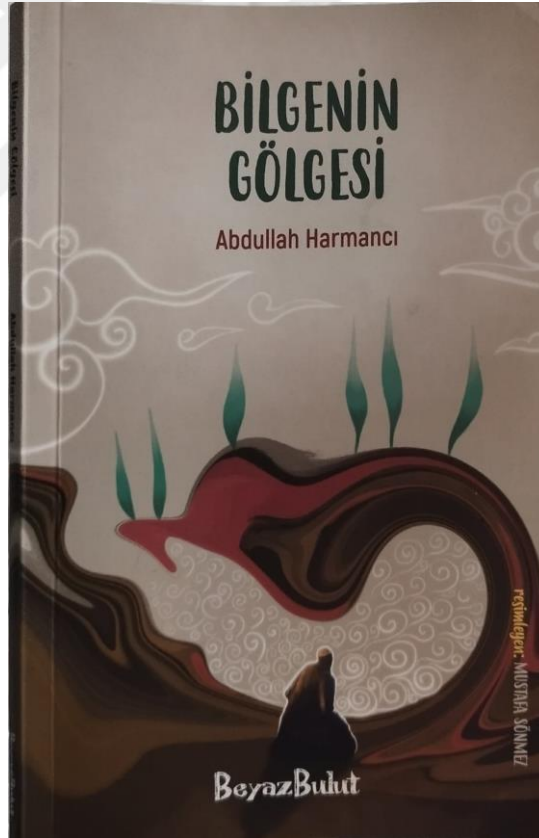
Eren ve ailesi kırmızı ışıktaki beklerken Eren'in aklına kırmızı ışığın neden yeşil ışıktan daha uzun sürdüğü takılır. Babasına, annesine ve ablasına sorar. Onlar meşgul oldukları için cevap veremezler. Eve geldiklerinde televizyondan belgesel kanalını açar ve izlemeye başlar. Belgeselde, Tokyo'da trafik ışıkları için dikilen direklerin üzerinde yaşayan küçük

örümceklerin küçük tırtıllarla beslendiklerini ve yeşil ışık yanarken bu tırtılları daha iyi yakalayabildiklerini dinler. Bu belgeselden yola çıkarak Eren sorusunun cevabını bulmuştur: Kırmızı ışığın süresi, tırtıllar ölmesin diye daha uzundur!

Küçük Prens Hakem Olsun!

Zemin katta asansörü bekleyen yazar, üst katta iki yaramaz çocuğun asansörü oyaladıklarını anlar. Kapı açılıp da içeriden yine onlar çıkınca kızar. Evinin balkonunda otururken aklına küçükken yaşadığı anısı gelir. Aynı durumu o da yaşamıştır ve üzülür. Çocuklarla konuşur. “Ben büyümüşüm çocuklar.” der. Çocuklar da ona büyümediğini, onlarla top ve sek sek oynadığını söylerler. Adam ve çocukların büyüdü, büyümedin atışmasından sonra bir çocuğun “‘Küçük Prens’i dokuz kere okudun sen amca, nasıl büyürsün?’” demesiyle tartışmayı bitirecek bir karar verirler. Küçük Prens hakem olsun!

3.4.4. Bilgenin Gölgesi

Şekil 4. Bilgenin Gölgesi.

Kitabın Adı: Bilgenin Gölgesi

Sayfa Sayısı: 112

Yayınevi: Beyaz Bulut

Basım Yeri ve Tarihi: Konya-Ağustos 2021 (1. Baskı)

Resimleyen: Mustafa Sönmez

Tür: Öykü

Önerilen Yaş Grubu: 10+

İçindekiler:

Bilgenin Gölgesi

Destanın Sonu – Destanın Başı

Yazarın Notu

Abdullah Harmancı kitabın “*Yazarın Notu*” bölümünde, kitabında anlattığı değerli şahsiyetin hayatındaki öneminden ve kitabın yazılış amacından bahsetmiştir. Kitapta bahsedilen bilgiyi ve daha nicelerini evrensel sanat-edebiyat dilinin konusu yapmayı önermiştir.

Kitabın Özeti

Melek ve dedesi sokakta yürürken dedesi Melek’e “Bilge”yi anlatmaya başlar. Seneler evvel şehirlerinde yaşamış ve halk arasında efsaneleşmiş Bilge’yi torununa tanıtmak ister. Bilge her sabah güneşin sesiyle uyanır ve şehrin sokaklarını dolaşmaya başlar. Kim yardım isterse onun yardımına koşar. Kalbi başkaları için atar. Birinin üzüntüsünü kendi üzüntüsü gibi görüp onu mutlu etmeye çalışır. Bilge hep gülümseyen bir adamdır. Karşısına çıkan her insana mutlaka selam verir.

Bilge, şehrin “Sadırlar” denen bir mahallesinde doğar. Şehirde bulunan medreselerde okur. Erken yaşta büyük başarılar elde eder ve kendisi de öğrenciler yetiştirmeye başlar. Bilge’nin babası da kendisini ilime ve öğrencilerine adayan bir bilgendir. Bilge, babasının izinden gitmektedir. Bilge karşısına çıkan her insana bir şey verir. Kimine bir selam verir kimine bir tebessüm. Bazen üç beş kuruş para bazen de bir nasihat. Kısaca Bilge her gününde ve her ânında şehre bir şeyler verir. Bilge çok cömerttir. Aldığı maaş her ne kadar az olsa da kimseye olmaz, vermem, başka zaman, demez elinde ne varsa bölüşür.

Bilge'nin sözlerinde ve gözlerinde karşısındakine dokunan bir şeyler vardır. Hâlleri insanları etkiler, sözleri düşündürür ve bakışları bambaşka şeyler anlatır. İnsanların içinden geçenleri duyar ve onlara yardımcı olur. Bir gün bir peynir tüccarı malını caminin önüne yığar ve Bilge'yi dinlemeye başlar. Bilge'yi dinler fakat bir yandan da pazara gidip peynirlerini satmak ister. Tüccar aklından bunları geçirirken Bilge yanına gelir ve müşterisinin hazır olduğunu söyler. Sahiden de camiden çıkar çıkmaz ne kadar peyniri varsa beş on dakika içinde satılır. Bunun gibi olaylar insanlar arasında hep anlatılmaktadır.

Bilge, şehirden ve orada yaşayan insanlardan başka bir şey düşünmez. Nereye çağırılırsa oraya gidip kendisini çağırana her sese yardım eder. Bütün hedefi dünyayı, insanlığı ve şehrini daha da güzelleştirmektir. Bilge'nin sevenleri olduğu kadar sevmeyenleri, çekemeyenleri de vardır. Öyle ki bazen bir mecliste hakkında konuşulur. Bu kendisine söylediğinde oralı bile olmaz.

Dedesı Bilge'yi anlatırken Melek ısrarla Bilge'nin kim olduğunu sorar. Fakat dedesi Bilge'nin kim olduğunu söylemez, onun gölgesini takip edip izlerini bularak kendisinin anlamasını ister. Türkiye dışından kitaplar getirip onları kendi dillerinde okuyacak kadar bilgin birinin kitap yazmadığını anlatan dede, Melek'e Bilge'yi anlatan bir kitap yazdığını ve kitapta kendilerinden de bahsettiğini söyler. Dede bir yandan hâlâ Bilge'yi anlatmaya devam eder. Bir mezarlığın başına gelirler ve Melek sonunda Bilge'nin kim olduğunu öğrenir. Efsaneleşen meşhur Bilge, Hacıveyiszade olarak bilinen Mustafa Kurucu'dur. Halk ona "İkinci Mevlânâ" demektedir.

Yazar kitabın sonunda "*Destanın Sonu-Destanın Başı*" adlı bir bölüme yer vermiştir. Bu bölümde dedenin yazmış olduğu; içinde dede, Bilge ve Melek'in de bulunduğu kitabın elimizdeki kitap olduğunu şu satırlarda belirtmektedir:

"Ne zaman romanı yazılmak istense... Yazılanlar hep destana dönüştü. Al sana minik bir hediye!"

'Bilgenin Gölgesi! Aaa! Dede harikasın! Sarılmak istiyorum sana!'" (s. 108)

3.4.5. Kışın Şarkısını Kim Söleyecek?

Şekil 5. Kışın Şarkısını Kim Söleyecek?

Kitabın Adı: Kışın Şarkısını Kim Söleyecek?

Sayfa Sayısı: 120

Yayınevi: Timaş İlk Genç

Basım Yeri ve Tarihi: İstanbul-Ekim, 2021 (1. Baskı)

Resimleyen: Sibel Büyük

Tür: Öykü

Önerilen Yaş Grubu: 10+

İçindekiler:

Karların Beyi

1. Gerçeği Sadece Yusuf Biliyor

2. Anuez Soslu Oğlan
3. Kri Soslu Kız
4. Kar Neden Yağmıyor?
5. Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?
6. Erguvan Dedem

Koruluğun Kuytusunda

7. Dağ Ne Kadar Yüce Olsa...
8. Kelebek Bakışı
9. Aleyna'nın Sırrı
10. Sevgiye Muhtaç Evler
11. Bayramın nc Günü
12. Koruluğun Kuytusunda

Kitabın zeti

Gerçeği Sadece Yusuf Biliyor

Bir pazartesi akşamı, Yusuf ve Lale amcalarının rahatsızlanması sebebiyle anne ve babaları tarafından evde yalnız bırakılırlar. Anne ve babaları her ne kadar iki kardeşi uyarımı olsalar da onlar haylazlık peşine düşerler. Hemen plan yapan kardeşler önce okolataları gizli yerinden çıkarıp yerler. okolatalarını yerken beklenmedik bir ses işitirler. Sesin kaynağını öğrenmek için ağır adımlarla mutfağa yöneldiklerinde ise çok güçlü bir “at” sesi duyarlar. Korkuyla balkona saklandıklarında devasa bir serçenin, kürdanla evlerinin çatısını yıktığını görürler. Evin içine koşan çocuklar bu defa da evi duman bastığını fark ederler. Pencereyi açmaya çalıştıklarında beyaz tüylü kocaman bir tavşanın pencereden duman püskürttüğünü görürler. Hemen mutfağa kaçarlar fakat bu sefer de mutfak penceresinden kocaman bir sincabın ağzından pis bir sıvıyı eve akıttığını görürler. Tek güvenli yer olan kütüphaneye giderlerken çatı katı penceresinden bahçeye baktıkları zaman ellerinde sapanlarıyla devasa ördeklerin pencerelele taş fırlattıklarını görürler. Serçe, tavşan, sincap ve ördekler hep birlikte eve saldırmaya devam ederler. Sonunda ebeveynleri, ambulans, polis ve itfaiye gelir. Evdeki o kocaman hayvanları ve eve verdikleri zararları görürler. Herkes bir açıklama beklerken Yusuf gözyaşları içinde tüm yaptıklarını anlatır. Yusuf, hafta sonu dedesinin evine gittiğinde eline aldığı bir çubukla serçelerin yuvasını bozduğunu, sincapların yuvalarına su döktüğünü, bir tavşan deliğinden duman püskürttüğünü, sapanla ördeklere zarar verdiğini ve karınca yuvasına

bal döktüğünü anlatır. Çok pişman olduğunu söyler. Ailesi onu teselli eder ve birbirlerine sarılırlar. Daha sonra anneleri Yusuf ve Lale'ye, hayvanlara kötülük yapmamaları gerektiğini söyler.

Ançüez Soslu Oğlan

Kerem çok akıllı fakat çok yaramaz bir çocuktur. Ayrıca çok meraklıdır ve çevresine sürekli sorular sormaktadır. Bir gün yemek masasında deney yapmaya çalıştığı sırada annesinin yemek için hazırladığı ançüez sosu başından aşağı dökülür. Babası o anları videoya çekip paylaşınca adı Ançüez Soslu Çocuk olarak kalır. Kerem, ailesiyle birlikte plajdayken aklına bir soru takılır. Babasına "Deniz neden mavidir?" diye sorar. Babası onun bu sorusu karşısında güler ve soruyu geçiştirir. Kerem ısrarla sormaya devam edince babası, dikkatini telefona verip onu görmezden gelir. Kerem sorusunun cevapsız kalmasına üzüldüğünde alnında bir acı belirir. Lavaboya gidip kontrol etmek ister. Yolda öğretmeniyle ve Belgin teyze ile karşılaşır. Her ikisine de ayrı ayrı aynı soruyu sorar. Onlardan da cevap alamaz. Annesi onu plajda göremeyince Kerem'i azarlar. Kerem bu sefer de annesine sorusunu sorar. Annesi Kerem'i dinlemez, kendi meşguliyetleriyle uğraşır. Kerem sorusunun cevabını alamadığında sağ dizinde acı hisseder. Arkadaşı Deniz'i görür. "Deniz neden mavidir?" diye sorar fakat arkadaşının hiç oralı olmamasıyla bu defa sol dizinde acı duyar. Otelden çıkıp yol üzerinde gördüğü manava, kuru yemişiye ve oyuncak dükkânında çalışan insanlara da aynı soruyu sorar. Herkes kendi işiyle meşgul olduğu için kimse Kerem'in sorusuyla ilgilenmez. Pes edip otele geri döndüğünde babası endişeyle Kerem'e doğru koşar. Annesi ve babası ona ne olduğunu anlamamışlardır. Vücudunun çeşitli yerlerinde kırmızı yumrular oluşmuştur. Kerem hemen hastaneye götürülür. Doktor, çocuğun bedenine yayılmış kırmızılıklara her dokunduğunda bir balon çıkar. Bu balonlar tavana çarpıp patlar ve patlayan balonların içinden Kerem'in büyüklerine sorduğu ama cevapsız kalan sorularının olduğu kâğıtlar etrafa saçılır. Bu yumrular, Kerem'in cevaplanmamış sorularının vücudunda oluşturduğu yaralardır. Doktor bunu çocuğun anne ve babasına söylediğinde çok utanırlar.

Köri Soslu Kız

Küçük kız balkondan bakarken gökyüzünde bir uçak görür. Babasından uçak ister fakat babası evde değildir. Bakıcısı, küçük kızın sesini kaydedip babasına gönderir. Bakıcının ses kaydını iletmesiyle babası kızına çeşit çeşit uçak alır. Küçük kızının istediği oyuncakları ona getiren baba, işi sebebiyle tekrar yola çıkar. Hediye kutularını açmayı bitiren küçük kız,

babasını öpmek ister fakat babasının evde olmadığını anlar. Küçük kız, babasının ona istediği her şeyi aldığını fark edince ondan tekrar bir sürü oyuncak ve elbise ister. Sürekli seyahat eden ve çok çalışan babası aldığı hediyeleri kargoyla gönderir. Alınan oyuncak ve eşyalar artık eve sığamayacak hâle gelmiştir. Baba özleminden sessizleşen kızımız ansızın sinirlenip tüm hediyeleri dışarı fırlatır. Mutfağa geçip masayı dağıtırken saçlarına köri sosu dökülmüştür. Köri soslu kız kamera karşısına geçip bu sefer babasından ona bir baba almasını ister. Bu görüntüleri izleyen babası bir gece dahi olsa evde kalmayı düşünür. Bir de kızına psikolog ayarlayacaktır.

Kar Neden Yağmıyor?

Leyla isimli küçük kız, evlerinin penceresinden göklere bakıp karın yağmasını bekler. Annesine birçok kez karın neden yağmadığını sorar. Her gün ısrarla pencere önünde o kadar çok bekler ki insanlar onu minik bir palyaço sanırlar. Leyla karın yağmasını dilerken birden pencerenin hizasında kürk giymiş, uzun beyaz saçları ve sakalları olan tuhaf görünümlü bir adam belirir. “Beni sen mi çağırdın küçük kız?” diye sorar. Gelen adam Karların Beyi’dir. Leyla, karın yağmasını dilediğini fakat yağmadığını söyler. Karların Beyi, her gece geldiğini fakat uzun kalamadığını söyler. Evlerinin tam arkasındaki bir evde bu kışı geçirmek için yakacak odunu olmayan bir aile olduğunu, bu sebeple şimdi kar yağarsa onlar için zor olacağını söyler. Duruma çok üzülen Leyla, ertesi gün annesini yanına alıp komşularını ziyaret eder. Onlara yiyecek, giyecek ve yakacak odun götürürler. Leyla’nın annesi, babalarının iş bulabilmesi için bazı yerlere telefon eder. Evin babası sonunda iş bulunca kar yağar ve komşunun küçük kızıyla birlikte kardan adam yaparlar.

Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?

Selin resim defterine çizim yaparken hafif bir ağlama sesi işitir. Sesin kaynağını bulmaya çalışır. Çantasını kulağına dayadığında “Hadi çabuk çabuk!” sözlerini duyar. Çantasını açıp baktığında çilli bir kız görür. Üzgün ve sinirli olan bu kız, resim yaparlarken neden diğer mevsimleri çizip kış mevsimini çizmediklerini sorar. Selin, çilli kıza kar olmadığı için çizmediğini, sokaklarda hep sonbahar havasının var olduğunu söyler. Kış mevsimini çizebilmek için kar ve yağış olmalıdır fakat gaz bulutları ve betonun içinde fazla duramayan kar, korkarak geri dönmektedir. Selin, çilli kızını mutlu etmek için arkadaşları Tuğçe ve Ayşen’in dâhil olduğu Menekşeler Grubu’nu toplar. Çalışma için tüm okul görevlendirilir fakat yalnızca beşte biri görevini yerine getirmiştir. Selin, çilli kızını omzuna alıp okula getirir ve herkes çizdiği kış resimlerini çilli kıza gösterir. Çilli kız, Selin’in omzunda sevinç çılgınlıkları atar.

Erguvan Dedem

Bir gün Pelin, dedesi ve ablasıyla birlikte mahalleyi adımlarken yapraklar dedesine konmaya başlar. Karşı duvarda bulunan sarmaşığın yaprakları dedesine yapışır. Ardından kayısı, mor salkım, ayva, akasya ve at kestanesi ağaçlarının yaprakları da dedesinin tüm vücudunu kaplamaya başlar. Pelin ve ablası çok korkmuştur. Gözleri dahi kapalı olan dedeleri ise torunlarının aksine bu durumu çok sakin karşılar. Neler olduğunu anlamıştır. Dedesi Bahtiyar, her bahar mevsiminde caddeye çıkar ve çiçekleri hayranlıkla seyrederek. Özellikle en çok sevdiği erguvan ağaçlarıyla ilgilenerek tüm bahar mevsimini mutlulukla geçirir. Bu nedenle mahallede Çiçek Dede olarak anılır. Çiçeklerin fazlaca ilgi ve sevgi gördüğünü fark eden yapraklar artık harekete geçerler. Bahtiyar dedenin kendilerini görmesini isteyen yapraklar, onun her yerini sararak dikkatini çekmeye çalışırlar. Böylece Bahtiyar dede yaptığı hatayı anlar ve torunlarına artık yaprakları da koklayıp öpeceklerini söyler.

Dağ Ne Kadar Yüce Olsa...

Ela'nın dedesi torunuyla şakalaşmayı çok sever. Onu duymazdan geliyormuş gibi yaparak Ela'yı çok kızdırır fakat dedesinin onu dikkatle dinlediğinin de farkındadır. Bir gün Ela dedesinin evini ziyaret eder. Bir ödevi vardır. “Dağ ne kadar yüce olsa üzerinden yol aşar.” sözü hakkında kompozisyon yazması gerekmektedir. Dedesinin yardım etmesini uman Ela, sorusunu dedesine sorar ama dedesi televizyonda gördüğü arkadaşı Kemal'den söz etmeye başlar. Ela dedesinin yeniden onunla şakalaştığını düşünür. Ödevine öncelik vermesi gereken Ela, dedesine soruyu cevaplaması için yalnızca üç dakika verir. Dedesi, eski sıra arkadaşı Kemal ile birlikte İngilizce dersinden sürekli bütünlemeye kaldıklarını anlatır. Bir gün öğretmeni Kemal'i tahtaya kaldırır ve “Kemal ‘yes’ de geçireceğim seni.” der. Bu durum Kemal'in gururuna dokunur ve öğretmenin isteğini gerçekleştirmez. O yıl sınıfta kalır. Dedesi Ela'ya, Kemal'in daha sonra çok çalışıp İngiliz dilinde kendisini geliştirdiğinden bahseder. Bu başarının kolaylıkla olmadığını, Kemal'in çok sıkı çalıştığını anlatır. Ela dedesinin sözleri bittiğinde, onun ödevine çoktan yardım ettiğini anlar. Hikâyeyi ballandıra ballandıra yazarak ertesi gün derste okur.

Kelebek Bakışı

Pelin, ablasıyla gelip geçerken zemin katın penceresinden bakan çocuğu görürler. Pencere camından ayrılmayan bu çocuğu Pelin ve ablası sürekli bir şeye benzetirler. Onun hakkında alaycı konuşurlar. Çocuğun donuk ve tuhaf bakışlarını bir kelebeğe benzeterek

çocuktan artık “Kelebek” diye bahsederler. Kızların resim öğretmeni olan babası, telefonundan incelediği resimleri Pelin ve ablasına gösterir. Resimleri çok beğendikleri için resim sergisine gitmeye karar verirler. Aynı resim sergisine Kelebek de ailesiyle birlikte gelmiştir. Pelin, babasından resimleri yapan kişinin bir çocuk olduğunu öğrenir. Daha bunun şaşkınlığını üzerlerinden atamayan kızlar, Kelebek’in annesinden resimleri yapanın Kelebek olduğunu öğrenirler. Pelin ve ablası Kelebek’in yanına gidip onu tebrik ederler. Kelebek, kızlara bir kelebeğe benzediklerini söyler. Ardından gözlerini bir tabloya çevirir. Kelebek, Pelin ve ablasını iki beyaz kelebek olarak çizmiştir ve hemen ardından ekler “Öyle güzelsiniz ki...”

Aleyna’nın Sırrı

Sonunda Lale’nin hevesle beklediği cuma günü gelmişti. Karnesini alıp dedesine ziyarete gidecek ve orada kuzeni Selma ile vakit geçirecekti. Akşam ailecek dedesinin evine giderler. Selmalar da oradadır. Yemek yedikleri sırada kar yağmaya başlar. Yemekten hemen sonra Lale ve Selma bahçeye çıkarlar. Her şey çok güzel ilerlerken uyumadan önce Lale’yi çok üzen bir şey olur. Selma durmadan okullarındaki Aleyna hakkında konuşmaktadır. Aleyna’nın güzelliğinden, başarısından ve sosyal medya hesabında çok takipçisi olmasından bahseder. Aleyna’nın bütün bu özellikleri Lale’nin onu kıskanmasına sebep olur. Aleyna’da olan güzel özelliklerin neden kendisinde olmadığını düşünür. Bütün gecesini bunları düşündüğü için mahvolur. Ertesi sabah evde hummalı bir hazırlık baş gösterir. Hep birlikte Selmalara giderler. Selma’nın annesi, sınıf annesi olduğu için bütün velileri çaya davet etmiştir. Gelen misafirler arasında yaşlı bir kadın da vardır. Kadın “Benim de sizlerin yaşında kızım ve damadım vardı...” diyerek gözyaşlarını tutamaz. Meğer bu kadın Aleyna’nın anneannesiymiş. Kızı ve damadı vefat ettiği için torunu Aleyna hem öksüz hem yetim kalmış. Aleyna’nın ondan başka kimsesi yokmuş. Lale bunları duyunca Aleyna hakkındaki düşünceleri için pişman olur ve kalkıp yaşlı kadına sarılır. İçinden Aleyna ile yakın arkadaş olmayı geçirir.

Sevgiye Muhtaç Evler

Rüzgâr Esmes Sokağı’nın iki küçük çocuğu vardır. İsimleri Damla ve Lale olan bu yakın arkadaşlar bazen ortalıktan kaybolurlar. Ne evde ne de okulda görülürler. Aileleri telaşlanır ve onları bulmaya çalışır. Çocukları gören komşular aileler endişelenmesin diye arka sokaklarda, yıkık bir evin bahçesinde olduklarını söylerler. Çocuklar evlerin duvarlarını okşarken görülür. Duruma anlam veremeyen aileler kızlarına öğüt vermeye çalışır ama kızlar ortalıktan kaybolmaya devam ederler. Kızların dedeleri bir araya gelip çay içerlerken mevzu

anlaşılır. Çocuklar, eskimiş evlerin yalnız ve sevgiye muhtaç olduklarını düşünmekteydiler. Ailecek akşam haberleri izlenirken Lale harabe bir evin yıkıldığı haberini duyunca çok üzülür. Harabe evinde sevilmeye ihtiyacı olduğunu, onun da yalnız olduğunu söyler. Dedesi sonunda durumu anlar. Geçen ay kızlarla kırdaki yürüyüşe çıktıklarında evlerin içinde insan yaşamıyorsa çöküp gideceklerini söylemiştir. Çocuklar durumu öğrenir öğrenmez evleri yalnızlıktan kurtarmak için onları ziyaret etmeye ve duvarlarını sevmeye başlarlar.

Bayramın Üçüncü Günü

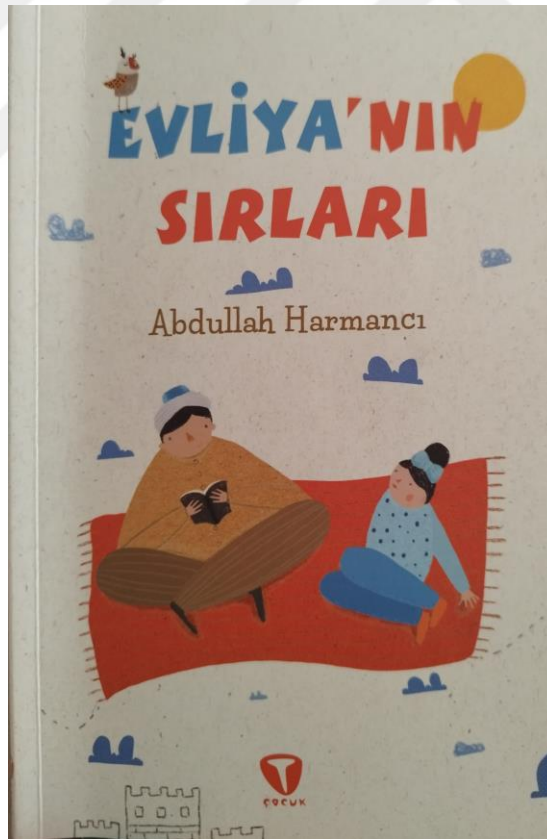
Yaprak ve kardeşleri, dayıları ile birlikte her bayramın üçüncü gününde harika bir gün geçirmektedirler. Bazen lunaparka gidip eğlenirler bazen parklarda oyunlar oynarlar. Yine bayramın üçüncü günü gelir ve parkta oturup çember yaparak sohbet ederler. Yaprak, dayısında bir farklılık olduğunu hisseder. Dayısı bu bayram biraz üzgün görünmektedir. Ne olduğunu öğrenmek isteyen Yaprak, sorusunu sorabilmek için fırsat kollarken kardeşleri Olcay ve Sercan dayılarının çocukken bayram günlerini nerede geçirdiğini sorarlar. Dayı, cevap vermek yerine düşünmeye başlar. Gözleri sislidir. Birden ayağa kalkar ve kardeşlere gitmeyi önerir. Eve gideceklerini sanan çocuklar yanılır. Dayıları, eskiden bayramları geçirdiği yerlere çocukları götürür fakat her yer yıkılmış ve yerlerine yeni binalar inşa edilmiştir. Son olarak babasının evi de yıkılınca gidebilecek yeri kalmamıştır. Anılarını tazeleyebilecek bir yer kalmayınca hüznelenir. Yaprak, dayısının hâline üzülüp hiçbir yerin aynı kalmayacağını söyleyince dayısı, güzellikleri koruyarak da değişimin yapılabileceğini söyler.

Koruluğun Kuytusunda

Orhan'ın anne ve babası, bir yaz tatilinde yurt dışına gideceklerdir. Orhan da onlarla birlikte gitmek ister fakat iş için gidileceğinden Orhan'a izin verilmez. Orhan kendisini yine sıkıcı bir yaz tatilinin beklediğini düşünürken ebeveynleri onun Bolu'ya gitmesine karar verir. Bolu'daki çiftlikte yaşıtı olan Rıdvan vardır. Çok yaramaz olan bu ikili daha ilk günden haylazlıklara başlarlar. Sabah erkenden ödevlerini tamamlayıp yasak olan göle giderler. Gölün yanında devasa bir ağaç vardır ve her gün ne kadar yükseğe çıkabileceklerini denerler. Ağacın dallarında kendilerine küçük bir ev bile yaparlar. Bu evde uyuklar ve yakınlarında yaşayan sincaplarla güzel anlar geçirirler. Her geçen gün daha fazla nasıl eğlenebiliriz diye düşünürken koruluğun içlerindeki göle gidip orada yüzme alıştırmaları yaparlar. Rıdvan'ın aklına müthiş bir fikir gelir. Etraftan topladıkları tahtalarla sal yaparlar. Salla göl üzerinde ilerlerken çok ses çıkarttıkları için yakalanırlar. Derslerini almayan bu çocuklar, otoyola çıkıp taşıtların geçiş

sırasına göre bir oyun oynarlar. Sözde tekrar sal yapmak için yanlarına çiviler alırlar fakat tahta bulamadıkları için çiviler ceplerinde kalır. Rıdvan, cebindeki çivileri yola serpmeye başlar. Arabaların yol kenarında durduğunu fark ederler çünkü lastikleri patlamıştır. Ertesi gün Rıdvan, bu sefer de şişe kırıklarını yola atar. Yolu gören bir yamaca çıkıp neler olacağını izlerler. Orhan her ne kadar Rıdvan'ı uyarmaya çalışsa da Rıdvan onu dinlemez ve her gün aynı şeyi yapmaya devam eder. Yine yaramazlık yaptıkları bir gün bir ambulans görürler. Rıdvan ambulansın hastaya yetişememesinden korkar. Çocuklar korkuyla eve geri dönerler. Gelen ambulansın Rıdvan'ın ninesi için geldiğini anlarlar. Yaşlı kadın kalp krizi geçirmiştir ve durumu ağırdır. Ambulans, lastikleri patladığı için gelememiştir. Yaşlı kadın başka bir araçla hastaneye yetiştirilir. Ambulansın lastiklerinin patlamasını ve Rıdvan'ın sürekli ağlamasını yan yana getiren babası durumun ne olduğunu anlar. Orhan evine, Rıdvan'da şehirdeki bir yatılı okula gönderilir. O yaz tatili, Orhan'ın hem çok özlediği hem de çok utandığı bir tatil olarak zihninde kalmıştır.

3.4.6. Evliya'nın Sırları

Şekil 6. Evliya'nın Sırları.

Kitabın Adı: Evliya'nın Sırları

Sayfa Sayısı: 88

Yayınevi: Turkuvaz Çocuk

Basım Yeri ve Tarihi: İstanbul-Kasım, 2021 (1. Baskı)

Resimleyen: Hülya Erdil Çakıroğlu

Tür: Öykü

Önerilen Yaş Grubu: 10+

İçindekiler:

Kitabı Okumadan Önce

1. Bin Kuş ile Bir Kuşbaz
2. Adamı Yutan Balığı Yutan Balık
3. Leyleklere Ne Oldu?
4. Kan Kırmızı Kar Beyaz
5. Palavra Palavra
6. Köpeği Koruyan Saka Kuşu
7. Çelebi'nin Şair Arkadaşı
8. Kırk Ağaç

Yazarın Notu

Abdullah Harmancı kitabın başındaki “*Kitabı Okumadan Önce...*” bölümünde, okura kitabın içindeki hikâyelerden bahsetmektedir. Kitaptaki hikâyelerin, Evliya Çelebi'nin “Seyahatname” adlı eserinden alındığını, geliştirildiğini ve zenginleştirildiğini söyler. Bu bölümde okur, Evliya Çelebi hakkında kısaca bilgilendirilmektedir.

Kitabın sonundaki “*Yazarın Notu*” bölümünde ise yazar, Evliya Çelebi'nin “Seyahatname”sinin modern çocuk edebiyatına nasıl aktarılabilceği sorusunun cevabı olarak bu kitabı yazdığını söylemektedir. On ciltlik eserin içinden ilginçlik, gariplik, tuhaflik ve acayıplık özelliği taşıyan birkaç hikâyeye, öyküleştirmeye çalışılmıştır. Burada öyküleştirmeden kasıt, belli detayların eklenmesidir. “Evliya'nın Sırları”, yazarın zihnindeki yeniden yazım fikrinin sonucu ortaya çıkmış bir eserdir.

Kitabın Özeti

Bin Kuş ile Bir Kuşbaz

Kuşbaz Sadi, Bursa'da yaşayan varlıklı bir babanın evladıdır. Annesi de babası da o küçükken vefat ederler. Koca bir ev ona kalır. Babasından kalan paralarla kimseye muhtaç olmadan yaşar. Kuşbaz Sadi'nin bir de güvercinleri vardır. İmparatorluğun en meşhur güvercincisidir. Bin tane kuşu vardır. Kuşlarını çok sever. Hepsine tek tek isim koyar. Gözlerini gökyüzünden, kuşlarından hiç ayırmaz. Bir gece rüyasında dev bir rüzgârın kuşlarını alıp götürdüğünü görür. Kötü duygularla uyanır. Kuşlarını gökyüzüne salmak için kümese gider. Kümesi açarken akli hâlâ gece gördüğü rüyadadır ama yine de kuşlarını gökyüzüne salıverir. Kısa bir süre sonra fırtına çıkar ve kuşları alıp götürür. Sadi kendinden geçer. Ne yapsa ne etse kuşlarını bulamaz. En sonunda içine çöreklenen acıdan kurtulmak için diyar diyar, belde belde dolaşır. Birçok ülkeye gider oralarda kalır. Cezayir'deyken bir bezirgânla tanışır. Onun da Sadi gibi kuşları vardır. Cezayir'in tanınmış kuşçularındandır. Sadi ile çok iyi arkadaş olurlar. Bir gün bezirgânın bahçesinde kuş sesleri duyar. O kuşlar, onun geçen yıl fırtınada kaybettiği kuşlardır. Bezirgân, Sadi'den o kuşların ona ait olduğunu kanıtlamasını ister. Sadi teker teker kuşların isimlerini söyler. İsmi duyan kuşlar, tek tek Sadi'nin omzuna konar. Yaşanan olaylara tanık olan bezirgân ve diğer insanlar, şaşkınlıkla gökyüzündeki güvercin bulutunu seyrederler.

Adamı Yutan Balığı Yutan Balık

Hikâye, Hacı Nâsır'ın başından geçen tuhaf ama gerçek olayları Evliya'ya anlatmasıyla başlamaktadır. Dalgıçlık yapan Hacı Nâsır, bir gece rüyasında balığın onu yuttuğunu ve midесinden kurtulmaya çalıştığını görür. İnci aramayı çok sever ve Mostarlı Mustafa Paşa'nın izniyle denizde inci aramaya çıkar. Kayıkla denizin ortasına gelir ve atlar. Denizin derinliklerine doğru inmeye başlar. Bulduğu incileri kayığa doldurur. Yine derinliklere dalıp çıkmaya çalışırken bir balığın onu içine çektiğini hisseder. Hacı Nâsır artık bir balığın içindedir. Ne yapacağını bilemez. Nasıl kurtulacağını düşünürken elindeki hançeri fark eder ve balığın ağzını yemek borusundan ayıran zarı yırtar. Delikten yükselir, hayvanın ağzının içine gelir. Dişlerinden birini söker, dişin açtığı gedikten dışarı süzülür. Süzöldükten sonra şaşırır çünkü hâlâ kapalı bir ortamdadır. Sonra anlar ki kendisini yutan balığı da bir başka balık yutmuştur. Zamanı çok az kalmıştır. Ne yapacağını düşünürken bir anda içinden çıkmaya çalıştığı midenin tepesinden bir ışık görür ve bağırma başlar. Mostarlı Mustafa Paşa'nın adamları Hacı Nâsır'ı

yutan balığı yutan balınayı avlamışlardır. Balınanın tepesinden delik açarken onun sesini duyarlar ve hemen onu kurtarırlar. İnanılır gibi olmayan bu olaya elli kişi şahit olmuştur.

Leyleklere Ne Oldu?

Sofya ziyareti sırasında Evliya Çelebi'ye, Çelebi Cami hocası tarafından yaşadığı ibretlik bir olay anlatılmıştır. Debbaoğlu adında bir adam, bir gün Çelebi Cami'nin kubbesine çıkar. Caminin kubbesinde de yuva yapan leylekler vardır. O sırada öğle ezanını okuyan Çelebi Cami'nin hocası bu adamın ne yaptığını anlamaya çalışır. Debbaoğlu, leyleklerin yumurtalarını alır ve yerlerine kargaların yumurtalarını bırakır. Birkaç gün sonra yuvaya dönen anne leylek çığlık atmaya başlar. Çılgılığı duyan diğer leylekler kubbenin etrafını doldururlar. Neler olup bittiğini anlamaya çalışan mahalle sakinleri caminin kubbesine bakarlar ve olup biteni izlemeye koyulurlar. Çelebi Cami'nin hocası o gün öğle ezanını okurken gördüğü olayı hatırlar ve Debbaoğlu'nun bu işin içinde olduğunu anlar. Onun evine hesap sormaya gider. Evde Debbaoğlu, karısı ve karısının kucağında da üç aylık bebekleri vardır. Hoca tek bir kelime etmeden geri döner. Camiye doğru giderken kadının çığlıklarını duyar. Geri döndüğünde bir tane leyleğin kadının kucağındaki bebeği alıp götürdüğünü görür. Diğer leylekler de o leyleği takip ederler ve kısa bir süre sonra gözden kaybolurlar. Debbaoğlu çok çaresizdir. Yaptığına bin pişman olur.

Kan Kırmızı Kar Beyaz

İmparator Konstantin, cüzzam hastalığına yakalanır. İmparator'u iyileştirmek için Firengistan'ın bütün doktorları toplanırlar ama ne yaptılarsa hastalığa şifa bulamazlar. Bir gün bütün hekimler toplanır. İmparator'un hastalığına çare ararlar. Hekimbaşı, diğer hekimlere tek çarenin Allah'a camigönülden dua etmek olduğunu söyler. Hekimbaşı binlerce insanın aynı anda dua etmesi için bir yol biliyormuş ama bu yol çok tehlikeliymiş. Bu yol, İmparator'un üç bin bebeğin kanından banyo yapmasıymış. Hekimbaşı, İmparator'a hastalığına bir çare bulduklarını söyler ve detayları anlatmaya başlar. İmparator anlatılanlara üzülse de çaresizlikten olur, der. Sarayın bahçesine üç bin kundaklı bebeği, bebeklerin annelerini, babalarını ve akrabalarını toplarlar. İmparator pencereden bakarken bir anda kararını değiştirir ve bebeklerin bağışlandığını söyler. O sırada bebeklerin, anneleri, babaları, kardeşleri, akrabaları hep bir ağızdan İmparator'a dua ederler. Ahalinin duaları kabul olur. İmparator iyileşmiştir. Hekimler, İmparator'dan kendilerine teşekkür etmesini beklerler fakat İmparator

gözüme gözükmeyin, der. “Ya ben kararımдан vazgeçmeseydim peki o zaman ne olacaktı? Bu körpeler ölecek miydi?” diye öfkelenir.

Palavra Palavra

Murtaza Paşa ve erenleri Halep’teki Hünkâr Bahçesi’nde, fiskiyeli havuz başında toplanırlar. Hava güzeldir. Keyifleri de yerindedir. Murtaza Paşa erenlerine “Hadi bakalım erenler...” diye seslenir. Bunun ne anlama geldiğini oradaki herkes çok iyi bilir. Paşa, yalan yarışması yaptırır ve en inandırıcı yalanı kim söylerse ona hediyeler verir. O sırada havuzun yanından kırmızı bir tayın geçtiğini görürler. Paşa konuşmasına devam eder. “Bugün en güzel yalanı uydurana bu tayı hediye edeceğim.” der. Paşa, söz hakkını önce Şamlı Yahya’ya verir. Söylediği yalanlarla ün kazanmış Şamlı Yahya, anlatmaya başlar. Yahya’nın konuşması bittikten sonra Paşa sırayla Veziroğlu’na ve Evliya’ya söz hakkı verir. Evliya yalanının sonunu kırmızı taya bağlar ve oradaki herkesi güldürür. Herkesin konuşması bittikten sonra Paşa, Evliya’nın anlattıklarını daha çok beğenir ve kırmızı tayı ona verir.

Köpeği Koruyan Saka Kuşu

Evliya, memleket memleket dolaşırken birçok şeye şahit olur ve her seferinde o şehirlerden kafasında soru işaretleriyle ayrılır. Onlardan biri, erkek bir saka kuşunun dişi bir köpekle dostluğudur. Başka bir memlekette yanmayan bir halı görür. Çok şaşırır. İnsanlar ne yaparsa yapsın asla yanmaz. Bunun nasıl olduğunu kime sorduysa cevabını asla öğrenemez. Şehirden ayrılırken “Bir insan neden gezer?” diye düşünür. Daha sonra başka bir memlekete gider ve orada demir sütuna rastlar. Bu demir direk, sanki yatay bir şekilde havada asılıdır. Direğin etrafını dikkatle inceler fakat hiçbir yerden bağlı olmadığını görür. Evliya gittiği her şehirden, içinde bir şeylerin yarım kaldığı hissiyle ayrılır. Sonraları bu duygunun, onu seyahat etmeye teşvik ettiğini anlar. İnsan bir şehre girerken başka biri, çıkarken başka biri olmalıdır. Gittiği şehir ona bir şeyler katmalıdır.

Çelebi’nin Şair Arkadaşı

Bir şair dostunun ölüm haberini alan Çelebi, ailesine başsağlığı dilemek için dostunun evine gider. Merhum şair, “tarih düşürme” denilen bir şiir tarzında ustadır. Bu tarzda, her harfin bir sayı değeri vardır. Hangi tarihi düşürmek istiyorsanız o tarihe uygun harfler seçerek şiir yazarsınız. Şairin oğulları garip davranırlar. Çelebi, oğlanların neden böyle davrandıklarına bir anlam veremez. Şairin büyük oğlu, babalarının odasında bir demet şiir bulduklarını söyler.

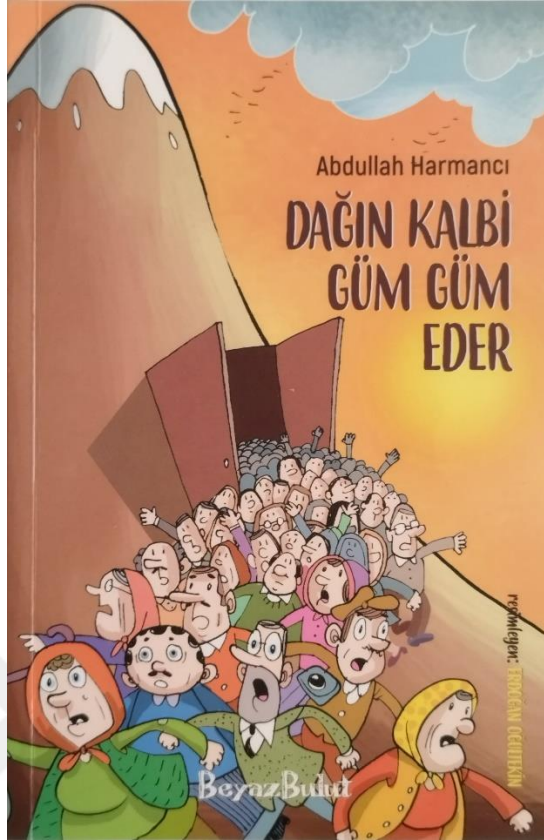
Meraklanan Çelebi, şiirleri okumaya başlar. Merhumun kendisi için yazdığı tarih düşürme şiirindeki harflerin sayı değerlerini hesaplar. İşte o zaman neler olduğunu anlar. Çocukların bu garip davranışlarının sebebi, babalarının tarih düşürme şiirlerini okurken merhumun kendi ölüm tarihini yazdığı şiirine denk gelmeleridir. Şiire göre merhum şair, seneler önce yazdığı mısralarında ne zaman öleceğini bilmektedir. Gözlerine inanamazlar. Dahası bir bohça bulurlar. O bohçanın içinde de İstanbul'da yaşayan birçok değerli insan için yazılmış tarihler ve şiirler vardır. O insanların içinde Çelebi de bulunmaktadır. Oğlanlar bu durumu Çelebi'ye anlatırlar ve bohçayı ona uzatırlar. Çelebi bohçayı açmadan odanın ortasına fırlatıp kaçar. Bir daha ne o eve gider ne de şairin mezarına uğrar. Merhumun çocuklarıyla da karşılaşmamaya özen gösterir. Ömrü boyunca bohçada yazan şiirleri merak eder.

Kırk Ağaç

Kitabın son hikâyesinde Evliya Çelebi, kendini hem hikâyede dinleyen küçük kıza hem de okuyucularına tanıtır. Senelerce gidip gördüğü yerlerden bahseder.

Evliya, gittiği yerlerde o yere ait kendine has özellikleri olan ağaçlar görür. Ne zaman bir ağaç görse aklı o ağaçta kalır. Onlardan bir tanesi Urfa'da gördüğü ağaçtır. Bu ağacın yaprakları insan kalbi gibidir. Ağacın hangi yönü kanamaya başlarsa dünyanın o tarafında işler yolunda gitmez. Mısır'da Cümmeyz ağacını görür. Yaprakları insan eli şeklindedir. İstedığı zaman meyve veren bir ağaçtır. Yine Mısır'da başka bir ağaç görür. O ağacın yapraklarını da insanın gözüne benzetir. Ağacın kökleri havada, dalları ise yere saplanmıştı. Garip bir ağaçtır. Sudan'da gördüğü bir ağacın ise yaprakları insan şeklindedir. Gölgesinde bir azizin mezarı vardır. Bu ağaç, altında oturup da aklından bir soru geçirene sorusunun cevabını vermektedir. Evliya bir gün bu ağacın altında otururken aklından “Acaba ağaç olmak nasıl bir şeydir?” diye geçirir. Ağacın bir yaprağı Evliya'nın alnının üzerine düşer. Yaprakta şunlar yazmaktadır: “Peki insan olmak nasıl bir şeydir?” Evliya bu şekilde gittiği yerlerde birçok ağaç görür ve her gördüğü ağaca da anlam yükler.

3.4.7. Dağın Kalbi Güm Güm Eder

Şekil 7. Dağın Kalbi Güm Güm Eder.

Kitabın Adı: Dağın Kalbi Güm Güm Eder

Sayfa Sayısı: 112

Yayınevi: Beyaz Bulut

Basım Yeri ve Tarihi: Konya-Ocak, 2022 (1. Baskı)

Resimleyen: Erdoğan Oğultekin

Tür: Öykü

Önerilen Yaş Grubu: 9+

İçindekiler:

1. Koordinatları Değiştir
2. Kurbanı'nın Beyaz Dişleri
3. Uyuyan Çocuğun Uyanışı

4. Kurşuni Dağ
5. “Yağkarmaz” Şehrine Neden “Karyağmaz”?
6. Dağın Kalbi Güm Güm Eder
7. Humudi Mumudi Yıldızcık
8. Tarihin En Büyük İcadı

Kitabın Özeti

Koordinatları Değiştir

Memoli ailesine destek olmak için her sabah boya sandığıyla evinden çıkar ve öğlene kadar çalışır. Bir sabah kahvaltı bile yapmadan yine ayakkabı boyamaya gider. Soğuk havada çok üşümüştür. Zengin olsalardı nasıl bir hayatları olurdu, diye düşünür. Karşısında birden siyah giyimli bir adam belirir ve ona yukarı bakmasını söyler. Memoli yukarı baktığında çok sayıda tuş görür. Siyah giyimli adam tuşların şu an ki yaşadığı hayattan daha farklı bir hayatı yaşamasını sağlayan koordinatlar olduğunu söyler. Memoli tuşlara rastgele basar ve kendisini hayallerinin de ötesinde bahçeli bir evde bulur. Memoli bu duruma çok sevinir heyecanla bahçede koşar. Her şey hayal ettiği gibiyken annesiyle babasının keyifsiz olduğunu fark eder. Bunun sebebi, kız kardeşinin ölümcül bir hastalığa yakalanmış olmasıdır. Memoli bu duruma çok üzülür ve bu koordinatları sevmez. Siyah giyimli adam yine gelir koordinatları değiştirebileceğini söyler. Memoli koordinatları değiştirir. Bu sefer kendisini babası ve kız kardeşiyle beraber sandalyede meyve suyu içerken bulur. Yoksul da değildir. Fakat bu sefer de annesinin yıllar önce öldüğünü işitir. Memoli bu koordinatı da sevmez ve hemen değiştirmek ister. Siyah giyimli adam Memoli'ye bunun son şansı olduğunu söyler. Memoli annesinin geri gelmesini diler ve koordinat tuşlarına basar. Önünde ayakkabı boyasını görür. Her zaman çalıştığı yerdedir. Babası ve kız kardeşinin alışverişe çıktığını görür. Memoli sabah evden çıkmadan önce alışverişe çıkacaklarını bildiğinden doğru koordinatta olduğunu anlar. Babasına annesini sorar ve evde olduğunu öğrenir. Bu duruma çok sevinen Memoli babasına sarılır.

Kurbani'nin Beyaz Dişleri

Afrikalı Kurbani, Türkiye'de bir okulda okumaya başlar. Ten rengi, konuşması ve bembeyaz dişleriyle okulun ilgi odağı olur. Öğrenciler Kurbani'ye çeşitli sorular yöneltirler ve Kurbani bu sorulara olgunlukla cevap verir. Sınıf arkadaşı Şerif, Kurbani'ye zorbalık eder. Onu camdan sarkıtmaya çalışır. Bir gün Kurbani ve birkaç arkadaşı gezmek amaçlı mezarlığa giderler. Orada Şerif'i sigara içerken görürler. Şerif onları kovalar ve mezardan çıkmadan

yakalar. Onlara zorla sigara içirir. Cebinden çıkardığı çekirgelere de sigara içirir. Şerif'in haylazlıkları bitmek bilmez. Beden eğitimi öğretmenleri spor ayakkabısı ile gelmeyen öğrencileri dersine almayacağını söyler. Şerif, Kurbanî'nin yeni ayakkabılarını ondan zorla alır ve kendisi giyer. Ayakkabı Şerife dar gelir fakat o bunu umursamaz ve top oynamaya başlar. Amacı onu parçalamaktır ve bunu başarır. Şerif bu kadarla da kalmaz. Yıprattığı ayakkabıları beyaz dişli Afrikalı Kurbanî'nin yüzüne fırlatır ve yüzünü kanatır. Onun bu yaptığı yanına kalmaz. Okuldan Ceren adındaki bir öğrenci tüm bu olanları videoya çeker ve sosyal medyada paylaşır. Çok kısa sürede bu video yayılır ve televizyondaki haber kanallarına kadar çıkar. Tartışma programlarında gündem maddesi olur. Mahalleliler görüntüdeki kişinin Şerif olduğunu anlarlar. Bu durum, Şerif'in okulundan ayrılmasına ve annesi ile birlikte mahalleyi terk etmelerine sebep olur.

Uyuyan Çocuğun Uyanışı

Herkes gördükleri karşısında şaşkınlıkla kalakalır. Küçük bir çocuk eski, yıpranmış bir kanepede uyumaktadır. İnsanlar bu görüntü karşısında ne yapacaklarını şaşırır. Çocuğu uyandırıp uyandırmama konusunda kararsız kalırlar. Mahalledeki gençler bu durumu videoya çeker. Tüm ülke bu durumdan haberdar olur. Çocuk yönünü bir sağa bir sola çevirir ama uyanmaz. Onun bu hâli televizyon kanallarında gündem olur. Yorumcular çağrılır, tartışma programları yapılır. Hatta Uyuyan Çocuk Dernekleri bile kurulur. Artık iş öyle bir noktaya varır ki sözlü olarak yapılan tartışma, fiilî hâle gelir. Televizyon kanalları bu kavgaların çok izlendiğini fark edince her akşam bu tarz programlar yayınlanır. İnsanlar artık “Neyin kavgasını veriyoruz?” demeye başlar ve bunun tartışması gündeme gelir. Bütün bunlar olurken uyuyan çocuk, acıkmış bir hâlde uyanır. Tek tek evlerin kapılarını çalar. Hangi eve gittiyse insanlar tartışma programlarını izledikleri için kendisine yardım etmez. Çocuk bir televizyon kanalına gider artık uyumadığını, uyandığını söyler. Bu sefer de neden programı aksattığına yönelik azarlar işitir. Artık guruldayan karnının sesini duymazdan gelir. Uyandığı kanepesine gider ve tekrar uyumaya başlar.

Kurşuni Dağ

Mehmet ıslık çalar. Arkadaşları Mustafa, Şule ve Lale yanına gelir. Birlikte bir apartmanın önüne gelirler. Mehmet yine ıslık çalar ve yirmi katlı apartman dairesindeki çocuklar yanlarına gelir. Mehmet her ıslık çaldığında çevresinde çocuk kalabalığı oluşur. Bu öyle bir kalabalıktır ki şehirleri aşar, kıtalara ulaşır. Mehmet, Şule, Lale, Maykıl, Samara,

Baran, Umberto, Kiyeto, Ali... Her kıtadan çocuklar vardır. Hep beraber yürürken şarkı söylerler. Bu durumu gören büyükler hiçbir anlam veremezler. “Bu çocuklara ne oluyor?” derler. Dünya televizyonlarında bu durum gündem olur. Mehmet yine bir ıslık çalar ve tüm çocuklar karşısındaki kurşundan olan dağı paramparça ederler. Dağ, toz gibi ufalanır. Hepsine bir rahatlama gelir. Çünkü ölümlerin, savaşların, dövüşlerin sorumlusu kurşuni dağ artık yoktur. Mehmet yine bir ıslık çalar ve tüm çocuklar evlerine dağılır.

“Yağkarmaz” Şehrine Neden “Karyağmaz”?

Karyağmaz şehrinin adı, belediye başkanının yanlış telaffuz etmesi sebebiyle Yağkarmaz olur. Şehir halkı bu yanlışlığı düzeltmez ve şehrin adı böyle kalır. Şehrin adını değiştiren belediye başkanının torunu da belediye başkanı olur. Penceresinden dışarı bakarken dertli dertli “Bu şehre neden yıllardır kar yağmaz?” diye düşünür. Çocukluğundaki kar yağın o günleri çok özlemektedir. Belediye başkanının bu hâlini “*Güzel ve Sahici Soruları Toplamakla Görevli Melek*” fark eder. Bu soru meleğin hoşuna gider. Soruyu alır ve şehrin uzağında bulunan bir çocuğa bırakır. Bu çocukta başkan gibi dertlidir. O da neden kar yağmadığını düşünmektedir. Melek ondan da bu soruyu alır ve Güneşgörmez Dağı’nda bulunan bir üniversiteye götürür. Soruyu üniversitedeki Profesör’e bırakır. O da neden kar yağmadığını düşünür. Melek bu soruları bir torbaya koyar. Sabah olunca belediye başkanının odasına Çocuk ve Profesör girer. Birbirlerini tanımayan bu kişiler neden orada bulduklarını sorgulamaktadırlar. Hepsi aynı soru üzerine bir araya geldiklerini fark ederler. Üçü de dışarı çıkar. Yaş sırasına göre yürürler. Önde Profesör vardır ve onu takip ediyorlardır. Belediye binasından uzaklaşırlar. Kayalıkların arasından karanlık bir mağaraya girerler ve iyice ilerlerler. Hiç alışık olmadıkları güzellikte bir manzara ile karşılaşır. Gölü, dağı, taşı, toprağı, rüzgârı her şeyi mükemmeldir. Buldukları yer “Yağkarmaz Simetrisi”dir. Yani Yağkarmaz şehrinin tam tersidir. Orada tahtına oturmuş saçı ve sakalı beyaz olan yaşlı bir Kar Adam ile karşılaşır. Şehre neden kar yağdırmadığını sorarlar. Kar Adam, şehirdeki bazı olumsuz şeyleri gördükçe şehre kadar gelmeye gücünün yetmediğini, oraya gelene kadar eridiğini söyler. Oğulları yaşlı ve yoksul kadının yanına hiç uğramazlar. Serçe yavrularının annelerini haylaz bir çocuk sapanla vurmuştur. Kar Adam bunlardan bahsederken yorulur ve erimeye başlar. Üçünün de oradan gitmesini söyler çünkü akıllarındaki sorunun cevabını öğrenene kadar orada kalma hakları vardır. Sorunun cevabını öğrendikten sonra oradan ayrılmak zorundadırlar. Neden kar yağmadığının cevabını bulmuşlardır artık. Üçü de evlerine geçerler. Hemen yarın olsun isterler. Çünkü bu olumsuzlukları düzeltmek için yapacakları çok şey vardır.

Dağın Kalbi Güm Güm Eder

Dağın eteğinde Ayıgirmez, Kuşkonmaz ve Kervangeçmez adında üç köy vardır. Her bir köyün halkı çalışkan, sessiz sakin insanlardır. Bu köy halklarının ortak bir özelliği vardır. Hepsi de kendi köylerinin suyuna kötü bir söz söylendiğinde hiddetlenirler. Hatta Ayıgirmez köyünde biri, suya bir şey diyecek olur da köy halkı öyle bir hiddetlenir ki deprem oldu zannedilir. Bu olay gazetelerde çıkar. Bir gün Ayıgirmez köyüne gazeteci bir adam gelir. Köy halkıyla dalga geçerek Kuşkonmaz köyünün suyunun Ayıgirmez köyünün suyundan daha güzel olduğunu söyler. Köy halkı bu söze çok sinirlenir. O esnada alarm sesi gibi bir ses gelir. Köy halkı gazeteciye kovalamaya başlar. Kuşkonmaz köyüne kadar gelirler. Aynı durum Kervangeçmez köyünde de olur. Köye kadın gazeteci gelir suyu elindeki cihazla ölçmek ister. Meraklı köy halkına da bu köyün suyunun Ayıgirmez köyünün suyundan kötü olduğunu söyler. Yine aynı alarm sesi gelir. Gazeteci kadınla beraber köy halkı, Kuşkonmaz köyüne kadar gelirler. Hiddetli olan halktan kaçmak için de köyün meydanındaki ağacın tepesine çıkmışlardır. Ağacın tepesinde üç kişi vardır: Kadın gazeteci, erkek gazeteci ve göbekli adam. Göbekli adam da gazetecidir ve aynı şeyi Kuşkonmaz köyünde yaşamıştır. Köylüler ağaçta bulunan gazetecilere çok sinirlidirler. Bu işi nasıl çözeceklerini düşünürler. Gazeteci kadının önerisine göre her köyden temsilci seçilmeli, her temsilci de kendi köyünün pınarının kaynağından su örneği almalı ve oluşturulan kurul da bu su örneğine puan vermelidir. Böylece en iyi en güzel su ortaya çıkacaktır. Bu öneri üzerine köy temsilcileri kaynağa doğru yola çıkarlar. Fark ederler ki bu üç köye de giden su aynı kaynaktan çıkmaktadır. Yani suları aynıdır. Köylüler kaynağın başında helalleşirler ve “Üç Pınar” adında bir su fabrikası kurarlar.

Humudi Mumudi Yıldızcık

Boya fabrikasının müdürü olan adam, televizyonda haberleri izlediği esnada donakalır. Haberde, Larende deresine atılan fabrika atıklarından bahsetmektedir. Bu atıklar dereyi kirletmekle kalmaz balıkların ölmesine de sebep olur. Çevresindekiler adamın kendisine gelmesine yardımcı olur. Adam kendine bir çay söyler. Kendi kendine “Allah’ın verdiği doğa biter mi? Kocaman dünya! Ne istiyorlar benden!” diye düşünür. Torunlarının “Dedeeee! Baaaakkkk!” şeklinde bağırmasıyla pencereden dışarı bakar. Dışarıda apartman hatta gökdelen büyüklüğünde zift vardır. Parçadan numune alıp araştırırlar. Bu durum televizyona çıkar. Aynı zift bu sefer büyük parçalar hâlinde fabrikanın bahçesine düşer. İki gazeteci bu gariplikleri incelemek için gelirler. Gökyüzünde midye kabuğuna benzeyen büyük bir şey insanların üzerine bulaşık sabununu andıran pis bir sıvı dökmektedir. Bu sıvı fabrika camlarını basınçla

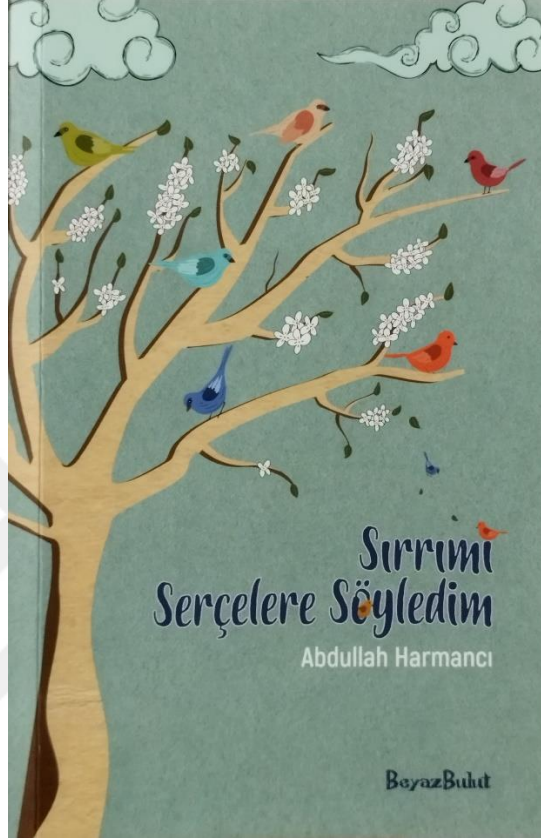
parçalar. İnsanlar kaçacak yer bulamaz. Bu bulaşık suyunu andıran sıvı ile zift sadece buraya değil ülkenin pek çok yerine düşer. Dört gün geçer. Tüm ülkelerden elçi seçilir. Elçiler bu durumun sebebini araştırmak üzere uzay mekiği ile uzaya çıkarlar. Fakat çıktıkları gibi inme durumunda kalırlar. Tek bir görüntü bile elde edemezler çünkü gittikleri yerde teknolojik aletler çalışmamaktadır. Uzayda bir sürü yapay gezegen vardır. Elçi astronotlar “*Humudi Mumudi Yıldızcık*” adında yapay bir gezegenle karşılaşılır. Bu yapay gezegende uzayda bulunan gezegenler için elektronik aletlerin parçaları üretilir. Buradan çıkan atıkları da Dünya’ya fırlatırlar. Bu yapay gezegeni Humudi ve Mumudi adında kardeşler yönetir. Elçi astronotlar, kardeşlere attıkları bu zift yüzünden kızarlar fakat çabaları boşunadır. Kardeşlerden bir tanesi uzayın büyüklüğünden bahsedip “Ne istiyorlar bizden?” şeklinde söylenir. Dünya’daki yaşamdan haberleri bile yoktur. Elçi astronotlar umutsuzca Dünya’ya döner ve olanları programda tüm Dünya’ya anlatırlar. Programı izleyen fabrika müdürü, bu çöplerin atıldığı yerde hayat olduğunu söyleyerek sinirlenir. O an yine donakalır çünkü Larende deresine attığı atıklar aklına gelir. O derede de hayat vardır. Üzülür, ağlar. Larende deresinde bulunan tüm canlılar kendisine “İyi ama... Sizin atıklarınızı bıraktığınız bu derede bir hayat var!” şeklinde bağırlar.

Tarihin En Büyük İcadı

Cemşit kendi hâlinde, sessiz bir çocuktur. Evinde otururken kardeşinin kitabını görür. Kitaptaki “*Dünya Nasıl Kurtulacak?*” adlı bir öyküyü okur. Bu öyküde “*Bütün silahları eritecek bir buhar mı geliştirseydi?*” şeklinde bir cümle geçer. Bu cümle Cemşit’i çok etkiler ve problemi çözmek ister. Aradan birkaç gün geçer ve Cemşit o çözümü bulur. Yardım için en yakın arkadaşı Hurşit’i evine çağırır. Evinin alt katındaki ardiyeye giderler. Cemşit arkadaşına amacından bahseder. S-400 füzesinden, Tip 99 A2 tankından, 100 km uzaklığa top atabilen motorlu toptan bile daha büyük bir icat yapacaklarından bahseder. Amacının bu silahları bir buharla yok etmek olduğunu söyler. Bu durum Hurşit’e hiç mantıklı gelmez ama arkadaşını da kırmak istemez. Ona yardım eder. İki arkadaş dünyada ne kadar madde varsa hepsinden toplarlar. Bir yıl boyunca uğraşırlar. Cemşit evden büyük bir çamaşır kazanını, dedesinin traktörünün arkasına atar ve arkadaşı Hurşit ile beraber traktörü kaçırlar. Bir yerde durup büyük bir ateş yakarlar. Tüm karışımları kazana atıp kazanın kapağını kapatıp beklerler. Saatler geçer ve en son yapmaları gereken şeyi yaparlar. Kazanın kapağını açarlar. Buhar tüm dünyaya yayılır ve dünyadaki kılıç, kama, tank, füze, silah, tüfek... hepsi yok olur. Çok yorulan iki arkadaş evlerine gidip uyurlar. Dünya üzerindeki tüm insanlar buna bir anlam veremez. Bu iki

arkadaş yaptıkları işin vermiş olduğu huzurla çerezlerini yerler. Artık savaş olmayacak ve çocuklar lmeyecektir. Sapanla serçeler ldürlmeyecek, silah üretimi için insanlar çok para harcamayacaktır.

3.4.8. Sırrımı Serçelere Söyledim

şekil 8. Sırrımı Serçelere Söyledim.

Kitabın Adı: Sırrımı Serçelere Söyledim

Sayfa Sayısı: 152

Yayınevi: Beyaz Bulut

Basım Yeri ve Yılı: Konya-şubat, 2022 (1. Baskı)

Kapak Tasarımı: Sibel Büyük

Tr: yk

Önerilen Yaş Grubu: 12+

İçindekiler:

1. Hiç Konuşmayan Geveze Çocuk
2. İçimde Açılan Oyuk
3. Ruhunda Şimşekler
4. Kelimelerimiz Kalplerimizi Titretir
5. Şampiyon Kim?
6. Yeşil Papağan
7. “Karaman’da Uyanış”
8. Güneş Batıdan Doğdu, Doğudan Battı!
9. Lambalı Radyo

“Sırrımı Serçelere Söyledim”, yazar Abdullah Harmancı’nın anılarından en çok yararlandığı kitaptır.

Kitabın Özeti

Hiç Konuşmayan Geveze Çocuk

Evde sessiz, okulda konuşkan olan çocuk hayatını değiştirmek ister. Artık her yerde gerektiği kadar konuşacaktır. Bunu yapabilmek için sohbet esnasında bazen karşısındakiyle aynı fikirde olup bazen de ona karşı çıkması gerektiğini düşünmektedir. Asıl mesele bunu nasıl başaracağını bulmaktadır. Bir gün televizyon izlerken annesi gelip kanalı değiştirir ve kendi programlarından birini izlemeye başlar. Tam annesine kızacakken ekrandaki yazı çocuğun dikkatini çeker. “Sorunu fark ettiyseniz, çözülmeye başlamıştır.” Ne yapması gerektiğini artık biliyordur. Sorunu çözmek için kendisine bir “Yapılacaklar” listesi hazırlar ve listeye uygun hareket eder. Normalde hiç konuşmadığı insanlara günde bir defa soru sorar. Ailesi ve akrabaları bu duruma alışmıştır. Çocuğun onlarla konuşmasını garip bulmazlar. Ne zaman bir sorunla karşılaşsa “Yapılacaklar” listesi oluşturup aklındaki cevapları bir araya getirerek çözüm bulur. Artık iki dünyanın farklı çocuğu olmak yerine kendine uygun bir yaşam oluşturur. Zaman akıp gider. Çocuk artık büyümüştür. Karşılaştığı sessiz kişilere liste yapmasını tavsiye eder. Sessiz kişiler arasında yeğeni de vardır fakat onun durumu amcasından çok daha farklıdır. Yeğeni ne okulda konuşkan ne de evde sessizdir. Kendisine hiç benzememektedir. Yeğeni, kendi hikâyesini amcasına anlatır ve güzel vakit geçirirler.

İçimde Açılan Oyuk

Deprem bölgesinde olan bir kasabada yaşayan çocuk, kasabanın bahar aylarında büründüğü hâli çok sevmektedir. Kış, her ne kadar çetin şartlarda geçse de bahar ayları aksine güzelliklerle gelmektedir. Kasabanın en unutulmaz tarafı elektriksiz olmasıdır. Elektrik olmayan bu kasabada onu dış dünyaya bağlayan tek şey radyodur. Diğer çocukların hayatlarını ve düşüncelerini dinler. Başlangıçta onu mutlu eden bu hikâyeler artık çocuğu üzmeye başlar. Kendisinin kasabada geçirdiği hayatın sönüklüğü ve zorluğu onun hayatını çekilmez bir hâle getirir. Her geçen gün içinde açılan oyuk giderek büyür ve artık eskisinden çok daha sessiz, ketum bir çocuk olur. Ömür boyu bu dertlerle yaşaması gerekeceğini sanan çocuğun karşılaştığı olay, düşüncelerini değiştirir. Kasabada eşyalarını taşımasına yardım ettiği yaşlı kadının “Allah da senin derdini alsın!” sözünden hiçbir şey anlamamıştır. Ancak hemşirelerle birlikte zorluk içinde yaşayan insanlara yardıma gittiklerinde, onu kıskanma duygusunun yoksul çocuklara nasıl acı verdiğini görür. Daha zor durumda olan bu çocukları görünce bütün dertleri geçmişir. Bir an önce eve dönüp anne ve babasına sarılmak ister. Artık içindeki oyuk kapanmıştır.

Ruhunda Şimşekler

Abdullah, başarılı olduğu yetenekleri aramaktadır. Her ne kadar Uzak Doğu dövüş sanatlarını, şarkı söylemeyi, futbol oynamayı denese de onu diğer çocuklardan öne çıkartacak bir becerisi yoktur. Başarılı olmak için çok çalışması gerektiğini düşünmüştür fakat durum kişinin şanslı ya da talihli olup olmamasına bakıyordur. Herkesin yeteneği başkaydı ve kişi kendi yeteneğini bulabilmek için çocukluğunda her şeyi denemeliydi. Denemelerine devam ederken birçok kez başarısız olup utanır fakat pes etmez. En sonunda edebiyatta becerisi olduğunu fark eder. Cesaretini toplayarak gazetede gördüğü şiir yarışmasına katılmak ister. Şiirlerini sınıfta unutmamıştır. En yakın arkadaşı Rasim, Abdullah’ın adına yarışmaya katılır ve Abdullah birinci olur. Sınıf arkadaşları onun bu başarısına inanmazlar. Kendisini kanıtlamak için birçok girişimde bulunur ve başarılı da olur. Artık yeteneğini keşfetmiştir ancak bu sefer de ondan önce gelen başarılı yazarların yanında kendisini küçük görmeye başlar. Bir gün okulu hakkında yazı yazarak okuldaki herkes tarafından tanınır. Herkesin kendine özgü anlatım becerisi olduğunu, bir başka yazarın okulunu onun gibi anlatamayacağını anladığı için kendine güveni yerine gelir. Tek pişmanlığı yeterince okumamak ve yazmamaktır. Bu nedenle asla pes etmeden üretmeye devam eder.

Kelimelerimiz Kalplerimizi Titretir

Ortaokul birinci sınıf öğrencisi olan Abdullah, yeni öğretmenleriyle tanışacak olmanın heyecanını yaşamaktadır. Öğrenciler, yeni gelen her öğretmeni heyecanla karşılar. Sıra sosyal bilgiler dersine gelmiştir. Öğretmen neredeyse hiç gülümsemez ve sessizdir. Öğrenciler arasında “Prens” olarak anıldığı vakitlerde okulda karikatürlerini sergiler. Bir öğretmenin karikatürist oluşuna şaşırıp çocuklar öğretmenlerine hayran kalır. Bir gün ders bitiminde söz öğretmenin sanatından açılır. Çocuklar öğretmenlerine sorular sormaya başlar. Öğretmenin bakışlarını kendisine çekmek isteyen Abdullah, böyle güzel bir yeteneğe sahip olup da niçin öğretmenlik yaptığını sormak isterken “Gerçek bir sanatçı olsaydınız...” diyerek söze başlar ve oracıkta pot kırar. Bu söze gerçekten içerleyen öğretmen sessizce uzaklaşır. Yaptığına pişman olan Abdullah kendisini affettirebilmek için öğretmenin çıkarttığı kitabı imzalamasını rica eder. Öğretmen bu ricayı kibarca kabul eder. Kitabını imzalatan Abdullah, heyecanla öğretmenin kendisine ne yazdığını okur. Öğretmeni kitaba “Sevgili öğrencime... Gerçek bir sanatçı olması ümidiyle...” yazmıştır. Abdullah yıllar boyunca bu sözünden pişmanlık duyar ve tek ümidi öğretmenine rastlayıp ona sorusunun asıl niyetini açıklamaktır.

Şampiyon Kim?

Dalgın dalgın haliya bakan çocuk yine hayaller âleminde. Hayalinde bir futbol sahasında tüm golleri atarak takımının kazanmasını sağlar. Sonrasında şampiyon kupasını alarak haberlere çıkar. Tabii bunların hepsi çocuğun aklından geçen hayallerdir. Arkadaşı Reşit ile hep yaptığı gibi hayalî oyunlar kurmaktadır. Annesi sokağa çıkıp diğer arkadaşları ile birlikte top oynamasını söyleyerek hayallerini böler. Çocuk, annesinin bunu söylemesine çok kızar. Dışarıda top oynamayı sevmez çünkü her zaman kaleye geçirilir. Kaleye geçmese bile kimse ona pas vermez. Hayaller âleminde ve kalede bekleyerek yıllar geçer. Bir gün okula yeni bir beden eğitimi öğretmeni gelir. Çocuğun hentbola olan yeteneğini keşfeden öğretmen, onu hentbola yönlendirir. Hentbol takımında oynayan çocuk, birçok galibiyet kazanır. Haberlere çıkar ve ünlenir. Aslında çocuğun yeteneği "ayak"ta değil "el"deymiş. Şampiyonluk kupasını takımı adına kendisi kaldırır. Herkes onu tebrik eder. En yakın arkadaşı olan Reşit çok mutlu olmuştur. “Başardın aslanım. Şampiyon oldun.” der.

Yeşil Papağan

Orhan, dayısı ve kuzeni ile birlikte balık almak için akvaryumcuya gider. Kuzeni ile birlikte balıklara uzun süre baktıktan sonra bir papağan görürler. Papağan yeşil renkte bir Amazon papağanıdır. Orhan o günden sonra ailesinden ısrarla Amazon papağanını ister. Öyle ki

resimleri ve kitapları hep papağanlarla ilgilidir. Papağan pahalı olduğu için ailesi alamaz. Bir gün arkadaşı Necmi, çerezciye bir papağan olduğunu haber eder. Çerezciye gittiklerinde hoşça karşılanırlar. Papağanla konuşmaya çalışırlar ancak papağan yalnızca Rusça biliyordur. Orhan kuzeni ile birlikte papağanı her gün ziyaret eder. Rusça yeni kelimeler öğrenerek papağanla konuşurlar. Günün birinde papağan bir doktora satılır ve ne yazık ki papağanı tekrar göremezler. Dayısı, eğer zengin olursam sana bir papağan alırım, demiştir ancak hayalleri gerçekleşmez. Orhan papağan hayalinden vazgeçmek zorunda kalır. Artık papağan hayalinin yerini Fenerbahçe'de oynamak alır. Futbolcu olma hayaliyle elemelere girer. Kalıcı olarak maçlara katılır. Aradan seneler geçer. Amatör kulübün başkanının odasında bir papağana rastlar. Arkadaşları hayvanı incelemesine rağmen Orhan ilgisiz kalır. Papağan hayali içinde bir ukde olarak kalmıştır.

“Karaman’da Uyanış”

Çocuk, bir akşam art arda şiir yazmaya başlar. Şiirlerini yazmadan önce zihnini epey beslemiştir. Uzun süredir babasının edebiyat tarihi kitabından şiirler okur, edebiyat dergilerini takip eder. Şiire olan hayranlığı ile kendi şiirlerini yazmayı dener ve başarılı olur. Yazdığı şiirleri sınıfı ile paylaşır arkadaşları için aşk mektupları yazar. Günlerini şiirler yazarak geçiren çocuk, bir gün arkadaşından şiirlerini gazetede yayımlatabileceğini öğrenir. Gerçekte içi içine sığmaz ancak dışarıda mutluluğunu göstermek istemez. Daha önce yazdığı şiirleri temize çekerek şehir meydanına bakan gazete binasına götürmek için yola çıkar. Yazdığı şiiri teslim eder ve üç gün sonra yayımlanacağını öğrenir. Üç gün onun için geçmek bilmez ancak keşke o üç gün hiç bitmeseydi. Şiirinin yayımlandığı gün gazeteyi alıp incelediğinde şiirinin ters bir şekilde basıldığını fark eder. Şiirin başlığı aşağıda, kendi adı yukarıda ama tersten yazılmıştır. Hemen gazeteyi saklar ve ailesinden hiç kimseye göstermez. Şiiri bırakmayı bile düşünmüştür ancak yine de devam edip aylar sonrasında sırrını serçelere fısıldayışını anlatan şiir defterini matbaa işçisinin eline bırakır. Artık şiirleri her gün yayımlanmaya başlar. Şiirlerinin gazetede yayımlanması, çevresinden beklediği tepkiyi oluşturmaz. Çevresindekiler zaten onun her fırsatta bunu yapabileceğini belli ettiğini söyler. Onu becerikli şairlere benzeterek överler. Zaman geçtikçe kendi yazı tarzını oluşturur ve edebiyatta kendi uyanışını gerçekleştirir.

Güneş Batıdan Doğdu, Doğudan Battı!

Abdullah, iki büyük inanılmaz olaya şahit olmuştur. İlki ağabeyi ve kuzeni ile birlikte dedesinin evinde kalmaya gittiklerinde yaşanır. Gittikleri günün gecesinde balkona çıkıp yoldan

geçen arabaları sayarlar. Ertesi sabah erkenden uyanan ağabeyi güneşin batıdan doğduğunu görür. Öyle heyecanlanır ki kimseyi uyandırmadan dışarı çıkıp neler olduğunu kontrol etmek ister. Neyse ki ağabeyi aşağıya inerek cevabı bulabilmiştir. Bütün sır, evin çok yakınında bulunan, ön cephesi boydan boya cam kaplı binadadır. Güneş binanın cephesine yansımaktadır. İkinci olay ise Abdullah'ın arkadaşları Memduh ve Bedir ile birlikte yoğun geçen derslerinden sonra baraja gittikleri gün gerçekleşir. Barajda beraber top oynayıp yemek yerler. Dönmek için hazırlandıklarında ise Bedir güneşin doğudan battığını söyler. Olaya çok şaşırın Memduh ve Abdullah, olanlara anlam veremezler. Üstünden yıllar geçer Abdullah, bir edebiyatçı olarak Uzunyayın Fakültesi'nde ders verirken Bedir Aladağ ismi ile karşılaşır. Kapıyı çalar, içeri girer ve eski dostuyla sohbet eder. Ayrılmak üzereyken barajda yaşanan olayı sorar ancak Bedir olayları hatırlamıyordur bile. Bu olayın sırrını çözemeyen Abdullah hikâyesinin aslını merak eder.

Lambalı Radyo

Yaşlı adam manolya ağacının altında otururken bir grup çocuk yanına yaklaşır. Çocukların neşeli oluşu yaşlı adamı da mutlu eder. Çocuklar adamın yanına çömelirler ve ona gülümserler. Yaşlı adam çocuklarla tanışınca grubun lideri olan Yağmur, adamdan çocukluğundaki mutlu bir anısından bahsetmesini rica eder. Yaşlı adam gözlerini kısarak badem ağacına dalıp gider. Birden kendine gelip hikâyeyi anlatmaya başlar.

Mutlu çocukluk anısı deyince aklına sadece Yaz Yurdu gelir. Ailece Sivas'ın Gürün ilçesine bağlı bir köye hatta kasabaya giderler. Babasının Yaz Yurdu Ortaokuluna tayini çıktığı için sekiz yaşındayken bu köye gelmişlerdir. Köye gidene kadar şehirde yaşadığı için köyde olmak ona çok ilginç gelir. İlginç ama aynı zamanda zordur. Çünkü hem elektrik yoktur hem de kış ayları şiddetli geçmektedir. (İhtiyar adam hikâyesini anlatırken çocuklardan Aleyna, Sivas'ın soğuk olmasına rağmen neden “yaz yurdu” olarak anıldığını sorar. İhtiyar adam gülümseyerek kışın yaşanması zor olduğu için böyle söylendiğini anlatır.) Yukarı mahallelerde bulunan bir prefabrik evin önüne kamyonla eşyalarını taşıtırlar. Kamyon şoförü bu köye taşınmayı tekrar düşünmelerini tavsiye eder. Taşındıkları köy, deprem bölgesindedir. Devlet dağlık taraflara prefabrik evler inşa ederek evlerin yıkılmasını önlemek istemiştir. Ev yıkılsa bile inşaat malzemeleri insanlara zarar verecek ağırlıkta değildir. Şair ruhlu Bahtiyar, bu ses üreten evden çok hoşlanmıştı. Prefabrik evleri yüksekçe bir yere inşa edildiği için normalde duyulmayacak sesler evin içinde duyulur.

Eylül ayı olmasına rağmen rüzgâr şiddetlidir. Bahtiyar amcanın Yaz Yurdu ile ilgili ilk anısı, köydeki insanların kullandığı kağının sesidir. Tüm aile bu seslere şaşırır. Doğanın ortasında yaşama fikri Bahtiyar amcaı çok heyecanlandırmaktadır. Yavaş yavaş karanlık çökmeye başlayınca anne ve babasını bir telaş alır. Anne ve babası eşyalar arasından hemen gaz lambasını çıkartarak lambayı yakarlar. Prefabrik evde yalnızca iki oda ve bir salon vardır. Bir odada oturup kalkarlar. Gaz lambası, diğer adıyla idare lambası, odanın yalnızca belirli bir kısmını aydınlatmaktadır. Lambanın fitili fazla açıldığında camı is olur ve kararır. Bu sebeple Bahtiyar, lambanın fitilini fazla açtığında annesinden paparayı yer. (Çocuklara yarın aynı saatte gelmelerini söyleyen Bahtiyar amca gülümseyerek onlarla vedalaşır. Ertesi gün hiç ara vermemiş gibi anlatmaya devam eder.)

Bahtiyar amcanın çocukluğunun en güzel anılarından biri lambalı radyodur. Lambalı radyolar aşırı büyüktür ve pille çalışmaktadır. Radyoda bazen hiç bilmedikleri bir dilde türküler çalar. Annesinin en sevdiği ünlü Belkıs Akkale, radyoda çıktığında annesini çağırırlar. Çünkü annesi onu dinlemeye bayılır. Memleketlerinden çok uzaktadırlar. Bir telefon görüşmesi yapmak için postaneye kadar inip beklemeleri gerekir. Görevliye isimlerini yazdırıp sıralarını beklerler. Radyonun içinden, dünyada olup bitenler akıp geçer. Tüm aile gaz lambasının soluk ışığında neler olduğunu dinler.

Onu Yaz Yurdu'na bağlayan şeylerden biri de tinal sobadır. Ancak en nefret ettiği şey de bu sobanın kovasını hazırlamaktır. Sobanın içinde yanan odun sesleri eve huzur verir. Bir de kuzine sobalar vardı. Fırına benzeyen kuzine sobalar, yatay bir şekildeydi. Üzerine konan ibriklerden sobanın yüzeyine dökülen sular, sobadan tıslama sesleri gelmesine sebep olur. İçinden çıkan tıslama sesleri, köydeki prefabrik evin en büyük özelliğidir. Dışarıda hava öyle soğuktur ki asılan çamaşırlar kaskatı kesilir. Eve getirilen hayalet görünümündeki çamaşırlar, evde kurutulmaya çalışılır.

Daha Yaz Yurdu'na yeni yeni alışmaya başladıkları günlerde bir akşam, yaşlı bir kadın evlerinin kapısını çalar. Güssü Bibi, onlara üç yıl sonra köyden ayrılacaklarını söyler. "Size üç sene biçiyorum Konyalılar." der. Doğru da bilmiştir. Güssü Bibi'nin evi kendi evlerinin tam karşısındadır. Bu ev, aynı zamanda bakkaldı ve sahibi de Güssü Bibi'nin kocası Yemliha amcaıydı. Karısı, kocasının bir mevsim içerisinde öleceğini söyler. Kocasına bir mevsimlik ömür biçmiştir. Yemliha amca gerçekten de o senenin baharında ölür.

Bahtiyar amca çocukken bir rüya görür. Rüyasında bir canavar vardır. Kimsenin engel olamadığı bu canavar, en sonunda Çil Ömer'i kaçıtır. Gördüğü bu rüyanın manasını sonra anlayacaktır. Abisinin adının taşıyan postacının oğlu Mehmet, sürekli bağıarak konuşur. Bahtiyar amca, arkadaşı üzülmesin diye ona neden bağırdığını hiç sormaz. Bir gün Mehmet, Bahtiyar amcaya Aygır Gölü'ne gitmeyi teklif eder. Bahtiyar bu teklifi reddeder fakat Mehmet, abisini de ikna etmiştir. Üçü birlikte Aygır Gölü'nün yolunu tutarlar. Çil Ömer'in tarif ettiği şekilde Aygır Gölü'nü bulmaya çalışırlar. Bu onlar için çok tehlikelidir çünkü yanlarında yetişkin olmadan Aygır Gölü'ne gitmeleri yasaktır. Aygır Gölü'ne giden yolda rüzgâr aniden şiddetlenir. Tepeye çıktıklarında ise Aygır Gölü'nün koyu lacivert rengini görürler. Söylenenlere göre bu göl, insanları içine çekiyordur hatta Çil Ömer'in babasını da Aygır Gölü yutmuştur. Köyün insanları, yetim olduğu için Çil Ömer'in üzerine düşerler. Annesi de onu oldukça şımartmıştır. Çocuklar kendi aralarında gölün ne kadar korkutucu olduğunu konuşurlarken arkalarından gelen sesleri duyarlar. Aygır Gölü'ne yalnız giden çocukların arkasından babaları da gelmiştir. Neyse ki kızgın görünmüyorlardır. Mehmet'in babası, çocuklara gölde yaşananları anlatmaya başlar. Çil Ömer'in babası Hamit, bir gece ansızın uyanarak gölden gelen sesin adını tekrar ettiğini söyler. Eşi ve annesi her ne kadar gitme, deyip ellerine yapışsalar da Hamit onları dinlemez. Sürekli "Bana seslenen birileri var. Bir bakıp geleyim." der. Ailesi ısrarla onu engellemeye çalışsa da Hamit üzerine yalandan bir ceket geçirip göle doğru ilerlemeye başlar. Gidiş o gidiş, karanlığın içinde kaybolur. Bir daha da ondan haber alınamaz. Çil Ömer'in babası Hamit'in kaybolmasının üzerinden günler geçer. Adamın annesi her şeyi biliyormuş gibi Aygır Gölü'nün yanında gece gündüz nöbet tutar. Aradan günler geçer ve Hamit gölden çıkar. Hamit bulunmuştur ama artık gözlerindeki ışık, ellerindeki kuvvet kaybolmuştur. Daha önce Güssü Bibi, Hamit'in annesine oğluna dikkat et, demiştir. Yine Güssü Bibi'nin dediği olmuştur. Çocuklar ve babaları ağır adımlarla köye doğru ilerlemeye başlarlar. Evlerine adımlarken yol üzerinde Çil Ömer'i pek heyecanlı görürler. Oldukça neşeli ve hareketlidir. Çocuk, köstebeklerin yuvalarına su döküyor ve yuvalarından zorla çıkarttığı hayvanları tuzakla yakalıyordu. Etrafındaki kimseye aldırış etmeden köstebek avlamaya devam eder. Bahtiyar'ın babası Çil Ömer'e yaptığı davranışın yanlış olduğunu açıklamaya çalışmıştır fakat Çil Ömer söz dinlememiştir. Akşam eve döndükten sonra yemeklerini hızlıca yiyip postacının evine giderler. İki aile postacının evinde buluşur ve hep birlikte ressam olan Nahit amcalara giderler. (Çocuklar misafirlige gitmeyi çok sevdiği için annelerine ısrarla tekrar ne zaman misafirlige gideceklerini sorarlar. Anneleri, bu sorudan bıktığı ve kızmaya başladığı için artık dolaylı yoldan bunu öğrenmenin bir yolunu bulmuşlardır. "Anne, pijamalarımızı giyelim mi?" diye sormaya başlamışlardır.) Nahit amca çok neşeli bir

insandır. Bazen okulun önünden geçerken çocukların ısrarlarına dayanamayıp okulun bahçesine gelir ve onlara hikâyeler anlatır. Ressam olduğu için bazen çocuklara resim de çizmektedir. Eve dönüp de yataklarına girdiklerinde günlerinin nasıl geçtiğini düşünürler. Bazen bütün güzellikler bir güne toplanırken bazen de sürekli canları sıkılmaktadır.

Yaz Yurdu'nda her gün bambaşka olaylar olur. Her yeni gün başka bir maceraya gebedir. Misafirlğe gittikleri gün Nahit amcanın eşi, sağlık ocağına yeni bir hemşirenin atandığını söylemiştir. Bahtiyar amcanın annesi bu habere çok sevinmiş, kendi adını taşıyan hemşireyle tanışma planları yapmaya başlamıştır. Bir gün evlerinin kapısı çalar. Gelen postacı amcanın eşi ve köye yeni atanan hemşiredir. Yeni hemşire çok genç olduğundan onu görünce lise talebesi sanırlar. Bahtiyar, suskun bir çocuktur. Bu sayede etrafındaki insanların hislerini kolaylıkla anlar. Annesinin ve içeriye giren genç hemşirenin birbirlerini görür görmez ne kadar sevdiğini ve kanlarının kaynadığını hemencecik anlar. O günden itibaren iki kadın sık sık görüşür.

Bahtiyar sınıf başkanıdır. Öğretmen sınıfta yokken yapılan yaramazlıklara aşırı tepki gösterir. Sınıf arkadaşlarından Hasan yaramazlık yapınca onun kafasına anahtarla vurur. Hasan öksüz olduğu için sonrasında çok pişman olur. O günün gecesini Bahtiyar, rüyasında bir evin penceresine konan kapkara bir kuş görür. Birkaç gün sonra ağabeyi ve postacının oğlu Mehmet ile birlikte bostanlık, bahçelik yerlere giderler. Yürürken çığlıklar işitirler ve çok korkarlar. Köyün içine doğru yönelip neler olduğunu anlamaya çalışırlar. Rüyasında gördüğü kara kuşun konuştuğu evin önünde cenaze vardır. Hasan'ın babası ölmüştür. Hasan'a sarılmak istemiş fakat yapamamıştır.

Bahar iki ayrı bayramla birlikte gelir. Okulda günlerce bu bayramların hazırlığı yapılır. Bayramda çocuklar yarışmalar yapar ve eğlenirler. Her bayram kısa mesafe koşuları yaparlar. Bahtiyar koşu yarışmasında Çil Ömer'e kaybederek ikinci olur fakat onu üzen bu değildir. Ömer, Bahtiyar ve abisi ile sürekli uğraşıyordu. İki kardeş kimseye dönüp bakmadığı hâlde Ömer sık sık onlara sataşır. Ömer'in yakın arkadaşı Mehmet'e bulaşmasıyla Bahtiyar hemen harekete geçer. Okul çıkışı Bahtiyar ve Mehmet evlerine giderken Çil Ömer bir anda Mehmet'in sırtına yapışır. Duruma sinirlenen Bahtiyar da Ömer'in boğazına yapışıp onu yere serer. Öğretmenlerinin araya girmesi ile birlikte birbirlerinden ayrılırlar. Ömer, Bahtiyar'ın bu hareketine çok şaşırır.

Ömer'in abisi Osman kardeşinden farklıdır. Ömer ne kadar kabaysa kardeşi de o kadar kibardır. Bahtiyar bir keresinde Ceviz Dede'nin elini tutup onu eve götürürken görür Osman'ı. Ceviz Dede zamanında hacca yürüyerek gitmiş bir insandır. Çok yaşlı olduğu için söylenenleri tam duyamaz, ellerini kulaklarının arkasına götürüp eğilmeden kimseyle iletişime geçemez. Ne zaman öğretmenlerin evinde bir davet olsa Ceviz Dede de orada olur. Ressam Nahit amca, Ceviz Dede'nin gençliğinde köyde söz sahibi bir muhtar olduğunu söyler. Zamanında o da çocuklara hikâyeler anlatıp onlarla birlikte vakit geçirmiştir. Ceviz Dede yaşlanıp da Nahit amca büyüyünce artık roller değişmiş, hikâye anlatıcılığını Nahit amca üstlenmiştir. Çocukluğunda Ceviz Dede de ağaçlara tırmanır sulara girer ve kuşların peşinde koşuştururdu. Bir gün bir ceviz ağacına çıkıp orada bir saksagan yuvası bulur. Yaşı çok küçük olduğu için kuşlara zarar verdiğinin farkında bile değildir. Hayatta en çok istediği şey ona bağlı bir kuşunun olmasıdır. Ceviz Dede çocuk akıyla saksagan yuvasından bir yumurta alarak evlerinin kümesine koşar. Yumurtayı bir tavuğun altına koyar. Ceviz Dede her gün kümesi kontrol eder ve saksagan yumurtasını inceler. Bir gün sabah erkenden kalkar, kümesin etrafını saksagan kuşlarının sardığını görür. Saksaganlar evin bahçesini taşla, çakılla ve cevizle doldurmuştur. Hemen kümese gider. Yumurtayı kümeden alır ve saksagan yuvasına geri koymaya çalışır ancak kuşlar ağaca çıkmasına izin vermez. Yumurtayı çimenlerin üzerine bırakır ve eve döner. Eve dönerken saksaganlar Ceviz Dede'yi kovalar.

Bahtiyar, Ceviz Dede'yi bir keresinde Tohma Çayı'nın yanında sırtını bir toprak parçasına vermiş otururken görür. Mayıs ayında şiddetli bir kışın ortasındaymış gibi kalın bir palto giymiştir. Boğazını kaşkolle sıkıca sarmıştır. Ceviz Dede aslında kendisini zorlu bir tipinin ortasında sanmaktadır. İncecik sesiyle Bahtiyar'a "Yollar ne zaman açılır ki?" diye sorar. O günlerde Bahtiyar bir rüya görür. Ceviz Dede otuzlu yaşlarındaki hâliyle duvarların arkasından çıkarak ona yine aynı soruyu sormaktadır. Bahtiyar rüya gördüğü esnada birden uyanır. Sabah ezanı okunuyordur. Ürkütücü bir kapı sesi duyar. Sesin nereden geldiğini anlamaya çalışırken tekrar uykuya dalar. Uyandıığında Ceviz Dede'nin Tohma Çayı'nın üstündeki köprüde öldüğünü öğrenir. Ceviz Dede sabah namazı vakti bütün kapıları çalmış, herkesle vedalaşmak istemiştir. Ancak kimsenin kapıyı açmasına vakit tanımadan evlerden uzaklaşmıştır. Bahtiyar rüyasını anımsar. Ceviz Dede ona "Yollar ne zaman açılır?" diye sormuş, Bahtiyar'dan "Yollar açıldı Ceviz Dede." cevabını almıştır. Yollar açılmış, Ceviz Dede de yollara düşmüştür.

Bahtiyar amca, ömründeki en mutlu günlerin Yaz Yurdu günleri olduğunu söyler. Üç yıl boyunca en mutlu anılarını Yaz Yurdu'nda yaşamıştır. Hayatının geri kalanı boyunca yaşadığı her mevsimi Yaz Yurdu'nun mevsimleriyle kıyaslamıştır. Akrabalarının Yaz Yurdu'na olan ziyaretleriyle Bahtiyar amca çok mutlu olur. Ancak akrabaları gittikten sonraki gün onun en mutsuz anlarıdır. Anneanesi ve dedesi onları ziyarete gelirler. Bahtiyar'ın dedesi evliya gibi bir adamdır. Köye ziyarete geldiğinde Bahtiyar ile beraber köyün sokaklarında dolaşırlar. Bahtiyar'ın anneanesi durmadan terleyen kilolu bir kadındır. Bir akşam annesi ile anneanesi birlikte pişmaniye hamuru hazırlarlar. Bu çok yorucu işin ardından hep beraber pişmaniyenin tadını çıkarırlar. Bahtiyar, dayılarıyla vakit geçirmeyi çok sever. Babasının babası bir gün ahşap bir kayık getirir. Bahtiyar kayığı çok sevmiştir ve onunla ilgili güzel hayaller kurar. Bahtiyar oyuncak kayığı, onu çok sevmesine ve değer vermesine rağmen kaybetmiştir. Annesi buna kızar ve Bahtiyar'a eşyalarının kıymetini bilmediğini söyler.

Bahtiyar amca hikâyelerini dinleyen çocukları ertesi gün evine davet eder. Çocuklar için sürpriz hazırlamıştır. Çocuklar hikâyeleri dinlerken kelimelerin üzerlerini çiziyorlardır ancak Bahtiyar amca bunu neden yaptıklarını sormamıştır. Bahtiyar amcanın çocuklara hazırladığı sürpriz, sehpanın üzerinde örtüyle örtülmüş bir hâlde duruyordur. Çocuklardan Yağmur örtüyü açar. Bahtiyar amca çocuklara kavurga ve çökelekli ikram etmiştir. Bir yandan ikramları yerken bir yandan Bahtiyar amcayı dinlerler.

Bahtiyar amcanın Yaz Yurdu'ndan kalan en büyük anıları akşamları anlatılan masallardır. Köyün iyi kalpli büyükleri çocuklara ilginç masallar anlatır. Çocuklar uyumadan önce ellerine resimli ansiklopedileri alıp kendilerine oyunlar bulurlar. Dahası Siyasi Dünya Haritası'nı alıp hayallerinde dünyayı fethederler.

Nahit amca, seneler önce Yaz Yurdu'nda yaşamış Omo Dayı'yı anlatmaya başlar. Bütün çocuklar hemen onun etrafında halka olurlar. Heyecanla Omo Dayı'nın hikâyesini dinlerler. Yaz Yurdu'na varıldığında duyulacak ilk isim Omo Dayı'dır. Bu pehlivan yaradılışlı adam, birkaç nesil önce yaşamıştır. Onu dünya gözüyle gören kimse kalmamıştır. Hakkında kulaktan kulağa dolaşan efsaneler vardır. Omo Dayı, herkes tarafından dürüst ve güçlü kuvvetli bir adam olmasıyla bilinir. Hakkındaki efsanelerden biri, öküzlerin taşıyamadığı odunları Omo'nun taşıdığı haberidir. Ömer ağa, namıdiğer Omo Dayı, komşu köyden sipariş ettiği malzemeleri beklemektedir. Malzemeleri taşıyan öküz arabası bir türlü gelmeyince neler olduğunu öğrenmek için yola çıkar. Bir süre gidince kağınının çamura saplandığını ve hareket edemediğini görür. Omo Dayı öküzlerden birini bağlayan halkayı çıkartıp kendi boynuna takar ve arabayı

çamurdan çıkarır. Omo Dayı efsanesi böyle doğar. Bir düğün vakti ayak başparmağının altına meci diye koyarak gençlerden ayağını kaldırarak parayı almalarını ister. Ancak onun ayağını kaldırmaya hiç kimsenin gücü yetmez. Omo Dayı işte öyle kuvvetli bir adamdır.

Yaz Yurdu'nda ikinci yıllarıdır. Yeniden bayram hazırlığı yapılır, yarışmalar düzenlenir. Koşu yarışmasını yine Çil Ömer kazanmıştır. Çil Ömer haksızlık yaparak kazanır ancak Bahtiyar mızıkçı görünmemek için sesini çıkarmamıştır. Gürün ilçesi köye çok uzak değildir. İlçeye giden yol üzerinde bir karakol vardır. Köyde yaşayan memurların karakoldan çarşı ekmeği almaya izinleri vardır. Bir gün ağabeyi bir gün de Bahtiyar ekmek almaya gider ancak karakola gitmekten nefret ederler. Yol üzerindeki köprüde babasıyla balık tutmak en sevdikleri aktivitedir. Köprü ana yola yakın olduğu için Çil Ömer'in ana yolda yaptığı yaramazlıklara ailecek şahit olurlar. Çil Ömer sert kâğıt topları yaparak arabalara fırlatır ardından kaçar ancak bir türlü yakalanmaz. Şoförler karakola gidip durumu haber verirler. Bahtiyar'ın babası, yolda kalmış insanlara hep yardımcı olur. Bu nedenle evleri hep kalabalıktır. Bir gün yine abi kardeş oyun oynayıp eve dönerler. Babaları salonda sere serpe yatmaktadır. Meğer karakolun köpeği Coni babalarına saldırmış, neredeyse adamın başparmağını koparıyormuş.

Bahtiyar'ı rüyasında kocaman, yalnız bir bulut takip ediyordur ve korkunç gözleriyle ona bakıyordur. Bahtiyar çok korkar ve kaçar. Postacının oğlunu ve abisini görünce sevinir. Tohma Çayı üzerinden geçen yol ikiye ayrılır. Sağa giden yol okul, sağlık ocağı ve depremden sonra yapılan prefabrik evlere çıkan yukarı mahalle yoludur. Sola giden yol da eski toprak köy evlerinin bulunduğu eski mahalleye çıkmaktadır. Bahtiyar yürüyüşe çıkar. O sırada bazı şeyler yaşanır. Bahtiyar radyodan dinlediği diğer okullu çocuklardan çok daha farklı bir hayatı olduğunu düşünür. Elindeki imkânları yetersiz görüp dertlenir. Bir gün sağlık ocağının önünde oynarken hemşire ablalar onunla şakalaşır. Bahtiyar'ı Gürün'ün diğer köylerine yanlarında götürürler. Hemşire ablalarla birlikte yoksul ailelere yaptıkları ziyaret, Bahtiyar'ın içini burkar. Yaz Yurdu'nda yaşadığı hayatı daha rahat ve eğlenceli bulur. Öğretmeni Bahtiyar'dan gezide gördüklerini yazmasını ister. Duygularını paylaşarak yazdığı bu yazıyı, sınıfta ve sonra okul bahçesinde tüm okulda okur. Yazdıkları olay olur. O yazısını okurken postacının oğlu ve abisi Bahtiyar'a bakarak sırtırlar. Neler olduğunu sorduğunda ona bir şey söylemezler. Bahtiyar eve gelince her şeyi anlar. Meğer köye çerçi gelmiştir. Çerçi, eşeği ile dolaşan seyyar bakkala denmektedir. Halkla ellerinde ne varsa değiş tokuş yaparlar. Bahtiyar, gezisi sırasında bu eğlenceyi kaçırmıştır. Babası ilçeye gidip geldikçe çocuklarına kitaplar ve dergiler getirir. Her

ne kadar Bahtiyar kitaplarıyla Mehmet'e hava atmak istese de ailesi buna izin vermez. Kitaplar arasında “Gönül Doktoru” adlı kitaptan o kadar etkilenmiştir ki kitap, onun ruhunda açılmış kocaman yeşil bir mühür gibidir. (Kırk sene sonra bir kütüphanenin raflarında aynı kitapla karşılaşır. Birkaç saat içerisinde romanı okur, aklında öğretici yerler değil de ilginç karakterlerin olduğu yerler kalmıştır.)

Çalışkan olduğunu düşünen Bahtiyar, bir gün babasıyla ilçeye gider. Millî Eğitim Müdürlüğüne uğrarlar. Orada bir kız çocuğunun okuduğu kitapların yazarları hakkında konuşması, Bahtiyar’a kendisine çeki düzen vermesi gerektiğinin habercisidir. İnsan, içinden gelen sesleri takip etmelidir. Böylece başarıya ulaşır mutluluğa kavuşacaktır. İlçedeki kızın kitap sevgisini ve bilgisini görünce Bahtiyar kendisini kötü hisseder. Bu yenilgi duygusundan kurtulmak için kolları sıvar. Bahtiyar azimle evdeki, sınıftaki, okuldaki ve köydeki tüm kitapları okur. Onun bu azmini gören babası, ilçeden onun için yeni kitaplar getirmeye başlar. Bahtiyar’ın kitaplara bakışını değiştirecek bir şey olur. Garip bir adamla karşılaşır. Bir gün prefabrik evlerinin önünde bir adam babasıyla konuşmaktadır. Adam şiirlerini okurken babası övgüler yağdırır. Şairin okuma yazma bilmemesine rağmen yeni şiirler üretebilmesi Bahtiyar’ı şaşırtır.

(Bahtiyar amca çocuklara Yaz Yurdu’nda görüp öğrendiği bazı şeylerden bahseder.) Bahtiyar, ağabeyi ve postacının oğluyla birlikte büyüklerinden izin almadan dere tepe gezerler. Kış yaklaşırken keven toplarlar. Bir haylazlık yapacak olsalar Bahtiyar’ın ağabeyi hemen çocukları uyarır. Bir de köyün kırlarında yetişen kenger dikenini vardır. Köküne ulaşınca gövdesini oluşturan uzantıyı kesmek gerekir. Kesilen yerden bir gün boyunca bir sıvı akar. O sıvı sonra katılaşır ve sakıza dönüşür. Kenger sakızı dişlere çok faydalıdır. Döven, öküzleri yönetmek için kullanılan bir tahtadır ancak çocuklar için tehlikeli olmasına rağmen çocuklar dövene binmeye bayılırlar. Tüm sığırlar aynı çoban tarafından güdülürler. Sığırların akşam birbirlerinden ayrı evlere dağıldıkları manzara Yaz Yurdu’nun en karakteristik özelliğidir. Çocukların en büyük korkusu çoban köpekleridir. Çoban köpeklerinin boğazlarına kurtlar tarafından ısırılmalarını engelleyen dikenli bir kilit takılır.

Okul müdürünün koyun sürüsü olduğundan iki tane de kangal köpeği vardır. Köpeklerin adları Cavlak ve Nazlı’dır. Okul müdürünün koyunları otlatmaya çıkarıldığında koyunlara kurt sürüsü saldırır. Nazlı ve Cavlak koyunları canları pahasına korurlar ancak ne yazık ki Cavlak orada can verir. Nazlı, eşi Cavlak’ın ölümünden sonra iki hafta yemez içmez. Nazlı’nın

kahramanlığı bütün köy halkı tarafından takdir edilir. Müdür artık onu sürüyle göndermeyi bırakır. Nereye giderse gitsin Nazlı hep yanındadır.

Karlar eriyince çocuklar dağlara kardelen ve nergis toplamaya giderler. Eve dönüşte particilerin köyü ziyaret ettiğini görürler. Bahtiyar okulda konuşkan evde sessiz bir çocuktur. Sanki iki farklı dünyada yaşıyordur. Bahtiyar uyurken öğretmeni annesini ziyarete gelir. Annesi Bahtiyar'ın evde çok sessiz olduğunu dile getirirken öğretmeni de çocuğun okulda çok konuştuğunu söyler. Öğretmeni bu durumun birçok çocukta olan sıradan bir "ikilik" olduğunu söyler. Bunun zamanla aşılabileceğinden bahseder. Bahtiyar bu duyduklarından sonra çok rahatlar.

Bahtiyar etrafındaki insanları inceler ve onlarla empati kurar. Her ne kadar o konuşmasa ve gülümsemese bile etrafındakilerin birbirlerine kibar davranmasını ister. Bir insanın gülümsemesine gülümsememek, dediği sorunu ne zaman düşünse aklına köye yeni atanan doktor gelir. Köye yeni atanmış bekâr doktor için köylüler ve öğretmenler sağlık ocağında hastalar için ayrılmış bir koğuşa minnacık bir ev kurarlar. Yine de genç doktor yapılan iyilikler için teşekkür etmez ve yalnızca bıyıklarını ısırarak tepkisiz kalır. Kim bilir belki de hayal ettiği ve hak ettiği yerde olmadığını düşünüyordur. Bahtiyar'ın içine dert olup kalan gülümseyene gülümsememe durumu bu doktorla karşılaştıktan sonra ortaya çıkar. Ancak doktorun gülümsemesi veya konuşmasıyla değil, muhteşem bir kaleci oluşuyla gönülleri fethedeceğini kim bilebilir?

Bir gün karakol komutanın evine, komutanın eşinin daveti üzerine annesiyle birlikte gider. Komutanın karısı pasta ikram ederken yere dökülmesin diye pastaların altına gazete koyar. Bahtiyar gazetenin üzerinde Danimarka futbol takımının fotoğrafını görür. Futbol delisi olduğu için hemen ilgisini çeker. Hayatında ilk kez öylesine canlı renklere sahip bir fotoğraf görmektedir. Fotoğrafa saatlerce bakar. Futbol delisi olan Bahtiyar, futbol haberlerini yalnızca radyodan alabilir. Bahtiyar, harman yerinde toplanan gençlerin oynadıkları futbol maçını izlemeyi çok sever. Prefabrik evlerinden harman yerine bakan Bahtiyar, insan kalabalığı görür. Gençler futbol maçı için hazırlanıyorlardır. Kaleyi tutan genç doktor çok iyi oynar. Bahtiyar büyüyünce aynı bu genç doktor gibi izleyenleri kendine hayran bırakan bir futbolcu olmaya karar verir. Etrafındaki insanların güzel özelliklerini inceleyen ve onlara özenen Bahtiyar, sık sık karar değiştirmekte ve büyüyünce ne olacağına karar verememektedir. Etrafındaki insanların onun kendi içinde aldığı kararlara tepkisiz kalmalarına çok üzülür. Kurduğu bütün meslek hayallerinin içinden bir tanesi zamanla öne çıkmaya başlar: Yazarlık! Öğretmeninin

verdiği yazı ödevlerini severek yapar ve sınıfta okumak için can atar. Nedense yazdığı yazılara bütün sınıf güler. İşte o zaman doğru yolda olduğunu düşünür. Yazarlık hayali olan Bahtiyar'ın yeni kelimelerle arası çok iyidir. Etrafındaki insanların söylediği kelimelerle farklı olaylar hayal eder. Futbolcu olmayı kafaya taktığı günlerde köye Güssü Bibi'nin yeğeni Altay gelir. Ziyaret için İzmir'den gelmiştir. Bahtiyar'ı çok sever ve onu hep oyun oynamaya çağırır. Birlikte top oynarlar. Altay, Bahtiyar'a İzmir'i anlatır.

Bahtiyar yalnız kalmak istemesine rağmen yalnızlık çektiği için üzülür. Sırlarını dinleyecek ancak kimseye anlatmayacak bir sırdaş isteyen Bahtiyar, hayali bir serçe ile konuşur. Babası ortaokulda öğretmen olduğundan ailece okulda olup bitenlerden haberleri vardır. Annesi Bahtiyar'ın öğretmenini beğenirken abisi Mehmet'in öğretmenini yetersiz bulur.

Rüyasında güneşin batıdan doğmasına şahit olan Bahtiyar, gördüklerini insanlara anlatmaya çalışır ancak kimse onu dinlemez. Yine bahar ve bayram birlikte gelir. Bahtiyar koşu yarışmasında Çil Ömer'i yenmek üzereyken Ömer yine hile yapar ve yarışı kazanır. Çil Ömer'e üç defa kaybedince, kendisini mutlu etmek için üç güzel şey olacağını söyleyerek teselli eder. Gerçekten de güzel şeyler olmaya başlar. Bunlardan ilki Ömer'in kaybettiğini kabul etmesi ve Bahtiyar'a hakkını teslim etmesidir. İkinci güzel şey babasının üç yıldır beklenen tayini sonunda çıkmıştır. Üçüncü güzellik ise postacının oğlu Mehmet'in arkadaşının artık gideceğini öğrenmesiyle ağlamasıdır. Birinin kendisini ağlayacak kadar sevmesi Bahtiyar'ı mutlu eder. Akıllarına Yaz Yurdu'na ilk geldiklerinde Güssü Bibi'nin söyledikleri gelir. Güssü Bibi aileye üç yıllık mülhet vermiş ve gerçekten de üç yıl sonra tayinleri çıkmıştır.

Bahtiyar amca, Yaz Yurdu'ndan ayrıldıktan sonra belki otuz belki de kırk sene sonra bir rüya görür. Rüyasında Yaz Yurdu'nu sarmış devler görür. Bugün bile bazen kendini bu rüyanın içinde bulur. Aleyna, anlatacaklarını bitiren Bahtiyar amcaya Yaz Yurdu'nu daha sonra tekrar ziyarete gidip gitmediğini sorar. Ancak Bahtiyar amca aklında kalan Yaz Yurdu görüntülerini silmek istemediğinden orayı tekrar ziyaret etmemiştir. Çocukların artık sorusu kalmayınca Bahtiyar amca ile birlikte evden çıkıp manolya ağacının altına dönerler. Bahtiyar amca, manolya ağacının altında bir adam fark eder. Meğer bu adam Çil Ömer'miş. Bahtiyar amcaya sorular soran çocuklar da onun öğrencileriymiş. Bahtiyar amca onu görüp tanıyamayınca öğrencilerine ödev vermiş. Verdiğim listedeki anahtar kelimelerin hikâyelerini Bahtiyar amcadan dinlemeden dönüp gelmeyin, demiş. Ömer Öğretmen ve Bahtiyar amca birbirlerine sarılırlar. Daha sonra çocuklar da bu iki güzel insana sarılır.

3.4.9. Leylaklar Prensesi

Şekil 9. Leylaklar Prensesi.

Kitabın Adı: Leylaklar Prensesi

Sayfa Sayısı: 104

Yayınevi: Uçan At

Basım Yeri ve Tarihi: İstanbul-Şubat, 2022 (1. Baskı)

Resimleyen: Serap Deliorman

Tür: Öykü

Önerilen Yaş Grubu: 9+

İçindekiler:

1. Küçük Prens Okuyan Çocuk
2. Şehir Haritası
3. Nasıl Olsa Bir Rüya!

4. Dünya Nasıl Kurtulacak?
5. Güzel Gözlü Adam
6. Harika Amca Harikalar Diyarında
7. Leylaklar Prensesi

Kitabın Özeti

Küçük Prens Okuyan Çocuk

Orhan annesinden üst katlarında oturan komşunun, “Küçük Prens” kitabının kahramanı olan İş Adamı olduğunu duyar. Hemen yukarı çıkıp kapının ziline basar fakat kapıyı açan olmaz. Dördüncü kez zile basışında ise İş Adamı kapıyı açar ve Orhan’a kendisini rahatsız ettiğini söyler. Duyduklarına çok üzülen Orhan, başına gelenleri evde annesine, okulda arkadaşlarına anlatır. Bu durum herkese normal gelir. Orhan’a “Sen bu kitabı nasıl okudun ki?” derler. Orhan bunu öğretmenine de anlatır. Öğretmeni gülümseyerek “Küçük Prens” kitabındaki Coğrafyacı’nın kendi okulunda müdürün odasında olduğunu söyler. Orhan sevinçle müdürün odasına koşar. Coğrafyacı’yı görür, onunla konuşmaya çalışır. Coğrafyacı, Orhan ile ilgilenmez. Coğrafyacı, Orhan’dan yeryüzünde bilinmedik bir vadiden, bulunmadık bir ırmaktan haber vermesini ister. Çünkü kaydedilmeye değer bir şey istemektedir. Orhan bu durumu öğretmenine söyler. Yeryüzünde bilinmedik hiçbir yer yoktur. Öğretmen, kendi apartmanında yaşayan “Küçük Prens”teki Fenerci ile Orhan’ı tanıştırmak ister. Orhan babasıyla öğretmenin evine gider. Fenerci’yi görür onunla konuşmaya çalışır fakat diğerlerinde olduğu gibi o da Orhan ile konuşmaz. “Yönetmeliklere göre seninle şu anda konuşmamam gerekiyor.” diyerek Orhan ile konuşmayı reddeder. Öğretmeni, Orhan’a kitaptaki Kral’la da görüştürebileceğini ama bu durumdan da pek mutlu olmayacağını söyler. Orhan’a kitaptaki karakterler üzerinde düşünerek kitabı bir daha okumasını tavsiye eder. Orhan üzüntüyle evine gider. Apartman bahçesinde otururken yanına bir tilki gelir. Tilki, “Küçük Prens” kitabının kahramanıdır. Orhan sevinçle ona sarılır ve tüm olanları anlatır. Tilki, insanlar sebebiyle hayal kırıklığı yaşayan Orhan’a tavsiyeler verir. İnsanlardan umudunu kesmemesi gerektiğini söyler. Hayatta meşgul olan insanlar da vardır fakat kendisine ilgi gösterenler de olacaktır. Sınırlı insanlar da vardır, keyifli vakitler geçirebileceği insanlar da vardır. Bu yüzden umudunu yitirme ve umutlu ol, şeklinde tavsiyelerde bulunur. Tilki, Orhan ile dost olmayı ve ondan kendisini evcilleştirmesini ister. Kitabı kalbiyle tekrar okuması gerektiğini söyler. Çünkü “Gözler gerçekleri görmese de kalbimizin gözleri gerçekleri daima görür.” der. Orhan umutsuzluğa kapılmadan kitabı tekrar okuyacağına söz verir.

Şehir Haritası

Doğan şehrin tam ortasındaki okuluna gider. Öğretmeni, derste şehir haritasına bakarak buldukları şehrin eski güzel günlerini anlatır. Evlere dağılmaları için zil çalar. Doğan okulun karşısındaki pastaneye gidip dondurma yemek için yola yönelir. Fakat yollardan evlere her şeyin çok farklı olduğunu görür. Sanki bu şehrin eski zamanlarındaki hâlindeymiş gibi hisseder. Yol boyu yürürken evlerden birinden Doğan'ın teyzesi çıkar. Teyzesi Doğan'ı durdurur, tandırda pişirdiği ekmeklerden ve kayısı kurusundan verir. Doğan kendi şehrinde olduğu için çünkü teyzesi onu tanımıştır. Babası gelir onu evlerine götürür. Şehrin bu hâli Doğan'ın hoşuna gider. Evleri bir apartman dairesi değildir. Bahçeli ve sobalıdır. Sobanın başında uyuyakalır. Sabah uyandığında da her şey normal hâline dönmüştür, yani apartman dairesinde uyanmıştır. Doğan okuluna gider. Öğretmeni ön sıradaki öğrencilere kızdığı için şehir haritasına bakarak sinirli bir şekilde söylenir. Okul çıkışında Doğan şehrine bakınca şaşırır. Çünkü her şey yine değişmiştir. Bu sefer sanki şehrin bin sene sonraki hâlidir. En küçüğü yirmi beş katlı olan apartmanlar vardır. Etrafında sallanarak yürüyen insanlar, kumar oynatan dükkânlar, mağazalar ve ters ters bakan insanlar vardır. Gökyüzünü kaplayan kargalar ve kül grisi olan gökyüzü, Doğan'ı korkutur. Çok korkan Doğan, hızlıca okuluna gitmeye çalışır. Okulu bulmak için koşarken müdürü görür. Gözlerine bakınca âdeta hipnoz olduğunu düşünür. Okulu zor bulur. Okulu gözüne çok küçük gelmiştir. Çünkü okulun etrafında çok büyük binalar vardır. Okulun önünde babasını görür ve rahatlar. Babasının yanına gittiğinde onun da hipnoz olmuş gibi mağaza vitrinlerini izlediğini görür. Evlerine gittiklerinde sınıf arkadaşı Şule'nin onu beklediğini görür. Doğan gelir gelmez onun yanına gider ve tuhaf şeyler olduğunu söyler. İki arkadaş, bu garipliklerin nedeninin şehir haritası olduğunu düşünür. Öğretmenleri haritaya bakarak güzel şeylerden bahsedince güzel şeyler, kötü şeylerden bahsedince de kötü şeyler oluyordur. Annesi ve babası gibi Şule de hipnoz olur. Evin kapısı çalar. Gelen öğretmenidir. Tüm bu olanları öğrencisine haber vermek ister fakat Doğan ondan önce davranır. Öğretmen yarımın hayır getirmesini dileyerek evden çıkar. Sabah olur ve her şey normaldir. Babası onu okula götürür. Öğretmeni, Şule ve Orhan birbirlerine bakarak gülümserler. Lale merakla gülümsemelerinin sebebini sorar. Öğretmeni ise haritaya bakarak “Güzel bakalım, güzel görelim, güzel yaşayalım çocuklar...” der.

Nasıl Olsa Bir Rüya!

Sadi rüyasında kendisini uçsuz bucaksız bir genişlikte çok güzel bir yerde görür. Bir o salıncaktan bir bu salıncağa gider. Meşe ağaçlarının yapraklarını yolup çam ağaçlarının

dikenlerine batırır. Tavşanların kulaklarını birbirlerine bağlar, evlerin çatısına çıkıp bacalarından su döker. Çamaşır asılı olan tellerdeki çamaşırını sokağa fırlatır. Sadi tüm bu yaramazlıkları yaparken yanında Heidi'ye benzeyen bir kız vardır. Kız, Sadi'nin yaptıklarına kızdığı için kaşlarını çatmıştır. Sadi'ye, bu yaptıklarının doğru olmadığını söyler fakat Sadi onu dinlemez. Onunla alay eder. Bir evin bahçesinde bulunan susam çiçeğini hindinin ibiğine takar. Hindi Sadi'nin kolunu ısırarak kanatır. Sadi kanayan koluna bakar. Hiçbir şey hissetmez. Yaramazlıklarına devam eder. Kazların boğazlarını sıkarak, uçurtma uçuran çocukların uçurtmalarının kuyruklarını birbirine bağlar ve iplerini koparır. Tüm evlerin camlarına rastgele vurur, antenlerin ayarını bozar. Isırgan otlarının üzerine oturur. Kolları ve yüzü çizilir fakat bunu umursamaz. Çünkü bu sadece bir rüyadır ve Sadi'nin canı acımamaktadır. Sadi göle gider, yüzmek ister. Çevresindekilerin uyarılarını dinlemez ve göle dalar. Bir terslik olur, ayakları suya gömülür. Giderek suyun dibine doğru çekilmeye başlar. Birisinin kendisini kurtarması için uzun uzun bağırır. Kurtarılmayı beklerken birden sarsılır. Babası Sadi'yi uyanması için sarsmaktadır. Annesiyle babası şaşkınlıkla oğullarının kollarındaki ve yüzündeki çiziklere bakakalırlar. Aynaya bakar ve boğazını sıktığı kuğu gibi yaptığı tüm yaramazlıkları orada görür. Hem hindinin ısırıldığı kolu da kanar hâldedir. Kapı çalar ve çatık kaşlı kızla polis içeri gelir. Sadi'nin anne ve babasına, oğullarının yaptığı bütün yaramazlıklar tek tek anlatılır. Sadi her seferinde “Ama rüyaydı...” diye yanıt verir. Ertesi gün büyüklerden ve Sadi'nin zarar verdiği insanlardan oluşan bir toplantı yapılır. Toplantıda belediye başkanı da vardır. Sadi'ye tüm bu yaramazlıklarından gerekli dersi çıkarıp çıkarmadığını sorar. Çünkü cezası ona göre hafifletilecektir. Sadi ise “Anladım ki... Rüyalarında iyi olamayan gerçek hayatta da iyi olamaz; gerçek hayatında iyi olmayan rüyalarında iyi olamaz!” diyerek sorunun cevabını verir. O an herkes kendisine gülümser. Vücutundaki yaraların ağrısıyla olduğu yere yığılır.

Dünya Nasıl Kurtulacak?

Mustafa Öğretmen evinde haberleri izlerken morali bozulur. Dünyada olup bitenler onu çok üzer. Haberlerde savaştan kaçan ailelerin durumlarını, zararlı maddelerin ticaretini yapanları, kanunsuz bir şekilde çocukları çalıştıranları, yoksulluğu ve hırsızlıkları görünce canı sıkılır. Üzüntüyle haberleri kapatır. Tüm bu kötülükleri nasıl durdurabileceğini düşünür. Kendisi tek başınaydı ama dünya kocamandı. Ne yapsam dünyayı kurtarabilirim, diye düşünür. Kendi kendine “Tüm bu kötülüklerin hepsini dolduracak bir gemi yapıp başka bir gezegene mi yollasam yoksa tüm savaş malzemelerini yok edecek bir buhar mı icat etsem?” der. Acaba dünya üzerinde bulunan tüm fakirler için kocaman bir sofraya mı kurmalıdır? Düşüncelere dalıp

gitmişken uyuyakalır. Kızı Çiçek, ödevine yardım etmesi için onu uyandırır. Öğretmenleri onlardan bugüne kadar kendilerini en çok mutlu eden bir anıyı yazmalarını istemiştir. Mustafa Öğretmen bu güzel ödevi düşünürken aklına ilkokuldaki öğretmeni Hediye Hanım ile ilgili bir anısı gelir. Bir keresinde öğretmeni teneffüste kendisini görür ve yanına gelip omzuna elini koyar. Beraber yürümeye başlarlar. Tüm okulun önünde öğretmeniyle yürürken herkesin hayranlıkla kendisine baktığını hisseder. Daldığı düşüncelerden onu yine kızı çıkarır. Babasına hadi bana anı bulalım, der. Mustafa Öğretmen kızına ben senin anılarını bilemem ki, der. Mustafa Öğretmen konuşmaya devam ederken kızı Çiçek onu en çok mutlu eden anıyı bulduğunu söyler. Bir gün markette ilkokul öğretmenini görmüştür. Öğretmeni Çiçek'i tutup havaya kaldırmış "İşte benim en tatlı öğrencim." demiştir. Mustafa Öğretmen, kızının anısıyla kendi anısının benzemesine şaşırıp kalır. O an dünyayı nasıl kurtaracağını bulur. Kendisi de bir ilkokul öğretmenidir. Öğrencileri için güzel şeyler yapmayı düşünen Mustafa Öğretmen, öğrencilerinin zihninde mutlu olduğu bir anıyı hediye bırakmak ister.

Güzel Gözlü Adam

Bekir ile Bülent iki yakın arkadaştır. Babalarıyla birlikte sabahtan akşama kadar sokaklarda dolaşıp karınlarını doyurmak için ne iş olsa yaparlar. Mendil sattıkları, araba yıkadıkları bazen kömür çektikleri olur. Babalarıyla birlikte kente çalışmaya gelirler. Geceleri kaldıkları belli bir yer olmadığı için bazen cami avlusunda bazen bankamatik önlerinde uyurlar. Bir gün Ulu Cami'nin önünde dilenmeye karar verirler. Ayaklarına giyecek ayakkabıları yoktur. Çıplak ayak avluya otururlar, bakışlarını yerden hiç kaldırmazlar. Karşlarına güzel gözleri olan bir amca çıkar. Amca, iki arkadaşın çıplak ayaklarına bakar, ikisini de köşeye çekip onlarla sohbet eder ve ceplerine harçlık koyar. Aradan birkaç hafta geçer. Bekir ve Bülent babalarını birkaç gündür görmüyorlardı ve ikisi de açtır. Cami duvarına oturup içeriye giren insanları gözlemeye başlarlar. İki hafta önce karşılaştıkları güzel gözlü amca camiye girer. Elinde de poşetler vardır. Poşetleri ayakkabılıkların üzerine bırakıp namaza durur. Bekir, Bülent'e göz kırpar. Usulca caminin kapısından içeri süzülürler. Ayakkabılıktaki poşetleri alıp uzaklaşırlar. Ara ara kaldıkları eski kamyon lastiklerinin olduğu tarlaya giderler. Poşetleri heyecanla açarlar. İçlerinde tam da ayaklarına uyan bembeyaz Adidas spor ayakkabıları vardır. İkisi de asfaltta yürümekten nasırlaşmış ayakları için gördükleri ayakkabılara sevinçten çığlık atarlar. Bülent, ayakkabıları çaldıkları için kendisini kötü hisseder. Günah işledik, der. Bekir, Bülent'in susması için ona keskin bakışlar fırlatır. Bülent, bu ayakkabılarla caminin oralarda dolaşamayacaklarını yoksa ayakkabıları çaldıklarının anlaşılacağını söyler. Ayakkabıları

giymemeye karar verirler. Poşetlerine geri koyup traktör lastiğinin içine yerleştirirler. Caminin hemen yanında bulunan kahvenin içinde güzel gözlü amcayı görürler. Amca ikisini de yanına çağırır, gazoz ikram eder. Çocuklar gazozlarını içerken de kendilerine aldığı ayakkabıların çalındığını söyler. Gazozunu bitiren çocuklar en son “Canın sağ olsun amca! Düşünmen yeter!” diyerek uzaklaşırlar. İkisi de hem üzgün hem de endişeli bir şekilde eski kamyon lastiklerinin olduğu yere gidip ayakkabılarını görmek isterler. Fakat ayakkabılar sakladıkları yerde değildir. Her yere bakarlar ama ayakkabılar hiçbir yerde yoktur. Ağlaşırlar. Güzel gözlü amcayı görürler. Amcanın elinde çocukların kaybettikleri ayakkabılar vardır. Amca ayakkabıları çocuklara verir. Bir daha böyle bir şey yapmamaları için onları uyarır.

Harika Amca Harikalar Diyarında

Harika amca ve eşi Sündüs Hanım, mutfakta kahvaltılarını yaparken buzdolabından gelen garip sesler duyarlar. Gelen seslere önce aldırış etmezler. Kahvaltı bittikten sonra Harika amca çayının son yudumunu da içerek buzdolabının tamiri için usta aramaya gider. Gidiş o gidiştir. Harika amcadan bir daha haber alınamaz. Sündüs Hanım ve kızları bir gece beklerler. Harika amca gelmeyince de polise haber verirler. Sündüs Hanım üzüntüden mutfakta bulunan kanepede uykuya dalar. Rüyasında Harika amca büyük bir halının üzerindedir. Çok mutludur ve onun da gelmesini ister. Sündüs Hanım mutlu bir şekilde uyanır ve hemen televizyondaki “Kayıp Aranıyor” programını izlemeye başlar. Birkaç gün sonra da eşinin fotoğrafını alıp programa katılır. Programa katılması işe yaramıştır çünkü kamera kayıtlarından Harika amcanın en son bir tamirci dükkânına girdiği ve o dükkândan da çıkmadığı belirlenir. Sündüs Hanım kızlarıyla beraber hemen o dükkâna gider. Her yere bakarlar fakat hiçbir iz bulamazlar. Dükkânın duvarında asılı bulunan bir halı Sündüs Hanım’ın dikkatini çeker. Bu halı ona öyle tanıdık gelir ki sanki daha önce o halıyı görmüştür. Harika amca o halıdan geçerek Harikalar Diyarı’na gitmiştir. Yemyeşil ağaçların, ırmakların, neşeli çocukların ve istenilen yere götüren dönme dolabın olduğu yerde Harika amca çok mutludur. Fakat eşi Sündüs’ü çok özler. Ormandaki maymunlar Harika amcaya üzülmemesini, onu getirdikleri gibi eşini de getirebileceklerini söylerler. Ağızlarından söylememeleri gereken bir şeyi kaçırmışlardır. Harika amcanın buzdolabını bozup onu halının içerisine çeken şey kendileridir. Bu durum için orman hayvanlarından ve çocuklardan oluşan bir meclis ayarlanır. Üç tane görevli belirlenir. “İnsanın İçine Bir His Veren Görevli”, “İnsanı Bir Şey Yapmaya Heveslendiren Görevli” ve “İnsana Cesaret Veren Görevli”. Hepsi kendi görevi ışığında Sündüs Hanım’a dualarını okurlar. Sündüs Hanım’ın kalbi pırpır eder, bir şey yapma hevesi gelir ve cesaretlenir. Sündüs

Hanım bu hislerle polislerle beraber dükkândaki halının yanına gider. Halının başına gelince de yalnız kalmak istediğini söyler. Halıya parmaklarıyla dokunur. Polisler odaya girdiklerinde kadını göremeyince dükkân sahibini serbest bırakırlar. Harika amca eşine kavuşur. Sündüs Hanım kızları için endişelidir. Harika amca eşine “Kızlarımız da kendilerini buraya ait hissettiklerinde gelecekler, üzülme...” der. Harikalar Diyarı’nda ziyafet verilir. İkisinin de keyifleri yerindedir ve birlikte çaylarını yudumlarlar.

Leylaklar Prensesi

Babası, küçük kızı için evlerinin bahçesindeki kayısı ağacının en büyük dalına bir salıncak kurar. Leylakları çok seven kızına babası “*Leylaklar Prensesi*” der. Bütün aile kayısı ağacının başında toplanır. Babası küçük kızını tüm gücüyle sallamaya başlar. Küçük kız öyle yükselir ki salıncığının ipi Bulutlar Sarayı’nın kapısına takılır. Kurşuni bir bulut ona hoş geldin, der. İki uzun boylu asker de onu içeriye, bekleme salonuna alır. Küçük kız Bulutlar Kraliçesi’nin huzuruna götürürler. Kraliçe küçük kıza benden sonra tahta oturacak kişi sensin, der. Kızı süzerken gözlerini kısıp öyle yaklaşmaktadır. Bu, onun gözünün iyi görmediğini gösterir. Küçük kız bu durumu hiç sevmez. Kraliçe’ye annesini, babasını ve kardeşini özleyeceğini, onlardan ayrı kalmak istemediğini ve ailesinin yanına geri dönmek istediğini söyler. Fakat ne söylediyse onu ikna edemez. Küçük kızın ısrarcı davranmasına öfkelenen Kraliçe “Bu saraya giren çıkamaz.” der. Küçük kız balkona çıkarılırlar. Buradan her yer gözükmektedir. Her şey burada çok güzeldir. Kendi şehrini izlerken ailesini gökyüzüne bakar hâlde görür. Hepsi salıncığın geri gelmesini bekler. Buna çok üzülen küçük kız derdini Kurşuni Bulut’a anlatır. Sinirden ayağını yere vurur. Her yer sarsılır. İçeri Beyaz Bilge gelir. Bu kişi Kraliçe’nin danışmanıdır. Kızı Kraliçe’nin yanına götürür. Küçük kız ailesini çok özlediğini söylese de Kraliçe ikna olmaz. Ayağını yere her vurduğunda veya pufladığında yer sallanıyordur. Mermer zeminde ağlamaya başlar. Kendine geldiğinde onu yatak odasına götürdüklerini fark eder. Beyaz Bilge küçük kızın bu durumuna çok üzülür ve oradan ayrılabilmesi için ona bir çözüm yolu bulur. Planları, Çocuk Esirgeme Kurumundan kendisine çok benzeyen bir çocuğu Bulutlar Sarayı’na getirmektir. Çünkü Kraliçe’nin gözleri iyi görmüyordur, bu sebeple iki çocuk arasındaki ayrımı yapamayacaktır. Kurşuni Bulut ile beraber yola çıkarlar. Küçük kız Çocuk Esirgeme Kurumundaki bütün çocukları inceler fakat kendine benzeyen bir çocuk göremez. Tüm bu durumu Kurşuni Bulut’a anlatmak için dışarı çıktığında Kurşuni Bulut’u sarışın bir kızla birlikte görür. Bulut, kızı salıncakta sallamaktadır. Artık her şey tamamdır. Sarışın kız, yanında Beyaz Bilge ile beraber Bulutlar Sarayı’nın balkonundadır.

Kraliçe de sarışın kız da hâllerinden çok memnundur. Kraliçe planı anlamamıştır. Küçük kız artık evine gidebileceği için çok mutludur. Salıncağa biner ve aşağı iner. Tam evine varmak üzereyken salıncak ters yönde yukarı doğru yükselir. Salıncağının ipi bu sefer de Yıldızlar Sarayı'na takılır. Aynı şeyler burada da olur. Sarayda bulunanlar Yıldızlar Prensesi geldi, derler. Küçük kız her ne kadar kendisini ben Leylaklar Prensesi'yim diye tanıtırsa da nafiledir. Kızın ailesi de başka bir salıncakla Yıldızlar Sarayı'na gelir. Balkonda onu beklerler. Ailesiyle beraber orada kalır. Evlerini özlediklerinde salıncakla evlerine gidip sonra saraya geri dönerler. Babası Yıldızlar Sarayı'nda küçük kıza bir salıncak yapar. Kız sallanır ve yükseldikçe yükselir. Salıncağın ipi bu sefer de Güneşler Sarayı'na takılır.

BÖLÜM 4

4. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araç ve teknikleri, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Modeli

Abdullah Harmancı'nın çocuk kitaplarını “çocuğa görelilik” açısından değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada, tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme ve etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2005).

Araştırma, nitel araştırma deseninde olup doküman analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi, araştırmanın veri setini oluşturan birincil veya ikincil kaynak olarak nitelendirilen çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak açıklanabilir (Bowen, 2009; akt. Özkan, 2021). Bu süreç, araştırılması amaçlanan olgu ya da olgular üzerine bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesi olarak da belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada, Abdullah Harmancı'nın çocuk kitaplarının hem dış yapı (boyut, kâğıt, kapak, cilt, harfler, sayfa düzeni ve resim) hem de iç yapı (konu, tema, kahramanlar, dil ve anlatım, ileti ve çevre) özellikleri tespit edilmiş ve çocuğa görelilik ilkeleri açısından nasıl bir özellik gösterdiği değerlendirilmiştir.

4.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Abdullah Harmancı'ya ait eserler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise yazara ait “Hışırıtı Avcısı”, “Aynalı Baba ile Râcî”, “Küçük Prens Hakem Olsun”, “Bilgenin Gölgesi”, “Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?”, “Evliya'nın Sırları”, “Dağın Kalbi Güm Güm Eder”, “Sırrımı Serçelere Söyledim” ve “Leylaklar Prensesi” adlı çocuk kitapları oluşturmaktadır. Bu dokuz çocuk kitabında toplam yetmiş dokuz hikâye araştırmaya konu olmuştur. Bu kitaplar, tez önerisinin sunulduğu tarih itibarıyla yazara ait yayımlanan ilk dokuz çocuk kitabıdır. O tarihlerde yayımlanmış yazara ait “Ötücü Kuşlar Festivali” adlı kitap, seminer döneminde incelendiği için tez çalışmasına dâhil edilmemiştir. Yazarın “Ötücü Kuşlar Festivali” adlı kitabı hariç, o dönem yayımlanan bütün çocuk kitapları çalışmada yer almıştır.

Araştırmanın ilerleyen süreçlerinde yazarın toplam yirmi adet çocuk kitabı yayımlanmıştır. Bu sebeple, yazarın yayımlanan ilk dokuz çocuk kitabı örneklem olarak kabul edilmiştir.

4.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Araştırmaya ait veriler toplanırken nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, belli bir amaç doğrultusunda o amaca yönelik kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (Karasar, 2005). Doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen veriler, betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Bu analiz türünde temel amaç, elde edilen verilerin okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır. Araştırmacı daha önce oluşturduğu çerçeveye dayalı olarak verileri okur, düzenler ve sayısallaştırır (Dawson, 2009).

Harmancı'nın belirtilen dokuz çocuk kitabı, ilgili alan yazın taranarak ve alanında uzman kişilerin görüşlerine dayanılarak çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan çocuğa yönelik ilkeleri açısından incelenmiştir. Bu ilkeler, Sever'in (2007) "Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?" adlı bildirisi göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Bildiride çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken özellikler şöyle belirtilmiştir:

- Çocuk kitaplarının taşınması gereken dış yapı (tasarım) özellikleri: boyutlar, kâğıt, kapak – cilt, harfler, sayfa düzeni ve resimler.
- Çocuk kitaplarının taşınması gereken iç yapı (içerik) özellikleri: konu, ileti, tema, kahramanlar, dil ve anlatım ve çevre.

4.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada Abdullah Harmancı'nın "Hışırta Avcısı", "Aynalı Baba ile Râcî", "Küçük Prens Hakem Olsun", "Bilgenin Gölgesi", "Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?", "Evliya'nın Sırları", "Dağın Kalbi Güm Güm Eder", "Sırrımı Serçelere Söyledim" ve "Leylaklar Prensisi" adlı çocuk kitaplarının çocuğa yönelik ilkeleri açısından nasıl bir özellik gösterdiğine yönelik veriler doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Yazarın incelenmiş çocuk kitapları yayınevlerinden satın alınarak temin edilmiştir. Örneklem çerçevesinde, Abdullah Harmancı'nın dokuz çocuk kitabı araştırmacı tarafından okunmuş ve ilgili kriterler doğrultusunda analiz edilmiştir. Çalışma güvenilirlik açısından doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Kitaplardan yapılan alıntılarda ve özet kısımlarında büyük harfle yazılan ya da vurgulanan kelimelerin orijinallerine sadık kalınmıştır.

4.5. Verilerin Analizi

Doküman incelemesi yöntemiyle toplanan veriler, betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Betimsel analizde temel amaç, elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşur:

1. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma.
2. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi.
3. Bulguların tanımlanması.
4. Bulguların yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu araştırmada, Abdullah Harmancı'nın dokuz adet çocuk kitabının dış yapı (tasarım) ve iç yapı (içerik) özelliklerinin çocuğa görelilik ilkeleri açısından ne düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Tespit edilen veriler incelenip yorumlanmıştır.

Çalışmada yer alan kitaplar incelenirken hikâyelerde bulunan ikilemeler, yansıma sözcükler, pekiştirmeler ve deyimler tek tek tespit edilmiş, "BULGULAR" kısmına ait "Dil ve anlatım" alt başlığında her birinin kitaplarda toplamda kaç adet yer aldığı belirtilmiştir. Sayıca fazla oldukları için hepsinden ayrı ayrı birkaç örnek verilmiştir.

Kitaplar analiz edildikten sonra kitapların yazarı Abdullah Harmancı ile bir görüşme yapılmıştır. Kitaplardan elde edilen veriler, yazarla yapılan görüşme sonucunda tekrar değerlendirilmiştir. Görüşme neticesinde alan yazın taramalarında çocuklar için uygun görülmeyen birtakım davranış örüntülerinin, yazarın kitaplarında hangi gerekçelerle bulunduğu dair açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM 5

5. BULGULAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklamalar ve yorumlar yapılmıştır.

5.1. Hışırıtı Avcısı

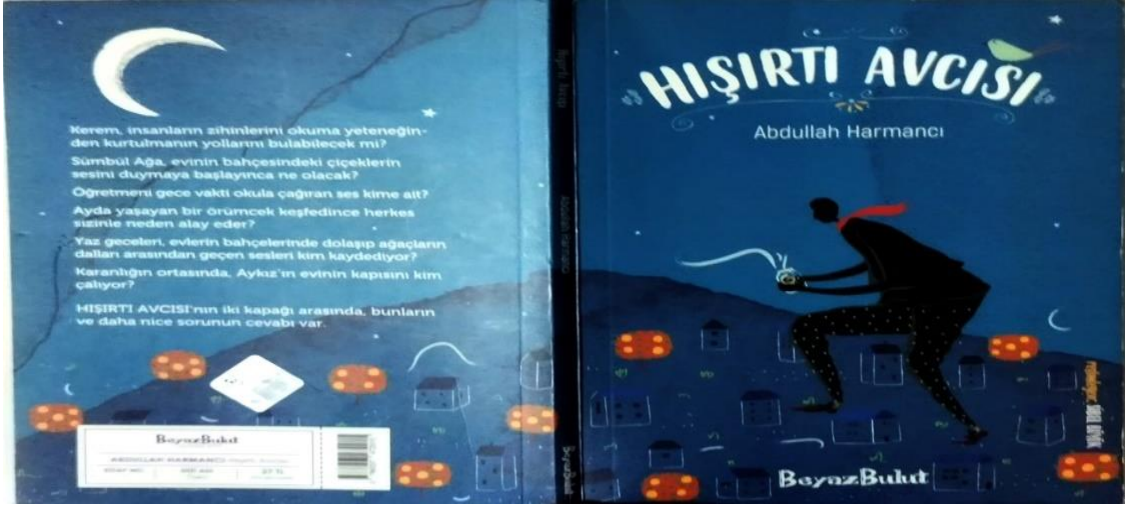
5.1.1. Kitabın dış yapı özellikleri

Boyut: Kitap 13x20 cm boyutundadır. Kitap, çocuğun rahatça taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. Boyut yönüyle çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kâğıt: Bu kitapta ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kâğıt, çocuğun algılama gücünde problem yaşayabileceği düzeyde ince ya da parlak değildir. Renkleri ve resimleri orijinal bir biçimde yansıtmaktadır. Görsel ve dilsel metinlerin kolayca okunmasına imkân vermektedir. Kitabın kâğıt özelliğinin çocuğa görelik açısından uygun olduğu söylenebilir.

Kapak ve cilt: Şekil 10'da görüldüğü üzere kitap kapağında mavi renk ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Kitap üzerindeki resim, kitabın içeriğinden alınmıştır. Ön kapakta ve arka kapakta resim devam ettirilerek bir bütünlük sağlanmıştır. Kitap kapağında, elindeki kavanozla arayış içinde olan biri resmedilmiştir. Kapaktaki görsellerin çocuğun anlamlandırabileceği düzeyde ve bilişsel gelişimine uygun olduğu söylenebilir. Kitap kapağının çocuğun ilgisini çekecek şekilde hazırlandığı düşünülmektedir. Kitabın ön kapağında kitabın ismi, yazar, yayınevi ve resimleyen bilgileri bulunmaktadır. Arka kapakta ise yayınevi logosuna, kitabın türüne ait bilgiye, denetleme koduna ve kitaptaki hikâyelere dair tanıtım amaçlı sorulara yer verilmiştir.

Kitabın kapağında dayanıklı kalın bristol karton kullanılmıştır. Kitabın sırt kısmında kimlik bilgileri bulunmaktadır. Böylece okurun kitabı kitaplıkta daha kolay bulmasına olanak sağlanabilir. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştirilmiştir. Kitapta dikişli cilt kullanımının tercih edilmesiyle kitabın dayanıklılığının artırılabilir olduğu düşünülmektedir. Bu özellikler dikkate alındığında kitabın kapağının çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Şekil 10. "Hişirtti Avcısı" ön ve arka kapak.

Harf: Harflerin boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Harfler, sözcüklerin kolayca okunabilmesine olanak sağlamaktadır ve çocukların yaşına uygun boyutlardadır. Kitapta yazı rengi genellikle siyahtır. Resimlemelerin olduğu koyu zemin renkli sayfalarda okumayı kolaylaştırmak ve görünürlüğü sağlamak amacıyla yazı rengi olarak beyaz tercih edilmiştir. Kitabın harf boyutu yönüyle çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Sayfa Düzeni: Harf, sözcük ve satır aralarındaki boşluklar sayfa düzeni ile bütünlük sağlamaktadır. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar vardır. Sayfanın tasarımındaki kenar boşluklarının izleme ve okuma rahatlığı sağlayacağı düşünülmektedir. Sayfalar tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Kitapta anlatıcı değişince yazı stili değişmektedir. Böylece anlatıcının çocuk kahraman Şebnem'den, Ramiz amcaya geçtiği anlaşılmaktadır. Kitabın sayfaları her iki yöne tam olarak kolayca çevrilebilmektedir. Bu özellikler dikkate alındığında çocuğa uygun bir sayfa düzeni hazırlandığı görülmektedir.

Resim: Kitabın resimleri Sibel Büyük tarafından çizilmiştir. Kitap doksan altı sayfadan oluşmaktadır. Kitapta yedi hikâye yer almaktadır. Yedi hikâyede toplam otuz iki resim bulunmaktadır. Kitapta bulunan altı resim bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir. Diğer resimler ya sayfa kenarlarında süsleme şeklinde ya da sayfanın yarısında bulunmaktadır. Resimler, metni destekleyecek şekilde metinle yan yana veya aynı sayfada olacak şekilde konumlandırılmıştır. Böylece sürükleyiciliğin artacağı düşünülmektedir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim ve yazı oranı uygun bulunmuştur.

Resim-metin tutarlılığı kitap boyunca gözetilmektedir. Sözcüklerle anlatılanlar görsellerle desteklenmiştir. Resimlerden sadece biri siyah-beyaz olarak çizilmiş, diğer resimler

renklendirilmiştir. Kitapta bulunan resimlerin estetik olduğu düşünülmektedir. Kitaptaki resimlerde çocuklar için olumsuz içeriklere yer verilmemiştir. Belirlenen kriterler doğrultusunda kitaptaki resimlerin çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Şekil 11. "Hışirtı Avcısı" sayfa resmi (s. 55).

5.1.2. Kitabın iç yapı özellikleri

Konu: Kitabın ana konusu "Haran Kafa" lakaplı Ramiz amcanın, komşuları Şebnem ve Şeref isimli iki kardeşe hikâyeler ve anılar anlatmasıdır. Bu hikâyelerin ve anıların konularının her biri birbirinden farklıdır.

"Kalp Gözü" adlı hikâyede konu, Sümbül Ağa'nın başından geçen ilginç olaylardır.

"Uzaklardan Gelen Ses" adlı hikâyede Ramiz amcanın başına gelen ve kimsenin ona inanmadığı tuhaf bir olay anlatılmıştır.

"Beni Kurtaran Öğretmen"de Ramiz amca, küçük bir çocukken başına gelen ve hâlâ unutamadığı bir anısını anlatmıştır. Bu anının konusu, öğretmenin ona yaptığı bir iyiliktir.

"Hışirtı Avcısı" adlı hikâyede elli sene önce Ramiz amcayla aynı apartmanda yaşamış yaşlı bir adamın mahallede yaptıkları konu edilmiştir. Bu bölüm, kitaba adını veren bölümdür.

"Zihin Okuma Şampiyonu" adlı hikâyede konu, seneler evvel Ramiz amca ile aynı apartmanda yaşayan Kerem adlı çocuğun, insanların zihinlerini okuma yeteneğine sahip

olduktan bir süre sonra bu çok istediği özelliğın aslında onun düşündüğü kadar iyi bir özellik olmadığını anlamasıdır.

“Ayda Yaşayan Örümcek” adlı hikâyede konu, Ramiz amca ve arkadaşı Fıçça’nın rasathanede yaşadıkları olaydır. Konu, çocukların ilgisini çekebilecek pek çok hayalî unsur barındırmaktadır.

“Aykız’ın Turuncu’su”nda, annesi hastaneye kaldırıldıktan sonra küçük Aykız’ın başına gelen üzücü olaylar anlatılmıştır.

Kitapta işlenen konuların merak ögesinin sürekli canlı tutulduğu, çocukların okurken zevk alabilecekleri konular olduğu düşünülmektedir. Kitapta işlenen çatışmalar heyecanlı bir şekilde çözülmektedir. Çocuklar üzerinde olumsuz örnek oluşturabilecek konulara yer verilmemiştir. Konuların bir kısmı düşündürücü, merak uyandırıcı özelliklere sahipken bir kısmı güldürücü ve eğlendirici nitelikler taşımaktadır. Bu sayede kitapta sürükleyicilik sağlanmıştır.

Kitapta yer edilen konuların, 10 yaş ve üzerindeki çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu söylenebilir.

İleti: Bu kitapta yer verilen hikâyelerde yazarın öncelikli amacı mesaj vermek değildir. Okurun zevkle okuyacağı, okurken hem eğleneceği hem de düşüneceği bir yapıt ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte çocuk okurun yaşamı tanımasını sağlayabilecek iletilere de yer verildiği söylenebilir. Yazarın öğüt verme kaygısı gütmenden, edebî ve estetik bir kurgu içerisinde iletileri çocuğa sezdirecek bir şekilde verdiği düşünülmektedir.

Kitapta verilen iletilerden biri karşımızdakini tanımadan ona karşı ön yargılı olmanın doğru olmadığıdır. Şebnem, Ramiz amcaı yakından tanımadan önce onun korkutucu biri olduğunu düşünmektedir. Ramiz amcadan korktuğunu şu cümlede ifade eder:

“Ramiz amca hayatta en korktuğum adamdı.” (s. 9)

Şebnem, Ramiz amca ile vakit geçirdikçe onu sevmeye başlar. Ramiz amcanın sık sık onlara hikâyeler anlatmasını ister. Şebnem’in Ramiz amcaya karşı değişen tutumu aşağıdaki cümlelerde şöyle ifade edilmiştir:

“Ramiz amcaı tanıdığım günden beri çok seviyorum.” (s. 35)

Bir diğler ileti, insanın fitratında var olan özelliklerin zaten yeterli ve güzel oluşudur. “Kalp Gözü” adlı hikâyede Sümbül Ağa, bahçesindeki hayvanların, çiçeklerin ve hatta duvarların bile ne düşündüğünü, neler konuştuklarını merak etmektedir. Aynı şekilde “Zihin Okuma Şampiyonu” adlı hikâyede de çocuk kahraman Kerem, insanların zihninden geçen düşünceleri duymak istemektedir. Her iki hikâyede de istedikleri özelliklere dua ederek kavuşan kahramanlar, bir süre sonra bundan pişmanlık duymaktadır. Tekrar dua ederek eski hâllerine dönmek istemektedirler.

Kitaptaki hikâyelerin genelinde kalpten inanarak edilen duaların kabul olacağı iletisi de verilmektedir.

Tema: Kitapta öne çıkan temalar *paylaşma, komşuluk değeri, yardımseverlik, sevgi, saygı, empati, doğa sevgisi, pişmanlık, dürüstlük, umut, sabır, öğrenme isteği ve keşif merakı* olarak tespit edilmiştir. Hikâyelerde verilen temalar, konular ile uyumludur. Kitapta işlenen temaların çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kahramanlar: Kitabın ana kahramanı “Haran Kafa” lakaplı Ramiz amcadır. Ramiz amca çevresindeki çocuklara hikâyeler anlatan kişidir. Çocuklar Ramiz amcaı tanımadan önce ondan çok korkmuşlardır fakat onu tanıdıkça sevmişlerdir. Kitapta Ramiz amcaya dair yapılan açıklama şöyledir:

“Ramiz amca hayatta en korktuğum adamdı. Aynı zamanda çıplak gözle gördüğüm en uzun adamdı. O kadar uzundu ki iskeleti tam da omuzlarına yaklaşırken öne doğru kamburlaşmaktaydı. Kaşları alnının ortasına kadar uzuyordu. Tersine kıvrılmış bir kılıç gibi. Orak gibi ya da. Alnı kat kat olmuş, çizgiler âdeta yarıklara dönüşmüştü. Arkaya doğru taradığı saçları ona bazen bir Amerikan aktörü havası verirdi.” (s. 9)

Ramiz amcanın öykü anlatıcılığına şu satırlarda değinilmiştir:

“Ramiz amca her defasında korku öyküleri anlatmıyordu ki. Bazen de bizi çok duygulandıran, ibret veren hikâyeler aktarıyordu. Bazen de anlarından bahsediyordu. Her şeyi harika bir hikâyeye dönüştürmekteydi. Bu işin ustası olmuştu.” (s. 36)

Ramiz amca, vaktiyle büyüklerinden dinlediği öyküleri artık apartmandaki çocuklara anlatmaya başlar. Anlattığı öyküler aracılığıyla da kültür aktarımı gerçekleştirmiş olur.

“Çocuklarım. Canlarım. Kelebeklerim. Çiçeklerim. Bu hikâyeyi bana annem anlatmıştı. Ona da annesi anlatmıştı. Ona da annesi... Ama bu kadar. Daha fazlası yok. Annemin anneannesi mi diyelim, anneannemin annesi mi?” (s. 88)

Kitabın anlatıcısı küçük Şebnem ve abisi Şeref diğer kahramanlardandır. Önce Ramiz amcadan çok korkmuşlar, onu tanıdıkça çok sevmişlerdir. Apartmanda yaşayan diğer çocuklar ile birlikte Ramiz amcanın anlattığı hikâyeleri dinlerler. Kitapta diğer çocuklar hakkında bilgi verilmemiştir.

Olaylar genellikle Ramiz amcanın etrafında şekillenmektedir. Yukarıda verilen ana kahramanlar dışında hikâyelerde belirtilen kahramanlar şöyledir:

“Kalp Gözü” hikâyesinde Sümbül Ağa, “Uzaklardan Gelen Ses” hikâyesinde Ramiz amca, “Beni Kurtaran Öğretmen” hikâyesinde Ramiz amca, Ramiz amcanın öğretmeni ve çadırdaki arkadaşları, “Hışirtı Avcısı” hikâyesinde Ramiz amca ve Hatip amca, “Zihin Okuma Şampiyonu” hikâyesinde Ramiz amcanın yıllar önce yaşadığı apartmanda yaşayan bir çocuk olan Kerem, “Ayda Yaşayan Örümcek” hikâyesinde Ramiz amca, onun “Fıçça” lakaplı arkadaşı ve Fıçça’nın babası, “Aykız’ın Turuncu’su” hikâyesinde ise Ramiz amcanın anneannesinin annesi olan Aykız, Aykız’ın annesi ve Aykız’ın Turuncu adını verdiği kedisi kitapta yer alan diğer kahramanlardandır.

Hikâyelerin genelinde kahraman sayısı azdır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olacaktır. Kahramanların düşünce ve davranışlarının çocukların özümseyebileceği şekilde geliştirildiği görülmektedir. Kitapta olumsuz örnek teşkil edebilecek kahramanlara yer verilmemiştir.

Dil ve anlatım: Kitapta anlatımın açık, akıcı ve içten cümlelerle desteklendiği görülmektedir. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur.

Kitaptaki “Kalp Gözü”, “Zihin Okuma Şampiyonu” ve “Aykız’ın Turuncusu” adlı hikâyeler hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılırken; “Uzaklardan Gelen Ses”, “Beni Kurtaran Öğretmen”, “Hışirtı Avcısı” ve “Ayda Yaşayan Örümcek” adlı hikâyeler ise kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır.

Kitapta ikilemeler, yansıma sözcükler, pekiştirmeler ve deyimler kullanılarak Türkçenin zenginliklerinden yararlanılmıştır. Türkçenin anlatım olanakları ve söz varlığının çocuğa sezdirilmeye hedeflendiği görülmüştür.

Kitapta toplamda yetmiş adet ikilemeye yer verilmiştir. Çeşitli cümle yapılarıyla oluşturulan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“*Alnı **kat kat** olmuş, çizgiler âdeta yarıklara dönüşmüştü.*” (s. 9)

“*Nalan teyze kapıyı **kapatır kapatmaz** abimle bakiştık.*” (s. 10)

“*Biz bakışlarımızı mutfak kapısından ayırmadan **geri geri** dönüyorduk ki, her tarafı zifte batmış kocaman bir surat ansızın kapıda gözükte.*” (s. 12)

“*Ertesi gün güneş doğmuş ve Sümbül Ağa'nın gözleri **usul usul** yumulmuş.*” (s. 24)

“*Evet, senelerdir her sabah kapısının önünde aracım ile durduğum ve her ikindin öğrencilerimin **bağrıış çağrıışları** içerisinde ayrıldığı okulumun önüne gelince, otomobilim usulca durdu.*” (s. 31)

Kitapta toplamda on altı adet yansıma sözcük yer almaktadır. Bu yansıma sözcük örnekleri şöyle sıralanabilir:

“*Böyle kendi kendime konuşurken okul binasının büyük demir kapısını usulca iteleyince kapı **gıcırdayarak** açıldı.*” (s. 31)

“*O sırada bir **çıtırtı** duydum.*” (s. 46)

“*Yaprakların arasından geçen **hışırtıları** işittiğinde...*” (s. 53)

Kitapta toplamda on beş adet pekiştirme bulunmaktadır. Kitapta kullanılan pekiştirmelere şu örnekler verilebilir:

“***Bembeyaz** kireçle kaplıymış evin ön cephesi.*” (s. 14)

“***Dipdiriymiş** işte!*” (s. 25)

“***Gizemli mi gizemli.***” (s. 51)

“***Soğuk mu soğuk.***” (s. 51)

Kitapta toplamda yetmiş yedi adet deyim vardır. Kitapta geçen deyimlere şu örnekler verilebilir:

“**Ödüm kopmuştu** o an. Birden bana dönecek ve **yakama yapışacak** gibi öfkeli bakmıştı.” (s. 10)

“Televizyonun açık olduğunu görünce **suratı asılır** gibi oldu.” (s. 13)

“**Yüzü asıldı.**” (s. 13)

“Bir keresinde köyün çobanı Mehmet’in kendisine sorduğu bir soruya **aklı takılmış.**” (s. 16)

“**Uykuya dalmış.**” (s. 18)

“Ama Sümbül Ağa **elden ayaktan kesilmiş.**” (s. 20)

“**Kanı çekilmiş.**” (s. 20)

“**İçim içime sığmıyordu.**” (s. 27)

“O gün ağabeyimle ben hayatımız boyunca **yolları ayıramayacağımız** güzel bir dost kazanmıştık.” (s. 34)

“Ben de bir taraftan seviniyordum ama bir taraftan da **ödüm kopuyordu.**” (s. 38)

“Bizimle konuşurken birden aklına bir şey gelmiş gibi düşünmeye başlar ve **kendi içine çekiliverirdi.**” (s. 44)

“O ağaca çıkıp etrafı **kolaçan etmek** istedim.” (s. 46)

“Hatip amca birden **yere yığılmaz** mı önümde?” (s. 52)

“Elli sene önce bizim mahalleyi **kasıp kavuran** gizemli adam Hatip amcaydı.” (s. 54)

“**Aklı almamış.**” (s. 60)

“Kerem bu seferlik **ucuz atlatmış.**” (s. 63)

“Sonunda bu kestane işinin **kabak tadı verdiği**ni fark etmiş ve nasıl edip de insanların içlerinden geçirdiklerini anlayabileceğini yeniden düşünmeye başlamış”. (s. 64)

“Ertesi gün, ablasının ondan **gözlerini kaçırmaması** bardağı taşıran son damla olmuş!” (s. 70)

“Kadının **günahını almışım.**” (s. 73)

“Biz, bir gözümüz teleskobun ekranında durmadan örümceği izliyor, bir taraftan da **tarihe geçecek bir adım attığımızı düşünüyor ve bunun tadını çıkartıyorduk.**” (s. 83)

Kitapta yöresel ifadelerle rastlanmıştır.

“Bir gün evin bahçesinde **gezelerken** bir dışbudak ağacının dalları arasına dalıp gitmiş.” (s. 18)

“Ellerini dizlerine vurarak **‘Hayvahay!’** demişler bizim köyün sakinleri.” (s. 25)

“Merdivenlere serilmiş bedenimi doğrultmak için şöyle bir **yekinince** karımın sesini duydum.” (s. 33)

“**Devresi gün.**” (s. 79)

Anlatımda tekdüzeliğe düşmemek için zaman zaman devrik cümlelerden de yararlanılmıştır. Devrik cümlelerle anlatımda akıcılık sağlanmıştır.

“Böyle amaçsızca evimin odalarını arşınlayıp dururken çaldı telefonum.” (s. 28)

Kitapta yazar tarafından anlamı açıklanan bir kelime bulunmaktadır:

“Bu gizemli adamın adı ‘Hatip’ idi. ‘Konuşmacı’ anlamına gelen bir kelime.” (s. 51)

Kitapta kullanılan argo kelimeler şunlardır:

“**Farfaracı**” (s. 39), “**zırva**” (s. 47), “**palavracı**” (s. 60), “**fırçalamak**” (s. 63).

Kitabın ana kurgusunda anlatıcı çocuk kahramanken hikâyelerde bu durum değişmiş, anlatıcı Haran Kafa’ya geçmiştir.

Kitapta yazım yanlışı tespit edilmiştir.

“İyi bir adammış Sümbül ağa.” (s. 16) Kişi adlarından önce ve sonra gelen ünvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar. “Sümbül Ağa” köylüleri tarafından bir adama takılan lakaptır. Bu sebeple “ağa” kelimesi “Ağa” şeklinde büyük harfle yazılmalıdır.

Çevre: Ramiz amca, çocuklara anlattığı hikâyeleri ev ortamında anlatmaktadır. Ramiz amcanın geldiğini gören çocuklar, heyecanla onun etrafına toplanır.

“Kapının zili çaldı!

Bunda ne var, demeyesiniz.

Biz öğleden beri Haran Kafa'nın eve gelmesini bekliyorduk. O gelince bütün oyunlarımızı bırakır ve onu dinlemeye koyulurduk.” (s. 37)

Ramiz amcanın anlattığı hikâyelerde köy, kasaba, okul ve rasathane gibi ortamlar bulunmaktadır. Olayların geçtiği ortamlar ve örnek cümleleri aşağıda verilmiştir:

“Kalp Gözü” adlı hikâyede olaylar Ramiz amcanın köyünde yaşanmaktadır.

“Bizim köyün en güzel evi, bölgenin en yüksek noktasında imiş! Şehirlerde görülen konaklar gibi bir evmiş.” (s. 14)

“Uzaklardan Gelen Ses” adlı hikâyede olaylar Ramiz amcanın çalıştığı okulda geçmektedir. Nereden geldiğini bilmediği bir ses, Ramiz amcayı okula çağırılmaktadır.

“Şehrimizin en büyük kavşağından kenar mahallelere açılan sapağına girince, nereye gitmekte olduğumu az buçuk anladım. Uzun senelerdir çalıştığım okula doğru götürüyordu beni arabam.” (s. 30)

“Böyle kendimle konuşurken okul binasının büyük demir kapısını usulca iteleyince kapı gıcırdayarak açıldı.” (s. 31)

*“Beni Kurtaran Öğretmen”*de olaylar çocukların tatile gittikleri kasabada, konaklamak için kurdukları çadırda meydana gelmektedir.

“Planlar yapıldı. Krokiler çizildi. Otobüslere binildi. Yola çıkıldı. Çığlıklar atıldı. Şarkılar söylendi. Çadırlar kuruldu. Akdeniz'in hayal gibi bir deniz kasabasında enfes bir tatil başladı.” (s. 39)

“Hıştırtı Avcısı” adlı hikâyede olaylar Ramiz amcanın yaşadığı mahallede gerçekleşmektedir.

“Çocuktum. Küçüktüm. Gece gece mahallemizin karanlık alanlarında adımlamak hoşuma giderdi.” (s. 46)

“Yaz başladığından beri mahallenin konusu buydu: Evlerin bahçelerinde bir gölge dolaşmaktaydı.” (s. 47)

“Zihin Okuma Şampiyonu” adlı hikâyede olaylar, çocuk kahraman Kerem’in etrafında şekillenmektedir. Bu sebeple olaylar Kerem’in bulunduğu okul, ev ve sokak gibi ortamlarda geçmektedir.

“Kimse onunla aynı ortamda bulunmak istemiyormuş. Okulda o gelirken yönlerini değiştirenler, evde anne ve babasının gözlerini kaçırışları. Sokakta yürürken insanların onu görünce birbirlerine yaptığı kaş göz işaretleri. En kötüsü de: Öğretmenin kendisine bakmamaya gayret etmesi...” (s. 70)

“Ayda Yaşayan Örumcek” adlı hikâyede çevre olarak rasathane verilmiştir. Ramiz ve arkadaşı Fıçça, teleskoptan Ay’ı incelemeyi kafaya koymuşlardır.

“Ertesi akşam rasathanede sadece Fıçça, babası ve ben vardık. Her şey tamam gibiydi. Anahtarı bulduk. Şalteri açtık. Fıçça’nın babası uykuya dalınca hafifçe devasa büyüklükteki salona süzüldük. Rasathanenin en büyük teleskobunu çalıştıracaktık aklımızca.” (s. 80)

“Aykız’ın Turuncu’su” adlı hikâyede olaylar Ramiz amcanın anneannesinin annesi Aykız’ın yaşadığı kasabada meydana gelmektedir.

“Uzanıp sobanın deliğinden aşağı bir çöp atamazmış. Yaşı da belki beş, belki altı... Kasabadaki evlerinde bir başına kalmış mı? Kış da bastırmış mı?” (s. 89)

5.2. Aynalı Baba ile Râcî

5.2.1. Kitabın dış yapı özellikleri

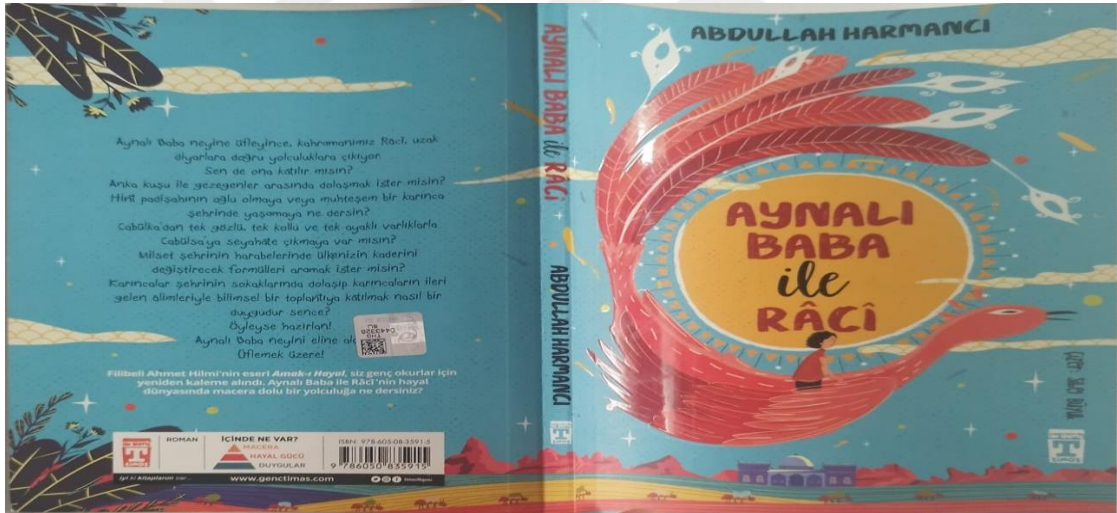
Boyut: Kitap 12,5x19,5 cm boyutlarında olup hacim ve ağırlık yönünden çocuğa uygun olduğu söylenebilir.

Kâğıt: Kitapta ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kâğıt, çocuğun algılama gücünde problem yaşayabileceği düzeyde ince ya da parlak değildir. Kâğıt, yazıların ve resimlerin özelliğini orijinal bir biçimde yansıtmaktadır.

Kapak ve cilt: Kitabın kapak görseli canlı renklerden oluşmaktadır. Şekil 12’de görüldüğü üzere kitap kapağında turkuaz renk ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Kitap üzerindeki resim, kitabın içeriği ile uyum sağlamaktadır. Ön kapakta ve arka kapakta resim devam

ettirilerek bir bütünlük sağlanmıştır. Kitap kapağında çocuk kahraman Râcî'nin bir anka kuşu üzerinde seyahat ettiği resmedilmiştir. Kapak görsellerinin çocuğun ilgisini çekecek şekilde hazırlandığı düşünülmektedir. Kapak tasarımının çocuğu okumaya isteklendirecek biçimde olduğu söylenebilir. Kitabın ön kapağında kitabın ismi, yazar, yayınevi logosu ve resimleyen bilgileri bulunmaktadır. Arka kapakta ise yayınevi logosuna, kitabın türüne ait bilgiye, denetleme koduna ve kitaptaki olaylara dair tanıtım amaçlı sorulara yer verilmiştir. Kitabın içeriğiyle ilgili şu kısa bilgiye değinilmiştir: “*Filibeli Ahmet Hilmi'nin eseri Amak-ı Hayal, siz genç okurlar için yeniden kaleme alındı. Aynalı Baba ile Râcî'nin hayal dünyasında macera dolu bir yolculuğa ne dersiniz?*”

Kitabın kapağında dayanıklı kalın bristol karton kullanılmıştır. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmıştır. Kitap tutkalla yapıştırıldığı için kitabı saklama süresinin ve kitabın dayanıklılığın azalacağı düşünülmektedir. Kitabın sırt kısmında kimlik bilgileri bulunmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında kitabın kapağının çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Şekil 12. “Aynalı Baba ile Râcî” ön ve arka kapak.

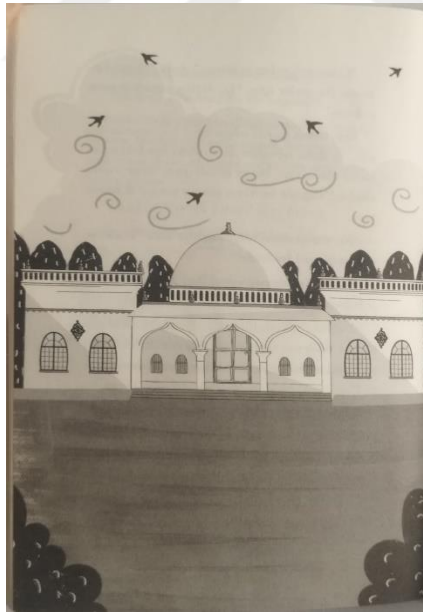
Harf: Harflerin boyutu 12 punto olarak belirlenmiştir. Harfler, sözcüklerin kolayca okunabilmesine olanak sağlamaktadır. 10 yaş ve üzeri çocuklar için uygun boyutlardadır. Kitapta yazı rengi olarak siyah kullanılmıştır. Kitabın harf boyutu yönüyle çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Sayfa Düzeni: Sayfa düzeni oluşturulurken geniş boşluklara yer verilmiştir. Harf, kelime ve satır aralarındaki boşluklar göz yormayacak şekilde verilmiştir. Tasarımdaki uygun kenar boşluklarıyla okuyucu için okuma rahatlığı sağlandığı görülmektedir. Sayfalar tek sütun olarak düzenlenmiştir. Resimlerden bazıları sayfaların kenarlarında veya ortasında

konumlandırılırken bazıları ise tüm sayfayı kaplar niteliktedir. Kitabın sayfaları her iki yöne rahatça çevrilebilmektedir. Bütün bunlar dikkate alındığında çocuğa uygun bir sayfa düzeni hazırlandığı söylenebilir.

Resim: Kitabın resimleri Sibel Büyük tarafından çizilmiştir. Kitap yüz dört sayfadan oluşmaktadır. Kitapta on bölüm yer almaktadır. On bölümde toplam yirmi sekiz resim bulunmaktadır. Kitapta bulunan on resim bir sayfanın tamamını kaplamaktadır. Diğer resimler ya sayfa kenarlarında süsleme şeklinde ya da sayfanın yarısında konumlandırılmıştır. Resimler, metni destekleyecek şekilde metinle yan yana veya aynı sayfada olacak şekilde bulunmaktadır. Böylece sürükleyiciliğin artacağı düşünülmektedir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim ve yazı oranı uygun bulunmuştur.

Resim-metin tutarlılığı kitap boyunca gözetilmektedir. Sözcüklerle anlatılanların görsellerle desteklendiği tespit edilmiştir. Kitap içinde bulunan tüm resimler, siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Kitaptaki resimlerde çocuklar için olumsuz içeriklere yer verilmemiştir. Kitabın hitap ettiği hedef kitle dikkate alındığında kitaptaki resimlerin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Şekil 13. “Aynalı Baba ile Râcî” sayfa resmi (s. 24).

5.2.2. Kitabın iç yapı özellikleri

Konu: Kitabın ana konusu, Aynalı Baba'nın neyine üflemesiyle çocuk kahraman Râcî'nin farklı dünyalarda gezmesidir. Bir düş hâli gibi olan bu gezelerde Râcî'nin alması gereken dersler vardır. Olaylar Râcî ile Aynalı Baba'nın tanışması üzerine gelişmiştir. Kitabın

konusunun çocuk okurun gelişim düzeyine uygun olarak olağanüstü ve gizemli olaylardan oluşturulduğu düşünülmektedir. Bu şekliyle konu, çocuğun aklında kalabilecek bir nitelik taşıyabilir. Çocuk kahramanın yaşadığı maceralar, çocuk okurun dikkatini çekecek nitelikte görülmektedir. Merak ögesinin uygun bir şekilde kullanılmasıyla çocuğun okumaya olan ilgisinin artacağı söylenebilir. Kitapta işlenen her macerada farklı konulara yer verilmiştir.

“Aynalı Baba ile Karşılaşma” adlı bölümde konu, Râcî ile Aynalı Baba’nın mezarlıktaki bir kulübede karşılaşmalarıdır.

“Hiçlik Dağı’nın Eteklerinde” adlı bölümde Râcî’nin Hiçlik Dağı’nın zirvesine tırmanırken iradesiyle sınanması konu edilmiştir.

“Aydınlık Mı? Karanlık Mı?” adlı bölümde Kral Aydınlık ve Kral Karanlık arasındaki savaş anlatılmıştır.

“Göklerin Derinliklerinde” adlı bölümde konu, Râcî’nin Anka kuşuyla birlikte evreni gezmesidir.

“Ejderha Olan Genç Kız” adlı bölümde konu, ejderhaya dönüştürülmüş bir genç kızın kurtulmasıdır.

“Cabülka ve Cabülsa” adlı bölümde konu, tek gözlü, tek kollu ve tek ayaklı olan Cabülka halkının; iki gözlü, iki kollu ve iki ayaklı olabilmek için Cabülsa şehrine gitmeleridir.

“Karınca Beyi’nin Oğlu” adlı bölümde konu, Karınca ülkesinde gerçekleşen tuhaf tabiat olaylarıdır.

“Prenses Banu’nun Peşinde” adlı bölümde Emel şehri şehzadesi olan Râcî’nin, Maksut şehri prensesi Banu’ya olan aşkı konu edilmiştir.

“Aynalı Baba’dan Ayrılış” adlı bölümde Râcî ile Aynalı Baba’nın istemeye istemeye birbirlerinden ayrılmak zorunda kalmaları anlatılmıştır.

Kitapta çocuk okur üzerinde olumsuz etki yaratabilecek konulara yer verilmemiştir. Kitapta yer edilen konuların, 10 yaş ve üzerindeki çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu söylenebilir.

İleti: İletiler genel olarak kesin bir yargıya dönüştürülmeden, kurgu içerisinde çocuğa sezdirilebilecek şekilde verilmiştir. Bununla birlikte direkt cümle şeklinde geçtiği birkaç bölüme de rastlanmıştır. Râcî'nin yaşadığı farklı maceralar sebebiyle kitapta pek çok iletiye rastlanmaktadır.

“Hiçlik Dağı'nın Eteklerinde” adlı bölümde insanın yeri geldiğinde iradesine sahip çıkabilmeyi öğrenmesi gerektiği mesaj olarak verilebilir. Bu mesajın çocuklar tarafından kolayca anlaşılabilir bir mesaj olmadığı düşünülmektedir. Bu sebeple hikâyede olayların gelişiminde somutlaştırılarak verilmiştir.

“Aydınlık Mı? Karanlık Mı?” adlı bölümde verilmek istenen mesaj kitapta şöyle geçmektedir:

“Karanlık da aydınlık da her zaman olacak. Kimi galip gelecek kimi yenilecek! Dünya durdukça bu kavga sürecektir. Ama aydınlık için savaşmayanlar kaybedecek!” (s. 40)

“Göklerin Derinliklerinde” adlı bölümde mesaj, evrenin sadece kendi dünyamızdan oluşmadığı, çok büyük ve gizemli bir âlemin keşfedilmeyi beklediğidir.

“Cabülka ve Cabülşa”da farklı iletilere yer verilmiştir. İnsanın güzel olanı fark etmeden tamamlanamayacağı mesajı, tasavvufi nitelik taşımaktadır.

“İnsan bir şeyin zorluğunu çekmeden meyvesini yiyemezmiş.” (s. 69)

Çabalamanın ve emek vermenin sonucunda hissedilen mutluluk, verilebilecek diğer mesajlardandır.

Tema: Kitapta öne çıkan temalar *çalışma, sevgi, çabalama, hayvan sevgisi ve dayanışma* olarak tespit edilmiştir. Verilen temalar, konular ile uyumludur. Yazarın seçtiği temalarla çocuğun yaşama yönelik duyarlılık kazanmasına yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Kitapta işlenen temaların çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kahramanlar: Kitabın ana kahramanları Aynalı Baba ve Râcî'dir. Aynalı Baba neyine üflendiğinde Râcî kendini bir anda başka âlemlerde bulmaktadır. Aynalı Baba kitapta şöyle tanıtılmaktadır:

“Kısa zamanda, ilk başta beni çok korkutan bu kişi hakkında çok şey öğrendim. Ne deliydi. Ne divaneydi. Adı Aynalı Baba idi. Bütün şehir kendisine hayrandı. Onun bir sözü,

şehirde günlerce konuşuluyordu. Daha da ilginç bir şeyini öğrendim. Gerçek bir ney üstadıydı.” (s. 16)

Râcî yaşlılarına göre daha olgun, her zaman yaşından büyük biri gibi konuşan, merak eden ve öğrenmeyi çok seven bir karakter olarak işlenmiştir. Kitapta maceradan maceraya koşan, her bölümde farklı karakterlere dönüşen biri olarak anlatılmaktadır. Râcî'nin çocuk kahraman olması, çocuk okurun kendini onun yerine koymasını kolaylaştırmaktadır. Râcî kitapta şöyle tanıtılmaktadır:

“Düşüncelerimi açıklarken rastgele de olsa söylediklerimi işitenler mutlaka gülerlerdi. ‘Bu çocuk yaşından önce büyümüş, gelişmiş gibi.’ derlerdi.” (s. 8)

Râcî kitabın her bölümünde farklı bir karaktere dönüşmektedir. “Hiçlik Dağı'nın Eteklerinde” Hintli bir gence dönüşüp iradesiyle sınanırken “Aydınlık Mı? Karanlık Mı?” adlı bölümde İranlı bir savaşçıya dönüşüp “Karanlık” ile savaşmıştır. “Göklerin Derinliklerinde” bir müezzin olup Anka kuşu ile birlikte evreni gezmiş, “Ejderha Olan Genç Kız”da Hint padişahının oğluna dönüşüp lalasının oğlu Bahadır ile birlikte ülkesine musallat olan Ejderha sorununu çözmüştür. “Cabülka ve Cabülşa”da tek gözlü, tek kollu ve tek bacaklı bir yaratıkken “Karınca Beyi'nin Oğlu”nda bir karıncadır. “Prenses Banu'nun Peşinde”de gerçek aşkı Banu'nun sevgisi için çabalayan Emel şehrinin şehzadesidir.

Dil ve anlatım: Kitapta anlatımın içten cümlelerle düzenlendiği görülmektedir. İfadeler açık, akıcı ve duru cümlelerle desteklenmiştir. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur. Anlatımda kısa betimlere yer verilmiştir. Bu sayede okuyucunun ilgisinin azalmasının önüne geçileceği düşünülmektedir.

Kitaptaki tüm hikâyeler kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır.

Kitapta “Aydınlık Mı? Karanlık Mı?” adlı bölümde *AYDINLIK, KARANLIK, NİFAK, MUHABBET, GAZAP, HİKMET, NEFS* ve *AŞK* gibi çocukların anlama düzeyine uygun olmayan sembolik ifadelerle fazlaca yer verildiği görülmektedir. Dinî tasavvufi nitelik taşıyan bu ifadelerin çocuğun anlama ve yaş düzeyine uygun olmadığı düşünülmektedir.

Kitapta ikilemeler, yansıma sözcükler, pekiştirmeler ve deyimler kullanılarak Türkçenin zenginliklerinden yararlanılmıştır. Türkçenin anlatım olanakları ve söz varlığının çocuğa sezdirilmeye hedeflendiği görülmüştür.

Kitapta toplamda kırk dört adet ikilemeye yer verilmiştir. Çeşitli cümle yapılarıyla oluşturulan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Gözlerimle balkonumuzdan görülen ufuk çizgisine **uzun uzun** bakarak adeta orayı zihnimde işaretledim ve hiçbir şeyle oyalanmadan o ufuk çizgisine kadar yürümek üzere adımlamaya başladım.” (s. 9)

“**Deli divane** birisi değildi.” (s. 15)

“Tepside ne varsa **şangur şungur** döküldü yere.” (s. 23)

“Beyaz kanatlı atım, karanlığın içinde **zaman zaman** yalpalyordu.” (s. 31)

“Beyaz filin üzerinde **elmas elmas** parlayan NEFS, ben onun yüzünün ve elbiselerinin güzelliğine dalıp gitmişken beni yakaladı.” (s. 40)

“Aynalı Baba'nın neyini **duyar duymaz** hayal âleminin derinliklerine daldım ve Hint padişahının oğluna dönüştüm.” (s. 52)

“**Zor bela** kendimi kuyudan dışarı attım.” (s. 57)

Kitapta toplamda iki adet yansıma sözcük yer almaktadır. Bu yansıma sözcük örnekleri şunlardır:

“‘Ama ağaçların gürültülü değil **hışırtılı** olduğunu söyleyebilirim. Nasıl desem, soyluluk var ağaçlarda...’” (s. 8)

“‘Allahüekber’ demek üzereyken tuhaf bir **uğultu** kulaklarımı tırmaladı.” (s. 42)

Kitapta toplamda dokuz adet pekiştirme bulunmaktadır. Kitapta kullanılan pekiştirmeler şöyledir:

“Her adımında **bambaşka** bir mezar taşı, her adımında çok tuhaf bir çiçek görüyordum.” (s. 12)

“Bana su kabını uzatan adamın üzerinde **tuhaf mı tuhaf** bir giysi vardı.” (s. 13)

“Ardından kendimi **yemyeşil** bir çamlığın ortasında buldum.” (s. 18)

“**Bambaşka** bir yerdeydim.” (s. 18-19).

“Bazen **masmavi** tüyleriyle bir kartalın, bazen **sapsarı** gagasıyla bir şahinin tepemizden uçtuğunu görüyordum ama o kadar yorgundum ki, bunların bana verdiği heyecanı dile getirecek gücüm yoktu.” (s. 25)

“Böyle düşünüp Anka'nın tüyelerine **sımsıkı** sarılmışken olan oldu!” (s. 47)

“Yağmurlar bittiğinde bütün bu gördüğüm arazilerin **kupkuru** çöllere dönüşeceğini söyledi Anka.” (s. 47)

“Cübbesi de **yepyeni** aynalarla dolmuştu.” (s. 66)

Kitapta toplamda yetmiş adet deyim vardır. Kitapta geçen deyimlere şu örnekler verilebilir:

“**İçime sığamıyordum.**” (s. 9)

“Mezarlığın gizemi beni **sarıp sarmalamıştı.**” (s. 12)

“Anneme ne diyeceğimi düşünürken yayvan dalları kenarlara doğru şırmış bir ardıç ağacı ağacının arasından uzanan bir el **aklımı başımdan aldı.**” (s. 13)

“Bir an **cesaretimi toplayıp** ona neden böyle giyindiğini sordum.” (s. 15)

“Gene de böyle birdenbire hiç bilmediğim bir yerde oluşuma **akıl erdiremedim.**” (s. 19)

“Hayranlıkla sarayı izlerken yorgunluktan **yere yığılmak** üzere olduğumu fark ettim.” (s. 26)

“Genç adamın söyledikleri bir an aklımdan **uçup gitti.**” (s. 26)

“Etrafı **dört döndüm** ama yoktu.” (s. 29)

“Aydınlığın **kökü kazınacak** mıydı?” (s. 33)

“Gözlerinden kıvılcımlar fıskırtan bu korkunç savaşçıyı acaba bizim taraftan kim **alt edecekti?**” (s. 36)

“GAZAP'ı meydandan **silip süpürecekti** demek...” (s. 36)

“NEFS'in gücü ortadaydı ama gene de **elimden geleni yapmalıydım.**” (s. 40)

“Beyaz filin üzerinde elmas elmas parlayan NEFS, ben onun yüzünün ve elbiselerinin güzelliğine **dalıp gitmişken** beni yakaladı.” (s. 40)

“Kral Aydınlık Kral Karanlık’ı **alt etti**.” (s. 40)

““Cevabımızı bulduk!’ diye **feryat ediyorduk**.” (s. 62)

“Bunu sormayı **aklımdan geçirmem** yetti.” (s. 68)

“Babam ve arkadaşları her sabah ülkemizin bu **derdine deva bulmak** üzere toplanıyorlar, gece yaralarına kadar **işin içinden çıkamıyorlardı**.” (s. 74)

“Karıncalar ülkesinin doktorları benim **aklımı kaçırmış** olabileceğime hükmettiler.” (s. 79)

“Ama onu **başımdan savmam** çok zor oldu.” (s. 82)

“**Beynimden vurulmuşsa döndüm**.” (s. 82)

“Annemle babamın biricik derdi beni **baş göz etmekte**.” (s. 85)

“**Çalım satarak** yanıma doğru yürüdü.” (s. 91)

Kitapta yöresel ifadelerle rastlanmıştır.

“‘Su içme! Yemek yeme!’ diye **ünledi**.” (s. 23)

“‘Ne yapıyorsun!’ diye **payladı** beni.” (s. 23)

“‘Yarın **şaalı** bir gün olacak...’” (s. 27)

“Kime ait olduğunu çıkartamadığım bir el, kolumu sıkıca sarmış beni **çekeliyordu**.” (s. 36)

“Bana cevap vermek yerine sarayında adım adım adımlıyor, sokur sokur **sokurdanıyor**, fitır fitır fiturdıyordu!” (s. 90)

Çocukların sözcük hazinelerini geliştirici ifadelerle de yer verilmiştir. Anlamı bilinmeyen bazı kelimeler metin içinde açıklanmıştır.

“Ben daha ‘Aman efendim neler oluyor?’ falan diyemeden kuş, kanadının bir **teleğiyle** vurarak bedenimi kendi vücuduna doğru savurdu.” (s. 43)

“Annem olsa ‘Sen **canhıraşı** ne bilirsin?’ diye takılırdı bana. Canhıraş, can parçalayıcı demek.” (s. 52)

“‘Ben **mahlûkatın** en güzeli ve merhametlisiydim.’ dedi.” (s. 65)

Kitapta yazım yanlışları tespit edilmiştir.

“Bazen masmavi tüyleriyle bir kartalın, bazen sapsarı gagasıyla bir şahinin tepemizden uçtuğunu görüyordum ama o kadar yorgundum ki, bunların bana verdiği heyecanı dile getirecek **m** yoktu.” (s. 25) Cümlelerin bağlamından çıkarılan “gücüm” kelimesinin eksik yazılarak “m” şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

“‘**Allahukeber**’ demek üzereyken tuhaf bir uğultu kulaklarımı tırmaladı.” (s. 42) “Allahüekber” kelimesi yanlış yazılarak “Allahukeber” şeklinde yazılmıştır.

“**ârdan** beni zor duyacağını düşünmüştüm.” (s. 49) “Rüzgârdan” kelimesinin eksik yazılarak “ârdan” şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

“Dünyadan on bir kat büyük olduğunu bir **yelerlerde** okumuştum.” (s. 49) “yerlerde” kelimesinin yanlış yazılarak “yelerlerde” şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

“**Ey a!** Her kim Milset harabe şehrinin kuyusunda bulunana altın levhayı bize teslim ederse kendisine merak ettiği sorusunun cevabı verilecektir.” (s. 59) “ahali” kelimesinin eksik yazılarak “a” şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

Yazar dikkat çekmek istediği yerleri büyük harflerle yazarak vurgulamıştır. Kitabın “Aydınlık Mı? Karanlık Mı?” adlı bölümünde AYDINLIK, KARANLIK, NİFAK, MUHABBET, GAZAP, HİKMET, NEFS ve AŞK kelimeleri her tekrar ettiğinde büyük harflerle yazılmıştır. Bu durum, çocukların kelimelerin yazımlarını yanlış öğrenmelerine sebep olabilir.

Kitapta noktalama hatası saptanmıştır. Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaması gerekir.

“O zaman da Karıncalar ülkesinde **ne sokak kalyordu, ne cadde!**” (s. 79)

Kitapta kullanılan argo kelimeye şu örnek verilebilir:

“Emel ülkesinde böyle **fiyakalı** laflar etmek alışkanlığı vardı.” (s. 87)

Yazar doğup büyüdüğü çevreye de kitabında yer vermiştir. Konya doğumlu olan Harmancı, Alaeddin Tepesi'ni okuyucularına hatırlatmıştır:

“Bizim Everest Dağı bu gezegenin dağlarının yanında Konya'daki Alaeddin Tepesi kadar kalırdı!” (s. 49)

Kahraman her bölümde farklı bir kimliğe büründüğü için zaman zaman kimlik çatışması yaşamaktadır.

“Ben hem yirmili yaşlarında Ayasofya müezzinine dönüşmüştüm hem de gene ilkokul öğrencisi Râcî idim. Bir taraftan kendimi Râcî gibi hissediyordum. Bir taraftan bir masal kuşunun tüyleri arasına uzanmış bir müezzîn.” (s. 44)

Çevre: Kitapta olaylar mezarlıktaki bir kulübede başlamakta ve son bulmaktadır. Râcî kulübeye gelerek Aynalı Baba ile buluşur. Aynalı Baba neyine üflediği anda ise kendini başka âlemlerde bulur. Olaylar sırasıyla: “Hiçlik Dağı'nın Eteklerinde” adlı bölümde Hindistan'da, “Aydınlık Mı? Karanlık Mı?” adlı bölümde milyonlarca insanın toplandığı bir meydanda, “Göklerin Derinliklerinde” adlı bölümde evrende, “Ejderha Olan Genç Kız” adlı bölümde Hindistan'da, “Cabülka ve Cabülca” şehirlerinde, “Karınca Beyi'nin Oğlu” adlı bölümde Karınca ülkesinde ve “Prenses Banu'nun Peşinde” adlı bölümde Emel ve Maksut şehirlerinde geçmektedir.

5.3. Küçük Prens Hakem Olsun

5.3.1. Kitabın dış yapı özellikleri

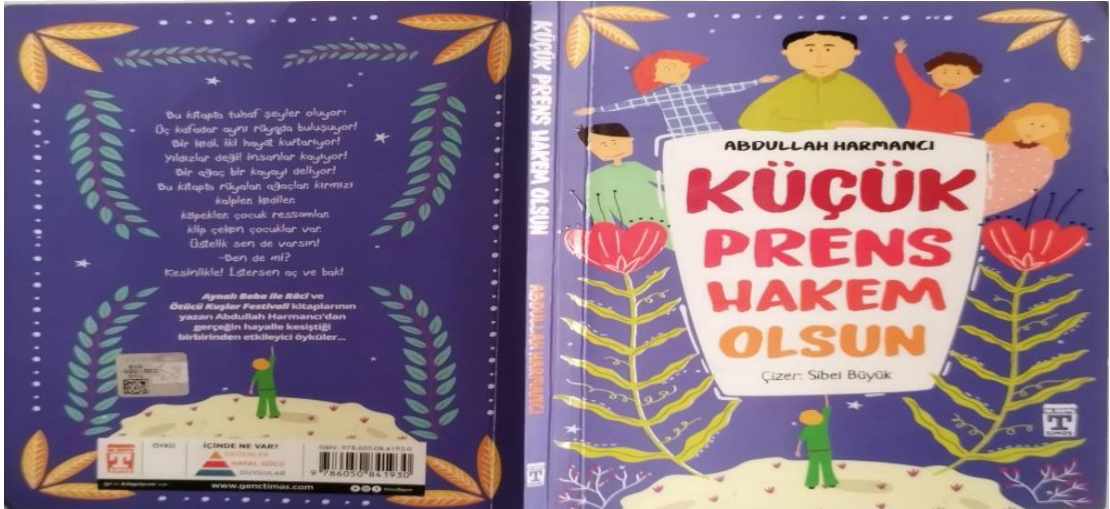
Boyut: Kitap 12,5x19,5 cm boyutundadır. Bu boyut çocukların kitaplık düzeni oluşturabileceği şekildedir. Hacim ve ağırlık yönünden çocuğa uygun olduğu söylenebilir.

Kâğıt: Kitapta ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kitabın kâğıt özelliğinin çocuğa görelilik açısından uygun olduğu söylenebilir.

Kapak ve cilt: Kitap kapağında bulunan görseller canlı renklerden oluşmaktadır. Kapakta zemin rengi olarak mor kullanılmıştır. Kitap üzerindeki resim, kitabın içeriği ile uyum sağlamaktadır. Kitabın kapağında kitaba adını veren son hikâyeyi hatırlatacak görseller kullanılmıştır. Kitabın ön kapağında, Küçük Prens olduğu düşünülen bir çocuk, çerçeve içinde bulunan kitap başlığının etrafından görünen insanlar ve etraflarını kaplayan çiçekler resmedilmiştir. Ön kapaktaki görsellerin bir kısmı arka kapakta da bulunmaktadır. Arka kapakta, ortada bulunan metin için yapraklardan bir çerçeve yapıldığı görülmektedir. Kapaktaki

görseller çocuğun bilişsel gelişimine uygun bulunmuştur. Kapak tasarımının çocuğun merakını çekecek biçimde olduğu söylenebilir. Kitap kapağının çocuk okurda estetik bir zevk uyandıracak nitelikte olduğu düşünülmektedir. Şekil 14'te görüldüğü üzere kitabın ön kapağında kitabın ismi, yazar, yayınevi logosu ve resimleyen bilgileri bulunmaktadır. Arka kapakta ise yayınevi logosuna, kitabın türüne ait bilgiye, denetleme koduna ve kitabın içeriği ile ilgili ilgi çekici bir metne yer verilmiştir.

Kitabın kapağında dayanıklı kalın bristol karton kullanılmıştır. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapılandırılmıştır. Bu durumun kitabın kullanılabilirliği yönünden olumsuz bir nitelik olduğu söylenebilir. Tutkallama tekniği, dayanıklılık noktasında çocuk okurlar için uygun değildir. Kitabın sırt kısmında kimlik bilgileri bulunmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında kitabın kapağının çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Şekil 14. "Küçük Prens Hakem Olsun" ön ve arka kapak.

Harf: Harflerin boyutu 12 punto olarak belirlenmiştir. Harfler, sözcüklerin kolayca okunabilmesine olanak sağlamaktadır. 10 yaş ve üzeri çocuklar için uygun boyutlardadır. Kitapta yazı rengi olarak siyah kullanılmıştır. Kitap, harf boyutu yönüyle çocuğa göre bulunmuştur.

Sayfa Düzeni: Kitapta her yeni hikâye başka bir sayfada ve sayfanın ortasından başlatılmıştır. Resimler tüm sayfayı kaplar niteliktedir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar olduğu tespit edilmiştir. Sayfa tasarımındaki kenar boşluklarının okur için izleme ve okuma rahatlığı sağlayacağı düşünülmektedir. Sayfa düzeni içerisinde yer alan harf, sözcük ve satır aralarındaki boşluklar birbirleriyle bütünlük sağlamaktadır. Sayfalar tek sütun hâlinde

düzenlenmiştir. Kitabın sayfaları her iki yöne kolayca çevrilebilmektedir. Bu özellikler dikkate alındığında çocuğa uygun bir sayfa düzeni hazırlandığı görülmektedir.

Resim: Kitabın resimleri Sibel Büyük tarafından çizilmiştir. Kitap yüz dört sayfadan oluşmaktadır. Kitapta on sekiz hikâye yer almaktadır. Her hikâyede bir resim olmak üzere toplam on sekiz resim bulunmaktadır. Resimler bir sayfanın tamamını kaplamaktadır. Kitaptaki resimler iki hikâye haricinde her hikâyenin başında konumlandırılmıştır. Resmin metnin başında verilmesiyle metindeki kurguyu takip eden çocuğun olayların gelişme biçimini anlaması sağlanabilir. Çocuklar bu şekilde kestirme ve tahmin gibi yeteneklerini kullanabilirler. “İnsan Kaydı” ve “Sulu Boya Tablo” adlı hikâyelerdeki resimler sayfa başında değil, olayların ilerleyen süreçlerinde verilmiştir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim ve yazı oranı uygun bulunmuştur.

Kitap içinde bulunan tüm resimler, siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Resim-metin tutarlılığı kitap boyunca gözetilmektedir. Sözcüklerle anlatılanlar görsellerle desteklenmiştir. Kitapta bulunan resimlerin çocuk okurda estetik zevk uyandıracakı düşünülmektedir. Kitaptaki resimlerde çocuklar için olumsuz içeriklere yer verilmemiştir. Belirlenen kriterler doğrultusunda kitaptaki resimlerin çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Şekil 15. “Küçük Prens Hakem Olsun” sayfa resmi (s. 20).

5.3.2. Kitabın iç yapı özellikleri

Konu: Kitapta on sekiz kısa hikâyeye yer verilmiştir. Bu hikâyelerden ikisi hariç diğer on altısının konuları birbirinden bağımsızdır. Kitapta yer alan hikâyelerde genellikle yardımcı

ihtiyacı olanlara yardım edilmesi, elimizde olanın kıymetini bilmek, doğayı ve hayvanları korumanın önemi, başarılı olmak için çabalamanın önemi ve çocukların zihin dünyasının farklılığı gibi konular işlenmiştir.

Kitapta çocuğun okuma isteğini artıracak ve onun ilgisini çekecek konulara yer verildiği söylenebilir. Konular, farklı yaş gruplarındaki çocukların ilgilerine hitap edebilir. Konu seçimi çocukların düzeyine uygun bulunmuştur. Çocukların gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri olaylara da yer verilerek empati yapabilmeleri için olanak sağlandığı görülmektedir.

“Rüyaların Işığı” adlı hikâyede üç amca oğlunun da aynı rüyayı görmesi anlatılmıştır. Bu üç amca oğlu rüyalarında, bağışlanan kurbanlıkların Afrika’da ihtiyaç sahiplerine ulaştığını görmüştür.

“Beş Lira” adlı hikâyede Avukat Salih’in telefonuna gelen yardım mesajını önemsememesi ve daha sonra gördüğü rüyanın etkisiyle yardım mesajına ilgisiz kalmaması konu edilmiştir.

“Hayat Kurtaran Kedi Yavrusu” adlı hikâyede konu, bir kedi yavrusunu kurtarmaya çalışan ailenin yavru kedi sayesinde depremden kurtulmasıdır.

“Kayayı Delen Ardıç” adlı hikâyede bir çocuğun matematik sınavından düşük not alması sebebiyle üzülmesi, ailesiyle birlikte köye gezmeye gitmeleri sonrası dedesinin bir kayayı delen ağacı göstererek torununa moral vermesi anlatılmıştır.

“Ahenkli Ağaç” adlı hikâyede konu, Reşit Bey’in bahçesinde bulunan görkemli ağacı kesmek istemesi üzerine Avukat Bey’in onu durdurmaya çalışması ve ağaç kesilmeden önce Reşit Bey’in vefat etmesidir.

“Köşedeki Simitçi” adlı hikâyede konu, insanların ellerindeki kıymetini bilmek yerine birbirlerinin hayatlarına gıpta etmeleridir.

“Klipçi Çocuk” adlı hikâyede konu, bir çocuğun düşünce tarzının farklılığıdır.

“Küçük Kırmızı Kalp” adlı hikâyede Lale’nin yine kendisine geleceğini umut ettiği yirmi liranın arkasına küçük kırmızı kalp çizmesi ve aynı yirmi liranın yine Lale’ye gelmesi konu edilmiştir.

“Gazeteci Hanım İş Başında” adlı hikâyede konu, öğretmeninin ödev vermesi üzerine Lale’nin bütün mahalleye sorular sormasıdır.

“Ressam Yaprak” adlı hikâyede konu, bir çocuğun Ressam Yaprak’ı kıskanması ve sonrasında kıskançlığının utanca dönüşmesidir.

“Yavru Sokak Köpeği” adlı hikâyede konu, bir adamın çeşmeden su içmeye çalışan yavru köpeği engellemesi ve anlatıcının zihninde canlandığı başka bir âlemde ise yavru köpeğin adamın çeşmeden su içmesini engellemesidir.

“Yeşil Bahçe” adlı hikâyede anlatıcının babasının rüyasında yeşil bahçeye bir türlü giremediği ve yavru köpeğe yemek verdikten sonra rüyalarında artık yeşil bahçeye girdiği anlatılmıştır.

“İtfaiye Arabası” adlı hikâyede konu, itfaiye şoförüne “Yaşadığın en ilginç olay ne?” sorusu sorulması üzerine itfaiye şoförünün hayatında yaşadığı en acıklı olaydan bahsetmesidir.

“Savaşçılık Oyunu” adlı hikâyede bir babanın, bomba seslerinden etkilenmemesi için kızıyla “balon patladı” oyununu oynamaları konu edilmiştir. Yazar bu hikâyede dünyanın önemli gündemlerinden biri olan savaşların insanlar arasındaki yıkıcılığı üzerinde durmuştur. Ülkelerde yaşanan savaşların çocuklar ve yetişkinler üzerindeki tesirleri okuyucuya sunulmuştur.

“İnsan Kaydı” adlı hikâyede konu, gökyüzündeki yıldızcığın, babasına dünyadaki insanı anlatması, aynı zamanda dünyadaki çocuğun da babasına gökyüzündeki yıldızı anlatmasıdır.

“Sulu Boya Tablo” adlı hikâyede konu, hemşire teyzenin küçükken yaşadığı kahkaha dolu anısını anlatmasıdır.

“Kırmızı Işığın Süresi” adlı hikâyede Eren, kırmızı ışığın yanma süresinin neden yeşil ışığın yanma süresinden daha uzun sürdüğü sorusunun cevabını aramaktadır.

“Küçük Prens Hakem Olsun” adlı hikâyede konu, yazarın çocuklara kızması üzerine pişman olması ve çocuklarla girdiği büyüdüm, büyümedim tartışmasına son vermek için kendi aralarında anlaşma yapmalarıdır.

İleti: Kitap birden çok ileti barındırmaktadır. Yazarın iletileri kesin bir yargıya dönüştürmediği, okura sezdirecek bir şekilde verdiği düşünülmektedir. Hikâyelerde çocuklar için olumsuz iletilere yer verilmemiştir.

“Rüyaların Işığı” ve “Beş Lira” adlı hikâyelerde yardımlaşma ve dayanışmanın önemi ile bireylerin üstlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeleri için çaba göstermelerinin mühim olduğu vurgulanmıştır.

“Hayat Kurtaran Kedi Yavrusu”, “Ahenkli Ağaç”, “Yavru Sokak Köpeği” ve “Yeşil Bahçe” adlı hikâyelerde doğaya saygılı olmamız gerektiği, hayvanların ve bitkilerin yaşam hakkının olduğu ve onları korumak adına üzerimize düşen görevleri yerine getirmemizin önemli olduğu mesajları verilebilir.

“Kayayı Delen Ardiç” adlı hikâyede mesaj, umutsuzluğa düşmeden çalışmanın güzel sonuçlar ortaya çıkarabileceğidir.

“Köşedeki Simitçi” ve “Ressam Yaprak” adlı hikâyelerde elimizdeki değerini bilip hâlimize şükretmenin önemi ve karşımızdakine ön yargılı davranmanın iyi bir davranış olmadığı mesajları verilmiştir.

“Klipçi Çocuk”, “Küçük Kırmızı Kalp”, “Gazeteci Hanım İş Başında”, “İnsan Kaydı”, “Sulu Boya Tablo” ve “Kırmızı Işığın Süresi” adlı hikâyelerde çocukların yetişkinlerden farklı düşünce yapılarına sahip olduğu, olayları kendilerine göre yorumlayabilecekleri ve bunun normal olduğu mesaj olarak verilebilir.

“İtfaiye Arabası” adlı hikâyede bireyler tarafından toplum kurallarına uymanın önemli olduğu mesajı verilebilir.

“Savaşçılık Oyunu” adlı hikâyede savaşların çocuklar için yaralayıcı olduğu ve onların küçük kalplerinde derin üzüntüler oluşturduğu mesajı verilmiştir.

“Küçük Prens Hakem Olsun” adlı hikâyede mesaj, kaç yaşında olursa olsun her insanın içinde her zaman bir çocuk olduğu ve bunu köreltmemesi gerektiğidir.

Tema: Kitapta öne çıkan temalar *yardımlaşma, dayanışma, çalışma, çabalama, doğa, doğanın sevilmesi ve korunması, ağaç ve hayvan sevgisi* olarak tespit edilmiştir. Hikâyelerde verilen temalar, konular ile uyumludur. Yazarın seçtiği temaların, çocukların yaşama yönelik

duyarlılık kazanmasına yardımcı olabilecek nitelikte olduğu görülmektedir. Kitapta işlenen temaların çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kahramanlar: Kitapta sadece “Küçük Kırmızı Kalp” ve “Gazeteci Hanım İş Başında” adlı hikâyelerde ortak bir kahraman yer almaktadır. Diğer bütün hikâyelerde farklı kahramanlara yer verilmiştir. Hikâyelerin genelinde kahraman sayısı azdır. Kitaptaki hikâyelerde kahramanların büyük çoğunluğu çocuk kahramandır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olacaktır. Kahramanların düşüncelerinin ve davranışlarının çocukların özümseyebileceği şekilde geliştirildiği düşünülmektedir.

Kahramanlar genellikle açık bir şekilde anlatılmamış, olayların ilerleme sürecinde aktarılmıştır.

“Rüyaların Işığı” adlı hikâyede çocuk kahramanlar şöyle tanıtılmaktadır:

“Üçü de birbirinden ilginç çocuklardı. Gün, işaret parmağını tersinden bileğine dokundurur, hızlı hızlı kuşdili konuşabilirdi. Güneş’in göğsüne bir kaşık konduğunda, kaşık orada asılı kalırdı. Deniz, elleri üzerinde amuda kalkarak saatlerce yürüyebilir, hatta bu şekilde insanları caddelerde, sokaklarda şaşırtmaya bayılırdı.” (s. 9)

“Gazeteci Hanım İş Başında” adlı hikâyede çocuk kahraman Lale şöyle tanıtılmaktadır:

“Lale, ilkokul ikinci sınıfa gidiyordu. Ancak okula erken yazdırılmıştı. Akranlarından küçüktü. Bıcır bıcır konuşurdu. ‘Serçem’ derdi babası ona. Çok akıllı ve cesurdu.” (s. 59)

Kitaba adını veren “Küçük Prens Hakem Olsun” adlı hikâyenin kahramanı olan anlatıcı, yazarın kendisidir.

“Büyümüşüm büyümüşüm: Bu öykü yazdığım kaçınıcı öyküdür, diye hesapladım!” (s. 103)

“İnsan Kaydı” adlı hikâyede çocuğunun yanında pipo içen bir baba karakterine yer verilmiştir.

“Babası balkonda pipo içip kitap okuyor.” (s. 91)

Çocuklar okudukları kitapta yer edinen kahramanların yaptıklarını örnek alabilirler. Babanın pipo içmesinin çocuklar için olumsuz örnek oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple bu tür kötü alışkanlıkların çocuk edebiyatı eserlerinde olmaması gerekir.

Dil ve anlatım: Kitabın dili, yazarın belli iletileri vermesini sağlayacak şekilde sade ve akıcı olarak yapılandırılmıştır. Kitapta kısa ve yalın cümleler kullanılmıştır. Anlatımda gereksiz ayrıntılara yer verilmediği saptanmıştır. Hikâyelerde betimlemeler kısa tutulmuştur. Böylece okuyucunun ilgisinin azalmasının önüne geçilebileceği söylenebilir. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun sözcükler kullanılarak metnin anlaşılması kolaylaştırıldığı görülmektedir.

Kitaptaki “Rüyaların Işığı”, “Beş Lira”, “Köşedeki Simitçi”, “Küçük Kırmızı Kalp”, “Gazeteci Hanım İş Başında”, “Yeşil Bahçe”, “Savaşçılık Oyunu”, “İnsan Kaydı” ve “Kırmızı Işığın Süresi” adlı hikâyeler hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılırken; “Hayat Kurtaran Kedi Yavrusu”, “Kayayı Delen Ardıç”, “Ahenkli Ağaç”, “Klipçi Çocuk”, “Ressam Yaprak”, “Yavru Sokak Köpeği”, “İtfaiye Arabası”, “Sulu Boya Tablo” ve “Küçük Prens Hakem Olsun!” adlı hikâyeler ise kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır.

Kitapta ikilemeler, yansıma sözcükler, pekiştirmeler, deyimler ve söz sanatları kullanılarak Türkçenin zenginliklerinden yararlanılmıştır. Türkçenin anlatım olanakları ve söz varlığının çocuğa sezdirilmeye hedeflendiği görülmüştür. Kitapta deyimlere sık yer verildiği tespit edilmiştir.

Kitapta toplamda otuz bir adet ikilemeye yer verilmiştir. Çeşitli cümle yapılarıyla oluşturulan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Gün, işaret parmağını tersinden bileğine dokundurur, **hızlı hızlı** kuşdili konuşabilirdi.” (s. 9)

“**Ev ev, sokak sokak, çocuk çocuk**... Kurtuluyordu köy.” (s. 18)

“Köye **varır varmaz** yeni doğmuş kuzuları sevdik.” (s. 26)

“İçim **ezik ezik** oldu.” (s. 27)

“**Üstü başı** son derece temizmiş.” (s. 40)

“**Bıcır bıcır** konuşurdu.” (s. 59)

“Hepsi **başka başka** şeyler söylediler.” (s. 66)

“Eren eve **gider gitmez** belgesel kanalını açtı.” (s. 98)

Kitapta toplamda üç adet yansıma sözcük yer almaktadır. Bu yansıma sözcük örnekleri şunlardır:

“Neden **meleyen** bir koyun yok bahçede?” (s. 13)

“İşte o zaman seyredin **gümbürtüyü!**” (s. 49)

“Ardından bir **gümbürtü** daha duyuluyordu.” (s. 87)

Kitapta toplamda dört adet pekiştirme bulunmaktadır. Kitapta kullanılan pekiştirmelere şu örnekler verilebilir:

“Üçü de **bembeyaz** yüzlerini odanın tavanına cevirmiş hâlde uyumaya durdular.” (s. 10)

“**Bembeyaz** bir ışık halkasına dönüştüler.” (s. 11)

“Karanlığın içinde **simsiyah** bir kedi yavrusunun eşime doğru atlaması bizi fena korkutmuştu.” (s. 23)

“Saçları düz ve **simsiyah**mış.” (s. 42)

Kitapta toplamda elli sekiz adet deyim vardır. Kitapta geçen deyimlere şu örnekler verilebilir:

“**Sevinçten uçuyor** gibiydiler.” (s. 9)

“Öyle güzel uyudunuz ki yavrularım...’ derken bakışları **dalıp gitti.**” (s. 11)

“İşte tam bu anda Gün birden **ayağa fırladı.**” (s. 11)

“Bulmaktan **umudumu kestiğim**de onu buldum ve feneri yaktığımı gören eşim bir sevinç çığlığı attı.” (s. 22)

“Benim **sabrum taşmaya** başlamıştı.” (s. 22)

“Bense son bir defa daha ağaca **göz atmak** üzere, kendimi ağacın en alttaki kalın dalına doğru çektim.” (s. 22)

“Rüyalarım da sayılar **boğazıma sarılıyor.**” (s. 25)

“Bana uzaktan **anlamsız anlamsız** baktı.” (s. 26)

“Size de ağacınıza da, deyip **çekip gidebilirdim.**” (s. 33)

“Reşit Bey benim isteğimi **duymazlıktan geldi.**” (s. 33)

“Ağacın **bileti kesilmiş.**” (s. 33)

“Yatsıdan çıkınca bu arkadaşın evinin **yolunu tuttuk.**” (s. 34)

“**Beti benzi attı.**” (s. 34)

“**Nuh dedi peygamber demedi.**” (s. 34)

“**Ağzından girdik, burnundan çıktık.**” (s. 34)

“**Her ne dediysek adamı yolundan çeviremedik.**” (s. 34)

“**Ihlamur ağacının altındaki masada şimdi hepimizin soluğu kesilmişti.**” (s. 35)

“**‘Bir de bana bak!’ diye iç geçirmiş.**” (s. 39)

“**Benimki de hayat mı? Markete doğru dalıp gitmiş.**” (s. 39)

“**Market sahibi Samet Bey, hesap kitap yapıyormuş.**” (s. 40)

“**Hep böyle sabah olarak kalsa... Ne zor bir hayat benimki... İki yakamız bir araya gelmiyor.**” (s. 40)

“**Yeniden iç çekmiş market sahibi Samet.**” (s. 40)

“**Gözlerine inanamıyor.**” (s. 57)

“**Bu sırada annesi gelip okul formasını değiştirmesi gerektiğini söyleyince kafası karıştı.**” (s. 60)

“**O sırada büfenin ön tarafından para üstü bekleyen adamın hışmına uğradı.**” (s. 61)

“**‘Görmüyor musun? Amcadan zulgüti yedim senin sayende...’**” (s. 62)

“**‘Tamam o zaman kısa keseyim, benim için başarı, senin gibi bir öğrencimi yıllar sonra doktor olarak görmektir!’ dedi.**” (s. 64)

“**Ödü koptu.**” (s. 65)

“**Adam bozulmuş gibi suratını büzdü.**” (s. 65)

“**O an ayağa kalkmak ve ressam hanıma zor bir soru sorarak onu herkesin önünde bozum etmek geldi içimden.**” (s. 71)

“**Hatta içimdeki öfkeli kız daha da ileri giderek şöyle demeye başladı.**” (s. 71)

“**Öyle bir şey demeliydim ki Yaprak mat olmalıydı.**” (s. 71)

“**O zaman itfaiye şoförlüğü yapan amcanın yüzü solar gibi olmuştu.**” (s. 83)

“**Adam bana mısın demiyor.**” (s. 83)

“**Gülmekten katılmıştık.**” (s. 93)

“**Annesi o sırada telefondaki arkadaşına, şirkete yeni başlayan kadının kendini beğenmiş, burnu havada olduğundan bahsediyordu. Eren’i duymadı.**” (s. 97)

Kitapta yöresel ifadeler rastlanmıştır.

“*Aslanım, insanın dünyada yapamayacağı hiçbir şey yoktur.*’ dedi.

(Aslında ‘hiç’ demedi, ‘heç’ dedi. Dedem ‘hiç’ demez, ‘heç’ der. Köylü insanlar gibi...)” (s. 28)

Kitapta söz sanatları (benzetme ve kişileştirme) yer almaktadır.

“*Evlerin çevremizde kâğıt gibi sallandığını gördük.*” (s. 23)

“*Rüzgâr karşıdaki tepelerden üzerimize geliyordu. Saçlarımızı okşuyor gibiydi.*” (s. 31)

Yazar, dikkat çekmek istediği yerleri kalınlaştırarak vurgulamıştır. *Küçük Kırmızı Kalp* adlı hikâyede, kırmızı kalp çizili yirmi liranın kimlerin elinden geçtiği anlatılırken karakterlerin isimleri kalınlaştırılarak vurgulanmıştır.

“**Lale**” (s. 53), “**annesi**” (s. 54), “**Aleyna**” (s. 54), “**kasiyer kız**” (s. 55), “**muhtarın karısı**” (s. 55), “**Kemal**” (s. 55), “**dükkân sahibi**” (s. 56), “**Lale**” (s. 57).

Yazar, kitabında metinler arasılik tekniğinden de yararlanmış. “*Küçük Prens Hakem Olsun!*” adlı hikâyede yazar, Fransız edebiyatı ürünlerinden olan “*Küçük Prens*” adlı esere atıfta bulunmuştur. Metinde geçen cümleler şunlardır:

“*Küçük Prens’i dokuz kere okudun sen amca, sen nasıl büyürsün?*” (s. 103)

“*İstersen Küçük Prens hakemimiz olsun.*” (s. 104)

Kitapta yazım yanlışları tespit edilmiştir.

“*Üç amcaoğlu, üç kafadar, dedelerinin evine bayramdan bir gün önce gittiler.*” (s. 9) Bu cümlede yer alan “amcaoğlu” kelimesi “amca oğlu” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“*Marketin sahibi Samet bey, hesap kitap yapıyormuş.*” (s. 40) Kişi adlarından önce ve sonra gelen saygı sözleri büyük harfle başlar. Bu sebeple cümlede yer alan “bey” kelimesi “Bey” şeklinde büyük harfle yazılmalıdır.

“*Ama düşünün hiçbir şey, aslında hiçbir değişmiyor!*” (s. 48) Bu cümlede eksik kelime olduğu düşünülmektedir. Cümleye “şey” kelimesi eklenerek “*Ama düşünün hiçbir şey, aslında hiçbir şey değişmiyor!*” şeklinde düzeltilmesi gerekmektedir.

“*Beni seven bana gelir, dağları tepelere dolaşır ama sonunda gene de gelir!*’ diyor.” (s. 57) Bu cümlede yer alan “tepelere” kelimesi “tepelere” şeklinde yazılmalıdır.

“*Lale, babasına Mimar Kemaleddin’in yanağındaki küçük kırmızı kalbi gösteriyor.*” (s. 57) Bu cümlede yer alan “kırmızı” kelimesi yanlış yazılmıştır. Kelime “kırmızı” şeklinde yazılmalıdır.

“*Kalemimi yazmak üzereymiş gibi kağıdın üzerinde tutuyordu.*” (s. 64) Arapça ve Farsçadan dilimize girmiş birtakım kelimelerde bulunan ince “k” ünsüzünden sonra gelen “a” ünlüsü

üzerine düzeltme işareti konur. Bu sebeple “kağıt” kelimesinin doğru yazımı “kâğıt” şeklinde olmalıdır.

“Ben de resimle uğraştığım için benim **yaşında** bir çocuğun resim sergisi açması ve bu konuda konuşma yapması biraz kiskanmama sebep oluyordu.” (s. 70) Bu cümlede yer alan “yaşında” kelimesi “yaşımda” şeklinde yazılmalıdır.

“Bir süre **alacakaranlıkta** incelemiş köpeği.” (s. 79) Bu cümlede yer alan “alacakaranlık” kelimesi “alaca karanlık” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“Büyümüşüm büyümüşüm: Bugün **Mayıs’ın** ilk günü olduğundan haberim yoktu!” (s. 103) Belirli bir tarih belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlamalıdır. Bu sebeple cümledeki “Mayıs’ın” kelimesi “mayısın” şeklinde yazılmalıdır.

Kitapta noktalama hataları saptanmıştır.

“**Ne etti, ne yaptıysa** bahçeye girememiş.” (s. 79) Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaması gerekir.

“Zihnim Google **gibi**, benzer bir olayı hızla tarıyordu.” (s. 101) Metin içinde edatlardan önce de sonra da virgül konmaması gerekir.

“Ve ben de sanki o çocuk ben değilmişim **gibi**, şimdi çocukları azarlamıştım.” (s. 102) Metin içinde edatlardan önce de sonra da virgül konmaması gerekir.

Çevre: Kitapta anlatılan olaylar genelde ev ortamında geçmektedir. Hikâyelerde asıl amaç mesaj vermek olduğu için çevresel öğeler üzerinde durulmamış, çevreye bir anlam yüklenmemiştir. Mekân ögesi yalnız olayların üzerinde yaşandığı ve aktarıldığı yer olarak anlatılmaktadır.

5.4. Bilgenin Gölgesi

5.4.1. Kitabın dış yapı özellikleri

Boyut: Kitap 13x20 cm boyutundadır. Kitap, çocuğun rahatça taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. Boyut yönüyle çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kâğıt: Kitapta ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kitabın kâğıt kalitesinin kırışmaya ve yırtılmaya karşı dayanıklı durumda olduğu söylenebilir.

Kapak ve cilt: Kitap kapağındaki görsellerde canlı renkler kullanılmıştır. Kitap üzerindeki resim, kitabın içeriği ile uyum sağlamaktadır. Ön kapakta ve arka kapakta resim devam ettirilerek bir bütünlük sağlanmıştır. Şekil 16’da görüldüğü üzere kitap kapağında uçsuz bucaksız bir yolda ilerleyen, yüzü görünmeyen bir adam resmedilmiştir. Kapaktaki görsellerin çocuğun algılarına hitap edebileceği söylenebilir. Kapakta bulunan tüm unsurların çocuk

tarafından anlamlandırılabilir düzeyde olduğu gör÷lmektedir. Çocukta kitaba karşı ilgi uyandıracak ve onu okumaya isteklendirecek biçimde bir tasarım yapıldığı söylenebilir. Kitabın ön kapağında kitabın ismi, yazar, yayınevi logosu ve resimleyen bilgileri bulunmaktadır. Arka kapakta ise yayınevi logosuna, kitabın türüne ait bilgiye ve denetleme koduna yer verilmiştir. Kitabın içeriğiyle ilgili okuyucunun ilgisini çekebilecek şu kısa bilgiye değinilmiştir:

“Hacıveyszade Mustafa Kurucu’nun hayatından ilhamla...

Melek’le dedesi şehirde yürüyüş yapıyorlar.

Ama bu bildiğiniz bir gezintiye benzemiyor.

Dedesinin Melek’e anlatacakları var.

Melek’in dedesine soracakları...

Sonunda yolları bir mezara çıkıyor:

İçinden binlerce hayat fişkiran bir mezar bu!

Bilge’nin mezarı...

Ve onları takip eden bir çift beyaz kanat var.”

Kitabın kapağında dayanıklı kalın bristol karton kullanılmıştır. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmıştır. Tutkallama tekniği kullanılan kitap tamamen açıldığında kopmaların oluşabileceği düşünülmektedir. Kitabın sırt kısmında kimlik bilgileri bulunmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında kitabın kapağının çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Şekil 16. "Bilgenin Gölgesi" ön ve arka kapak.

Harf: Harflerin boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Harfler, sözcüklerin kolayca okunabilmesine olanak sağlamaktadır ve çocukların yaşına uygun boyutlardadır. Kitapta yazı rengi olarak siyah kullanılmıştır. Harflerin renk ve kalınlıkları göz yormayacak niteliktedir. Kitap, harf boyutu yönüyle çocuğa göre bulunmuştur.

Sayfa Düzeni: Sayfalar düzenlenirken sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılmıştır. Bırakılan boşluklar çocuğun kolaylıkla not almasını sağlayabilecek düzeydedir. Sayfanın tasarımındaki kenar boşluklarının satırları izleme ve okuma rahatlığı sağladığı söylenebilir. Sayfa içerisindeki tüm unsurların birbiriyle bütünlük sağladığı görülmektedir. Sayfalar tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Kitabın ana kahramanı ile ilgili aktarılan efsaneler, ayrı birer bölüm ve başlıkla tek sayfada verilmiştir. Kitabın sayfaları her iki yöne tam olarak rahatça çevrilebilmektedir. Bu özellikler dikkate alındığında çocuğa uygun bir sayfa düzeni hazırlandığı görülmektedir.

Resim: Kitabın resimleri Mustafa Sönmez tarafından çizilmiştir. Kitap yüz on iki sayfadan oluşmaktadır. Kitapta toplam otuz dört adet resim bulunmaktadır. Kitapta bulunan on dokuz resim bir sayfanın tamamını kaplar niteliktedir. Diğer resimler sayfaların kenarlarında bulunmaktadır ve ortaya yazılar yerleştirilmiştir. Resimler, metni destekleyecek şekilde ya metinle yan yana ya da aynı sayfada olacak şekilde konumlandırılmıştır. Bu durum sürükleyiciliğin artmasını sağlayabilir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim ve yazı oranı uygun bulunmuştur.

Kitapta bulunan resimlerin çocukların hayal gücünü destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir. Resim-metin tutarlılığı kitap boyunca gözetilmektedir. Sözcüklerle

anlatılanlar görsellerle desteklenmiştir. Kitaptaki resimler renklendirilmiştir. Resimlerde çocuklar için olumsuz içeriklere yer verilmemiştir. Belirlenen kriterler doğrultusunda kitaptaki resimlerin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Şekil 17. “Bilgenin Gölgesi” sayfa resmi (s. 40).

5.4.2. Kitabın iç yapı özellikleri

Konu: Kitabın ana konusu Konya’da yaşamış olan Hacıveyiszade Mustafa Kurucu’nun hayatıdır. Kurucu, kitapta “Bilge” adıyla anlatılmaktadır. Bilge’nin doğumundan ölümüne kadar ki süreçte onun hakkında efsaneleşmiş olaylar aktarılır.

Olaylar, dedesi tarafından torunu Melek’e Bilge’nin yaşamını, özelliklerini ve anılarını anlatılması üzerine kurgulanmıştır. Melek, dedesine Bilge ile ilgili sürekli sorular sormaktadır. Ana çatışmayı, dedenin soruları cevaplamaması ve torununun cevapları kendisinin keşfedebilmesi için onu yönlendirmesi oluşturmaktadır.

İleti: Kitap birden çok ileti barındırmaktadır. Bunlardan öyküye en hâkim olanı ise çocukların şehrimizde, ülkemizde yaşamış veya yaşayan değerli kişileri tanımaları gerektiğidir. Diğer yandan kitapta verilen iletilerden biri söylediğimiz sözlere dikkat etmemizin doğru olacağıdır. Ağzımızdan çıkan herhangi bir söz ileride bizim için olumlu veya olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilir. Dedesi, Melek’e Bilge’nin babasının başına gelen üzücü bir olayı anlatır. Siyah Paltolu Adam, Bilge’nin babasını ezmekle tehdit etmiş, birkaç gün sonra kendisi bir kamyonun altında kalmıştır.

“Ezilmiş evet. Hocayı da ezmekle tehdit etmişti: Adamın sözleriyle başına gelenler arasındaki ilişkiye dikkat ettin değil mi kelebeğim?” (s. 32)

İletiler genelde kurgunun içinde çocuğa sezdirilecek şekilde verilse de birkaç yerde önerme şeklinde de sunulmuştur. İnsanların arkasından konuşulmasının doğru olmadığı iletisi şu satırlarda geçmektedir:

“Her zamanki şakacı üslubuyla seslenmiş bunlara: ‘Köftehorlar!’ demiş, ‘Bir daha siz siz olun kimsenin arkasından konuşmayın!’” (s. 57)

Empati yapmanın önemi, zor durumda olan insanların yardımına koşmak ve insanlara kötülük etmemek gibi iletilere şu satırlarda değinilmektedir:

“‘Kalbimizin başkaları için yaptığı her çırpınış bir merteye yükseltir bizi. Başkaları için her üzüldüğümüzde göklerin ışığına biraz daha yaklaşıyoruz. O sebeple ne kadar çok üzülsük o kadar çok ışık dolar yüzümüz.’”

‘Nasıl ama?’

‘İki gözümün çiçeği. İnsan öfkelerinden, hırslarından, arzularından arındığı zaman özgürleşir. Kendisi dışındaki tüm varlıklara elinde ve kalbinde ne varsa onları verdiği zaman özgürleşir. Ama kendini de ihmal etmeden...’” (s. 96)

Dünya hayatımıza önem verdiğimiz kadar ahiret hayatımıza da gereken önemi göstermemizin mühim olduğu verilen dinî iletiler arasında gösterilebilir.

“Dünyayı bırakmak olmaz ama dünyaya kapılmak da olmaz.” (s. 96)

“Dünya bizim için olsa olsa imtihanımızı kazandığımız bir yer olduğu zaman iyidir ve güzeldir.” (s. 97)

Tema: Kitapta öne çıkan temalar *paylaşma, sevgi, yardımseverlik, dürüstlük ve empati* olarak tespit edilmiştir. Öyküde verilen temalar, konular ile uyumludur. Kitapta işlenen temaların çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kahramanlar: Kitabın ana kahramanı Mustafa Kurucu yani “Bilge”dir. Bilge, Konya’da yaşayan, halk tarafından sevilip sayılan ve yaptıklarıyla insanlar arasında efsaneleşen biridir. Bilge hakkında kitapta verilen bilgiler şöyledir:

“Bu şehirde yaşayan bir Bilge varmış. Güneşin sesiyle uyanır ve şehrin sokaklarında adımlamaya koyulmuş. Bir ses duymaya görsün. Bir yardım çağrısı çalınsin kulağına. Bir dilek işitsin. Deliye dönermiş. Yardım isteyen o kişi için elinden ne gelirse yaparmış. Her sabah başka bir yöne doğru yollanmış. Bir şey olsun da bir insana sesi değsin istermiş. Bir şey olsun da eli bir insanın eline dokunsun.” (s. 11)

“Bilgemizin mezarı. 1960 yılında öldüğünde 73 yaşında idi. Adı Mustafa Kurucu: Bir şehir kurdu. Bir sevgi dağı açtı önümüze. Bir nur madeni keşfetti. Onu hep babasının adıyla çağırdılar: ‘Veys’in oğlu’ dediler: ‘Veyiszade’...” (s. 99)

Kitabın diğer kahramanlarından Melek, çocuk kahramandır. Dedesi, Bilge’yi ona anlatmaktadır. Duydukları karşısında meraklanıp sürekli sorular sormasıyla çocuk okurun dikkatini çekecek nitelikte olduğu söylenebilir. Çocukların empati yapabilecekleri bir kahraman olduğu düşünülmektedir.

Melek’in dedesi kitabın bir diğer kahramanıdır. Dede, kitabın hem anlatıcısı hem de yazarıdır.

Dil ve anlatım: Yazar, kitabın adı ve konusu arasında bir bağ kurmuştur. Kitapta açık, yalın ve akıcı bir dil kullanıldığı düşünülmektedir. Yazarın çocuk okurun seviyesine uygun kısa ve duru cümleler kurmasıyla anlatımda akıcılık sağlandığı görülmektedir.

Kitaptaki tüm hikâyeler hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır.

Türkçenin zengin söz varlıklarının kullanılması, çocuğun dil seviyesini geliştirebilir. Türkçenin anlatım olanakları ve söz varlığının çocuğa sezdirilmeye hedeflendiği görülmüştür. Kitapta ikilemelere, pekiştirmelere ve deyimlere sık yer verildiği tespit edilmiştir.

Kitapta toplamda yirmi sekiz adet ikilemeye yer verilmiştir. Çeşitli cümle yapılarıyla oluşturulan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Bazen **üç beş** kuruş.” (s. 15)

“Peynir tüccarı diyor ki, ‘Gerçekten de camiden **çıkarmaz beş on** dakika içinde ne kadar peynirim varsa hepsi satıldı...’” (s. 19)

“Bilgemiz **yaz kıy** üstüne bir pardösü giyermiş.” (s. 37)

“Hayatı boyunca milyonlarca defa olduğu gibi bir kez daha **dolu dolu** gülümsemiş.” (s. 45)

“**Bol bol** da hocaların arkasından attık.” (s. 57)

“Öğrencisi de **apar topar** evine koşmuş.” (s. 85)

“Sonra **ağır ağır** arkasına dönmüş.” (s. 86)

Kitapta toplamda üç adet yansıma sözcük yer almaktadır. Bu yansıma sözcük örnekleri şunlardır:

“Belki de bir **hışırta** var.” (s. 42)

“Bir **hışırtya**.” (s. 58)

“Bir **uğultu** duyuyordu sanki.” (s. 103)

Kitapta toplamda altı adet pekiştirme bulunmaktadır. Kitapta kullanılan pekiştirmeler şöyledir:

“Bakışları bazen **bambaşka** şeyler anlatırmış.” (s. 18)

“Bak dede! Gördün mü? **Bembeyaz** bir güvercin! Paçaları da var!” (s. 20)

“**Karmakarışık** duygular yaşıyormuş.” (s. 26)

“Paltosu gibi her şeyi, hatta üstüne bindiği atı bile **simsiyah**muş.” (s. 27)

“**Bembeyaz** bir güvercin!” (s. 65)

“Aman Allah’ım! Dede, bu defa ne olur gör! Gene aynı güvercin... **Bembeyaz**... Bak ardıç ağacına kondu.” (s. 95)

Kitapta toplamda elli bir adet deyim vardır. Kitapta geçen deyimlere şu örnekler verilebilir:

“Bir yardım çağrısı **çalınsın kulağına**.” (s. 11)

“**Deliye dönermiş**.” (s. 11)

“O da seneler önce şehre yakın bir köyden gelip okumanın ve öğrenmenin **heyecanına kapılmış.**” (s. 14)

“Bazen **kalbe işleyen** bir hikâye.” (s. 15)

“**Canı** öyle **istediği** için...” (s. 27)

“Hayvanını **şaha kaldırmış.**” (s. 30)

“Bilgemizin babası her fırsatta kendini bu mezarlığa atar, burada bulunmaktan büyük zevk almış.” (s. 34)

“**Boşta kalırsam** okurum, demiş.” (s. 41)

“Herkes **donup kalmış.**” (s. 43)

“Aferin... **Taşı gediğine koydun.**” (s. 45)

“Dedeeee... O kadar **derine indik** ki...” (s. 53)

“**Sızıp kalmışız.**” (s. 57)

“Bu düşüncelerle **kendini kaybetmiş**, köyünün çayırliklarında dolaşiyor hayalinde...” (s. 60)

“İki öğrencisi **kafa kafaya vermişler.**” (s. 62)

“Bilge bir dükkâna girmiş ve **nazının geçtiği** bir tüccardan yapılmakta olan okul için yardım istemiş.” (s. 66)

“**Kara kara düşünmeye başlamış.**” (s. 67)

“Şaşkınlığı geçip de başını çevirdiğinde karşındaki kişinin **ortadan kaybolduğunu** fark etmiş.” (s. 69)

“**Arkasından konuşanlar**, ona gösterilen sevgiyi kıskananlar...” (s. 71)

“Üstelik iki taraf arasında **laf taşıyanlar**...” (s. 71)

“İncinmemeyi **göze almış** birini nasıl kıracaksın diyorum?” (s. 72)

“**Yağma yok! Melek hanım! Sen bileceksin!**” (s. 76)

“**Yürekleri yanmıştı.**” (s. 105)

Kitapta yöresel ifadelerle rastlanmıştır.

“*Ama cemaat kalabalığından bir türlü hocanın yanına varıp derdini anlatamamış.*” (s. 63)

Çocukların sözcük hazinelerini geliştirici ifadelerle de yer verilmiştir. Anlamı bilinmeyen bazı kelimeler metin içinde açıklanmıştır.

“*Şehirde bulunan medreselerde, bugün ne diyoruz, üniversitelerde okumuş.*” (s. 14)

“**Asgari ücret mi?**”

En düşük aylık gelir...” (s. 17)

“*Dev gibi bir ata biniyormuş. **Katana** derler böyle atlara...*” (s. 29)

“*O zaman hayat durmuş. Dünya durmuş. Bilgemizin babası ellerini göklere çevirmiş. Dudaklarından şu sözler dökülmüş: ‘**Cemalinle** değil **celalinle** muamele et Allah’ım!’ Yani demek istemiş ki, ‘Güzelce ve merhametinle değil, sertçe ve adaletle hükmet!’” (s. 31)*

“**Kapsamak mı? Ne değişik konuşuyorsun...**” (s. 54)

“**Hayret içinde kalmak mı?**”

Şaşırmışlar. Kitaplar bunlarla dolu.” (s. 59)

“*Bir öğrencisi anlatıyor: Köylerinde tay yarışları olacaktı. **Tay** nedir biliyor musun? At yavrusu.*” (s. 60)

“**Kuğurdamak da ne?**”

Güvercinlerin boğazlarından çıkan ses.” (s. 88)

“**Adanmanın ne olduğunu biliyor musun?**”

Elbette biliyorum. İnsanın her şeyini başka bir varlık için karşılıksız vermesi, harcaması.” (s. 94)

Kitapta yazım yanlışları bulgusuna rastlanılmamıştır. Noktalama ve yazım kurallarına dikkat edildiği görülmektedir.

Çevre: Kitapta olayların geçtiği çevre net olarak belirtilmemiştir. Aşağıdaki örneklerde görüldüğü üzere yalnızca “şehir” olarak söz edilen çevrenin hangi şehir olduğu kitap boyunca açıklanmamıştır.

“Bu şehirde yaşayan bir Bilge varmış.” (s. 11)

“Şehirde yaşayan ve bütün işi insanların canını sıkmak, onları üzmemek olan bir adam varmış.” (s. 27)

Kitapta Mustafa Kurucu'nun hayatının anlatılması sebebiyle araştırmalar sonucunda olayların Konya'da geçtiği bilgisine ulaşılabilir. Yazarın verdiği ipuçlarıyla çevre hakkında edindiğimiz bilgiler şunlardır:

“Bitmedi ki... Bak şimdi: Bilge, Alaeddin Tepesi'nde astronomi dersleri alıyordu gençliğinde. Alaeddin Tepesi'nde yürürken kendinden önce bu tepede kimlerin yürüdüğünü düşünmüşse, o zaman şöyle bir ihtimal daha var: Bilge'nin düşündüğü kişi de kendisinden yüz sene önce Alaeddin Tepesi'nde kimin yürüdüğünü sormuştur kendisine. Öyle değil mi?” (s. 52)

“Bu şehir Hz. Mevlana'dan beri böyle bir ölüm görmemişti.” (s. 101)

“İşte geleceğimiz yere geldik. Bilgemizin mezarı. 1960 yılında öldüğünde 73 yaşında idi. Adı Mustafa Kurucu: Bir şehir kurdu.” (s. 99)

Alaeddin Tepesi, Hz. Mevlana ve Mustafa Kurucu anahtar kelimeleriyle ilgili kısa bir araştırma yapan okuyucunun olayların Konya'da geçtiği bilgisine ulaşabileceği söylenebilir.

5.5. Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?

5.5.1. Kitabın dış yapı özellikleri

Boyut: Kitap 12,5x19,5 cm boyutundadır. Bu boyut çocukların kitaplık düzeni oluşturabileceği şekildedir. Hacim ve ağırlık yönünden çocuğa uygun olduğu söylenebilir.

Kâğıt: Kitapta ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kâğıt, görsellerin ve yazıların özelliğini orijinal bir biçimde yansıtmaktadır. Kitabın kâğıt özelliğinin çocuğa görelilik açısından uygun olduğu söylenebilir.

Kapak ve cilt: Kitap kapağında zemin rengi olarak krem kullanılmıştır. Kapaktaki görseller canlı renklerle renklendirilmiştir. Kitap üzerindeki resim, kitabın içeriğinden alınmıştır. Şekil 18'de görüldüğü üzere kitabın ön kapağında etrafını ağaç dalları kaplayan bir

evin bacasından yükselen turuncu saçlı bir kız resmedilmiştir. Arka kapakta ise tanıtım amaçlı bulunan metnin üst ve alt kısmında sadece ağaç dalları resmedilmiştir. Kapaktaki görsellerin çocukların ilgisini çekebileceği düşünülmektedir. Görseller çocukların anlayabileceği düzeyde olup bilişsel gelişimlerine uygun bulunmuştur. Kitabın ön kapağında kitabın ismi, yazar, yayınevi ve resimleyen bilgileri bulunmaktadır. Arka kapakta ise yayınevi logosuna, kitabın türüne ait bilgiye, denetleme koduna ve kitaptaki hikâyelere dair tanıtım amaçlı sorulara yer verilmiştir. Sorular aşağıdaki gibidir:

“Eğlendiren, düşündüren, sorgulatan ve meraklandıran öykülerle hayalin sınırlarına bir yolculuk!

Üç apartman büyüklüğünde serçe mi?

Cevap alamadığı soruları bulut rengi balonlara dönüşen çocuk mu?

Balıkli sostan şapka mı?

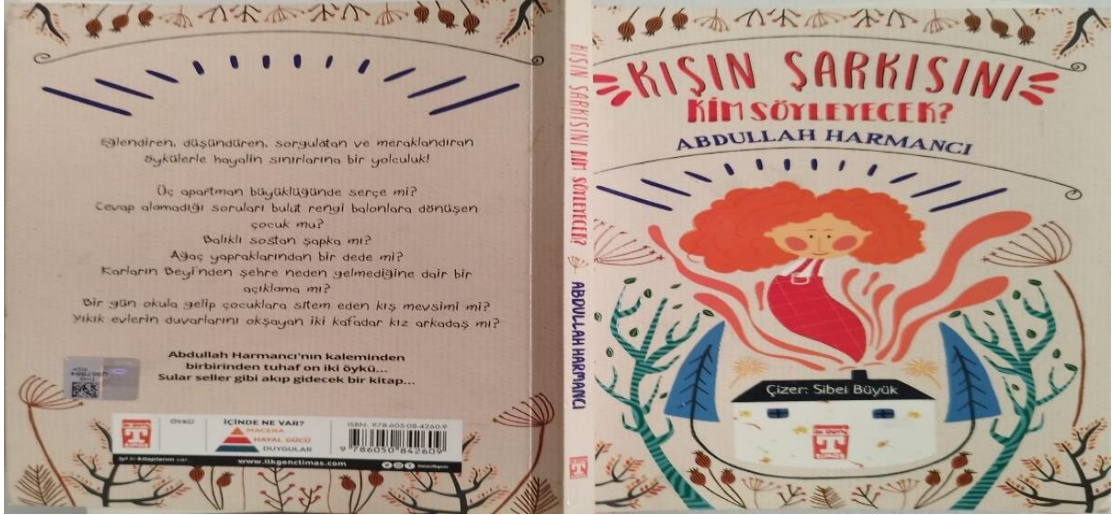
Ağaç yapraklarından bir dede mi?

Karların Beyi’nden şehre neden gelmediğine dair bir açıklama mı?

Bir gün okula gelip çocuklara sitem eden kış mevsimi mi?

Yıkık evlerin duvarlarını okşayan iki kafadar kız arkadaş mı?”

Kitabın kapağında dayanıklı kalın bristol karton kullanılmıştır. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmıştır. Sayfaların kopma ve dağılma gibi durumlara karşı daha dayanıklı olması için kitaplarda dikişli cilt kullanımı tercih edilebilir. Kitabın sırt kısmında kimlik bilgileri bulunmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında kitabın kapağının çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Şekil 18. "Kışın Şarkısını Kim Söleyecek?" ön ve arka kapak.

Harf: Harflerin boyutu 12 punto olarak belirlenmiştir. 10 yaş ve üzeri çocuklar için uygun boyutlardadır. Harfler, sözcüklerin kolayca okunabilmesine olanak sağlamaktadır. Kitapta yazı rengi olarak siyah kullanılmıştır. Kitap, harf boyutu yönüyle çocuğa göre bulunmuştur.

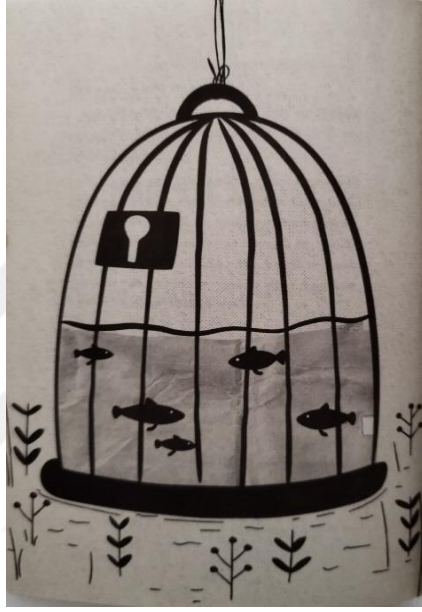
Sayfa Düzeni: Kitapta sayfa düzeni oluşturulurken sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılmıştır. Bu sayede çocukların not alabileceği bir alan oluşturulmuştur. Sayfanın tasarımındaki kenar boşlukları sayfayı takip etme ve okuma rahatlığı sağlamaktadır. Harf, kelime ve satır aralarındaki boşluklar sayfa düzeniyle bütünlük sağlamaktadır. Sayfalar tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Kitapta her yeni hikâye başka bir sayfada ve sayfanın ortasından başlatılmıştır. Resimler tüm sayfayı kaplar niteliktedir. Kitabın sayfaları her iki yöne tam olarak rahatça çevrilebilmektedir. Bu özellikler dikkate alındığında çocuğa uygun bir sayfa düzeni hazırlandığı görülmektedir.

Resim: Kitabın resimleri Sibel Büyük tarafından çizilmiştir. Kitap yüz yirmi sayfadan oluşmaktadır. Kitapta on iki hikâye yer almaktadır. Her hikâyede bir resim olmak üzere toplam on iki resim bulunmaktadır. Resimler bir sayfanın tamamını kaplamaktadır. Kitaptaki resimler, her hikâyenin başında konumlandırılmıştır. Resimlerin metnin başında verilmesiyle çocuğun olayların gelişme biçimine daha iyi vâkıf olması sağlanabilir. Çocuklar bu şekilde kestirme ve tahmin gibi yeteneklerini kullanabilirler. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim ve yazı oranı uygun bulunmuştur.

Kitap içinde bulunan tüm resimler, siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Resimlerin çocuk okurda estetik zevk uyandıracak nitelikte olduğu düşünülmektedir. Kitaptaki resimlerde

çocuklar için olumsuz içeriklere yer verilmemiştir. Belirlenen kriterler doğrultusunda kitaptaki resimlerin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“Aleyna’nın Sırrı” adlı hikâyede anlatılanlar ile kitapta bulunan görsel arasında uyum sağlanmadığı görülmektedir. Hikâyede Lale adındaki küçük bir kızın, yakından tanımadığı Aleyna’yı kıskanması, Aleyna hakkında bilgi edindikçe bundan pişman olması konu edilmiştir. Metinde resmedilen görsel, metindeki konu ve içerikle uyuşmamaktadır. Diğer on bir hikâyede resim-metin tutarlılığı sağlanmış, sözcüklerle anlatılanlar görsellerle desteklenmiştir.

Şekil 19. “Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” sayfa resmi (s. 86).

5.5.2. Kitabın iç yapı özellikleri

Konu: Kitapta on iki adet hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyelerin konuları birbirinden bağımsızdır. Hikâyelerde işlenen konuların insanlığı ilgilendiren evrensel konular olduğu düşünülmektedir. Yazarın konuları çocuk okurların yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun bir şekilde işlediği görülmektedir. Konularda merak ögesinin ön planda tutulduğu, sürükleyici ve heyecan verici bir anlatımın benimsendiği söylenebilir. Kitapta işlenen konuların çocuklar için uygun olduğu ve çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyecek özellikler taşıdığı düşünülmektedir.

“Gerçeği Sadece Yusuf Biliyor” adlı hikâyede konu, Yusuf’un önceden yaptığı bazı hatalar sebebiyle Yusuf ve Lale’nin evde yalnız kaldıkları bir akşam başlarına gelen ilginç olaylardır.

“Ançüez Soslu Oğlan” adlı hikâyede konu, meraklı bir çocuk olan Kerem’in, sorduğu soruya cevap alamayınca yaşadığı garip olaylardır.

“Köri Soslu Kız” adlı hikâyede konu, babasından ve onun ilgisinden mahrum kalan küçük bir kızın baba özlemidir.

“Kar Neden Yağmıyor?” adlı hikâyede konu, kar yağmasını isteyen küçük bir kızın, çevrelerinde yardıma ihtiyacı olan bir ailenin bulunduğunu öğrenmesi ve annesi ile birlikte o aileye yardım etmeleridir.

“Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” adlı hikâyede, küçük bir kız çocuğu şekline giren kış mevsiminin çocuklara kırılması ve çocukların da onun mutlu olması için ona sürpriz yapmaları anlatılmıştır.

“Erguvan Dedem” adlı hikâyede konu, çiçekleri çok seven bir dedenin, yaprakları göz ardı edip ilgisinden ve sevgisinden mahrum bırakması sonucu, yaprakların kendilerini fark ettirmek için yaptıkları eylemdir.

“Dağ Ne Kadar Yüce Olsa...” adlı hikâyede konu, Ela’nın dedesinin arkadaşı olan Kemal’in, çok çalışarak ve emek vererek kendisini İngilizcede geliştirmesidir.

“Kelebek Bakışı” adlı hikâyede konu, Pelin ve ablasının tanımadıkları bir çocuk hakkındaki ön yargılı düşünceleri ve sonra bu düşüncelerinde yanılmalarıdır.

“Aleyna’nın Sırrı” adlı hikâyede konu, Lale adındaki küçük bir kızın, yakından tanımadığı Aleyna’yı kıskanması, Aleyna hakkında bilgi edindikçe bundan pişman olmasıdır.

“Sevgiye Muhtaç Evler” adlı hikâyede konu, Damla ve Lale adındaki iki arkadaşın, yaşadıkları sokakta bulunan eski evlerle ilgilenmeleri ve o evleri sevmeleridir.

“Bayramın Üçüncü Günü” adlı hikâyede Yaprak ve kardeşleri, dayılarıyla birlikte her bayram neşeli bir şekilde vakit geçirirken yine beraber oldukları son bayram da dayılarındaki üzüntülü hâlin sebebi konu edilmiştir.

“Koruluğun Kuytusunda” adlı hikâyede konu, Orhan ve Rıdvan adlı iki kuzenin yaptıkları yaramazlıklar sonucu istenmeyen durumların ortaya çıkmasıdır.

Kitapta kişi-kişi, kişi-doğa ve kişinin kendisiyle çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. Kitapta görülen çatışmalara şu örnekler verilebilir:

“Koruluğun Kuytusunda” adlı hikâyede kişi-kişi çatışmasının örneğine rastlanmıştır. Orhan, tehlikeli işler yapan Rıdvan’ı sürekli uyarmaktadır. Fakat Rıdvan, Orhan’ı dinlemez ve eğlendiği şeyleri yapmaktan vazgeçmez.

“Artık her gün bu tehlikeli oyunu oynuyorduk. Ben arada korkuya kapılıyordum. Rıdvan bir gün yakalanırsak bizi hapse atarlar, filan gibi şeyler söylüyordum. Ama dinleyen kim?” (s. 114)

“Rıdvan söylediklerime kulak asmadı.” (s. 114)

“Kışın şarkısını Kim Söyleyecek?” adlı hikâyede kişi-doğa çatışmasının örneğine rastlanmıştır. Kış, kendisine yeterince önem verilmediğini düşündüğü için Selin’e şu cmlerle sitem eder:

“Neeee! Pes yani! Bu kadar olur! Kıştayız kışta! En az üç haftadır kıştayız. Yani sıra bana geldi. Hem de kaç senedir sıra bana geliyor. Ama siz çocuklar hep sonbahar resmi iziyorsunuz. Yaz iziyorsunuz. Hele hele o ilkbahar yok mu? En çok da onu iziyorsunuz!”

Bunu derken elleri belindeydi ne eğilmişti. Saçlarını iki yana sallıyordu. Öyle tatlıydı ki...

“Bana sıra hiç gelmiyor. Beni tanıyorsunuz bile! Beni gördün ve tanımadın. Ben kışım kış! Anladın mı?” (s. 54)

“Aleyna’nın Sırrı” adlı hikâyede kişinin kendisiyle çatışmasının örneğine rastlanmıştır. Lale hiç tanımadığı Aleyna hakkında n yargılıdır. Aleyna’nın sahip olduğu güzel özellikler sebebiyle onu kıskanmaktadır. Aleyna’nın hayatı hakkında öğrendiği şeylerden sonra düşündükleri için pişman olur:

“Aleyna’yı gördüğü ilk yerde ona sarılacak, ona en sevdiği kolyesini hediye edecekti. Sebebini bilmesede, içinde ona karşı haksızlık etmiş gibi bir duygu vardı.” (s. 91)

İleti: Kitap birden çok ileti barındırmaktadır. Kitapta ocuk okurla paylaşılmak istenen iletiler, edebî bir kurgu içinde kesin bir yargıya dönüştürülmeden okura sezdirecek bir şekilde verilmekle birlikte birkaç yerde öneri şeklinde doğrudan verilmiştir. Hikâyelerdeki iletilerin

çocukların anlam evrenine uygun olduğu söylenebilir. Çocuklar için olumsuz iletilere yer verilmemiştir.

“Gerçeği Sadece Yusuf Biliyor” adlı hikâyede hayvanlara zarar vermenin yanlış bir davranış olduğu mesajı verilmiştir. Mesaj, yazar tarafından açık bir şekilde doğrudan ifade edilmiştir.

“Bir daha hayvanlara asla kötülük yapmayın! Hiç kimseyi üzmeyin!” (s. 25)

“Ançüez Soslu Oğlan” adlı hikâyede çocukların merak duygularının bastırılmaması gerektiği, bastırılan duygunun çocuklar için olumsuz sonuçlar ortaya çıkaracağı, çocukların soru sormalarının normal bir durum olduğu ve sorularının cevaplanmasının önemli olduğu mesajları verilebilir.

“Köri Soslu Kız” adlı hikâyede çocukların anne ve baba ilgisine ihtiyaç duydukları ve başka herhangi bir şeyin bu ihtiyacı karşılamayacağı mesaj olarak verilebilir.

“Kar Neden Yağmıyor?” adlı hikâyede yardıma ihtiyacı olan kimselere yardım etmenin önemi vurgulanmıştır.

“Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” adlı hikâyede doğanın tahrip edilmesi sonucu iklim değişiklikleri yaşandığı ve bu sebeple kış mevsiminin geçmişteki gibi yaşanmadığından söz edilmiştir. Çocukların kışı unutmamaları için kış mevsiminin güzellikleri vurgulanmıştır.

“Erguvan Dedem” adlı hikâyede doğayı ve bitkileri sevmemiz, onlara özen göstermemiz gerektiği mesaj olarak verilebilir.

“Dağ Ne Kadar Yüce Olsa...” adlı hikâyede pes etmeden çalışıp çabalayarak her zorluğun üstesinden gelinebileceği mesajı verilmiştir.

“Kelebek Bakışı” adlı hikâyede insanları tanımadan onlar hakkında ön yargıda bulunmanın doğru olmadığı ve insanlarla alay etmenin hoş bir davranış olarak görülmediği mesajları verilmektedir. Alay etmenin doğru bir davranış olmadığı, metinde geçen şu ifadelerden çıkarılabilir:

“Bazen ben de ablam gibi alaylı konuşurdum. Ama sonra içimden tutardı.

‘Abla, alay etmeyelim, çok yanlış bir şey bu.’ derdim.” (s. 80)

“Aleyna’nın Sırrı” adlı hikâyenin iletileri, elimizdekilerin kıymetini bilmek ve kimseye karşı ön yargılı olmamaktır.

“Sevgiye Muhtaç Evler” adlı hikâyede her şeyin ilacı sevgidir, mesajı verilmektedir. Etrafımızdaki cansız varlıklara bile sevgiyle yaklaşabileceğimiz vurgulanmıştır.

“Bayramın Üçüncü Günü” adlı hikâyede her şeyin değişeceği ve değişimin her zaman yapılabileceği fakat bu değişimlerin doğaya zarar vermeden ve güzellikleri yok etmeden yapılması gerektiği mesajları verilmektedir. Hikâyenin iletileri, yazar tarafından açık bir şekilde doğrudan ifade edilmiştir:

“Güzellikleri yok etmeden de değişebiliriz, değiştirebiliriz.’ dedi. ‘Güzellikleri koruyarak da değişmenin yollarını bulabiliriz... Yaprakçığım... Bu imkânsız değil... Ama bunu dert edinen kimse yok...’” (s. 104)

“Koruluğun Kuytusunda” adlı hikâyede çocukların büyüklerinin sözünü dinleyip onlar için tehlikeli olan şeylerden uzak durmaları gerektiği ve düşünmeden yaptıkları şeylerin kötü sonuçlar doğurabileceği mesajları verilmektedir. Olumsuz durumlarla sonuçlanacak yaşantıların hikâyeler aracılığıyla sezdirilmesiyle çocukların aynı hatayı yapmalarının engellenebileceği düşünülmektedir. Bu hikâyede çocuk okurlar için önemli mesajlar verilmektedir.

Tema: Kitapta öne çıkan temalar *doğa, doğanın sevilmesi ve korunması, ağaç ve hayvan sevgisi, yardımlaşma, çalışma, çabalama, ön yargı, sevgi ve vefa* olarak tespit edilmiştir. Hikâyelerde verilen temalar, konular ile uyumludur. Kitapta işlenen temaların çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kahramanlar: Kitaptaki bütün hikâyelerde farklı kahramanlara yer verilmiştir. Hikâyelerin genelinde kahraman sayısı azdır. Hikâyelerdeki kahramanların büyük çoğunluğu çocuk kahramandır. Kahramanların düşünce ve davranışlarının çocukların özümseyebileceği şekilde geliştirildiği görülmektedir.

“Gerçeği Sadece Yusuf Biliyor” adlı hikâyenin ana kahramanları Yusuf ve Lale’dir. Ana kahramanlar, hikâyede şu şekilde tanıtılmıştır:

“Yusuf ile Lale kardeşler. İlki on, ikincisi sekiz yaşında. İkisi de anneleri ve babalarıyla kırlarda gezinmeye bayılıyorlar. Onları en çok mutlu eden şey bu. Şehrin dışına çıkmak ve

amaçsızca yürümek. Yusuf on yaşındaki her oğlan gibi yaramaz ve meraklı. Lale ise sekiz yaşındaki her kız gibi meraklı ve yaramaz.” (s. 9)

Hikâyenin ana kahramanlarından Yusuf, olaylar karşısında muhakeme yetisini kullanarak doğruları bulabilen bir karakterdir. Yaptığı hatalardan pişman olmuştur. Açık ve devingen kişilik özelliği göstermektedir. Hikâyenin diğer kahramanları çocukların annesi Kiraz Hanım, babaları Keramet Bey, serçe, tavşan, sincap ve ördeklerdir.

“Ançüez Soslu Oğlan” adlı hikâyenin ana kahramanı, Ançüez Soslu Oğlan lakaplı Kerem’dir. Kerem hikâyede şu şekilde tanıtılmıştır:

“Kerem çok akıllı ama çok da yaramazdı. Başına makarna tabağı dökülmüş gibi dağınık saçları vardı. Sivri burnu meraklandığı zaman sanki biraz daha uzardı.” (s. 33)

Kerem, çocukların özdeşim kurabileceği bir kahraman olarak görülmektedir. Davranışları ve konuşmalarıyla geliştirilen kahraman, değişim ve dönüşüme açıktır. Ana kahraman Kerem’in devingen karakter özelliği göstermesi hikâyede verilen iletiyi netleştirmektedir. Diğer kahramanlar Kerem’in anne ve babası, öğretmeni, arkadaşı Deniz, Belgin teyze, manav, kuru yemişçi ve doktordur. Doktor hariç diğer karakterler kapalı ve durağan karakter özelliği göstermektedirler. Kerem’in sorusuna cevap vermeyip onu geçiştirmişlerdir.

“Köri Soslu Kız” adlı hikâyenin ana kahramanı, hikâyede adı geçmeyen küçük kız çocuğudur. Küçük kıza ait aşağıdaki şu bilgi verilmiştir:

“Kalem kaşlı, porselen yüzlü kız, bir gün televizyon izlerken bakıcı hanıma döndü.” (s. 39)

Hikâyenin diğer kahramanları küçük kızın bakıcısı ve babasıdır. Hikâyedeki baba karakteri, küçük kızıyla ilgilenmeyip onu sevgisinden mahrum bırakmaktadır. Kızının istediği oyuncakları alarak babalık görevini yerine getirdiğini düşünmektedir. Hikâyenin sonunda da aynı davranışları sergileyen baba, durağan karakter özelliği taşımaktadır.

“Kar Neden Yağmıyor?” adlı hikâyenin ana kahramanları Leyla adlı küçük bir kız çocuğu ve Karların Beyi’dir. Leyla, karın neden yağmadığını öğrenip annesi ile birlikte komşularına yardım etmiştir. Davranışları ve konuşmalarıyla geliştirilen kahraman, değişim ve

dönüşüme açıktır. Devingen karakter özelliği göstermektedir. Leyla ile ilgili metinde verilen bilgiler şunlardır:

“Küçük kızın adı Leyla’ydi. Sarı saçları bukle bukle alınna dökülürdü. Minnacıktı. Su yeşili gözleri vardı. Kızdığında iki kaşının arasındaki çizgi derinleşirdi. Konuştuğu zaman herkes kahkahayı basıverirdi.” (s. 44)

Diğer ana kahraman Karların Beyi, kar yağmamasının sebebini açıklayan, hikâyedeki çatışmanın çözülmesini sağlayan hayalî bir karakterdir. Karların Beyi, metinde şöyle tanıtılmaktadır:

“Adam biraz tuhaf görünümüliydi. Üstelik üzerinde bir beyaz kürk varmış da birileri bu kürkü küllere batırmış gibiydi. Beyaz saçları topuklarına uzanıyordu. Sakalları belindeki kemerine kadar iniyordu.” (s. 46)

Leyla’nın annesi ve komşu kız metinde yer alan diğer kahramanlardır. Hikâyede yer alan karakterler çocuk okurun empati yapabileceği, güçlü ruhsal niteliklere sahip olarak verilmiştir. Çocuklar üzerinde olumsuz örnek oluşturacak kahramanlara yer verilmemiştir.

“Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” adlı hikâyenin ana kahramanları çilli, turuncu saçlı bir kız olarak tasvir edilen hayalî kahraman Kış ve Selin adlı bir kız çocuğudur. Selin gerçek kahramandır. Devingen karakter özelliği göstermektedir. Kış, kendisine yeterince özen gösterilmediğini düşünen ve bu sebeple Selin’e sitem eden bir kahramandır. Metinde Selin ile ilgili öğrenci olması ve vicdanlı biri olması dışında herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Kış ise şöyle tanıtılmıştır:

“Evet, işte çantamın kalemlik bölmesine sıkışıp kalmış bir çocuktuk bu. Çilli. Turuncu saçlı. Minnacık bir kız. Elim kadar.” (s. 52)

Hikâyenin diğer kahramanları Selin’in okul arkadaşları olan Tuğçe ve Ayşen’dir.

“Erguvan Dedem” adlı hikâyenin ana kahramanı, çiçekleri çok sevmesi sebebiyle çeşitli lakaplara sahip olan Bahtiyar dededir. Bahtiyar dede, çiçekleri ve ağaçları çok sever fakat onlara gösterdiği ilgiyi yapraklara göstermemiştir. Yapraklar, Bahtiyar dedenin dikkatini çekebilmek adına vücudunun her yerini kaplamıştır. Bahtiyar dede hatasını anlamış, yaprakları da sevmeye başlamıştır. Davranışları ve konuşmalarıyla geliştirilen kahraman, değişim ve

dönüşüme açıktır. Ana kahraman devingen karakter özelliği göstermektedir. Bahtiyar dede, metinde şöyle tanıtılmaktadır:

“Dedemin dünyada en çok sevdiği şey çiçeklerdi. Bahar gelmeye görsün! Seksen yaşındaki Bahtiyar, sekiz yaşına inerdi. Bizlerle oynamaya, gülmeye başlardı. Kimse onu evde tutamazdı. Derhâl caddelere fırlar, gördüğü her çiçeği anlatmaya koyulurdu.” (s. 63)

Hikâyenin diğer kahramanları, Bahtiyar dedenin torunları Pelin ve Pelin’in ablasıdır. Pelin, hikâyenin anlatıcısıdır. Bu kahramanlar hakkında metinde bilgi verilmemektedir.

“Dağ Ne Kadar Yüce Olsa...” adlı hikâyenin ana kahramanı Ela adlı kız çocuğudur. Ela, aynı zamanda hikâyenin anlatıcısıdır. Diğer kahramanlar Ela’nın dedesi ve dedesinin arkadaşı Kemal’dir. Hikâyede verilmek istenen ileti, Kemal üzerinden verilmektedir.

“Kelebek Bakışı” adlı hikâyenin ana kahramanı, hikâyenin anlatıcısı olan Pelin’dir. Pelin ve ablası, tanımadıkları ve tuhaf buldukları bir çocuk hakkında ön yargıya kapılırlar. Çocuk hakkında alaycı bir şekilde konuşurlar ve ona “Kelebek” lakabını takarlar. Hikâyenin sonunda yaptıklarının yanlış bir davranış olduğunu anlarlar. Hikâyenin diğer kahramanları Pelin’in ablası ve babası, “Kelebek” lakabını taktıkları ressam çocuk ve onun anne ve babasıdır. Kelebek ile ilgili metinde verilen bilgiler şunlardır:

“Kelebeğe benziyordu çocuk. Uçuverecekmiş gibi kanatlarını germiş, beyaz bir kelebek... Donuk donuktu gözleri. Anlamsız anlamsız bakıyor gibiydi.” (s. 79)

“Aleyna’nın Sırrı” adlı hikâyenin ana kahramanı Lale adlı kız çocuğudur. Lale, yakından tanımadığı Aleyna hakkında ön yargılıdır. Onun sahip olduğu güzel özellikleri kıskanmaktadır.

“Düşündükçe uyuyamıyordu Lale. Bu Aleyna’nın başarıları, albenisi onu üzüyordu. Aleyna’yı geçmek için ‘süper kız’ olmak mı gerekirdi? Allah neden bütün güzel şeyleri ona vermişti?

Kendisi neden Aleyna kadar güzel değildi mesela? Onun kadar iyi konuşamıyordu mesela? Neden böyle oluyordu?” (s. 89)

Lale hikâyenin sonunda düşündükleri sebebiyle pişman olur. Aleyna’yı yakından tanımak ve onunla arkadaş olmak ister. Bu özellikleriyle devingen karakter özelliği

göstermektedir. Hikâyenin diğer kahramanları Lale'nin kuzeni Selma ve Aleyna'dır. Aleyna hakkında şu bilgiler verilmektedir:

“Nereye gitse karşısına Aleyna çıkıyordu. Okulda ne yapılırsa arkasında o vardı. Güzeldi. Güzel giyiniyordu. Herkesin gözü ondaydı. Sosyal medya hesabındaki takipçi sayısı Lale'nin takipçi sayısından on kat fazlaydı. Üstelik çok güzel şiir okuyordu. Tiyatroda da başrol onundu. Dersleri çok iyiydi.” (s. 88)

“Sevgiye Muhtaç Evler” adlı hikâyenin ana kahramanları Damla ve Lale adlı iki yakın arkadaştır. Damla ve Lale adındaki bu iki arkadaş, yaşadıkları sokakta bulunan eski evlerle ilgilenirler. Evlerin duvarlarını sevip onlarla konuşurlar. İçlerinde insan yaşamayan ve sevilmeyen evlerin çöküp gideceğini düşünürler. Bu iki kızın sevgi dolu olmaları ve evleri yaşatmaya çalışmaları, çocuklar üzerinde olumlu örnek oluşturabilecek nitelikler olarak görülmektedir. Diğer kahramanlardan kızların dedeleri çatışmanın çözülmesinde rol oynamaktadırlar. Kızların anne ve babaları, öğretmenleri ve mahalle sakinleri hikâyenin diğer kahramanlarını oluşturmaktadırlar.

“Bayramın Üçüncü Günü” adlı hikâyenin kahramanları Yaprak, Olcay, Sercan ve bu üç kardeşin dayılarıdır. Yaprak, hikâyenin anlatıcısıdır. Hikâyede verilmek istenen ileti, dayı üzerinden verilmektedir.

“Koruluğun Kuytusunda” adlı hikâyenin ana kahramanları Orhan ve Rıdvan adlı iki çocuktur. Çocuklar büyüklerinin sözünü dinlemeyip hem kendilerini hem de diğer insanları tehlikeye sokacak davranışlar sergilemişlerdir. Hikâyenin sonunda yaptıklarının nelere sebep olabileceğini anlayıp pişmanlık duymuşlardır. Olumsuz durumlarla sonuçlanacak yaşantıları hikâyeler aracılığıyla sezdirmek, çocukların aynı hatayı yapmalarını engelleyecektir. Hikâyenin diğer kahramanları Orhan'ın anne ve babası, Rıdvan'ın babası ve ninesi, ambulans şoförüdür.

Dil ve anlatım: Kitap dilinin, yazarın belli iletileri vermesini sağlayacak şekilde sade ve akıcı olarak yapılandırıldığı söylenebilir. Kitapta kısa ve yalın cümleler kullanılmış, anlatımda gereksiz ayrıntılara yer verilmemiştir. Hikâyelerde betimlemeler kısa tutulmuştur. Böylece okuyucunun ilgisinin azalmasının önüne geçildiği düşünülmektedir. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun sözcükler kullanılarak metnin anlaşılması kolaylaştırılmıştır. Çocuk okuyucunun merak ve heyecan duygusunu harekete geçirecek bir anlatım benimsendiği görülmüştür.

Kitaptaki “Gerçeği Sadece Yusuf Biliyor”, “Ançüez Soslu Oğlan”, “Köri Soslu Kız”, “Kar Neden Yağmıyor?”, “Aleyna’nın Sırrı” ve “Sevgiye Muhtaç Evler” adlı hikâyeler hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılırken; “Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?”, “Erguvan Dedem”, “Dağ Ne Kadar Yüce Olsa...”, “Kelebek Bakışı”, “Bayramın Üçüncü Günü” ve “Koruluğun Kuytusunda” adlı hikâyeler ise kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır.

Kitapta ikilemeler, yansıma sözcükler, pekiştirmeler, deyimler ve söz sanatları kullanılarak Türkçenin zenginliklerinden yararlanılmıştır. Türkçenin anlatım olanakları ve söz varlığının çocuğa sezdirilmeye hedeflendiği görülmüştür. Kitapta deyimlere sık yer verildiği tespit edilmiştir.

Kitapta toplamda elli beş adet ikilemeye yer verilmiştir. Çeşitli cümle yapılarıyla oluşturulan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Dirsekleriyle bedenlerini **çeke çeke** balkona doğru yürüdüler.” (s. 16)

“Önce **yavaş yavaş**.” (s. 21)

“Ellerini yüzüne kapatıp **sarsıla sarsıla** ağlıyor.” (s. 25)

“O sırada oradan geçmekte olan babasını **görür görmez** tuhaf bir şey oldu.” (s. 32)

“**Uzun uzun** kokladı.” (s. 38)

“Kız bütün paketleri açıp bitirdiğinde, oyuncak kutularının oluşturduğu dağın içinden **güç bela** çıkıp babasını aradı.” (s. 40)

“**Pinçik pinçik** edilmiş peçete parçalarına benziyordu.” (s. 43)

“Sarı saçları **bukle bukle** alınına dökülürdü.” (s. 44)

“Defterimi çantama **koyar koymaz** bir hıçkırık sesi işittim.” (s. 51)

“Doğrusu öğretmenimizin ödevlerini bile **yarım yamalak** yapan arkadaşlar varken Menekşeler başkanının sözünü dinleyecek değillerdi.” (s. 56)

Kitapta toplamda on dört adet yansıma sözcük yer almaktadır. Bu yansıma sözcük örnekleri şöyle sıralanabilir:

“Şimdi salon penceresi **çatırdadı**.” (s. 17)

“Defterimi çantama koyar koymaz bir **hıçkırık** sesi işittim.” (s. 51)

“Aman Allah’ım! Şu ağaçların **hışırtılarını** duymuyor musunuz sahi?” (s. 82)

Yukarıda verilen bu yansıma sözcükler, kitapta sık sık tekrar etmiştir.

Kitapta toplamda sekiz adet pekiştirme bulunmaktadır. Kitapta kullanılan pekiştirmeler şöyledir:

“Kanepeyle uğraşmaktan yüzleri **kıpkırmızı** olmuştu.” (s. 13)

“**Kalın mı kalın** bir Afyon İslahisar mermeri vardı eşikte.” (s. 16)

“Camları **paramparça**.” (s. 24)

“Babasının kendisini **sımsıkı** sardığını fark diyor.” (s. 25)

“Kadın kendisine bayılmış, onu alıp omzuna kadar çıkarmış ve ona **sımsıkı** sarılmıştı.” (s. 29)

“Kız, **inat mı inat**.” (s. 37)

“**Sımsıkı** giyinmişti.” (s. 49)

“Bu sefer **bomboş** bir tarlanın önünde durduk.” (s. 103)

Kitapta toplamda yetmiş beş adet deyim vardır. Kitapta geçen deyimlere şu örnekler verilebilir:

“Yusuf ile Lale, bu pazartesi akşamı kimsenin **aklına gelmeyecek** tuhaf olaylar yaşadılar.” (s. 9)

“Babası ve annesi evi boşalttığına **sevinçten uçacak** gibi olurdu.” (s. 11)

“Bunun için salona, televizyon karşısındaki büyük kanepeye geçmişler ve akşamın **tadını çıkarmaya** başlamışlardı.” (s. 13)

“Yusuf elindekileri bırakıp **ayağa fırladı**.” (s. 14)

“Benimle **göz göze geliyor**.” (s. 17)

“Lale'nin ığlığı Yusuf'un **aklını başına getiriyor.**” (s. 19)

“Kerem bu defa gerçekten **korkuya kapıldı.**” (s. 32)

“**‘Büyümüş de küçülmüş.**’ derlerdi.” (s. 44)

“Küçük kız, hep aynı şeyleri söyleyerek annesini **canından bezdirmek** istemiyor ama içini de giderek bir hüztün kaplıyordu.” (s. 45)

“Birden **yerinden sıçradı.**” (s. 48)

“Ödevim bittiği zaman **boşa çıkıyordum.**” (s. 51)

“**Omuz silkti.**” (s. 52)

Çocukların sözcük hazinelerini geliştirici ifadeler de kullanılmıştır. Anlamı bilinmeyen bazı kelimeler şunlardır:

“**Meşin** yerine bir araba koysanız onu başka bir ülkeye fırlatacak kadar güçlü bir sapan bu.” (s. 23)

“Sapanımla göldeki ördeklere, kazlara **veryansın** etmiştim!” (s. 24)

Kitapta kişileştirme (teşhis) sanatına rastlanmıştır:

“Kalem kaşlı kız, balkondan bakarken gökyüzünde, kuyruğunun ardında beyaz iz bırakan tepkili uçaklardan birini gördü.” (s. 37)

Yazar, kitabında metinler arasılık tekniğinden de yararlanmışır. “Gerçeği Sadece Yusuf Biliyor” adlı hikâyede yazar, Fransız edebiyatı ürünlerinden olan “Küçük Prens” ve Norveç edebiyatı ürünlerinden olan “Büyülü Parmaklar” adlı eserlere atıfta bulunmuştur. Metinde geçen cümleler şunlardır:

“O sırada masanın üzerinde Roald Dahl'ın Büyülü Parmak kitabı vardı. Yusuf'un en sevdiği kitaptı bu. Kaç defa okuduğunu anımsamıyor. Lale ise Küçük Prens'e bayılıyordu.” (s. 11)

Yazar doğup büyüdüğü çevreye de kitabında yer vermiştir. Konya doğumlu olan Harmancı, Konya'da bulunan Muhacir pazarını okuyucularına hatırlatmıştır:

“Bisikletine biner, sepetine de beni alırdı ve biz Muhacir pazarının oraya giderdik.” (s. 65)

Kitapta yazım yanlışları tespit edilmiştir.

“*Anne beni abimle yalnız bırakmayın, abim **gardrobun** üzerine çıkıp, çarşaflardan da paraşüt yapıp yatağın üzerine atlıyor...*’ diye şikâyet edecekti.” (s. 11) Bu cümlede yer alan “gardrobun” kelimesi “gardırobun” şeklinde yazılmalıdır.

“*O da ağzındaki dumanı bırakınca **kahkar** atıyor.*” (s. 22) Cümlelerin bağlamından çıkarılan “kahkaha” kelimesinin eksik ve yanlış yazılarak “kahkar” şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

“*Ekranın ortasında **gözaltları** morarmış bir Yusuf var.*” (s. 24) Bu cümlede yer alan “gözaltları” kelimesi, yüzde gözlerin hemen altında bulunan bölüm anlamında kullanılmıştır. Bu sebeple “göz altları” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“*Ordan kuruyemişçiye koştu.*” (s. 31) Bu cümlede yer alan “ordan” ve “kuruyemişçi” kelimeleri, “oradan” ve “kuru yemişçi” şeklinde yazılmalıdır.

“*Babası o sırada Barselona’dan Pekin’e geçmek için Berlin **havaalanında** iki saatliğine beklemek zorunda kalmıştı ve telefonuyla şeker kırmaca oynuyordu.*” (s. 38) Bu cümlede yer alan “havaalanında” kelimesi özel isim olduğu için “Havaalanı’nda” şeklinde büyük harfle ve gelen ek ayrılarak yazılmalıdır.

“*Babasına **eposta** attı.*” (s. 41) Bu cümlede yer alan “eposta” kelimesi “e-posta” şeklinde yazılmalıdır.

“*Akasya ağacının, **atkestanenin** yaprakları da bir bir havada perendeler attıktan sonra gelip dedemin yapraksız kalan yerlerine yapıştılar.*” (s. 61) Bu cümlede yer alan “atkestanesi” kelimesi “at kestanesi” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

Kitapta noktalama hataları saptanmıştır.

“*Evde her şey olduğu **gibi**, bu sahne de kameraya alınmaktaydı.*” (s. 40) Metin içinde edatlardan önce de sonra da virgül konmaması gerekir.

“*Sebebini bilmes **de**, içinde ona karşı haksızlık etmiş gibi bir duygu vardı.*” (s. 91) Cümlede bağlama görevinde kullanılan da/de bağlacından sonra virgül konmaması gerekir.

Çevre: Kitapta çevre olarak genelde ev ortamı verilmiştir. Ev ortamı dışında olaylar çevre olarak “*Ançüez Soslu Oğlan*” hikâyesinde deniz kenarında bir otelde, “Sevgiye Muhtaç

Evler” hikâyesinde Rüzgâr Esmes Sokağı’nda ve “Koruluğun Kuytusunda” adlı hikâyede ise Bolu’da bir lojmanda geçmektedir.

“Ançüez Soslu Oğlan” adlı hikâyede Kerem’in aklına bir soru takılır. Deniz kenarında güneşlenmekten sıkılan Kerem, cevapların peşine düşer.

“Ançüez soslu çocuk birden ayağa fırladı. Aklına bir soru takılmıştı. Deniz kenarında güneşlenmekten sıkılmıştı.” (s. 27)

“Sevgiye Muhtaç Evler” adlı hikâyede içi sevgi dolu iki küçük kız, yaşadıkları sokaktaki yıkık evleri sevgileriyle canlandırmaya çalışırlar.

“Rüzgâr Esmes Sokağı’nda ilginç şeyler oldu.” (s. 93)

“Koruluğun Kuytusunda” adlı hikâyede Orhan, yaz tatilini geçirmek için Bolu’ya gider. O yaz tatili Orhan için bir rüya gibi geçer.

“Eniştemle Bolu’ya giderken annemlerle Amsterdam’a gitmiyor olmama çok üzülüyor ve bunu hayatımın en korkunç yaz tatili olacak diye düşünüyordum. Ama tahminlerim yanlış çıktı. Tam tersine, yaz harika geçiyordu.” (s. 108)

5.6. Evliya’nın Sırları

5.6.1. Kitabın dış yapı özellikleri

Boyut: Kitap 13,5x19,5 cm boyutundadır. Bu boyut çocukların kitaplık düzeni oluşturabileceği şekildedir. Hacim ve ağırlık yönünden çocuğa uygun olduğu söylenebilir.

Kâğıt: Kitapta ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Arka sayfada bulunan yazı ve resimler, kâğıtta hafif bir şekilde belli olsa da kitabın okunurluğunu etkilememiştir. Kitabın kâğıt kalitesi kırışmaya ve yırtılmaya karşı sağlam durumdadır.

Kapak ve cilt: Kitap kapağında zemin rengi olarak açık ve soluk bir renk tercih edilmiştir. Kapaktaki resimlemelerde canlı renkler kullanılmıştır. Kitap üzerindeki resim, kitabın içeriği ile uyum sağlamaktadır. Şekil 20’de görüldüğü üzere kitabın ön kapağında ve arka kapağında farklı resimlemeler kullanılmıştır. Ön kapakta halının üzerinde küçük kıza kitap okuyan bir adam resmedilerek kitabın iki ana kahramanına yer verilmiştir. Arka kapaktaki çocuk resimleri ise kitabın içinde bulunan resimlerden alınmıştır. Kitap kapağının çocuğun ilgisini çekecek şekilde tasarlandığı düşünülmektedir. Kapaktaki görseller, çocuğun

uyumlu küçük resimlemeler mevcuttur. Kitabın sadece bir sayfasında dipnot şeklinde bir bilgiye yer verilmiştir. Sayfalar her iki yöne tam olarak kolayca çevrilebilmektedir. Bu özellikler dikkate alındığında çocuğa uygun bir sayfa düzeni hazırlandığı görülmektedir.

Resim: Kitabın resimleri Hülya Erdil Çakıroğlu tarafından çizilmiştir. Kitap seksen sekiz sayfadan oluşmaktadır. Kitapta sekiz hikâye yer almaktadır. “*Kitabı Okumadan Önce*” bölümünde ve her hikâyede bir resim olmak üzere toplam dokuz resim bulunmaktadır. Resimler bir sayfanın tamamını kaplamaktadır. Kitaptaki resimler hikâyelerin sayfa başında değil, olayların gelişim sırasında verilmiştir. Bu sayede okurun öğrendiği kurgu, verilen resim aracılığıyla pekiştirilebilir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim ve yazı oranı uygun bulunmuştur.

Resim-metin tutarlılığı kitap boyunca gözetilmektedir. Sözcüklerle anlatılanlar görsellerle desteklenmiştir. Resimler, bir uyarıcı olarak çocuk okura hayal kurma ve düşünme mesuliyeti verebilir. Kapak resmi de dâhil olmak üzere diğer dokuz resim de renklendirilmiştir. Her hikâyenin ilk sayfasının sağ üst köşesinde, hikâyenin konusu ile uyumlu küçük resimlemeler mevcuttur. Kitaptaki resimlerde çocuklar için olumsuz içeriklere yer verilmemiştir. Belirlenen kriterler doğrultusunda kitapta bulunan resimlerin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Şekil 21. “*Evliya'nın Sırları*” sayfa resmi (s. 72).

5.6.2. Kitabın iç yapı özellikleri

Konu: Kitabın ana konusu, Evliya Çelebi'nin seyahatlerini ve seyahatlerinde yaşadıklarını küçük bir kız çocuğuna anlatmasıdır. Öğretmeni ve sınıf arkadaşlarıyla birlikte Topkapı Sarayı'nı gezmeye giden kız çocuğu, etrafı dikkatle incelerken dalıp gider. O sırada öğretmeni ve sınıf arkadaşları sarayın başka bir bölümüne geçmiştir. Onları beklemek için sırtını bir dolaba yaslar ve uyuyakalır. Uyandığında dolap onu kendine doğru çeker ve ardından binlerce sayfası olan büyük bir kitabın içine düşer. Yaşlı bir adamla karşılaşır. Bu yaşlı adam, Evliya Çelebi'dir. Küçük kıza hikâyeler anlatmaya başlar. Olaylar Evliya Çelebi'nin küçük kıza hikâyeler anlatması üzerine gelişmiştir. Bir hikâye bittikten sonra Evliya ve küçük kız, o hikâye üzerine kısaca sohbet ederler. Evliya'nın küçük kıza ısrarla hikâyeler anlatmak istemesi kişi-kişi çatışmasını oluşturmaktadır:

“Amca sen ne diyorsun? Ne götürmesi? Benim eve gitmem lazım!” demeye kalmadan beyaz yüzlü, sarıklı amca göbeğini hoplata hoplata güldü.

‘Bursa mı? Bursa’ya gidiyoruz o zaman! Hadi bakalım!’ demez mi?

‘Dedeciğim, bir saniye ama benim evime gitmem lazım! Annem çok üzülür,’ dedimse de dinletemedim.’ (s. 11)

Kitabın konusunun çocuk okurun gelişim düzeyine uygun olarak olağanüstü ve gizemli olaylarla oluşturulduğu görülmektedir. Bu şekliyle konu, çocuğun aklında kalabilecek bir özellik taşımaktadır. Evliya'nın seyahat maceralarının çocuk okurun dikkatini çekecek nitelikte olduğu söylenebilir. Merak ögesinin uygun bir şekilde kullanılmasıyla çocuğun okumaya olan ilgisinin artacağı düşünülmektedir. Kitapta toplam sekiz hikâye bulunmaktadır. Kitaptaki her hikâyede farklı konulara yer verilmiştir.

“Bin Kuş ile Bir Kuşbaz” adlı hikâyede konu, Kuşbaz Sadi'nin bir fırtınada kaybettiği kuşlarını Cezayir'de tanıştığı bir bezirgânın bahçesinde bulmasıdır.

“Adamı Yutan Balığı Yutan Balık” adlı hikâyede, dalgıçlık yapan Hacı Nâsır'ı inci topladığı sırada bir balığın yutması, onu yutan balığı da bir başka balığın yutması üzerine her iki balıktan da kurtulmaya çalışması anlatılmaktadır.

“Leyleklere Ne Oldu?” adlı hikâyede konu, Debbagoğlu'nun caminin kubbesine yuva kuran leyleklerin yumurtalarını alması üzerine leyleklerden birinin ondan intikam almasıdır.

“Kan Kırmızı Kar Beyaz” adlı hikâyede, hastalığa yakalanan İmparator’un merhameti sayesinde binlerce insanın duasıyla iyileşmesi konu edilmiştir. Bu hikâyede olaylar geliştirilirken şiddet unsurlarına yer verilmiştir.

“Hekimler imparatora demişler ki... ‘Efendim, üç bin meme emen bebeğin kanında banyo yapmanız lazım!’” (s. 47)

Vahşet ve şiddet içeren ögeler çocuk edebiyatı ürünlerinde yer almamalıdır. Bu sebeple *Kan Kırmızı Kar Beyaz* adlı hikâye konusu yönüyle çocuğa uygun bulunmamıştır.

“Palavra Palavra” adlı hikâyede konu, Murtaza Paşa’nın yalan söyleme yarışması yapması ve Evliya’nın yarışmayı kazanmasıdır.

“Köpeği Koruyan Saka Kuşu” adlı hikâyede konu, Evliya’nın memleket memleket dolaşırken tanık olduğu ilginç olayları anlatmasıdır.

“Çelebi’nin Şair Arkadaşı” adlı hikâyede, Çelebi’nin şair arkadaşının şiirlerindeki sır konu edilmiştir.

“Kırk Ağaç” adlı hikâyede konu, Evliya’nın gittiği yerlerde gördüğü ağaçların özellikleri ve o ağaçlara yüklediği anlamlardır.

Kitapta kişi-kişi ve kişi-doğa çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. Kitapta görülen çatışmalara şu örnekler verilebilir:

“Bin Kuş ile Bir Kuşbaz” ve “Kan Kırmızı Kar Beyaz” adlı hikâyelerde kişi-kişi çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. “Bin Kuş ile Bir Kuşbaz” adlı hikâyede Sadi, kaybettiği kuşlarını Cezayir’de bir bezirgânın bahçesinde bulur. Sadi kuşların kendisine ait olduğunu söylese de bezirgân inanmaz ve Sadi’den kanıt sunmasını bekler.

“Bezirgân bir an Sadi’nin gözlerine bakmış: ‘Kanıtılsan kabul ederim,’ demiş. ‘Çünkü bunlar geçen sene ansızın geldiler, bahçeme kondular.’

‘Kanıtlamak mı?’ derken gülümsemiş Sadi. ‘Kanıt mı istiyorsun? Peki o zaman...’” (s. 19)

“Kan Kırmızı Kar Beyaz” adlı hikâyede İmparator’u hastalığından kurtaran doktorlar ondan bir teşekkür beklemektedirler. Fakat İmparator, yaptıkları sebebiyle onlara öfke doludur.

“Doktorlar da havuzun kenarında bu mutlu sahneyi izlemektelemiş. İmparatorun kendilerine de teşekkür edeceğini sanmışlar. Ama etmemiş.

‘Peki ya kararından vazgeçmeseydim?’ diye öfkelenmiş imparator: ‘O zaman ne olacaktı Hekimbaşı beyefendi? Hıı? Söyle bakalım?’” (s. 48)

“Leyleklere Ne Oldu?” adlı hikâyede kişi-doğa çatışmasının örneğine rastlanmıştır. Debbağoğlu leyleklerin yumurtasını çalıp yerine karga yumurtaları bırakmıştır. Bunu fark eden leylekler, Debbağoğlu’nun karısının kucağındaki üç aylık bebeğini kaçıırırlar.

“Kadının çığlıkları mahalleyi ayağa kaldırıyordu. O sırada sokağımızda biriken ne kadar leylek varsa hepsi birden havalandılar. Bebeği alıp kaçan leyleğin arkasından gidiyorlardı. Orada bekleyen ne kadar insan varsa hepsi de leyleklerin uçtuğu tarafa doğru koştular. Bir süre sonra bunun yararsız bir iş olduğunu anlayıp durdular. Ama gözleri hâlâ göklerdeydi.

Göklere bakarken aynı zamanda hâlâ yapılacak bir şeyler olabileceğini düşünüyorduk. Debbağoğlu’na bağırdım:

‘Onlara yavrularını geri ver! Aldığın yumurtaları ne yaptın?’” (s. 38)

“Bin Kuş ile Bir Kuşbaz” adlı hikâyede Bursa’da yaşayan Sadi, çok sevdiği kuşlarını bir fırtınadan sonra kaybeder. İçindeki acıdan kurtulabilmek için ülke ülke gezer. Cezayir’de bir bezirgân ile tanışır. Birlikte bezirgânın evine gidip yemek yerler. Ertesi sabah arkadaşının bahçesinden gelen seslerle uyanır. Gökyüzüne baktığında fırtınada kaybettiği kuşlarını görür. Bütün olaylar dizisi bir rastlantıyla sonuçlanır. Hikâyedeki düğümün bir rastlantıyla sonuçlandırılmasının hikâyedeki olayın inandırıcılığının azalmasına sebep olabileceği düşünülmektedir.

Hikâyelerde duygunun olması gerekenden fazla kullanılması, çocukların hayatın gerçeklerini anlamalarında engel teşkil edebilir. Bu sebeple hikâyelerde insanın doğasına ve yaşam gerçekliğine ait gerçek duyguların konu edilmesi gerektiği düşünülmektedir. “Leyleklere Ne Oldu?” adlı hikâye, çocuk okur için gereğinden fazla duygusalılık içermektedir. Debbağoğlu leyleklerin yumurtasını çalıp yerine karga yumurtaları bırakmıştır. Bunu fark eden leylekler, Debbağoğlu’nun karısının kucağındaki üç aylık bebeğini kaçıırırlar.

“Kadının çığlıkları mahalleyi ayağa kaldırıyordu. O sırada sokağımızda biriken ne kadar leylek varsa hepsi birden havalandılar. Bebeği alıp kaçan leyleğin arkasından gidiyorlardı. Orada bekleyen ne kadar insan varsa hepsi de leyleklerin uçtuğu tarafa doğru koştular. Bir süre sonra bunun yararsız bir iş olduğunu anlayıp durdular. Ama gözleri hâlâ göklerdeydi.” (s. 38)

İleti: Kitap birden çok ileti barındırmaktadır. Kitapta ocuk okurla paylaşılmak istenen iletiler, edebî bir kurgu içinde kesin bir yargıya dönüştürülmeden okura sezdirecek bir şekilde verilmekle birlikte bir yerde öneri şeklinde doğrudan verilmiştir. Kitabın ana konusunda verilen iletilerden biri, insanın gezerek görerek kendini yenileyebileceğidir. Diğer bir ileti, not almanın önemidir. Metinde şu ifadelerle geçmektedir:

“İlmin bağı yazıdır. Gezip gördüklerini mutlaka yaz.’ Anladın mı? Eğer not etmezsek bilgiler uçar gider.” (s. 51)

Kitaptaki hikâyelerde verilen iletiler şunlardır:

“Bin Kuş ile Bir Kuşbaz” adlı hikâyede, bir kimseye veya herhangi bir şeye benliğimizi yitirecek kadar maddi ya da manevi bağımlı olmamamız gerektiği mesaj olarak verilebilir.

“Adamı Yutan Balığı Yutan Balık” adlı hikâyede, hayatta başımıza beklenmedik şeylerin gelebileceği fakat umudumuzu da yitirmememizin önemli olduğu mesajı verilebilir.

“Leyleklere Ne Oldu?” adlı hikâyenin iletisi, hayvan dahi olsa herhangi bir canlının duygularına ve onlara zarar vermememizdir. Bu hikâyede ocuk okurun içindeki hayvan sevgisini zedeleyebilecek unsurlar yer almaktadır. Bu sebeple bu hikâyenin iletisi ocuk okur için uygun bulunmamıştır. Çocukların hayvan sevgisini zedeleyebilecek ve hayvanlardan korkmasına sebep olabilecek unsurlar, aşağıda verilen örnek cümlelerden çıkarılabilir.

“Bir leylek, hemen başımın üstünden bir hışımla geçti. Hayvanın kanatlarının rüzgârını hissettim. Daha ben neler oluyor, diye arkama bakamadan... Debbağoğlu’nun bahçesinden çığlık çığlığa sesler gelmeye başladı. Karısıydı. Canı alınmış gibi haykırmaktaydı. Sanki leyleklerden birisi Debbağoğlu’nun karısının kalbini söküp kaçmıştı. Koşarak geri döndüm ve neler olduğunu o zaman anladım. Az önce başımın üstünden geçen leylek, Debbağoğlu’nun karısının kucağından üç aylık bebeğini alıp kaçmıştı!” (s. 38)

“Kan Kırmızı Kar Beyaz” adlı hikâyede, merhametli olmanın önemi ve iyiliğin ödüllendirileceği vurgulanmıştır.

“Palavra Palavra” adlı hikâyede, pratik zekâlı ve yaratıcı olmanın insana çok şey kazandırabileceği mesajı verilmiştir. Bu mesaj, yalan söyleme yarışında kahramanlara, en inandırıcı ve en iyi yalanı söyleterek verilmiştir. Bu sebeple bu hikâyenin iletisi çocuk okur için uygun bulunmamıştır.

“Köpeği Koruyan Saka Kuşu” adlı hikâyede ileti, dünyayı gezip görerek yeni şeyler öğrenebileceğimizdir.

“Çelebi’nin Şair Arkadaşı” adlı hikâyede, insanın kendisini kötü etkileyecek durumlardan uzak durması gerektiği vurgulanmıştır.

“Kırk Ağaç” adlı hikâyede, insan gezerek görerek kendini yenileyebilir ve merak ederek daha çok şey öğrenebilir mesajları verilmiştir.

Tema: Kitapta öne çıkan temalar *doğa, ağaç ve hayvan sevgisi, intikam, merhamet ve vefa* olarak tespit edilmiştir. Hikâyelerde verilen temalar, konular ile uyumludur.

Kahramanlar: Kitabın ana kahramanı Evliya Çelebi’dir. Hikâyelerde bazen anlatıcı bazen olayı yaşayan kahraman rolündedir. Kitapta davranışlarıyla ve konuşmasıyla geliştirilen Evliya, devingen karakter özelliği göstermektedir. Evliya Çelebi’nin fiziksel ve psikolojik özellikleri güçlü bir şekilde anlatılmıştır. Metinde Evliya Çelebi ile ilgili verilen bilgiler şunlardır:

“Yaşlı bir adam bana bakıyordu. Başında beyaz bir sarık vardı. Yüzü beyazdı.” (s. 10)

Evliya, hikâyelerin bitiminde ara ara kendini tanıtmıştır.

“Beni tanımaz mısın sen güzel evladı? Ben Evliya Çelebi’yim. Hani o dünyayı dolaşan... Seyahatname yazan... Meşhur Evliya Çelebi...” (s. 32)

“Yetmiş üç sene yaşadım. Elli bir sene seyahat ettim. Üç kıtada kırktan fazla ülke gördüm. Yüzlerce şehir... Binlerce sayfalık bir kitap yazdım. Binlerce insanla sohbet ettim. Anlattım, dinlediler. Anlattılar, dinledim.

Ne zaman bir ağaç gördüysem gözüüm onda takılı kaldı. Kalbimi ondan çeviremedim. İnsanlar kadar çok sevdim onları da. İnsanlar kadar çok şey anlattılar bana. İnsanlar kadar çok şey anlattım onlara.” (s. 77)

Kitabın ana kurgusundaki küçük kızın adı verilmemiştir. Evliya ile diyalog hâlindeki kız, sorduğu sorularla hikâyeleri birbirine bağlamaktadır. Kitaptaki genel anlatıcı olan küçük kız, durağan karakter özelliği taşımaktadır. Öğretmeni ve sınıf arkadaşlarıyla gezmeye geldiği Topkapı Sarayı’nda Evliya Çelebi ile tanışır ve onun hikâyelerini dinler.

“Bin Kuş ile Bir Kuşbaz” adlı hikâyenin ana kahramanı Kuşbaz Sadi’dır. Sadi, davranışları ve konuşmalarıyla devingen karakter özelliği göstermektedir. Sadi’nin fiziksel ve psikolojik özellikleri güçlü bir şekilde anlatılmıştır. Metinde Sadi ile ilgili verilen bilgi şöyledir:

“Kuşbaz Sadi, Bursa’da yaşarmış. Güvercin beslermiş. Adını imparatorlukta duymayan yokmuş. Sadi, imparatorluğun en meşhur güvercincisiymiş. Kısık gözleri, esmer teni, incecik kaşları, uzun alnı, kimseye aldırış etmeyişi herkesin dikkatini çekermiş. Dünyada güvercinlerden başka hiçbir şeyi yokmuş. Varsa da haberi yokmuş. Haberi varsa da umuru değilmiş.” (s. 13)

Hikâyedeki yan karakter Sadi’nin arkadaşı bezirgandır. Durağan karakter özelliği göstermektedir.

“Adamı Yutan Balığı Yutan Balık” adlı hikâyenin ana kahramanı dalgıç olan Hacı Nâsır’dır. Evliya Çelebi’ye başına gelen inanılmaz ama gerçek bir olayı anlatmıştır. Hakkında dalgıç olması dışında başka herhangi bir bilgi verilmemiştir.

“Leyleklere Ne Oldu?” adlı hikâyede, yaşananları Evliya Çelebi’ye anlatan Çelebi Cami’nin hocasıdır. Hikâyede olayları kendi gözünden anlatmaktadır. Debbâğoğlu’na ne kadar kızsız da ona yaptığının yanlış bir şey olduğunu söylemez. Yaşananları izlemekle yetinir. Durağan karakter özelliği taşımaktadır. Diğer kahraman Debbâğoğlu, olumsuz özellikler göstermektedir. Leyleklerin yumurtasını çaldığı için leylekler de onun bebeğini kaçırmak için intikam alırlar. Bu sebeple hikâye kötü bir son ile bitmiştir. Hikâyede verilmek istenen ileti, Debbâğoğlu üzerinden verilmektedir. Metinde şu özellikleriyle tanıtılmaktadır:

“Debbâğoğlu Sofya’nın en tehlikeli adamıydı. Bir zift küpüne batıp çıkmış gibiydi. Onunla göz göze gelmeye korkardınız. Sinirliydi. Durmadan bir şeyler planlar, zihnindeki tilkilerin kuyrukları birbirine değmezdi.” (s. 35)

“Kan Kırmızı Kar Beyaz” adlı hikâyenin ana kahramanı Firengistan’ın yöneticisi İmparator Konstantin’dir. Halkına karşı merhametli davranması ve onlara iyilikte bulunması sonucunda hastalığından kurtulmuştur. Diğer kahraman Hekimbaşı, bulduğu çözümlerle İmparator’un iyileşmesini sağlayan kişidir.

“Palavra Palavra” adlı hikâyenin kahramanlarından biri aynı zamanda hikâyelerin genel anlatıcısı olan Evliya Çelebi’dir. Başından geçen olayı anlatmaktadır. Hikâyenin diğer kahramanlarından olan Murtaza Paşa, yalan yarışmasını düzenleyen, çevresinde saygı gören kişidir. En iyi yalanı söyleyene hediye vererek o kişiyi ödüllendirmektedir. Hikâyenin yan kahramanlarından olan Şamlı Yahya, söylediği yalanlarla ün yapmış biridir. Aynı mecliste bulunan Veziroğlu, yalan yarışmasına katılan bir diğer kişidir.

“Palavra Palavra” adlı hikâyenin konusu yalan yarışmasını kazanan kişinin ödüllendirilmesidir. Bu durum, çocukları yalan söylemeye istekli kılabilir. Karakterlerin bu özellikleri ahlaki değerlere uygun değildir. Olumsuz kişilik özellikleri göstermektedirler. Hikâyede “yalan yarışması” söylemi yerine “hikâye, masal, destan yarışması” söylemlerinin kullanılması yaratıcılığı özendirinceğinden karakterler olumlu özellikler gösterebilirlerdi.

“Çelebi’nin Şair Arkadaşı” adlı hikâyede, Evliya Çelebi şair bir arkadaşının vefat ettiği haberini alınca ailesine başsağlığı dilemek üzere arkadaşının evine gider. Hikâyenin kahramanları, Evliya Çelebi ve onun merhum arkadaşının iki oğlundan oluşmaktadır.

Evliya Çelebi “Köpeği Koruyan Saka Kuşu” adlı hikâyede, gittiği yerlerde gördüğü kuştan, köpekten, yanmayan halıdan ve havada asılı duran demir bir sütundan; “Kırk Ağaç” adlı hikâyede ise seyahat ettiği yerlerde gördüğü ağaçlardan bahsetmektedir. Olaylar herhangi bir karakterin etrafında şekillenmemektedir.

Dil ve anlatım: Yazar, kitabın adı ve konusu arasında bir bağ kurmuştur. Kitapta açık ve yalın bir dil kullanıldığı görülmektedir. Yazarın çocuk okurun seviyesine uygun kısa ve duru cümleler kullanarak akıcılık sağladığı düşünülmektedir. Hikâyelerde betimlemeler kısa tutulmuştur. Çocuk okurun bilişsel gelişimine uygun sözcükler kullanılarak metnin anlaşılmasının kolaylaştırıldığı görülmektedir. Çocuk okuyucunun merak ve heyecan duygusunu harekete geçirecek bir anlatım benimsendiği söylenebilir.

Kitaptaki “Bin Kuş ile Bir Kuşbaz” ve “Kan Kırmızı Kar Beyaz” adlı hikâyeler hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılırken; “Adamı Yutan Balığı Yutan Balık”,

“Leyleklere Ne Oldu?”, “Köpeği Koruyan Saka Kuşu”, “Çelebi’nin Şair Arkadaşı” ve “Kırk Ağaç” adlı hikâyeler ise kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmıştır.

Kitapta ikilemeler, yansıma sözcükler, pekiştirmeler, deyimler ve söz sanatları kullanılarak Türkçenin zenginliklerinden yararlanılmıştır. Türkçenin anlatım olanakları ve söz varlığının çocuğa sezdirilmeye hedeflendiği görülmüştür. Kitapta deyimlere sık yer verildiği tespit edilmiştir.

Kitapta toplamda kırk iki adet ikilemeye yer verilmiştir. Çeşitli cümle yapılarıyla oluşturulan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Kümesin kapılarını **ağır ağır** açmaya başlamış.” (s. 16)

“Evinin bahçesinde bir ağacın altına oturuyor, kuşlarının isimlerini **teker teker** sayıyormuş.” (s. 17)

“**Kalkar kalkmaz**, başım döndü ve üç tane dişi olan kanepeli kılıklı bir eşyanın üstüne yuvarlandım.” (s. 21)

“Bu sene de gelmişler, yuvalarını yapmışlar, **karı koca** yumurtalarının olgunlaşmasını beklemeye başlamışlardı.” (s. 33)

“**Gece gündüz**, feryatları şehrin uzak sokaklardan işitilmiş.” (s. 43)

“Sokaklarda, herkes gibi **şaşkın şaşkın** dolaşan ben, insanların olayları nasıl bu kadar çabuk öğrendiklerine şaşıyordum.” (s. 37)

Kitapta toplamda yedi adet yansıma sözcük yer almaktadır. Bu yansıma sözcük örnekleri şöyle sıralanabilir:

“Kuşlarına bakarken çıkardığı sesler herkesin dilindeymiş:

‘**Dü çip çip...**’

‘**Fiyt... Fiyt... Fiyt...**’

‘**Çe... Çe... Çe...**’” (s. 13)

“Hepsi haykırıyor, hepsi gagalarını vurarak o meşhur ‘**lak lak lak lak**’ seslerini çıkartıyorlardı.” (s. 36)

Yukarıda verilen bu yansıma sözcükler, kitapta sık sık tekrar etmiştir.

Kitapta toplamda altı adet pekiştirme bulunmaktadır. Kitapta kullanılan pekiştirmelere şu örnekler verilebilir:

“Orada **şirin mi şirin** bir amcayla karşılaştım.” (s. 9)

“Zaten hep içine kapalı yaşayan Sadi, bu defa **bambaşka** bir hâl almış.” (s. 17)

“Sağ elimdeki hançeri saatlerdir elimde **sımsıkı** tutuyordum.” (s. 26)

“Ardından camimizin bütün kubbesi ve bahçesi **bembeyaz** kesti.” (s. 36)

“Parmaklarıyla toprağı **sımsıkı** tutmuştu.” (s. 38)

“Altına oturduğum bu ağacın **bambaşka** bir ağaç olduğunu anladım.” (s. 79)

Kitapta toplamda elli iki adet deyim vardır. Kitapta geçen deyimlere şu örnekler verilebilir:

“Kısık gözleri, esmer teni, incecik kaşları, uzun alnı, kimseye **aldırış etmeyişi** herkesin dikkatini çekermiş.” (s. 13)

“Onların **başına bir şey gelirse ne yaparım, diye sormuş kendine.**” (s. 16)

“Birden bulutlar **karman çorman olmuşlar** gökte.” (s.16)

“Ne kadar yarası varsa **sayıp dökmüş.**” (s. 18)

“Gökteki güvercinlere bakarken bir an **aklını yitirdiğini** sanmış.” (s. 18)

“Denize **kafa tutulmaz.**” (s. 23)

“**Burnunun dikine gidemezsin.**” (s. 23)

“Ama **sevinçten havaya sıçramama** sebep olacak bir şey daha fark ettim.” (s. 26)

“**İçim dışıma çıkmıştı.**” (s. 27)

“Ama bunun **yanına kâr kalmasın** yaptıkları...” (s. 37)

“Öyle bir **ah etti ki...**” (s. 39)

“Hekimbaşı, her şeyi **göze alarak** gidip imparatora müjdeyi vermiş!” (s. 46)

“**Taşı gediğine koymuş.**” (s. 48)

“Padişahımızın emri üzerine derhâl **yola koyulduk.**” (s. 55)

“**Ödüm koptu.**” (s. 57)

“Birbirlerine **etle turnak gibi bağlanmışlar.**” (s. 65)

“Şehirden ayrıldım ama **aklım orada kaldı.**” (s. 67)

“Odada neler döndüğüne **akıl sır erdiremedim.**” (s. 73)

“Bende o zaman **şafak attı!**” (s. 74)

“Ne zaman bir ağaç gördüysem gözüüm onda **takılı kaldı.**” (s. 77)

“Adam **şaşkına dönmüş.**” (s. 81)

Çocukların sözcük hazinelerini geliştirici ifadelerle de yer verilmiştir. Anlamı bilinmeyen bazı kelimeler şunlardır:

“Gözleri, karşısında kahve içen bir **bezîrgâna** takılmış.” (s. 18)

“Elinde yeni bir istiridyeye ile çıkarken yukarıda seni bekleyen kayığın gölgesine doğru yükselmek insana **gönenç** veriyor.” (s. 25)

“Erzurum’dan iki günlük **merhale** olan Deveboynu’na yedi günde güçlükle varmıştık.” (s. 55)

Anlamı bilinmeyen bazı kelimeler metin içinde açıklanmıştır.

“Derisi pul pul dökülüyormuş. Eterleri damar damar çözülüyormuş. **Cüzzam** diyorlarmış bu hastalığa. Vücudunun her noktası yara olmuş.” (s. 43)

“Şair dostum, **‘tarih düşürme’** denilen bir şiir tarzında usta idi. Buna göre her harfin bir sayı değeri var. Hangi tarihi düşürmek istiyorsanız o tarihe uygun harfler seçerek şiir yazıyorsunuz.” (s. 71)

Kitapta yer yer söz sanatlarına (benzetme ve kişileştirme) rastlanmıştır.

“Rüyasında, bulut gibi karnı olan bir dev tarafından bütün kuşlarının bir nefeste yutulduğunu görmüşmüş.” (s. 15)

“Bu sırada bir rüzgârın esmer tenini yalayıp geçtiğini hissetmiş.” (s. 16)

“Rüzgâr haykırmış. Yağmur delirmiş.” (s. 17)

“Hele onların cam gibi kabuklarını açmak ve orada seni bekleyen ışığı görmek.” (s. 23)

“Yaprakları insan kalbi gibiydi.” (s. 77)

Anlatımda tekdüzeliğe düşmemek için zaman zaman devrik cümlelerden de yararlanılmıştır. Devrik cümlelerle anlatımda akıcılık sağlanmıştır.

“O kadar büyükmüş ki hekimlerden oluşan halka...” (s. 45)

Kitapta yazım yanlışları tespit edilmiştir.

“Gece gündüz, feryatları şehrin uzak **sokaklardan** işitilmiş.” (s. 43) Cümlenin bağlamından çıkarılan “sokaklarından” kelimesinin eksik ve yanlış yazılarak “sokaklardan” şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

“Hekimbaşı, her şeyi göze alarak gidip **imparatora** müjdeyi vermiş!” (s. 46) Kitaptaki “Kan Kırmızı Kar Beyaz” adlı hikâyede sık sık geçen “İmparator” kelimesi cümle başı hariç, geçtiği her cümlede küçük harfle yazılmıştır. Cümle içinde özel ismin yerine kullanılan ünvan veya makam sözleri büyük harfle başlar. Bu sebeple bu cümlede de yer alan “imparatora” kelimesi, “İmparator’a” şeklinde büyük harfle ve gelen ek ayrılarak yazılmalıdır. Hikâyede de küçük harfle yazılan kelimeler düzeltilerek büyük harfle başlatılmalıdır.

“**Gazyacı** döktüler.” (s. 67) Bu cümlede yer alan “gazyacı” kelimesi “gaz yağı” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

Kitapta noktalama hataları saptanmıştır.

“Neden bu kadar mutlu olduğumu **düşünürken**, birden aklıma gece gördüğüm rüya geldi.” (s. 25) Metin içinde zarf-fiil eki almış kelimelerden sonra virgül konmaması gerekir.

“**Ne yapsa, ne etse, darda kalmış.**” (s. 46) Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaması gerekir.

Yazar, kitapta sadece bir yerde dipnot düşmüştür.

“*Bu öykünün bazı bölümleri, Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi (YKY, Cilt 3, Kitap 1) adlı kitaptan bazı değişikliklerle alınmıştır: s. 186-192.” (s. 61)

Çevre: Kitapta olaylar, küçük kızın öğretmeni ve sınıf arkadaşları ile birlikte Topkapı Sarayı’na gezmesiyle başlamaktadır. Küçük kız, etrafı dikkatle incelerken dalıp gider. O sırada öğretmeni ve sınıf arkadaşları sarayın başka bir bölümüne geçmiştir. Onları beklemek için sırtını bir dolaba yaslar ve uyuyakalır. Uyandığında dolap onu kendine doğru çeker ve ardından binlerce sayfası olan büyük bir kitabın içine düşer. Yaşlı bir adamla karşılaşır. Bu yaşlı adam, Evliya Çelebi’dir. Küçük kıza hikâyeler anlatmaya başlar. Kitaptaki olaylar, Evliya Çelebi’nin

seyahat ettiği yerlerde geçmektedir. Bu sebeple, hikâyelerde olayların geçtiği yerler birbirinden farklıdır.

“Bin Kuş ile Bir Kuşbaz” adlı hikâyede olaylar Bursa ve Cezayir’de, “Adamı Yutan Balığı Yutan Balık” adlı hikâyede olaylar Habeşistan’da, “Leyleklere Ne Oldu?” adlı hikâyede olaylar Sofya, Bulgaristan’da, “Kan Kırmızı Kar Beyaz” adlı hikâyede olaylar Firengistan’da, “Palavra Palavra” adlı hikâyede olaylar Halep’te, “Köpeği Koruyan Saka Kuşu” adlı hikâyede olaylar Evliya Çelebi’nin seyahat ettiği, metinde adı verilmeyen ülkelerde, “Çelebi’nin Şair Arkadaşı” adlı hikâyede olaylar ev ortamında, “Kırk Ağaç” adlı hikâyede olaylar Evliya Çelebi’nin seyahat ettiği Urfa’da, Mısır’da ve Sudan’da geçmektedir.

5.7. Dağın Kalbi Güm Güm Eder

5.7.1. Kitabın dış yapı özellikleri

Boyut: Kitap 13x20 cm boyutundadır. Kitap, çocuğun rahatça taşıyabileceği hacim ve ağırlıktadır. Boyut yönüyle çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kâğıt: Kitapta ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kâğıt, görsellerin ve yazıların özelliğini orijinal bir biçimde yansıtmaktadır. Kitabın kâğıt özelliğinin çocuğa görelilik açısından uygun olduğu söylenebilir.

Kapak ve cilt: Şekil 22’de görüldüğü üzere kitap kapağında zemin rengi olarak turuncu tercih edilmiştir. Kapaktaki resimlemelerde canlı renkler kullanılmıştır. Kitap üzerindeki resim, kitabın içeriği ile uyum sağlamaktadır. Ön kapakta ve arka kapakta farklı resimlemeler kullanılmıştır. Ön kapakta bir dağın açılan kapısından insanların akın akın çıktığı resmedilmiştir. Arka kapağın sol üst köşesinde bir ağacın dalında endişeyle oturan iki adam ve bir kadın, sağ alt köşesinde ise telefon direğine tutunan bir çocuk resmedilmiştir. Arka kapaktaki resimler, kitabın içinde bulunan resimlerden alınmıştır. Kitabın içinde siyah-beyaz olarak bulunan resimler, arka kapakta renklendirilmiştir. Kitap kapağının çocuğun ilgisini çekecek şekilde hazırlandığı görülmektedir. Kapaktaki görseller çocuğun anlamlandırabileceği düzeydedir. Çocukların bilişsel gelişimine uygun bulunmuştur. Çocuğun kitap kapağını gördüğünde kitabın içeriğini merak edeceği ve kitabı okumaya istek duyacağı düşünülmektedir. Kitabın ön kapağında kitabın ismi, yazar, yayınevi logosu ve resimleyen bilgileri bulunmaktadır. Arka kapakta ise yayınevi logosuna, kitabın türüne ait bilgiye, denetleme koduna ve kitabın içeriği ile ilgili ilgi çekici bir metne yer verilmiştir.

Kitabın kapağında dayanıklı kalın bristol karton kullanılmıştır. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmıştır. Tutkallama tekniğiyle oluşturulan kitap ciltleri dayanıklı gibi görünebilir fakat görsel tasarımın etkisini uzun süre koruyacak ve sürdürebilecek nitelikte değildir. Bu sebeple kitaplarda dikişli cilt kullanımı tercih edilebilir. Kitabın sırt kısmında kimlik bilgileri bulunmaktadır. Bu şekilde kitaplıkta rahatça seçilebilecek özelliğindedir. Bu özellikler dikkate alındığında kitabın kapağının çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Şekil 22. "Dağın Kalbi Güm Güm Eder" ön ve arka kapak.

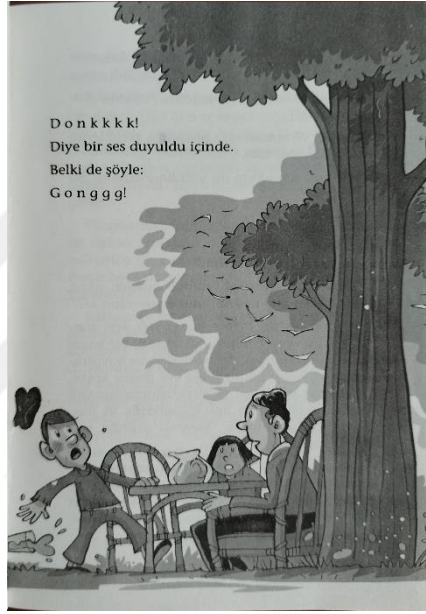
Harf: Harflerin boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Harfler, sözcüklerin kolayca okunabilmesine olanak sağlamaktadır ve çocukların yaşına uygun boyutlardadır. Kitapta yazı rengi olarak siyah kullanılmıştır. Harflerin renk ve kalınlıkları göz yormayacak niteliktedir. Kitap, harf boyutu yönüyle çocuğa göre bulunmuştur.

Sayfa Düzeni: Sayfa kenarlarında ve satır aralarında yeterli boşluklar bulunmaktadır. Böylece okumanın kolaylaştırıldığı görülmektedir. Sayfalar tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Sayfa tasarımında bulunan yazınsal ve görsel öğeler birbiri ile bütünlük sağlamaktadır. Kitapta her yeni hikâyeye başka bir sayfada ve sayfanın ortasından başlatılmıştır. Bu şekilde öykülerin birbirinden ayırt edilmesi sağlanmıştır. Sayfalar düzgün bir şekilde kesilmiştir. Bu özellikler dikkate alındığında çocuğa uygun bir sayfa düzeni hazırlandığı görülmektedir.

Resim: Kitabın resimleri Erdoğan Oğultekin tarafından çizilmiştir. Kitap yüz on iki sayfadan oluşmaktadır. Kitapta sekiz hikâyeye yer almaktadır. Sekiz hikâyede toplam otuz üç resim bulunmaktadır. Resimler sayfanın yarısını kaplar özellik taşımaktadır. Bazı resimler bir bütün olarak iki sayfada birden devam etmektedir. Resimler anlatılan konunun hemen yanında konumlandırılmıştır. Resimler metni destekleyecek şekilde aynı sayfada bulunmaktadır. Bu

durumun sürükleyiciliği artıracakı düşünölmektedir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim ve yazı oranı uygun bulunmuştur.

Kitap içinde bulunan tüm resimler, siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Resim-metin tutarlılığı kitap boyunca gözetilmektedir. Sözcüklerle anlatılanlar görsellerle desteklenmiştir. Resimlerin estetik değer taşıdığı düşünölmektedir. Karikatürize edilmiş resimlemeler kullanılarak çocuk okurun anlam evrenine seslenildiği görölmektedir. Çocuğun zihninde canlandırabileceği özellikteki resimler, aynı zamanda onların hayalî dünyalarına da seslenebilir. Belirlenen kriterler doğrultusunda kitaptaki resimlerin çocuğa göre olduğu düşünölmektedir.

Şekil 23. “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” sayfa resmi (s. 17).

5.7.2. Kitabın iç yapı özellikleri

Konu: Kitapta sekiz adet hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyelerin konuları birbirinden bağımsızdır. Hikâyelerde işlenen konuların insanlığı ilgilendiren evrensel konular olduğu söylenebilir. Konularda merak ögesi ön planda tutulup sürükleyici ve heyecan verici bir anlatım benimsendiği görölmektedir.

“Koordinatları Değiştir” adlı hikâyede konu, Memoli’nin farklı bir yaşam tarzı hayal etmesi ve sonra bundan pişman olmasıdır.

“Kurbani’nin Beyaz Dişleri” adlı hikâyede, Türkiye’de yaşayan Afrikalı bir ortaokul öğrencisine sınıf arkadaşı tarafından zorbalık edilmesi konu edilmiştir. Hikâyenin kurgusunda kişi-kişi ve kişi-toplum çatışmalarına yer verilmiştir. Bir çocuk kitabının, konu bakımından

evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı özellikte olması gerekmektedir. Hikâyede işlenen konuda bir çocuk, farklı bir ırktan olması sebebiyle türlü zorbalıklara maruz kalmaktadır. Bu gibi durumların çocuk edebiyatı eserlerinde bulunmaması gerektiği düşünölmektedir.¹ Konu, çocuklar üzerinde olumsuz örnek teşkil edebileceği için çocuğa göre değildir.

“Uyuyan Çocuğun Uyanışı” adlı hikâyede konu, açlık çektiği için sokaktaki kanepede uyuyan bir çocuğun başına gelenlerdir. Hikâyenin kurgusu kişi-toplum çatışmasına dayanmaktadır. Açlığını unutmak için sokakta bir kanepede uyuyan çocuk, öлке gündemini günlerce meşgul eder. Uyandığında ise yardım istediği insanlar tarafından reddedilir. Açlığını unutabilmek için yine sokaktaki kanepesine gider ve uyumaya devam eder.

“Kurşuni Dağ” adlı hikâyede konu, dünyadaki bütün çocukların bir araya gelip kurşuni dağı yok etmeleridir.

“Yağkarmaz’ Şehrine Neden ‘Karyağmaz?’” adlı hikâyede, Yağkarmaz şehrine kar yağmamasının sebebi konu olarak işlenmiştir. Hikâyenin kurgusu kişi-doğa çatışmasına dayanmaktadır. Belediye başkanı, Profesör ve Çocuk şehirlerine neden kar yağmadığını öğrenmek üzere Yağkarmaz Simetrisi’ne giderler. Orada tanıştıkları Kar Adam onlara yardıma ihtiyacı olanlara yardım edildiğinde şehirlerine tekrar kar yağacağını söyler.

“Dağın Kalbi Güm Güm Eder” adlı hikâyede konu, üç farklı köy halkının aralarında yıllardan beri süregelen anlaşmazlıktır. Hikâyenin kurgusu kişi-toplum çatışmasına dayanmaktadır. Ayıgirmez, Kuşkonmaz ve Kervangeçmez köyelerinin halkları birbirlerini hiç sevmemektedir. Köyelerine gelen üç gazeteciyi de diğer köyün sularını övdükleri gerekçesiyle kovalarlar.

“Humudi Mumudi Yıldızcık” adlı hikâyede konu, Humudi Mumudi Yıldızcık gezegeninin Dünya’ya atıklarını bırakmasıdır. Hikâyenin kurgusu kişi-toplum çatışmasına dayanmaktadır. Boya fabrikasının müdürü, fabrikada çıkan atıkları bir dereye atırır. Bu sebeple çevre sakinleri tarafından eleştirilir.

“Tarihin En Büyük İcadı” adlı hikâyede konu, iki arkadaşın dünyadaki bütün silahları yok edecek bir icat yapmalarındır. Hikâyede silah, füze, tank gibi şiddet içerikli ögelere yer

¹ Alan yazında çocuklar için uygun görölmeyen birtakım davranış örüntülerinin, yazarın kitaplarında açıkça yer alması, yazar tarafından “steril edebiyata karşı olma tavrı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bilgiye 5 Ekim 2023 tarihinde yazarla yapılan görüşme sonucu ulaşılmıştır. Bk. Ek-1.

verilmesi doğru bulunmamıştır. Bu gibi durumlar, çocuk edebiyatı eserlerinde bulunmaması gereken özelliklerdendir.

Yazar, hikâyelerde günümüz toplumunun azalan sosyalliğini ve içine kapanmışlığını mizahi bir dille eleştirirken çocuğun düşünmesine fırsat verecek şekilde olayları kurgulamıştır.

İleti: Kitap birden çok ileti barındırmaktadır. Kitapta çocuk okurla paylaşılmak istenen iletilerin, edebî bir kurgu içinde kesin bir yargıya dönüştürülmeden okura sezdirecek bir şekilde verildiği düşünülmektedir.

“Koordinatları Değiştir” adlı hikâyenin ileti, elimizdekilerin kıymetini bilmektir.

“Kurbani’nin Beyaz Dişleri” adlı hikâyenin ileti, insanlara kötülük etmenin ve zorbalık yapmanın yanlış bir davranış olduğudur.

“Uyuyan Çocuğun Uyanışı” adlı hikâyede önümüzdeki sorunları görmezden gelerek problemleri çözüme kavuşturamayacağımız mesajı verilebilir.

“Kurşuni Dağ”, “Humudi Mumudi Yıldızcık” ve “Tarihin En Büyük İcadı” adlı hikâyelerde yaşadığımız dünya için kaygılanıp gelecek nesillere güzel bir dünya bırakmak için çabalamamız gerektiği mesajı verilebilir.

“Yağkarmaz’ Şehrine Neden ‘Karyağmaz’?” adlı hikâyede, insanlara iyilikle yaklaşmamız gerektiği ve yardıma ihtiyacı olanlara yardım etmenin yüce bir davranış olduğu mesajları verilmiştir.

“Dağın Kalbi Güm Güm Eder” adlı hikâyede, ön yargılarımızdan arındığımız takdirde insanlarla ortak bir noktada buluşup anlaşabileceğimiz mesajı verilebilir.

Tema: Kitapta öne çıkan temalar *doğa sevgisi, insan sevgisi, çevre, çevre bilinci ve ırkçılık* olarak tespit edilmiştir. Hikâyelerde verilen temalar, konular ile uyumludur.

Kahramanlar: Kitaptaki bütün hikâyelerde farklı kahramanlara yer verilmiştir. Hikâyelerin genelinde kahraman sayısı azdır. Hikâyelerdeki kahramanların büyük çoğunluğu çocuk kahramandır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olacaktır. Kahramanların düşünce ve davranışlarının çocukların özümseyebileceği şekilde geliştirildiği söylenebilir.

“Koordinatları Değiştir” adlı hikâyenin ana kahramanı Memoli’dir. Ayakkabı boyacısı olan Memoli, ailesiyle birlikte daha varlıklı bir yaşam sürdürdükleri bir hayatın hayalini kurar. Düşlediği gibi bir hayatın nasıl olacağını gördükten sonra bu düşüncesinden vazgeçer. Memoli, metinde şöyle tanıtılmaktadır:

“Memoli’yi sevmeyen, ona takılmayan yoktu şehirde. Çalışkanlığını, zekâsını, cesurluğunu takdir etmeyen yoktu.” (s. 9)

Davranışları ve konuşmalarıyla geliştirilen kahraman, değişim ve dönüşüme açıktır. Ana kahraman Memoli’nin devingen karakter özelliği göstermesi hikâyede verilen iletiyi netleştirmektedir. Diğer kahramanlar Memoli’nin annesi, babası, kız kardeşi ve siyah takım elbiseli bir adamdır. Bu adam, hayalî bir karakterdir. Memoli’nin tuşlara basarak hayatının koordinatlarını değiştirmesini sağlar ve hayalindeki bir yaşamın nasıl olacağını ona gösterir.

“Kurbani’nin Beyaz Dişleri”nde ana kahraman Türkiye’de Afrikalı bir öğrenci olan Kurbani’dir. Hikâyenin anlatıcısı çocuk kahramanla yakın arkadaşlardır. Kurbani, metinde şöyle tanıtılmaktadır:

“Kurbani siyahi bir Afrikalı ile esmer Arap arasında bir ten rengindeydi. Ne tam siyahi idi ne de tam Arap esmeri. İkisinin arasında bir renkteydi. O kadar kısaydı ki boyunun kısalığı onu gören bir kişinin en önce dikkatini çekmekteydi. Siyahi tenine insan sonradan dikkat ediyordu. Üçüncü olarak da o bembeyaz dişleri!” (s. 23)

Hikâyedeki diğer kahramanlardan biri Şerif’tir. Kurbani’nin sınıf arkadaşısıdır. Şerif, Kurbani’ye türlü zorbalıklar yapmaktadır. Metinde Şerif ile ilgili verilen bilgiler şunlardır:

“Şerif böyleydi. Acımasız. Amansız. Umursamaz. Serseri. Gömleğini pantolonunun üzerine sarkıtırdı. Bu ona yeterince serseri bir hava vermediği için belki de pantolonunun farkı yerlerini yırtardı. Bacaklarına ve kollarına sloganlar yazardı.” (s. 28)

Şerif şiddete başvurmaktan çekinmeyen, kötü alışkanlıkları olan bir karakterdir.

“Mezarlığın küçük patikalarında dolaşırken Şerif’i büyük bir ağacın gölgesine uzanmış, sigara içerken görmüştük.” (s. 25)

“Ve ansızın parça pinçik ayakkabıyı Kurbani’nin suratına yapıştırıverdi!” (s. 29)

Çocuklar okudukları kitapta yer edinen kahramanların yaptıklarını örnek alabilirler. Şerif, çocuklar için olumsuz örnek oluşturabilecek nitelikte bir karakterdir. Bu tür karakterler çocuk edebiyatı ürünlerinde yer almamalıdır. Sigara içmek, zorbalık yapmak ve şiddete başvurmak gibi kötü alışkanlık ve davranışların çocuk edebiyatı eserlerinde olmaması gerektiği düşünülmektedir.

Hikâyenin diğer karakterleri öykünün anlatıcısı olan çocuğun annesi, babası, kız kardeşi Ceren ve Şerif'in annesi Süheyla teyzedir. Ceren, Şerif'in Kurbanî'ye yaptıklarını video kaydına almış ve sosyal medyada paylaşmıştır. Yaptıkları ortaya çıkan Şerif, okulundan ve yaşadığı mahalleden ağlayarak ayrılmak zorunda kalmıştır.

“Uyuyan Çocuğun Uyanışı” adlı hikâyenin ana kahramanı uyuyan çocuktur. Açlığını untabilmek için sokakta yıkık dökük sökük bir kanepede uyumaktadır. Onun uyuması ülke gündemini günlerce meşgul etmiştir. Uyandığında ise yardım istediği insanlar tarafından görmezden gelinmiştir. Açlığını untabilmek için yeniden sokaktaki kanepesine uzanır ve uyumaya başlar.

“Kurşuni Dağ” adlı hikâyenin kahramanları Mehmet, Mustafa, Şule ve Lale adlı dört arkadaştır. Bu çocuklar hakkında metinde herhangi bir bilgi verilmemiştir. Islık çalarak dünyadaki bütün çocukları bir araya getirip kurşuni dağı yok etmişlerdir.

“Yağkarmaz’ Şehrine Neden ‘Karyağmaz’?” adlı hikâyenin ana kahramanları şehrin belediye başkanı, Profesör ve Çocuk’tur. Davranışları ve konuşmalarıyla geliştirilen kahramanlar, değişim ve dönüşüme açıktırlar. Devingen karakter özelliği göstermektedirler. Hayalî kahraman Melek, aynı düşüncelere sahip oldukları için bu üçlüyü bir araya getirmiştir. Birlikte Yağkarmaz şehrine neden kar yağmadığını sorgulamaktadırlar. Sorularının cevabını bulabilmek için Yağkarmaz Simetrisi’ne giderler. Orada diğer karakter Kar Adam ile tanışırlar. Kar Adam, metinde şöyle tanıtılmaktadır:

“Kırpiklerine kadar beyaz bir adam. Beyaz ve ihtiyar. İhtiyar ama incecik ve dinç. Uzun boyuyla dimdik ayakta duruyor.” (s. 67)

“Dağın Kalbi Güm Güm Eder” adlı hikâyenin kahramanları gazeteci kadın, gazeteci adam, göbekli adam ve uzun yıllardır birbirini sevmeyen Ayıgirmez, Kuşkonmaz ve Kervangeçmez köylerinin halklarıdır. Üç gazeteci, köy halklarının hışmından kaçmak için

Kuşkonmaz köyünün meydanındaki ağaca tırmanırılar. Gazeteci kadının önerdiği bir yöntemle üç köy halkı da hatalarını anlar ve birbirleriyle helalleşirler.

“Humudi Mumudi Yıldızcık” adlı hikâyenin ana kahramanı boya fabrikasının müdürüdür. Fabrikanın atıklarını bir dereye attırmıştır. Daha sonra yaşadıkları sebebiyle yaptıklarından pişman olmuştur. Davranışları ve konuşmalarıyla geliştirilen kahraman, devingen karakter özelliği göstermektedir.

Diğer kahramanlar Humudi Mumudi Yıldızcık gezegenini yöneten iki kardeş Humudi ve Mumudidir. Bu kardeşler başka gezegenler veya yıldızlar için elektronik aletlerin yedek parçalarını üretirip çıkan atıkları da Dünya'ya bırakmaktadırlar. Davranışlarıyla durağan karakter özellikleri göstermektedirler.

“Tarihin En Büyük İcadı” adlı hikâyenin ana kahramanları Cemşit ve yakın arkadaşı Hurşit'tir. Bu iki arkadaş, dünyadaki bütün silahları yok edecek bir icat yaparak dünyayı savaşlardan kurtarmışlardır. Davranış ve konuşmalarıyla geliştirilen kahramanlar, devingen karakter özelliği göstermektedirler. Cemşit, metinde şöyle tanıtılmaktadır:

“Cemşit, sessiz bir çocuktur. Uzun ve kupkuruydu. Düşünceli düşünceli dolaşır, genellikle kimseye karışmazdı. Pek arkadaşı yoktu. Fizik, Kimya, Matematik, Biyoloji derslerine bayılırdı. Durmadan evlerinin altındaki ardiyede bir şeylerle uğraşır.” (s. 101)

Dil ve anlatım: Kitabın dilinin, yazar tarafından belli iletilerin verilmesini sağlayacak şekilde sade ve akıcı olarak yapılandırıldığı görülmektedir. Kitapta kısa ve yalın cümleler kullanılmış, anlatımda gereksiz ayrıntılara yer verilmemiştir. Hikâyelerde betimlemeler kısa tutulmuştur. Böylece okuyucunun ilgisinin azalmasının önüne geçildiği düşünülmektedir. Çocuk okuyucunun merak ve heyecan duygusunu harekete geçirecek bir anlatım benimsendiği söylenebilir. Kitabın hitap ettiği kitlenin bilişsel gelişimine uygun sözcükler kullanılarak metnin anlaşılması kolaylaştırılmıştır.

Kitaptaki bütün hikâyeler hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır.

Kitapta ikilemeler, yansıma sözcükler, pekiştirmeler ve deyimler kullanılarak Türkçenin zenginliklerinden yararlanılmıştır. Türkçenin anlatım olanaklarının ve söz varlığının çocuğa sezdirilerek çocukların dil duyarlılığı kazanmalarının hedeflendiği görülmüştür. Kitapta deyimlere sık yer verildiği tespit edilmiştir.

Kitapta toplamda altmış üç adet ikilemeye yer verilmiştir. Çeşitli cümle yapılarıyla oluşturulan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“Memoli öğleden sonra okula gittiğinden, sabah **kalkar kalkmaz** ilk işi ayakkabı sandığını sırtlayıp sokağa fırlamaktı.” (s. 9)

“Baktım ki ayaklarında **gıcır gıcır** ayakkabılar var.” (s. 26)

“İnsanların gözleri **kocaman kocaman** açıldı.” (s. 37)

“**Karı koca** birbirlerine bakarlarken şehirde dolaşıp sorulan güzel ve sahici soruları toplamakla görevli melek, birden Başkan’ın evinin ortasına iniyor.” (s. 56)

“Cümlesi **biter bitmez** ekrana bakarken donup kaldı.” (s. 97)

Kitapta toplamda on dört adet yansıma sözcük yer almaktadır. Bu yansıma sözcük örnekleri şöyle sıralanabilir:

“‘Başka türlü olsaydı!’ diye **mırıldandı**.” (s. 10)

“Ardından uzun bir **uğultu**.” (s. 19)

“Sınıf kapısı daha çok bir anne kedinin **mırlamasına** benzer tuhaf bir ses çıkarınca hepimiz can sıkıntımızı hafifletecek eğlenceli bir şeyler beklemeye başladık ve başımızı kaldırıp kapıya baktık.” (s. 21-22).

“Uyuyan çocuk da **guruldayan** karnına karnının seslerini duymazdan gelerek yeniden sokaktaki kanepesine uzanıyor.” (s. 43)

“**Gümbürtü** herkesi şaşırttı.” (s. 47)

Kitapta toplamda on beş adet pekiştirme bulunmaktadır. Kitapta kullanılan pekiştirmelere şu örnekler verilebilir:

“Burası **yemyeşil** çimlerle kaplı bir yerdi.” (s. 12)

“Üçüncü olarak da o **bembeyaz** dişleri!” (s. 23)

“Ayıgirmez köyünün sakinleri **çalışkan mı çalışkanlarmış. Temiz mi temizlermiş. Güzel mi güzellermiş**.” (s. 71)

“Saçları **sapsarı**.” (s. 74)

“Yüzü **kıpkırmızı** oldu.” (s. 98)

Kitapta toplamda seksen beş adet deyim vardır. Kitapta geçen deyimlere şu örnekler verilebilir:

“Bunu nasıl **göze alabilmişti?**” (s. 15)

“Birden **ayağa fırladı**.” (s. 18)

“**Hayatımızdan bezmiş** gibiydik.” (s. 21)

“O an **aklım başından gitti**.” (s. 27)

“Hem nasıl olsa kardeşim de arkamdan gelecek ve benden bir güzel **zulgit yiyecekti**.” (s. 30)

“**Dert yanar** gibi konuşmaya başlıyor.” (s. 67)

“**Unu eler, eleği duvara asarlarmış**.” (s. 71)

Kitapta yöresel ifadeler rastlanmıştır.

“Hani **öteğ köy** var ya. O köyün suyu.” (s. 72)

Çocukların sözcük hazinelerini geliştirici ifadeler de yer verilmiştir. Anlamı bilinmeyen bazı kelimeler metin içinde açıklanmıştır.

“İçeri girdikleri zaman **zifirî karanlık**. Karanlığın içinde beter bir karanlık daha.” (s. 62)

“Tenleri esmer, gözleri ‘**mai**’ymiş. ‘Mai’ evet. Su rengi demekmiş.” (s. 73)

Yazar, kitabında metinler arasılık tekniğinden de yararlanmıştır. “‘Yağkarmaz’ Şehrine Neden ‘Karyağmaz’?” adlı hikâyede yazar, İrlandalı yazar Oscar Wilde’ın eserlerinden olan “Mutlu Prens” adlı esere atıfta bulunmuştur. Metinde geçen cümleler şunlardır:

“O zaman Çocuk kendini tutamayıp bir **çığlık** atıyor:

‘Mutlu Prens gibiiii!’” (s. 68)

Kitapta yazım yanlışları tespit edilmiştir.

“Evladım... Anneni yitireli seneler oldu. Şimdi **birden bire** neden bunu soruyorsun ki?” (s. 18)

Bu cümlede yer alan “birden bire” kelimesi “birdenbire” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“Çocuk, bu defa **sırt üstü** uzanmış uyuyor.” (s. 39) Bu cümlede yer alan “sırt üstü” kelimesi “sırtüstü” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“Saçları atkuyruğu bir yorumcu, bununla **hükümetin** eğitim politikalarının protesto edildiğini söylüyor.” (s. 40) Bu cümlede yer alan “hükümet” kelimesi, “hükûmet” şeklinde yazılmalıdır.

“Mustafa, **derhal** evlerinin balkonunda belirdi.” (s. 44) Bu cümlede yer alan “derhal” kelimesi, “derhâl” şeklinde yazılmalıdır.

“Büyüklerin gözleri ve **gözbebekleri** büyüdü.” (s. 49) Bu cümlede yer alan “gözbebekleri” kelimesi “göz bebekleri” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“Bu defa Güneşgörmez **dağının** eteklerine doğru yükselen üniversite binasına gidiyor.” (s. 57) Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve *deniz, nehir, göl, dağ, boğaz* vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar. Bu sebeple cümlede yer alan “dağının” kelimesi, “Dağı’nın” şeklinde büyük harfle ve gelen ek ayrılarak yazılmalıdır.

“Neden? Çünkü Kervangeçmez köyünün meydanına bakan **zücaciye** dükkânının önündeki pınarın başında siyah saçları dalga dalga ve upuzun bir gazeteci kadın duruyor.” (s. 77) “Züccaciye” kelimesinin eksik yazılarak “zücaciye” şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

“Hurşit’in dedesi şehre çok yakın bir köyde **rençberlik** ediyordu.” (s. 106) “rençper” kelimesinin yanlış yazılarak “rençber” şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

Dağın Kalbi Güm Güm Eder adlı hikâyede, olayların başlangıcında Kuşkonmaz köyü olarak anılan köy, ilerleyen sayfalarda Kuşuçmaz köyü olarak adlandırılmaktadır. Bu ikilik, kurgudaki bütünlüğün bozulmasına sebep olmaktadır.²

“**Kuşkonmaz** köyü sakinlerinin en büyük sevinci sularıymış.” (s. 73)

“Bu dağın en güzel suyunun **Kuşuçmaz** köyünün olduğunu duydum da.’ Demiş sırık adam, ‘Ayıgirmez köyüne geldim o sebeple.’” (s. 75)

Çevre: Kitapta anlatılan olaylar genelde sokak, cadde gibi açık mekânlarda; ev, okul gibi kapalı mekânlarda geçmektedir. Hikâyelerde hedef mesaj vermek olduğundan çevresel

² 5 Ekim 2023 tarihli görüşmede Abdullah Harmancı’ya bu konu dile getirilmiştir. Yazar, isimlendirmede hata yapıldığını, doğru isimlendirmenin “Kuşkonmaz köyü” şeklinde olduğunu ve kitabın bir sonraki baskısında bu hatanın giderildiğini belirtmiştir. Bk. Ek-1.

öğeler üzerinde durulmamıştır. Bu sebeple çevreye bir anlam yüklenmemiştir. Mekân unsurundan olayların üzerinde yaşandığı ve aktarıldığı yer olarak bahsedilmektedir.

5.8. Sırrımı Serçelere Söyledim

5.8.1. Kitabın dış yapı özellikleri

Boyut: Kitap 13x20 cm boyutundadır. Bu boyut çocukların kitaplık düzeni oluşturabileceği şekildedir. Hacim ve ağırlık yönünden çocuğa uygun olduğu söylenebilir.

Kâğıt: Kitapta ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kâğıt, yazıların özelliğini orijinal bir biçimde yansıtmaktadır. Kitabın kâğıt özelliğinin çocuğa görelilik açısından uygun olduğu söylenebilir.

Kapak ve cilt: Kitap kapağındaki resimlemelerde canlı renkler kullanılmıştır. Kapakta zemin rengi olarak yeşil tercih edilmiştir. Kitap üzerindeki resim, kitabın içeriği ile uyum sağlamaktadır. Kitap kapağının çocuğun ilgisini çekecek şekilde hazırlandığı görülmektedir. Şekil 24’te görüldüğü üzere kitabın ön kapağında ve arka kapağında resim devam ettirilerek estetik bir bütünlük sağlanmıştır. Kitabın kapağında bir ağacın dallarına konmuş rengârenk serçe kuşları resmedilmiştir. Kapaktaki görseller, çocuğun anlayacağı şekilde hazırlanmıştır. Kitabın ön kapağında kitabın ismi, yazar ve yayınevi logosu bilgileri bulunmaktadır. Arka kapakta ise yayınevi logosuna, kitabın türüne ait bilgiye ve denetleme koduna yer verilmiştir. Kitabın içeriğiyle ilgili okuyucunun ilgisini çekecek şu kısa metin yer almaktadır:

Bir gün kendime rastladım:

Hep bir şey olmak istiyordum ama başka bir şey oluyordum.

Kendimle başım dertteydi.

Sesim güzel olsun, futbol takımına seçileyim, çok yakışıklı olayım istiyordum.

Kendimi, kim olduğumu, kim olacağımı çok merak ediyordum.

İleride nasıl bir şeye dönüşecektim?

Dünyanın her konuda en iyisi ben olamayacaktım.

Peki.

Ama bir konuda çok iyi şeyler yapabilirdim.

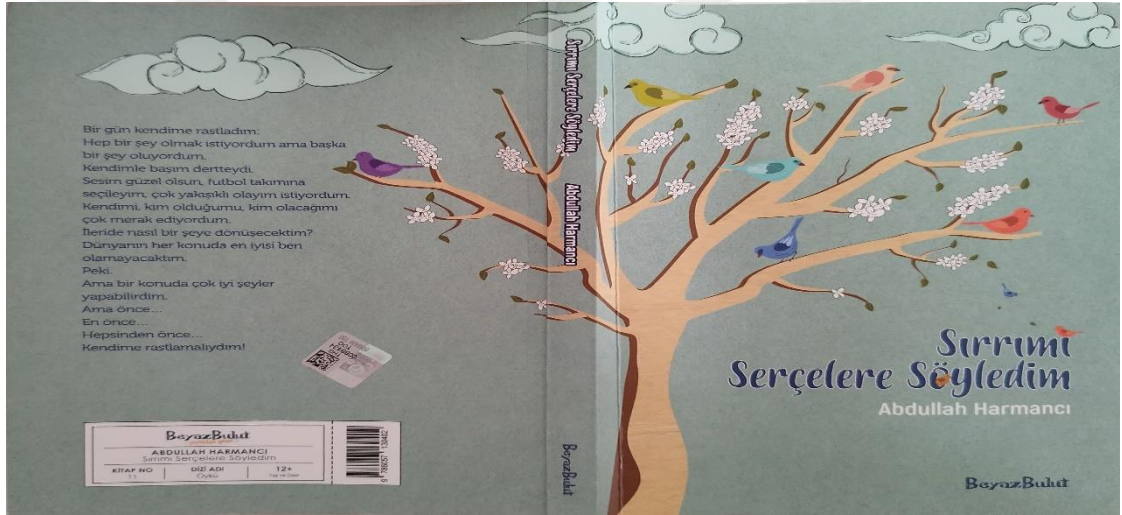
Ama önce...

En önce...

Hepsinden önce...

Kendime rastlamalıydım!

Kitabın kapağında dayanıklı kalın bristol karton kullanılmıştır. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapılandırılmıştır. Tutkallama tekniğiyle oluşturulan kitap ciltlerinde, kitap tamamen açıldığında koptuların oluşabileceği düşünülmektedir. Kitabın sırt kısmında kimlik bilgileri bulunmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında kitabın kapağının çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Şekil 24. "Sırrımı Serçelere Söyledim" ön ve arka kapak.

Harf: Harflerin boyutu 13 punto olarak belirlenmiştir. Harfler, sözcüklerin kolayca okunabilmesine olanak sağlamaktadır. 10 yaş ve üzeri çocuklar için uygun boyutlardadır. Kitapta yazı rengi olarak siyah kullanılmıştır. Kitap, harf boyutu yönüyle çocuğa göre bulunmuştur.

Sayfa Düzeni: Harfler, kelimeler ve satırlar arasında gözü yormayacak, okumaya elverişli boşluklar bırakılmıştır. Bırakılan boşluklar çocuğun kolaylıkla not almasını sağlayabilecek düzeydedir. Sayfanın tasarımındaki kenar boşlukları izleme ve okuma kolaylığı sağlamaktadır. Sayfalar tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Kitabın son hikâyesi "Lambalı Radyo"da ana kahramanın çocukluğu ile ilgili anlattığı olaylar, ayrı birer başlıkla, konular birbirinden ayrılarak verilmiştir. Kitabın sayfaları her iki yöne tam olarak rahatça

çevrilebilmektedir. Bu özellikler dikkate alındığında çocuğa uygun bir sayfa düzeni hazırlandığı görülmektedir.

Resim: On iki yaş ve üzeri okur kitlesine hitap eden bu kitabın içeriğinde resim bulunmamaktadır.

5.8.2. Kitabın iç yapı özellikleri

Konu: Kitapta dokuz adet hikâyeye bulunmaktadır. Bu hikâyelerin konuları birbirinden bağımsızdır. Hikâyelerde işlenen konuların insanlığı ilgilendiren evrensel konular olduğu söylenebilir. Yazarın konuları çocuk okurların yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun bir şekilde işlediği görülmektedir. Konularda mantıksal bir tutarsızlık bulunmamaktadır. Kitapta işlenen konular çocuklar için uygundur. Hikâyelerde işlenen konuların çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyecek özellikler taşıdığı düşünülmektedir.

“Hiç Konuşmayan Geveze Çocuk” adlı hikâyede konu, bir çocuğun kendisinde hissettiği zıt durumlardan kurtulma çabasıdır. Hikâyenin kurgusu kişinin kendisiyle çatışmasına dayanmaktadır. Çocuk, okulda konuşkan biriyken evde ve yakınlarının yanında sessizliğe bürünmektedir.

“Sınıfımızdaki herkes benim susmayışımdan bahsediyordu. Sülalemdeki herkes benim konuşmayışımdan... Ben hiç konuşmuyordum. Ben hiç susmuyordum. Benden iki tane mi vardı? Ben neden böyleydim? Ben bu kadar lafı nereden buluyordum?” (s. 11)

“İçimde Açılan Oyuk” adlı hikâyede konu, bir çocuğun yaşamından şikâyet ederken, yaptıkları bir gezi sırasında kendisinden daha kötü koşullarda yaşayan başka çocukların varlığını görüp hâline şükretmesidir. Hikâyenin kurgusu kişinin kendisiyle çatışmasına dayanmaktadır. Bir kasabada yaşayan çocuk, istediği imkânlarla erişememesi sebebiyle bundan şikâyet eder. Başka kasabadaki çocukların yaşam şeklini görünce düşünme biçiminden pişmanlık duyar.

“Böyle düşünüyordum, çünkü ben de bu kasabaya gelene kadar geçen çocukluğumu şehirde geçirmiştım ve şehrin birçok imkânının içinde yaşamıştım. Bu durumu düşündükçe giderek içimde derinlemesine bir oyuk açılıyordu. Ne yattığım yatağı beğeniyordum ne arkadaşlarımların beni çağırış şekillerini. Ne kıyafetlerimi beğeniyordum. Ne sınıfımı. Ne okulumu. Ne öğretmenimi.” (s. 19)

“Ruhunda Şimşekler” adlı hikâyede, Abdullah’ın kendi yeteneklerini keşfetme serüveni konu edilmiştir. Hikâyenin kurgusu kişinin kendisiyle çatışmasına dayanmaktadır. Abdullah çok şey olmak ister fakat hiçbir şey olmadıktan şikâyetçidir. İyi bir dövüşçü, hafız, şarkıcı ve futbolcu olma hayalleri kurar. Ancak bunlarda iyi olmadığını düşünür. Kendine yakışıklılık vasfını yakıştırmak ister. Bu sefer de fiziğini beğenmez.

“Yakışıklı değildim. Yakışıklı olmadığımı kabullenemiyordum. Kısa boyumdan nefret ediyordum.” (s. 34)

“Kelimelerimiz Kalplerimizi Titretir” adlı hikâyede konu, Abdullah’ın öğretmenine karşı büyük bir pot kırması ve seneler geçse bile onun pişmanlığını yaşamasıdır. Hikâyenin kurgusu kişinin kendisiyle çatışmasına dayanmaktadır. Abdullah, öğretmenine karşı pot kırdığı için çok üzülmüştür. Öğretmeni de ona darılınca uzun bir süre bunun pişmanlığını yaşar.

“Keşke başlamasaydım! Keşke konuşmasaydım! Keşke içime gömselerdi beni. Keşke o gün okula uğramasaydım! İç bükey bir ayna gibi içime içime büzüşüp öylece kalsaydım!” (s. 43)

“Şampiyon Kim?” adlı hikâyede, Abdullah’ın kurduğu hayallerin gerçek oluşu anlatılmıştır. Hikâyenin kurgusu kişi-kişi çatışmasına dayanmaktadır. Abdullah, kendisini oyunlarına almayan çocuklarla oynamaya zorladıkları için annesine ve akrabalarına kızar.

“Anneme sinir dolu bir bakış fırlatıyorum. Neden böyle sinir dolu bir bakışla kendisine baktığımı gayet iyi biliyor annem. Beni bir kere bile oyunlarına almadı bu çocuklar.” (s. 51)

“Yeşil Papağan” adlı hikâyede konu, Orhan’ın papağan sevgisidir.

“Karaman’da Uyanış” adlı hikâyede konu, bir ortaokul öğrencisinin yazdığı şiirlerin gazetede yayımlanma süreci ve sonrasında kendi şiir tarzını keşfetmesidir. Hikâyede kişinin kendisiyle çatışması örneğine rastlanmaktadır. Büyük bir hevesle şiirlerini gazeteye yollayan çocuk, şiirlerinin yanlış basılması sebebiyle kendini kötü hissetmektedir.

“Günlerce kendimle didiştim. Kavga ettim. Üzüldüm. Mahvoldum. Kahroldum. Çevremdeki herkes bende bir tuhaflığın olduğunu anlamıştı ve sürekli sorunun ne olduğunu sormaktaydı.” (s. 71)

“Güneş Batıdan Doğdu, Doğudan Battı!” adlı hikâyede, yaşanan bir doğa olayının gizemi konu edilmiştir. Bedir, arkadaşları Abdullah ve Memduh’a Güneş’in doğudan battığını söyler. Arkadaşlarından istediği tepkiyi göremeyince onlara küser. Hikâyede kişi-kişi çatışması örneğine rastlanmaktadır. Bedir, söyledikleri karşısında tepkisiz kalan arkadaşlarına sinirlenir.

“‘Arkadaşlar! Güneş doğudan batıyor! Anlamıyor musunuz?’

O an, bir geminin yelkenleri üzerinden haykıran bir gözcü çocuk kadar şirindi. Tepkisiz kalmamıza çok sinirlendi. Bize küstü.” (s. 77)

“Lambalı Radyo” adlı hikâyenin asıl konusu, Bahtiyar amcanın bir grup çocuğa kendi anılarından ve çocukluğundan bahsetmesidir. Bir grup çocuk, koşarak manolya ağacının altında oturan yaşlı amcanın yanına gelir. Ona, “Amca bize çocukluğunuzdan bahseder misiniz?” sorusunu yöneltirler. Bunun üzerine Bahtiyar amca çocuklara, kendi çocukluk yıllarına ait anılarından bahseder. Bahtiyar amcanın anlattığı hikâyelerin birkaçının konusu, “Hiç Konuşmayan Geveze Çocuk” ve “İçimde Açılan Oyuk” adlı hikâyelerin konularıyla benzer niteliktedir. Anlatılan hikâyelerin genelinde kişi-kişi ve kişinin kendisiyle çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. Çil Ömer’in köstebeklerin yuvasına su döktüğünü gören Bahtiyar’ın babası öfkeyle Ömer’in yanına gider. Onu, bunu tekrar etmemesi için sertçe uyarır fakat Ömer söylenenlere aldırış etmez.

“Babam çocuğun kulaklarını avcunun içine aldı ve kendisine bakmasını sağladı. ‘İyi o zaman hadi ben şimdi sizin evin penceresinden iki ton su dökmeye gidiyorum!’ diye öfkeli bir sesle bağırdı. Ömer, babamın gözlerinin içine bakarak ‘Bir dene de gör! Bak o zaman sana ne yaparım!’ diye rest çekti. Hepimiz bu tuhaf çocuğun rahatlığı karşısında donup kaldık. Oradan sessizce ayrıldık.” (s. 99-100)

Okulda ve evde tamamen farklı davranan Bahtiyar bundan rahatsızlık duyar. Bu ikilikten nasıl kurtulabileceğini düşünmektedir.

“O günlerde içimde çok büyüttüğüm bir sorun vardı. Düşünüyör, düşünüyör ama içinden çıkamıyordum. Ben neden böyleydim? Ben nasıl böyle olmuştum? Neden diğer çocuklara benzemiyordum? Neden farklıydım ve bu farklılığı nasıl aşmalıydım? Her gün içim içimi yiyordu. Okulda durmadan konuşuyordum. Liderdim. Her konuda söz sahibiydim. Kendime güvenim tamdı. Tabiri caizse okulun kelek keseniydim. Ama evde tam tersiydim. Sesim

çıkıyordu. Konuşmuyordum. Kendimi ifade edemiyordum. Sessizdim demek bile yetmez. Toprak gibiydim.” (s. 137)

Yazar, hikâyelerde kurguyu işlerken geçmiş, şimdi ve gelecek kavramlarıyla oluşturduğu kurgusal bir yapıya yer vermiştir. Çocukların hem kendi yaşlılarının gözünden hem de bir yetişkin gözünden dünyayı anlama şeklini, iç içe geçen hikâyelerle sunmuştur.

İleti: Kitap birden çok ileti barındırmaktadır. Kitapta çocuk okurla paylaşılacak istenen iletiler, edebî bir kurgu içinde kesin bir yargıya dönüştürülmeden okura sezdirecek bir şekilde verilmekle birlikte birkaç yerde öneri şeklinde doğrudan verilmiştir. Hikâyelerdeki iletilerin çocukların anlam evrenine uygun olduğu söylenebilir. Çocuklar için olumsuz iletilere yer verilmemiştir.

“Hiç Konuşmayan Geveze Çocuk” adlı hikâyede okuyup araştırmanın önemi vurgulanmış; her sorunun bir çözümü olacağı, umutsuzluğa kapılmamak gerektiği mesajları verilmiştir. Hikâyenin iletileri, yazar tarafından açık bir şekilde doğrudan ifade edilmiştir:

“Hikâyemin en ilginç yerinde biraz ukalalık edeceğim: İçinizde bir soru doğduğunda evrenin bir yerinde de cevabı doğar. Yeter ki yola çıkın. Arayın. Sorun. Merak edin. Araştırın. Okuyun. İçinizde taşıyın o soru çiçeğini. Koparmayın. Soldurmayın. Ezmeyin. Basmayın. Unutmayın. Üzerine titreyin. Ben böyle yapmıştım ve sonunda içimdeki çiçeğin cevabı evrenin bir yerinde filizlenmişti işte.” (s. 12)

“Sorunu fark ettiyseniz, çözülmeye başlamıştır.” (s. 13)

“İçimde Açılan Oyuk” adlı hikâyenin iletileri, elimizdekilerin kıymetini bilmektir.

“Ruhunda Şimşekler” adlı hikâyede insanın hep bir arayış içinde olduğu vurgulanmıştır. İnsanın kendini tanıyıp kabiliyetlerini keşfetmesi için denemekten vazgeçmemesi gerektiği mesaj olarak verilmiştir. Hikâyede verilmek istenen mesaj, metinde geçen şu cümlelerden çıkarılabilir:

“Kabiliyetlerimiz doğrultusunda hayaller kurmamız gerektiğini henüz idrak edebilmiş değildik. Hayattaki en zor şeyin aslında insanın kendini tanıması olduğunu bilmiyorduk.” (s. 29)

“Kelimelerimiz Kalplerimizi Titretir” adlı hikâyenin iletisi, herkesin hata yapabileceği ve her zaman hatalarımızdan dönme şansımızın olduğudur.

“Şampiyon Kim?” adlı hikâyede başarmak için önce inanmak gerekir, mesajı verilmiştir.

“Yeşil Papağan” adlı hikâyede insanın ihtirasla bağlandığı ilgiler zamanla yerini başka ilgi odaklarına bırakabilir, mesajı verilmiştir.

“Karaman’da Uyanış” adlı hikâyede ileti, hedeflerimize ulaşabilmek için cesaretimizi kaybetmeyip vazgeçmeden çabalamamızdır.

“Güneş Batıdan Doğdu, Doğudan Battı!” adlı hikâyede yediden yetmişe her bireyi merak duygusunun sardığı ve bu merak duygusunu gidermenin herhangi belirli bir vakti olmadığı vurgulanmıştır.

“Lambalı Radyo” adlı hikâyenin iletilerinden biri büyüklerin sözlerini dinlememiz gerektiğidir. Bahtiyar, abisi ve postacının oğlu Mehmet, Aygır Gölü’ne gitmek isterler. Yanlarında bir büyük olmadan oraya gitmeleri yasaktır çünkü Aygır Gölü tehlikeli bir göldür.

“Tek başımızayken Aygır Gölü’ne gitmek, ailelerimiz ve öğretmenlerimiz tarafından kesin surette yasaklanmıştı. Yanımızda bir büyüğümüz olmadan böyle bir işe kalkışırsak sonumuz olurdu.” (s. 94)

Hayvanların yaşam hakkına saygılı olunması verilen diğer mesajlardandır. Çil Ömer, köstebek yuvalarına su döküp hayvanları yuvalarından çıkmaya zorlar. Yuvalarından dışarı çıkan hayvanlar tuzağa yakalanırlar. Bahtiyar’ın babası, Çil Ömer’i bunu yapmaması konusunda uyarır:

“Evladım, masum hayvanların neden hayatlarını zehir ediyorsun? Şimdi akşam oluyor, sen evine gidip yemek yiyeceksin ya. Bu garipler de çocuklarıyla birlikte yiyecekleri yemeğe hazırlanıyorlar. Senden ve benden hiçbir farkları yok!” diyerek Çil Ömer’in hayvanları önemsemesini sağlamak için epeyce dil döktü.” (s. 99)

Hikâyede verilen iletilerden biri elimizdeki kıymetini bilmektir.

“Gürün’ün kuş uçmaz köylerinde, çamurun, yoksulluğun içinde kalbimin şerha şerha olduğunu hissettim ve bir daha yaşadığım hayatı beğenmemelik etmedim.” (s. 126)

Kendimizi her konuda “en iyi” olarak görmemek, her zaman öğrenmeye açık olmak verilen iletilerden biridir. Bahtiyar, ağabeyi ve kendini Yaz Yurdu’nun en bilgili ve en çalışkan çocukları olarak görmektedir. Babası ile beraber Millî Eğitim Müdürlüğüne giden Bahtiyar, bir kız çocuğu görür. O kız çocuğu okuduğu kitaplardan ve yazarlardan bahsetmektedir ve Bahtiyar duyduğu kitapların ve isimlerin hiçbirini bilmemektedir. Bu durum Bahtiyar’a ders olmuştur.

“Hangi kitabın kahramanı kimdir ve onu neden sevmektedir veya sevmemektedir; kız hızla bunları sayıp döküyordu ve ben telaffuz ettiği yazar veya kahraman isimlerini bile bilmiyordum. O zaman köye döner dönmez hayatıma bir çekidüzen vermeye karar vermiştim. Sanki bu kız, herkesin içinde bana bir tokat atıp çekip gitmişti.” (s. 129)

İnsanın hatalarından ders çıkarıp olumlu yönde değişebileceği, her zaman aynı kalmayacağı hikâyenin iletilerinden biridir.

“Çil Ömer, çocukluğunda ne yapmışsa yapmış. Çocukken oluyormuş bütün bu şeyler... Ama zaman geçtikçe duruluyormuş insan. Öğrencileriyle birlikte burada, çocukluk arkadaşının kendisini affetmesi için gelip boynunu bükmüş. Beklemiş.” (s. 151)

Tema: Kitapta öne çıkan temalar *doğa ve hayvan sevgisi, içsel çatışma, merhamet, hüznün, dayanışma, çabalama, pişmanlık, öğrenme isteği, hayal kırıklığı, başarma, keşfetme arzusu, merak etme, paylaşma, sevgi ve vefa* olarak tespit edilmiştir. Hikâyelerde verilen temalar, konular ile uyumludur. Kitapta işlenen temaların çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kahramanlar: Kitaptaki bütün hikâyelerde farklı kahramanlara yer verilmiştir. Hikâyelerin genelinde kahraman sayısı azdır. Hikâyelerdeki kahramanların büyük çoğunluğu çocuk kahramandır. Kahramanların düşünce ve davranışlarının çocukların özümseyebileceği şekilde geliştirildiği görülmektedir. Çocuk ve yetişkin karakterlerin bir arada kullanılması, çocuk okurun bu karakterler arasında yaşanan zıt durumlardan hareketle yaşam sorunlarını sezmesini sağlayabilir. Böylelikle hikâyelerdeki karakterlerin, okurun gelişim özelliklerine dikkat edilerek düzenlendiği söylenebilir. Hikâye kurgularında yer alan duygu durumlarının sezdirilmesi ile okurun yaşama has duyarlılıklar kazanmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

“Hiç Konuşmayan Geveze Çocuk” adlı hikâyenin ana kahramanı, hikâyenin anlatıcısı olan erkek çocuğudur. Çocukla ilgili metinde sadece evde suskunken okulda konuşkan olduğu bilgisi verilmektedir. Evinde ailesi ve akrabalarının yanında konuşamaktan şikâyetçi olan

çocuk, bu problemini çözebilmek için bazı adımlar atar. Bol bol araştırır, okur ve çözüm yolları arar. Davranışları ve konuşmalarıyla geliştirilen kahraman, devingen karakter özelliği göstermektedir. Çabaları sonuç verir. Artık evinde ailesi ve akrabalarının yanında da konuşmaya, insanlarla sohbet etmeye başlar. Çocuk büyüyüp bir yetişkin olduğunda, etrafında bu problemi yaşayan çocuklara tavsiyeler vermektedir. Metinde çocukla ilgili verilen bilgiler şöyledir:

“Sınıfımızdaki herkes benim susmayışımdan bahsediyordu. Sülalemdeki herkes benim konuşmayışımdan... Ben hiç konuşmuyordum. Ben hiç susmuyordum. Benden iki tane mi vardı? Ben neden böyleydim? Ben bu kadar lafı nereden buluyordum?” (s. 11)

Hikâyenin diğer kahramanları çocuğun annesi, babası, öğretmeni ve akrabalarıdır.

“İçimde Açılan Oyuğ” adlı hikâyenin ana kahramanı, hikâyenin anlatıcısı olan erkek çocuğudur. Deprem bölgesinde olan bir kasabada yaşayan çocuk, istediği imkânlarla ulaşamaması sebebiyle yaşamından şikâyet eder hâle gelmiştir. Hiçbir şeyden memnun değildir. Bir gün kasabadaki hemşire ablalarla başka köylere sağlık taramasına giderler. Gittikleri köylerde, kendi koşullarından çok daha zor koşullar altında yaşayan çocukları görür. Onların durumuna çok üzülür. Bir daha hâlerinden şikâyetçi olmayacaktır. Davranışları ve konuşmalarıyla geliştirilen kahraman, devingen karakter özelliği göstermektedir.

Çocuğun psikolojik özellikleri, metinde açık ve güçlü olarak şöyle anlatılmıştır:

“Ketum bir çocuktum. İç dünyamda olanları kimseyle paylaşmazdım. Bu yüzden de başım bir belaya girdiğinde onun sadece benim başıma gelmiş bir dert olduğunu sanıyordum. Daha kötüsü de ömür boyu bu dertle birlikte yaşamam gerekeceğini sanıyordum.” (s. 20)

Hikâyenin diğer kahramanları çocuğun annesi, iki hemşire ve çocuğun eşyasını taşımaya yardım ettiği yaşlı kadındır.

“Ruhunda Şimşekler” adlı hikâyenin ana kahramanı, hikâyenin anlatıcısı olan çocuk kahraman Abdullah’tır. Abdullah, yeteneklerini keşfetmek için türlü şeyler dener. Önce dövüş sanatlarındaki becerisini ölçmek ister. Bruce Lee, Rambo ve Rocky gibi olmanın hayallerini kurar. Onlar kadar iyi dövüşemediğini fark eder. Dünyaca ünlü bir hafız olup herkesi gururlandıracaktır fakat sesinin o kadar da iyi olmadığını düşünür. Bir gün, bir haberde yirmi bir dil bilen bir adam görür. Kendisi yabancı dilde iyi olmadığı için kendisini eksik hisseder. Futbol oynamayı çok seven Abdullah, meşhur bir futbolcu olmanın hayalini kurar fakat

futbolda iyi olup olmadığına bir türlü karar veremez. Şüpheye düşer. Yakışıklılığıyla insanlar arasında anılmak ister ama kendini inceleyince yakışıklı olmadığı fikrine kapılır. En son yazdığı şiirlerle gazetede yapılan bir yarışmaya katılır. Yarışmada birinci olur. Artık yeteneğini keşfetmiştir. Onun kalemi kuvvetlidir. Edebiyatın büyük ustalarını okuyacak, kendi sanatını şekillendirecek, iyi bir yazar olacak ve çokça yazacaktır. Abdullah değişime, gelişime, öğrenmeye açık bir karakter olması sebebiyle devingen karakter özelliği göstermektedir.

Abdullah'ın fiziksel ve psikolojik özellikleri açık ve güçlü bir şekilde anlatılmıştır.

“İşin garibi bazen aynada kendimi gördüğümde çok beğeniyordum. Kendimi çok iyi buluyordum. Bazen aynada kendimi gördüğümde bütün küstah davranışlarımdan utanıyordum. Hiç de sandığım kadar yakışıklı değildim. Hangi ayna doğru söylüyordu? Caddelerde yürürken dükkânların vitrin camlarından kendimi görmeye çalışırdım. Genellikle gördüğüm varlık beni hayal kırıklığına uğrattı. Zira kısa boylu, başı cüssesine oranla büyük, üstelik esmer ve ışısız biriydi bu çocuk.” (s. 33)

Hikâyenin diğer kahramanları Abdullah'ın teyzesinin oğlu, dedesi, güzel sesli olan sınıf arkadaşı Esmer İlhan, yakın arkadaşı Rasim, İngilizce konuşmaya çalışan arkadaşı Ayhan, ev sahibeleri Emine teyze ve çok iyi futbol oynayan arkadaşı Faruk'tur. Bu kahramanlar, kurgunun ilerlemesi için hikâyede var olan ve durağan karakter özelliği gösteren kahramanlardır.

“Kelimelerimiz Kalplerimizi Titretir” adlı hikâyenin ana kahramanı, ortaokul birinci sınıf öğrencisi olan Abdullah'tır. Metinde Abdullah ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmemiştir. Öğrenciler arasında “Prens” olarak anılan ve aynı zamanda bir karikatürist olan öğretmenin bakışlarını kendine çekmek isteyen Abdullah, böyle güzel bir yeteneğe sahip olup da niçin öğretmenlik yaptığını sormak isterken “Gerçek bir sanatçı olsaydınız...” diyerek söze başlar ve oracıkta pot kırar. Bu söze gerçekten içerleyen öğretmen sessizce uzaklaşır. Yaptığına pişman olan Abdullah kendisini affettirebilmek için öğretmenin çıkarttığı kitabı imzalatmak ister. Abdullah yıllarca bu sözünden pişmanlık duyar ve tek ümidi öğretmenine rastlayıp ona sorusunun asıl niyetini açıklamaktır. Konuşmaları ve davranışlarıyla geliştirilen kahraman, devingen karakter özelliği göstermektedir.

Hikâyenin diğer kahramanlarından biri öğrenciler arasında “Prens” lakabıyla anılan sosyal bilgiler öğretmenidir. Abdullah'ın sözlerine gerçekten içerlemiş, uzattığı kitabı imzaladıktan sonra kitaba “Sevgili öğrencime... Gerçek bir sanatçı olması ümidiyle...” notunu yazmıştır. Öğretmen hakkında metinde verilen bilgiler şunlardır:

“Saçları omuzlarına uzanıyordu. Kumraldı. Teni porselen beyazlığında. Alnı kat kat. Sanki alnında bir alın daha varmış gibi iki çizginin böldüğü üç katmanlı, uzun, beyaz, kendine baktıran bir alın. Neredeyse hiç gülümsemez. Sessiz. Okulda ne öğrenci ne öğretmen konuştuğu kimse yok. Mütemadiyen dalgın. Yalnız. Ağzından çıkacak bir cümlenin muhatabı olmak hepimizin hayalimdi. Herkese aynı dalgın ve önemsemez bakışlarla bakar, cevap vermeden önce uzun uzun düşünür.” (s. 41)

Hikâyenin diğer kahramanları Abdullah’ın annesi, babası, ablası ve arkadaşı Rasim’dir.

“Şampiyon Kim?” adlı hikâyenin ana kahramanı, aynı zamanda hikâyenin anlatıcısı olan çocuk kahraman Abdullah’tır. Abdullah, hayalî arkadaşı Reşit ile hep yaptığı gibi hayalî oyunlar kurmaktadır. Evlerinin herhangi bir odasında bulunan halının üzerinde müthiş bir futbol maçı çıkarırlar. Galibiyetlerini mahallece kutlarlar. Hayaller âleminde zaferler kazanarak yıllar geçer. Bir gün Abdullah’ın okuluna yeni bir beden eğitimi öğretmeni gelir. Onun hentbola olan yeteneğini keşfeden öğretmen, onu hentbola yönlendirir. Hentbol takımında oynayan Abdullah, takımıyla birlikte birçok galibiyet kazanır. Haberlere çıkar ve ünlenir. Şampiyonluk kupasını takımı adına kendisi kaldırır. En yakın arkadaşı Reşit ve onu her zaman tebessümle bir köşeden izleyen kız çok mutlu olmuştur. Hikâyede Abdullah ile ilgili detaylı bir bilgiye rastlanmamaktadır. Futbol oynamayı çok sevdiği fakat hentbol oynamadaki yeteneği sayesinde ünlü bir hentbol oyuncusu olduğu belirtilmektedir.

Hikâyenin diğer kahramanları Abdullah’ın annesi, babası, akrabaları ve hayalî arkadaşı Reşit’tir.

“Yeşil Papağan” adlı hikâyenin ana kahramanı, çocuk kahraman Orhan’dır. Orhan, dayısı ve kuzeniyle birlikte gittiği akvaryumcuda konuşan bir papağan görür. Hayatında ilk kez gördüğü bu hayvana ne kadar sahip olmak istese de onu alamaz. Yıllar sonra bir yetişkin olduğunda bir ortamda papağan görür fakat papağan hiç ilgisini çekmez.

Hikâyenin diğer kahramanları Orhan’ın dayısı, teyze oğlu, arkadaşı Necmi ve çerezci adamdır. Necmi, Orhan’a ve teyze oğluna mahalledeki çerezcide bir papağan olduğu haberini verir. Üçü birlikte koşarak çerezciye gider. Adamdan müsaade alarak papağanla ilgilenirler.

“Karaman’da Uyanış” adlı hikâyenin ana kahramanı, hikâyenin anlatıcısı olan bir ortaokul öğrencisidir. Çocuk, şiir yazmayı çok sevmektedir. Kendisi gibi iyi yazılar yazan bir arkadaşının laf arasında söylediklerinden etkilenip hemen işe koyulur. Yazdığı şiirlerinin

yayımlanması için Karaman’da bir gazeteye götürür. Elindeki dosyayı görevliye verdikten sonraki hisleri metinde şöyle anlatılmaktadır:

“Hepsi bu kadardı. Öyle güzel bir duyguyla şehir meydanına döndüm ki... Yapmam gerekenleri yapmıştım. İçimden gıcır gıcır sesler geliyordu. Mutluluk denilen şeyin ne olduğunu bilmesem de işte şimdi içinde yüziyordum. Perşembeye üç gün vardı. Pazartesi ikindisinden Perşembe ikindisine ulaşabilmek için tam üç kez yatmak, uyumak ve kalkmak gerekiyordu.” (s. 69)

“Güneş Batıdan Doğdu, Doğudan Battı!” adlı hikâyenin ana kahramanı, küçük bir çocuk olan Abdullah’tır. Ağabeyi ve kuzeni ile birlikte dedesinin evinde kalmaya gittiklerinde inanılmaz bir olaya şahit olurlar. Ağabeyi Güneş’in batıdan doğduğunu görür. Bu işin sırrı kısa sürede çözülmüştür. Güneş, yakınlarındaki bir binanın cephesine yansımaktadır.

Arkadaşları Memduh ve Bedir ile birlikte bir baraja giderler. Dönmek için hazırlandıklarında Bedir Güneş’in doğudan battığını söyler. Memduh ve Abdullah, olanlara anlam veremezler. Bu olayın üzerinden yıllar geçer, Abdullah bir edebiyatçı olarak Uzay Fakültesinde ders verirken Bedir Aladağ ismi ile karşılaşır. Ona barajda yaşanan olayı sorar ancak Bedir hatırlamıyordur bile. Abdullah işin sırrını hep merak eder.

Hikâyenin diğer kahramanları Abdullah’ın ağabeyi, kuzeni, arkadaşları Memduh ve Bedir’dir.

“Lambalı Radyo” adlı hikâyenin ana kahramanı Bahtiyar amcadır. Yaşlı adam parktaki bir bankta otururken etrafını bir grup çocuk sarar. Bu çocuklar (Yağmur, Aleyna, Kemal ve Mert), Bahtiyar amcanın hayat hikâyesini dinlemek isterler. Bahtiyar amcanın anlattığı hikâyelerde olaylar kendi çevresinde gelişmektedir. Hikâyelerde davranışlarıyla ve konuşmasıyla geliştirilen Bahtiyar amca, devingen karakter özelliği göstermektedir.

Hikâyenin ana kurgusunda Bahtiyar amca ile diyalog hâlindeki çocuklar, sordukları sorularla hikâyeleri birbirine bağlamaktadırlar. Çocuklar, durağan karakter özelliği taşımaktadır.

Hikâyenin yan karakteri Çil Ömer lakaplı Ömer Öğretmen’dir. Çocukluğunda Bahtiyar amca ile yaşadığı sorunlar sebebiyle üzgündür. Bahtiyar amcaya sorular soran çocuklar onun öğrencileridir. Bahtiyar amca onu görüp tanıyamayınca öğrencilerine ödev verir. Verdiği listedeki anahtar kelimelerin hikâyelerini Bahtiyar amcadan dinlemeden dönüp gelmeyin, der.

Ömer Öğretmen ve Bahtiyar amca birbirlerine sarılırlar. Hikâyenin genelinde davranışlarıyla ve konuşmasıyla geliştirilen kahraman, devingen karakter özelliği göstermektedir.

“Çil Ömer, çocukluğunda ne yapmışsa yapmış. Çocukken oluyormuş bütün bu şeyler... Ama zaman geçtikçe duruluyormuş insan. Öğrencileriyle birlikte burada, çocukluk arkadaşının kendisini affetmesi için gelip boynunu bükmüş. Beklemiş.” (s. 151)

Bahtiyar amcanın anlattığı hikâyelerde bahsi geçen diğer kahramanlar şunlardır: Annesi, babası, ağabeyi, dayıları, dedeleri, anneanesi, postacının oğlu ve yakın arkadaşı olan Mehmet, sınıf arkadaşı Hasan, Öğretmen Şehrize, Güssü Bibi, Okul Müdürü Cafer, Ömer’in babası Hamit ve ağabeyi Osman, Ceviz Dede, Hemşire Dürdane ve Omo Dayı.

Dil ve anlatım: Kitapta anlatımın açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle düzenlendiği görülmektedir. Kitabın hitap ettiği kitlenin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur. Çocuk okuyucunun merak ve heyecan duygusunu harekete geçirecek bir anlatımın benimsendiği söylenebilir.

Kitapta olaylar, kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılmaktadır.

Kitapta ikilemeler, yansıma sözcükler, pekiştirmeler, deyimler ve söz sanatları kullanılarak Türkçenin zenginliklerinden yararlanılmıştır. Türkçenin anlatım olanaklarının ve söz varlığının çocuğa sezdirilerek çocukların dil duyarlılığı kazanmalarının hedeflendiği görülmüştür.

Kitapta toplamda doksan üç adet ikilemeye yer verilmiştir. Çeşitli cümle yapılarıyla oluşturulan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

*“Normalde iki insan karşılaştığında, o anda akıllarına gelen herhangi bir konuda **zaman zaman** birbirlerine itiraz ederek, **zaman zaman** birbirlerini onaylayarak bir konuşma takip ediyorlardı.”* (s. 9)

*“**Bitmez tükenmez** şarkılardı bunlar.”* (s. 17)

*“**Belli belirsiz** bir ışığı olurdu.”* (s. 18)

*“Kardeşlerimle birlikte okuldan **gelir gelmez** ödevlerimizi yapardık.”* (s. 18)

*“Gittiğimiz köylerde **büyük küçük** ne kadar insan gördüysek hepsi de çamur içindeydi.”* (s. 22)

“Yolların kenarlarından **oluk oluk** kar suları küçük çaylar oluşturuyordu.” (s. 22)

“Televizyondakiler gibi neden **hızlı hızlı** konuşamıyorduk?” (s. 30)

“Gözümün önünde **tiril tiril** formalarını giymiş parmak kadar oyuncular, halımızın üzerinde derbi maçı oynuyorlar.” (s. 49)

“**Yavaş yavaş** oldu.” (s. 65)

Kitapta toplamda on iki adet yansıma sözcük yer almaktadır. Bu yansıma sözcük örnekleri şöyle sıralanabilir:

“Arkadaşlarım arasında **mırıldandığımda** şaka da olsa millet kulaklarını kapatıyordu.” (s. 27)

“Benim kalbim **küt küt küt küt, küt küt küt küt** etmektedir.” (s. 70)

“Kaldı otuz iki...’ diye **mırıldandı.**” (s. 83)

“Her su damlası sobanın yüzeyine düştüğünde bir buhara ve **tıslamaya** dönüşürdü.” (s. 91)

“Fısı fısı fısı.” (s. 94)

“İdare lambasının yelpelayen körsek ışığına lambalı radyonun **cızırtılı** ‘arkası yarın’ları eşlik ederken ben, kıtalar arasında atımla dünyaları fethetmiş çıkardım.” (s. 119)

“Birçok ineğin aynı anda **molaması** köyde bir ses cümbüşü yaratırdı.” (s. 133)

Kitapta toplamda on beş adet pekiştirme bulunmaktadır. Kitapta kullanılan pekiştirmelere şu örnekler verilebilir:

“Listem **upuzundu.**” (s. 13)

“Konuşamadığım zaman **kıpkırmızı** kesiliyordum.” (s. 30)

“Teni **simsiyah** oldu.” (s. 43)

“‘Anne valla bu oğlan bildiğin çatlak!’ diye **yepyeni** bir skandal yakalamış gibi anneme koşarak beni şikâyet ediyordu.” (s. 45)

“Akşam eve gidince de öncelikle gazeteyi **paramparça** ettim.” (s. 70)

“**İri mi iri bir buluttu bu. Beyaz mı beyaz. Yalnız mı yalnız...**” (s. 124)

Kitapta toplamda yüz seksen iki adet deyim vardır. Kitapta geçen deyimlere şu örnekler verilebilir:

“**Bitip tükenmek bilmeyen** bir söz hazineleri vardı sanırım.” (s. 9)

“**Kendimi sokaklara attım.**” (s. 13)

“**İçim içimi yiyordu.**” (s. 25)

“**Pot kırdım!**” (s. 40)

“**Başımдан aşağı kaynar sular dökülüyor.**” (s. 53)

“Tuhaf bir şekilde şiirlerimi yayımlamak amacıyla tekrar okurken **beş para etmez** şeyler olduklarını fark ettim.” (s. 67)

“**Ağzım vardı ama dilim yoktu.**” (s. 71)

“Hele sevdiğim programlar çıktığı zaman **aklım başımdan gidiyordu.**” (s. 88)

“Her şey sakın sessiz ilerlerken birden hayat **karman çorman oluverir.**” (s. 102)

“Öğretmenimizin verdiği yazı ödevlerini severek yapıyordum ve derste hemen okumak için **can atıyordum.**” (s. 143)

Kitapta yöresel ifadeler rastlanmıştır.

“‘Fırça gibi’ derlerdi mesela Faruk için. ‘**Fıçça**’ gibi dediğimiz de olurdu.” (s. 31)

“Çarşıda yanlış bir yere mesela bir dükkânın önüne oturduğumuzda, sakallı, takkeli bir amca, ‘Yakışıklılar **hadiyin bakayım, başım götürmüyor!**’ diye bizi başka bir yere kışkıkladığında, o zaman ağzından çıkan ‘Yakışıklılar’ sözünden bile nasibimi alıyordum.” (s. 33)

“Dedem gibi konuşuyordum: ‘Yemediğimiz bir tokat mı **hay len?**’” (s. 35)

“Bir sesin ismini **ünlediğini** duyuyormuş: ‘Hamit gel buraya, Hamit gel buraya...’” (s. 97)

“Ömer bütün hızıyla arkamızdan gelerek Mehmet’in sırtına **ebişmek** istedi. Ebişmek nedir, bilir misiniz? Sırta binmek diyelim.” (s. 106)

“Sehpanın üzerinde büyük bir tepside **kavurga** vardı. Başka büyük bir tepside ise **çökelekli**... Bahtiyar amca, çocuklara, çökeleklinin ve kavurganın Yaz Yurdu’nda kalan anılarını aktardı. Kavurga, buğdayın sacda kavrulmuş hâliydi. Çerezdi. Çökelekli ise sac böreğinin çökelekle yapılmış bir çeşidi.” (s. 117-118)

“Köyde ot yığınlarından oluşan büyük yükseltilere **‘hayma’** denmesi beni heyecanlandırıyordu. Yıkanmak yerine **‘çimmek’** denmesi bana çok gülinç geliyordu. Her seferinde yeni kelimelere doğru açılıyordu zihnim. Ama köylülerin fiillerin sonuna getirdikleri ekleri hiç mi hiç benimseyemiyordum: **‘Gidek, gelek, yürüyek’** demeleri bana çok kaba geliyordu. **Abovvvvvv... demeleri hele hele!**” (s. 143-144)

Anlatımda tekdüzeliğe düşmemek için zaman zaman devrik cümlelerden de yararlanılmıştır. Devrik cümlelerle anlatımda akıcılık sağlanmıştır.

“Bu kadar çok sevince belki de sevginizin sizi uğrattığı sarhoşluktur onu bir uçurumdan iteklemenizin sebebi.” (s. 39)

Çocukların sözcük hazinelerini geliştirici ifadelerle de yer verilmiştir. Anlamı bilinmeyen bazı kelimeler metin içinde açıklanmıştır.

“Bu kasabanın en unutamadığım tarafı elektriksiz olmasıydı. Bu sebeple bütün evleri idare lambası ısıtırdı. Bu ışık elbette cansızdı. **Körsekti**. Belli belirsiz bir ışığı olurdu.” (s. 17-18)

“Radyo ama en az bir metre uzunluğunda ve yirmi santim eninde, gene yirmi santim derinliğinde ahşaptan bir **heyula** idi bu.” (s. 18)

“Her teneffüse çıkışımızda **şövale**lerin birtakım beyaz kâğıtlarla dolduğunu görüyorduk.” (s. 41)

“Önce şunu sorayım. **Kağnı** diye bir şey duyan var mı aranızda?

Hiç kimseden ses çıkmadı.

Kağnı demek öküz arabası demek. Bir ya da iki öküz tarafından çekilen tahtadan yapılmış bu araba tekerlidir. Ve bu tekerler kocamandır.” (s. 85)

“Evet, Omo Dayı bir düğünde demiş ki ‘Ayak başparmağımın altına şu **mecidiyeyi** koyuyorum, hadi bakalım, üçer üçer gelin, ayağımı kaldırıp bu bozuk parayı buradan alabilecek misiniz?’” (s. 121)

“Gürün’ün kuş uçmaz köylerinde, çamurun, yoksulluğun içinde kalbimin **şerha şerha** olduğunu hissettim ve bir daha yaşadığım hayatı beğenmemelik etmedim.” (s. 126)

“Akşam babam eve gelince işin rengi anlaşıldı. Meğer köye **çerçi** gelmiş. Ağabeyimle postacının oğlu da çerçiden leblebi ve lokum almışlar. Övündükleri buymuş.’

‘Çerçi mi?’

‘Çerçi evet. Eşeğiyle atıyla köyleri dolaşan, o zamanın imkânlarıyla elinde ne varsa onu satan, bir nevi gezer bakkal. Seyyar bakkal.’ (s. 127)

‘Kış yaklaşırken **keven** toplardık. Keven dikenli bir bitkidir. Çalı gibidir. Toprağa gömülüdür. Sobada harika yanar.’ (s. 132)

‘**Biteviye** konuşan ve hareket eden bir çocuktum.’ (s. 137)

Kitapta benzetme söz sanatı kullanılmıştır.

‘Köyün en uzak evine kadar pancar gibi olmuş suratlarımızla çuvalı taşıdık.’ (s. 21)

Kitapta betimlemeler başarılı bir şekilde kullanılarak okurun anlatılanları gözünde canlandırmasına olanak sağlanmıştır.

‘Çocuk ruhumu kanatlandıran diğer şey ise lambalı radyo idi. Pille çalışabilen radyolar, böyle bir köyde en değerli alet hâlini alıyordu sevgili çocuklar. İçinden ses çıkan bir kutu. Deliriyordum, çıldırıyordum. Hele sevdiğim programlar çıktığı zaman aklım başımdan gidiyordu. Şimdiki radyolar gibi değildi bu lambalı radyo. En az bir metre uzunluğundaydı. Bir masanın enini tamamen bu uzun ve lambalı radyomuz kaplıyordu. Yüksekliği ve derinliği de en az yirmişer santimdi. İçinde gerçekten ışık yanardı. Dinleyebileceğimiz çok az istasyon vardı. Bazen Arapça, Almanca, Farsça sesler gelirdi radyodan. Bazen hiç bilmediğimiz bir dilde söylenen bir türkü duyardık.’ (s. 88-89)

Yazar, kitabında metinler arasılık tekniğinden de yararlanmışır. ‘Lambalı Radyo’ adlı hikâyede yazar, Şevket Rado ve Vahdet Gültekin tarafından kaleme alınan ‘Hayat Ansiklopedisi’ ve Prof. Dr. Mehmet Yaşar Kandemir tarafından kaleme alınan ‘Gönül Doktoru’ adlı eserlere atıfta bulunmuştur. Metinde geçen cümleler şunlardır:

‘İşte bu, masalın bittiği, gözlerin yumuklaştığı, idare lambamızın fitilinin kısılp ince belli camın içinde yalpalanmaya başladığı, gaz yağının iyice azaldığı saatlerde biz gene de uyumadan önce son bir defa Hayat Ansiklopedisi’nin sayfaları arasında gezinmek isterdik.’ (s. 118)

‘Hâlâ bile izini içimde taşıdığım bir kitaptı o: Gönül Doktoru. Ruhumda açılmış kocaman yeşil bir mühürdü sanki. Hiçbir zaman silinmedi.’ (s. 128)

Kitapta yazım yanlışları tespit edilmiştir.³

³ Bu kitapta, incelenen diğer kitaplara nazaran sayıca daha fazla yazım yanlışlığı tespit edilmiştir. Yazarla yapılan 5 Ekim 2023 tarihli görüşmede bu konu dile getirilmiştir. Yazar, kitabın ikinci baskısında bu hataların giderildiğini belirtmiştir. Bk. Ek-1.

“Amca, sence bu şeker fabrikasının bahçesi kaç **metre karedir?**” (s. 13) Bu cümlede yer alan “metre kare” kelimesi “metrekare” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“Mesafe **kat ettim.**” (s. 14) Bu cümlede yer alan “kat ettim” kelimesi “katettim” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“Kışın rüzgârlar esmeye başladığında, evimizin tepesindeki çinko çatı da **akıl almaz** şarkılarını söylemeye başladılar.” (s. 17) Bu cümlede yer alan “akıl almaz” kelimesi “akılalmaz” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“Çayırarda gördüğümüz çiçekleri ömrümüz boyunca başka hiçbir **yede** görmedik.” (s. 18) “yede” kelimesinin yanlış yazılarak “yede” şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

“Herhangi bir **uzak doğu** sporuna yazılmamış bir genç görmek imkânsızdı.” (s. 25) Bu cümlede yer alan “uzak doğu” kelimeleri özel isim olduğu için “Uzak Doğu” şeklinde büyük harfle yazılmalıdır.

“Oysa okuldaki **benden** eğitimi öğretmenimiz tam tersini istiyor, devamlı ‘tek top tek top’ diye haykırıp duruyordu.” (s. 31) “benden” kelimesinin yanlış yazılarak “benden” şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

“Bütün **özgüvenimi** yok edecek, hayata bağlılığımı azaltacak bir pot kırdım!” (s. 40) Bu cümlede yer alan “özgüvenimi” kelimesi “öz güvenimi” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“Ben aslında şunu değil bunu **kast ettim**, diyebilmek en kolayıydı.” (s. 44) Bu cümlede yer alan “kast ettim” kelimesi “kastettim” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“Bütün **stad** ayaklanıyor.” (s. 50) Bu cümlede yer alan “stad” kelimesi, “stat” şeklinde yazılmalıdır.

“Dayımın omzunda kocaman bir papağan vardı! Hem **da** Amazon papağanı imiş!” (s. 58) Cümleye uyması adına “da” bağlacı yerine “de” bağlacı kullanılmalıdır.

“Konuşan, beni çok seven, peşimden ayrılmayan, ama illaki konuşan bir papağanım olsun **için** öyle çok dua ettim ki...” (s. 58) Bu cümlede “için” edatı kullanılarak anlatım bozukluğuna sebebiyet verilmiştir. “için” edatı yerine “diye” edatı kullanılmalıdır.

“Sonra **halimizi** sevimli buldular sanırım. Kızmadılar bize.” (s. 60) Bu cümlede yer alan “halimizi” kelimesi, “hâlimizi” şeklinde yazılmalıdır.

“*Tipo baskı ile hazırlanan gazetede şiirim sayfaya baş aşağı gelecek şekilde, **tepe taklak** basılmıştır.*” (s. 70) Bu cümlede yer alan “tepe taklak” kelimesi “tepetaklak” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“*Tek başımızayken Aygır **gölüne** gitmek, ailelerimiz ve öğretmenlerimiz tarafından kesin surette yasaklanmıştı.*” (s. 94) Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve *deniz, nehir, göl, dağ, boğaz* vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar. Bu sebeple cümlede yer alan “gölüne” kelimesi, “Gölü’ne” şeklinde büyük harfle ve gelen ek ayrılarak yazılmalıdır.

“*Hepimiz bu tuhaf çocuğun rahatlığı **karşısına** donup kaldık.*” (s. 100) “*karşısında*” kelimesinin yanlış yazılarak “karşısına” şeklinde yazıldığı düşünülmektedir.

“*Çil Ömer’i **sırt üstü** yatırıp boğazını sıkmaya başladım.*” (s. 107) Bu cümlede yer alan “sırt üstü” kelimesi “sırtüstü” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“*Ceviz **dede** hep böyle kalender, yorgun ve yaşlı değildi ki...*” (s. 108) Kişi adlarından önce ve sonra gelen ünvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar. “Ceviz Dede” yaşlı bir adama takılan lakaptır. Bu sebeple “dede” kelimesi “Dede” şeklinde büyük harfle yazılmalıdır.

“*Yaz Yurdu’na adınızı attığınız andan itibaren Omo **dayı** ismini duymaya başladınız.*” (s. 120) Kişi adlarından önce ve sonra gelen ünvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar. “Omo Dayı” köylüleri tarafından bir adama takılan lakaptır. Bu sebeple “dayı” kelimesi “Dayı” şeklinde büyük harfle yazılmalıdır.

“***Şehirlerarası** yoldu bu.*” (s. 122) Bu cümlede yer alan “şehirlerarası” kelimesi “şehirler arası” şeklinde ayrı yazılmalıdır.

“*O zaman köye döner dönmez hayatıma bir **çeki düzen** vermeye karar vermiştim.*” (s. 129) Bu cümlede yer alan “çeki düzen” kelimesi “çekidüzen” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

“*Ömer **öğretmen** ve Bahtiyar amca birbirlerine sarılmışlar.*” (s. 151) Kişi adlarından önce ve sonra gelen ünvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar. Bu sebeple cümlede yer alan “öğretmen” kelimesi büyük harfle yazılmalıdır.

Kitapta noktalama hatası saptanmıştır. Tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaması gerekir.

“Ne bir sene, ne on sene.” (s. 14)

Kitapta kullanılan argo kelimeye şu örnek verilebilir:

“Bedir eliyle karşiki dağları gösteriyordu: ‘Abdullah! Memduh! Gelin buraya! Oğlum neden bakıyorsunuz öyle aval aval!’” (s. 76)

Çevre: Kitapta anlatılan olaylar genelde sokak, cadde gibi açık mekânlarda; ev, okul gibi kapalı mekânlarda geçmektedir. Hikâyelerde asıl amaç mesaj vermektir. Bu nedenle çevresel unsurlar üzerinde durulmamış ve çevreye bir anlam yüklenmemiştir. Mekân ögesi olayların yaşandığı ve anlatıldığı yer olarak verilmektedir. Kitapta belirgin olarak yalnızca “Lambalı Radyo” adlı hikâyenin çevresi üzerinde durulmuştur.

“Lambalı Radyo” adlı hikâyede anlatılan olaylar Sivas’ın Gürün ilçesine bağlı bir köyde geçmektedir. Mekânla ilgili metinde verilen bilgiler şunlardır:

“Mutlu çocukluk günleri denildiği zaman aklıma sadece ve sadece Yaz Yurdu geliyor. Sivas’ın Gürün ilçesinin bir köyüydü burası. Kasabada diyebiliriz.” (s. 82)

5.9. Leylaklar Prensesi

5.9.1. Kitabın dış yapı özellikleri

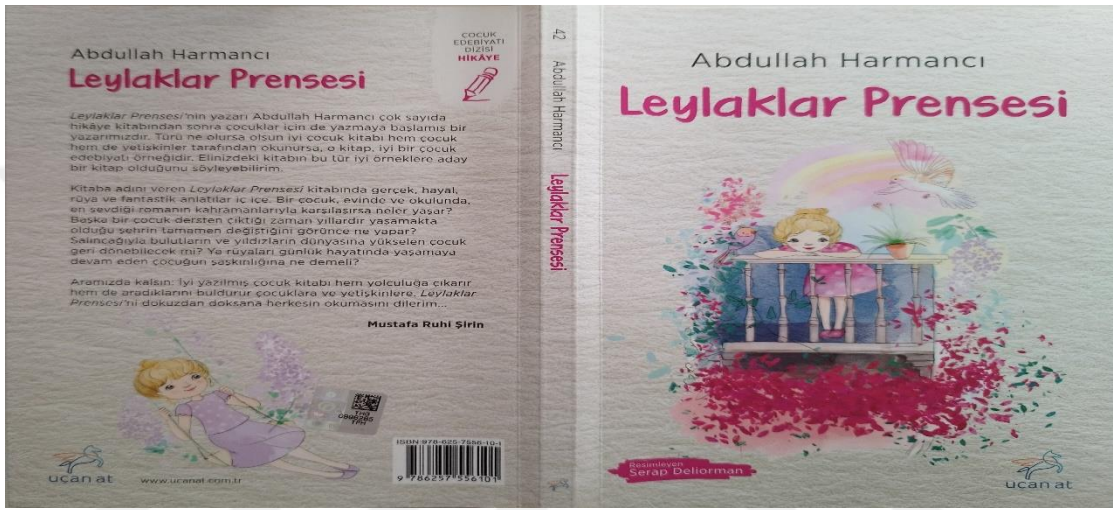
Boyut: Kitap 12,5x19,5 cm boyutundadır. Bu boyut çocukların kitaplık düzeni oluşturabileceği şekildedir. Hacim ve ağırlık yönünden çocuğa uygun olduğu söylenebilir.

Kâğıt: Kitapta ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kitabın kâğıt özelliğinin çocuğa görelilik açısından uygun olduğu söylenebilir.

Kapak ve cilt: Kitap kapağında zemin rengi olarak açık ve soluk bir renk tercih edilmiştir. Kapaktaki resimlemelerde canlı renkler kullanılmıştır. Ön kapakta ve arka kapakta farklı resimlemeler kullanılmıştır. Kapaktaki resimler, kitabın içinde bulunan resimlerden alınmıştır. Ön kapakta balkondan etrafı izleyen bir kız çocuğu; arka kapakta ise salıncakta sallanan bir kız çocuğu resmedilmiştir. Kitap kapağının çocuğun ilgisini çekecek şekilde şirin görsellerle hazırlandığı düşünülmektedir. Kapağın çocukların düşünce dünyasını harekete geçirecek ve onları okumaya isteklendirecek biçimde tasarlandığı söylenebilir. Şekil 25’te görüldüğü üzere kitabın ön kapağında kitabın ismi, yazar, yayınevi ve resimleyen bilgileri

bulunmaktadır. Arka kapakta ise yayınevi logosuna, kitabın türüne ait bilgiye, denetleme koduna ve yazar Mustafa Ruhi Şirin'in kitaba yönelik görüşlerini bildirdiği bir metne yer verilmiştir.

Kitabın kapağında dayanıklı kalın bristol karton kullanılmıştır. Kitabın sırt kısmı tutkalla yapıştırılmıştır. Kitaplıkta rahatça seçilebilmesi için kitabın sırt kısmında kimlik bilgileri bulunmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında kitabın kapağının çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Şekil 25. "Leylaklar Prensesi" ön ve arka kapak.

Harf: Harflerin boyutu 14 punto olarak belirlenmiştir. Harfler, sözcüklerin kolayca okunabilmesine olanak sağlamaktadır. Kitapta yazı rengi olarak siyah kullanılmıştır. Kitap, harf boyutu yönüyle çocuğa göre bulunmuştur.

Sayfa Düzeni: Kitabın sayfa kenarlarında geniş boşluklar vardır. Sayfa tasarımında yeterli düzeyde bulunan kenar boşlukları, okuyucu için okuma rahatlığı sağlamaktadır. Sayfalar tek sütun hâlinde düzenlenmiştir. Kitapta her yeni hikâye başka bir sayfada ve sayfanın ortasından başlatılmıştır. Sayfa numaraları kitabın sağ üst ve sol üst köşelerinde konumlandırılmıştır. Kitabın sayfaları her iki yöne kolayca çevrilebilmektedir. Sayfalar düzgün bir şekilde kesilmiştir. Bu özellikler dikkate alındığında çocuğa uygun bir sayfa düzeni hazırlandığı görülmektedir.

Resim: Kitabın resimleri Serap Deliorman tarafından çizilmiştir. Kitap yüz dört sayfadan oluşmaktadır. Kitapta yedi hikâye yer almaktadır. Yedi hikâyede toplam on sekiz resim bulunmaktadır. Resimlerden on üç tanesi sayfanın tamamını kaplar nitelikte olup beş tanesi ise sayfanın yarısında bulunmaktadır. Resimler anlatılan konunun hemen yanında

konumlandırılmıştır. Resimler, metni destekleyecek şekilde metinle yan yana veya aynı sayfada olacak şekilde yerleştirilmiştir. Böylece sürükleyiciliğin artacağı düşünülmektedir. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında resim ve yazı oranı uygun bulunmuştur.

Kitaptaki bütün resimler renklendirilmiştir. Resimlerin çocuk okurda estetik zevk uyandıracak nitelikte olduğu görülmüştür. Çocukların hayal gücünü destekler özellikte resimler kullanıldığı söylenebilir. Resimlerde çocuklar için olumsuz içeriklere yer verilmemiştir. Belirlenen kriterler doğrultusunda kitaptaki resimlerin çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

“Küçük Prens Okuyan Çocuk” ve “Güzel Gözlü Adam” adlı hikâyelerde metinde anlatılanlar ile resmedilenler arasında uyum sağlanmadığı görülmektedir. “Küçük Prens Okuyan Çocuk” adlı hikâyede, metinde Coğrafyacı karakteri ile ilgili yeşil başlığı olan, sakallı bir adam tasvir edilmiştir.

“Köşede masası başında notlar alan sakallı bir adam vardı. Yeşil bir başlığı vardı. Masaya koşarak gittim.” (s. 15)

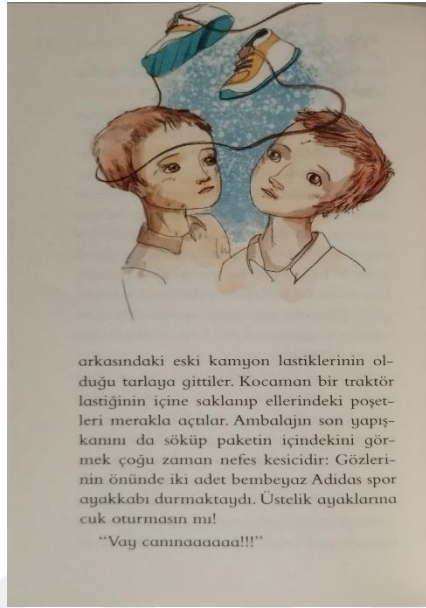
Kitapta bulunan resimde ise Coğrafyacı karakteri yeşil gömlekli ve bıyıklı bir adam olarak gösterilmektedir.

Şekil 26. “Leylaklar Prensesi” sayfa resmi (s. 14).

“Güzel Gözlü Adam” adlı hikâyede, Bekir ve Bülent’in izinsiz aldıkları ayakkabıların özelliği “bembeyaz” olmasıdır. Metinde bembeyaz olarak tasvir edilen ayakkabılar, resimde kahverengi, mavi ve sarı renkleriyle renklendirilmiştir.

“Ambalajın son yapışkanını da söküp paketin içindekini görmek çoğu zaman nefes kesicidir: Gözlerinin önünde iki adet bembeyaz Adidas spor ayakkabı durmaktaydı.” (s. 64)

arkasındaki eski kamyon lastiklerinin olduğu tarlaya gittiler. Kocaman bir traktör lastiğinin içine saklanıp ellerindeki poşetleri merakla açtılar. Ambalajın son yapışkanını da söküp paketin içindekini görmek çoğu zaman nefes kesicidir: Gözlerinin önünde iki adet bembeyaz Adidas spor ayakkabı durmaktaydı. Üstelik ayaklarına cuk oturmasın mı!
“Vay cannaaaaaa!!!”

Şekil 27. “Leylaklar Prensesi” sayfa resmi (s. 64).

5.9.2. Kitabın iç yapı özellikleri

Konu: Kitapta yedi adet hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyelerin konuları birbirinden bağımsızdır. Yazar, yedi hikâyenin beşinde yer verdiği konuları; fantastik bir kurgu içinde, çocuk okurun ilgisini de devindirecek şekilde işlemiştir. Kitapta hayal, rüya, gerçek ve fantastik anlatılar iç içedir. Yazarın konuları, çocuk okurların yaşlarına ve gelişim düzeylerine uygun bir şekilde işlediği söylenebilir. Konularda merak ögesinin ön planda tutulduğu heyecan verici bir anlatımın benimsendiği düşünülmektedir. Kitapta yer verilen konular çocuklar için uygundur.

“Küçük Prens Okuyan Çocuk” adlı hikâyede Orhan’ın en sevdiği kitabın kahramanlarıyla tanışması ve yaşadığı hayal kırıklıkları anlatılmıştır. Hikâyede kişi-kişi ve kişinin kendisiyle çatışmasının örneklerine rastlanmaktadır. Orhan, çok sevdiği kitap olan “Küçük Prens”in kahramanlarına ulaşabileceğini öğrenir. En sevdiği kitabın kahramanlarıyla sohbet etme fikri onu çok heyecanlandırır. İş Adamı, Coğrafyacı ve Fenerci ile yüz yüze tanışma fırsatı bulsa da bir türlü sohbet edemez. Çünkü hiçbirinin Orhan’a ayıracak vakti yoktur. Üzüntüsünü kiminle paylaşırsa paylaşsın, ona kitabı nasıl okuduğu sorulur.

“Çok üzüldüğümü gören öğretmenim ‘İstersen seni Küçük Prens’teki Kral’la da tanıştırabilirim... Ama...’ deyip sustu.

'Ama öğretmenim, amaaa?'

'Onunla da karşılaştığın zaman çok mutlu olmayacaksın...'

'Neden ama?'

'Ama bunu açıkladım... Kitabı okumadın mı yoksa?'

'Kitabı defalarca okudum öğretmenim...'

'O zaman bu kahramanlar üzerine biraz düşünmelisin Orhancım...'

Olanlardan bir şey anlamıyordum! En sevdiğim kitabın kahramanları bir bir çıkmıştı karşıma. Ama onlarla sohbet bile edememiştim. Onlarla tanışmak bile mümkün olmamıştı.' (s. 20)

Boynunu büküp apartmanın bahçesinde otururken İş Adamı'nın hızla yanından geçtiğini görür.

"Çılgınca bağırdım.

'Heyyyyyyyyyyyyyy! Nereye gidiyorsun? İnsan bir selam verir...'

'Kusura bakmayın işlerim var, işlerim başladı, işlerim bitmedi, işlerimi halletmeliyim, işlerim önemli, işlerimi sevmeliyim...' (s. 21)

Bu karşılaşmadan sonra Orhan, kitabın kahramanlarından Tilki ile tanışır. Tilki'ye bu durumdan yakınır.

"'Sorma Tilki kardeş!' dedim, 'Hayalim kırıldı!'

'Nasıl? Nasıl?' deyip güldü Tilki.

'Hayalim kırıldı diyorum...'

'Hmmm... Hayal kırıklığı yaşadığını söylemek istiyorsun... Anlıyorum...' deyip gülümsedi.' (s. 23)

"Şehir Haritası" adlı hikâyede konu, Doğan'ın yaşadığı şehirde meydana gelen değişimlerdir. Hikâyenin kurgusu kişinin kendisiyle çatışmasına dayanmaktadır. Öğretmeni,

derste şehir haritasına bakarak buldukları şehrin eski güzel günlerini anlatır. Doğan, okulun karşısındaki pastaneye gidip dondurma yemek için yola yönelir. Fakat yollardan evlere her şeyin çok farklı olduğunu görür. Sanki bu şehrin eski zamanlarındaki hâlindeymiş gibi hisseder.

“Tam da okulun önündeki ana caddeyi bitirmiştim ki... Acayip bir şey oldu! Şehir başka bir şehirdi sanki. Caddeler başka caddelerdi. Sokaklar başka sokaklar. İnsanlar başka insanlardı. Yol boyunca bahçeli evler vardı. Evlerden birinden ansızın teyzem çıktı. Beni görüp yanaklarımdan öptü.” (s. 27)

“Sokaklar boyunca yürüdüm. Parkın önündeki kahvehanenin olmadığını gördüm. Veya okulun arka bahçesine yakın bir yerdeki parfüm satan dükkân yoktu. Aslında eskiden bildiğim apartmanların hiçbirini bulamıyordum. Bu başka bir şehir miydi? Ama teyzem buradaydı e beni tanıyıp ekmek vermişti! Kafam karışmıştı.” (s. 29-30)

Gün bitip de Doğan uyandığında her şey normal hâline dönmüştür. Doğan okuluna gider. Öğretmeni ön sıradaki öğrencilere kızdığı için şehir haritasına bakarak sinirli bir şekilde söylenir. Okul çıkışında Doğan şehrine bakınca şaşırır. Çünkü her şey yine değişmiştir. Bu sefer sanki şehrin bin sene sonraki hâlidir.

“Bu defa şaşkınlığım dünküne göre iki kat büyüdü! Şehir bambaşka bir hâl almıştı! Şehrin her yerinde sallanarak dolaşan insanlar belirmişti. En küçük apartman yirmi beş katlıydı ve ben bu apartmanların katlarını saymaktan başımın dönmesine engel olamadım.” (s. 32)

Bu gizemli ve tuhaf olayların sebebini merak eden Doğan, sonunda sorularının cevabını bulmuştur. Öğretmenleri haritaya bakarak güzel şeylerden bahsedince güzel şeyler, kötü şeylerden bahsedince de kötü şeyler oluyordur.

“Nasıl Olsa Bir Rüya!” adlı hikâyede konu, Sadi’nin rüyasında yaptığı haylazlıklardır. Hikâyede kişi-kişi ve kişinin kendisiyle çatışmasının örneklerine rastlanmaktadır. Sadi rüyasında kendini uçsuz bucaksız bir genişlikte çok güzel bir yerde görür. Bir o salıncaktan bir bu salıncağa gider. Meşe ağaçlarının yapraklarını yolup çam ağaçlarının dikenlerine batırır. Tavşanların kulaklarını birbirlerine bağlar ve evlerin çatısına çıkıp bacalarından su döker. Çamaşır asılı olan tellerdeki çamaşırı sokağa fırlatır. Sadi tüm bu yaramazlıkları yaparken yanında Heidi’ye benzeyen bir kız vardır. Kız, Sadi’nin yaptıklarına kızdığı için kaşlarını çatmıştır.

“*Ellerinle canlıları incittiğin yetmiyormuş gibi sen şimdi de dilinle insanları mı kırmaya başladın!*” diye payladı Sadi’yi kız, *‘Ne yapıyorsun sen Allah aşkına?!’*” (s. 41)

Sadi göle gider, yüzmek ister. Çevresindekilerin uyarılarını dinlemez ve göle dalar. Bir terslik olur, ayakları suya gömülür. Giderek suyun dibine doğru çekilmeye başlar. Birisinin kendisini kurtarması için uzun uzun bağırır. Kurtarılmayı beklerken birden sarsılır. Babası Sadi’yi uyanması için sarsmaktadır. Annesiyle babası şaşkınlıkla oğullarının kollarındaki ve yüzündeki çiziklere bakakalırlar. Kapı çalar ve çatık kaşlı kızla polis içeri gelir. Sadi’nin anne ve babasına oğullarının yaptığı bütün yaramazlıklar tek tek anlatılır.

“*Sadi. ‘Rüyaydı... Rüyaydı... Ama rüyaydı...’ diyebiliyor, kendini savunamıyordu. Kendisine bakan anne ve babasına ‘Ama ben hepsini rüya sanmıştım...’ diyebildi.*” (s. 49)

“Dünya Nasıl Kurtulacak?” adlı hikâyede dünyayı nasıl kurtarabileceğini düşünen bir öğretmenin aradığı cevabı bulması konu olarak işlenmiştir. Hikâyede kişinin kendisiyle çatışmasının örneklerine rastlanmaktadır. Mustafa Öğretmen evinde haberleri izlerken morali bozular. Dünyada olup bitenler onu çok üzer. Haberlerde savaştan kaçan ailelerin durumlarını, zararlı maddelerin ticaretini yapanları, yoksulluğu ve hırsızlıkları görünce canı sıkılır. Üzüntüyle haberleri kapatır. Tüm bu kötülükleri nasıl durdurabileceğini düşünür.

“*Balkondan aşağı bakarken bütün bir dünyanın gidişini nasıl güzelleştireceğini düşünüyor ama bir çare bulamıyordu. Kendisi bir öğretmendi. Tek bir kişiydi. Dünya çok büyüktü. Dünyada ve insanlarda değişiklikler yapmak zordu. Onları yaptıkları yanlışlardan döndürmek zordu.*” (s. 53)

Kızı Çiçek’in bir sorusuyla aradığı cevabı bulmuştur. Öğrencileri için güzel şeyler yapmayı düşünen Mustafa Öğretmen, öğrencilerinin zihinlerinde mutlu oldukları bir anıyı onlara hediye olarak bırakmak ister.

“Güzel Gözlü Adam” adlı hikâyede konu, yoksulluk içinde yaşamını sürdüren iki arkadaşın başlarından geçen olaydır. Hikâyede kişi-kişi çatışmasının örneklerine rastlanmaktadır. Bekir ile Bülent iki yakın arkadaşdır. Babalarıyla birlikte sabahtan akşama kadar sokaklarda dolaşip karınlarını doyurmak için ne iş olsa yaparlar. Bir gün Ulu Cami’nin önünde dilenmeye karar verirler. Ayaklarına giyecek ayakkabıları yoktur. Ayakları çıplak avluya otururlar. Karşlarına güzel gözleri olan bir amca çıkar. Amca, iki arkadaşın çıplak ayaklarına bakar, ikisini de köşeye çekip onlarla sohbet eder ve ceplerine harçlık koyar. Aradan

birkaç hafta geçer. Bekir ve Bülent cami duvarına oturup içeriye giren insanları gözlemeye başlarlar. İki hafta önce karşılaştıkları güzel gözlü amca camiye girer. Elinde de poşetler vardır. Poşetleri ayakkabılıkların üzerine bırakıp namaza durur. Bekir, Bülent’e göz kırpar. Usulca caminin kapısından içeri süzülürler. Ayakkabılıktaki poşetleri alıp uzaklaşırlar. Poşetlerin içinde iki çift ayakkabı vardır. Bülent, ayakkabıları çaldıkları için kendini kötü hisseder.

“Böyle durumlarda hep olduğu gibi Bülent morallerini bozdu. ‘Çalmasa mıydık?!’ dedi. Bekir’in buz gibi bakışlarını umursamadı. ‘Günah işledik...’

Bekir son defa kendisine keskin bakışlarla baktı. Böyle konuşmaya devam ederse işin sonunun kötü biteceğini ima ediyordu.” (s. 65)

Caminin hemen yanında bulunan kahvenin içinde güzel gözlü amcayı görürler. Amca ikisini de yanına çağırır, gazoz ikram eder. Çocuklar gazozlarını içerken de kendilerine aldığı ayakkabıların çalındığını söyler. Gazozunu bitiren çocuklar en son “Canın sağ olsun amca! Düşünmen yeter!” diyerek uzaklaşırlar. İkisi de hem üzgün hem de endişeli bir şekilde eski kamyon lastiklerinin olduğu yere gidip ayakkabılarını görmek isterler. Fakat ayakkabılar sakladıkları yerde değildir. Her yere bakarlar ama yoktur. Ağlaşırlar. Güzel gözlü amcayı görürler. Amcanın elinde çocukların kaybettikleri ayakkabılar vardır. Çocuklar ayakkabıları alırlar. Amca da bir daha böyle bir şey yapmamaları için çocukları uyarır.

Hikâyede, hırsızlık yapmak gibi yanlış bir davranış işlenmiştir. Çocuklar, daha sonra yaptıklarının yanlış bir davranış olduğunu anlamışlar ve bunun sonucunda üzülmüşlerdir. Çocukların bu davranışları sebebiyle pişman olmalarıyla kurgu devam ettirilerek doğru olan davranış biçimi aktarılmıştır.

“Harika Amca Harikalar Diyarında” adlı hikâyede konu, Harika amcanın Harikalar Diyarı’na ulaşma serüveni ve orada yaşadıklarıdır. Hikâyenin kurgusu kişinin kendisiyle çatışmasına dayanmaktadır. Bozulan buzdolabı için tamirci aramaya çıkan Harika amca, bir dükkânda asılı duran halıdan Harikalar Diyarı’na geçiş yapar. Eşi ve kızları günlerce Harika amcayı ararlar. Harika amcanın eşi Sündüs Hanım, Harika amcanın en son görüldüğü dükkândaki halıya dikkat kesilir. O da Harikalar Diyarı’ndadır. Kızları için endişelenen eşine Harika amca “Kızlarımız da kendilerini buraya ait hissettiklerinde gelecekler, üzülme...” der.

“Leylaklar Prensesi” adlı hikâyede konu, küçük bir kızın başından geçen ilginç olaylardır. Hikâyede kişi-kişi ve kişi-doğa çatışmasının örneklerine rastlanmaktadır. Babası,

küçük kızı için evlerinin bahçesindeki kayısı ağacının en büyük dalına bir salıncak kurar. Küçük kızını tüm gücüyle sallamaya başlar. Küçük kız öyle yükselir ki salıncağının ipi Bulutlar Sarayı'nın kapısına takılır. Küçük kızı Bulutlar Kraliçesi'nin huzuruna götürürler. Kraliçe küçük kıza benden sonra tahta oturacak kişi sensin, der. Küçük kız bu durumdan hiç hoşlanmaz. Kraliçe'ye annesini, babasını ve kardeşini özleyeceğini, onlardan ayrı kalmak istemediğini ve ailesinin yanına geri dönmek istediğini söyler. Fakat ne söylediye onu ikna edemez. Küçük kız ısrarcı davranınca Kraliçe öfkelenir.

“‘Ama ben anneme dönmek istiyorum ki!’ dedim. ‘Hem babam beni aşağıda bekler. Daha salıncağım bir kere salındı. Geri bile gidemedim. Geri gidip de karşı tarafa doğru salınamadım. Sayın Kraliçe!’

‘Bu saraya giren çıkamaz!’ diye haykırdı Kraliçe. ‘Götürün bunu!’” (s. 86)

Beyaz Bilge küçük kızın bu durumuna çok üzülür ve oradan ayrılabilmesi için ona bir çözüm yolu bulur. Beraber yaptıkları plan sayesinde küçük kız oradan kurtulmaya çok yaklaşmıştır. Salıncağa biner ve aşağı iner. Tam evine varmak üzereyken salıncak ters yönde yukarı doğru yükselir. Salıncağının ipi bu sefer de Yıldızlar Sarayı'na takılır. Aynı şeyler burada da yaşanır. Kızın ailesi de başka bir salıncakla Yıldızlar Sarayı'na gelir. Ailesiyle beraber orada kalır. Babası Yıldızlar Sarayı'nda küçük kıza bir salıncak yapar. Kız sallanır ve yükseldikçe yükselir. Salıncağın ipi bu sefer de Güneşler Sarayı'na takılır.

İleti: Kitap birden çok ileti barındırmaktadır. Kitapta çocuk okurla paylaşılacak istenen iletiler, edebî bir kurgu içinde kesin bir yargıya dönüştürülmeden okura sezdirecek bir şekilde verilmekle birlikte birkaç yerde öneri şeklinde doğrudan ifade edilmiştir. Hikâyelerdeki iletilerin çocukların anlam evrenine uygun olduğu görülmektedir. Çocuklar için olumsuz iletilere yer verilmemiştir.

“Küçük Prens Okuyan Çocuk” adlı hikâyede umutsuzluğa kapılmamanın önemi vurgulanmış, her sorunun bir çözümü olacağı ve hayata kalbimizin gözüyle bakmamız gerektiği mesajı verilmiştir. Hikâyenin iletileri, yazar tarafından açık bir şekilde doğrudan ifade edilmiştir:

“İnsanlardan umudunu kesemezsin. Buna hakkın da yok. Bu doğru da değil zaten. Yanlışlar varsa doğrular da var. Meşgul ve sinirli insanlar, sana vakit ayıramayan insanlar

varsa seninle zaman geçiren insanlar da var. Umutlu ol. Onlarla birlikte yaşamak ve birlikte güzel şeyler yapmak zorundayız.” (s. 23)

“Hayata kalbinin gözüyle bakmalısın... Çünkü gözler gerçekleri göremese de kalbimizin gözleri gerçeği daima görür...” (s. 24)

“Şehir Haritası” adlı hikâyede güzel bakan, güzel görür mesajı verilebilir. Hikâyenin iletisi, yazar tarafından açık bir şekilde doğrudan ifade edilmiştir:

“Güzel bakalım, güzel görelim, güzel yaşayalım çocuklar...” (s. 39)

“Nasıl Olsa Bir Rüya!” adlı hikâyede birden çok ileti bulunmaktadır. Bu iletilerden biri doğaya karşı saygılı olmamızdır. Yaşadığımız yere ve insanların eşyalarına zarar vermenin yanlış bir davranış olduğu verilen diğer mesajlardandır. İyi bir insanın her koşulda iyi biri olarak kalacağı metinde şu cümlelerle vurgulanmıştır:

“Anladım ki... Rüyalarında iyi olmayan gerçek hayatta iyi olamaz; gerçek hayatında iyi olmayan rüyalarında iyi olamaz!” (s. 51)

“Dünya Nasıl Kurtulacak?” adlı hikâyede mesaj, elimizden gelen küçük bir şey dahi olsa güzel ve iyi şeyler yaparak bir insanı hatta adım adım bir dünyayı kurtarabileceğimizdir.

“Kalbindeki soru cevap bulmuştu. Bütün dünyayı kurtaracak bir gemi icat etmesine gerek yoktu. Ama hep güzel şeyler yapması gerekiyordu:

Küçük küçük. Adım adım. Avuç avuç. Damla damla. Gıdım gıdım. Tane tane. Yavaş yavaş. Gün gün. Hafta hafta. Ay ay. Ama hep iyi ve güzel...” (s. 59)

“Güzel Gözlü Adam” adlı hikâyede mesaj, hırsızlık yapmanın kötü bir davranış olduğudur.

“Harika Amca Harikalar Diyarında” adlı hikâyede kalbimizin sesini dinleyerek doğru zamanlarda attığımız doğru adımlar bizi mutluluğa götürür, mesajı verilmiştir.

“Leylaklar Prensesi” adlı hikâyede umutsuzluğa kapılmadan her zaman çabalamamız gerektiği, metinde geçen şu ifadelerle belirtilmiştir:

“Her şeyin sonu gibiydi. Her şeyin sonu sandığınızda aslında her şeyin başı olabilir. Her şey bitti dediğinizde her şey başlar. En dibe indiğinizde en tepeye doğru yükselmeye

başlarsınız. En kötü anınızda omzunuza bir el dokunur ve saatler tıkır tıkır işlemeye başlar.”
(s. 91)

Tema: Kitapta öne çıkan temalar *insan sevgisi, hayal kırıklığı, doğa ve hayvan sevgisi, rüyalar, dayanışma, tuhaflıklar, iyilik, pişmanlık, mutluluk, mücadele etme, başarma, merak etme ve sevgi* olarak tespit edilmiştir. Hikâyelerde verilen temalar, konular ile uyumludur. Kitapta işlenen temaların çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kahramanlar: Kitaptaki bütün hikâyelerde farklı kahramanlara yer verilmiştir. Hikâyelerin genelinde kahraman sayısı azdır. Hikâyelerdeki kahramanların büyük çoğunluğu çocuk kahramandır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olacaktır. Kahramanların düşünce ve davranışlarının çocukların özümseyebileceği şekilde geliştirildiği görülmektedir.

“Küçük Prens Okuyan Çocuk” adlı hikâyenin ana kahramanı, aynı zamanda olayların anlatıcısı olan çocuk kahraman Orhan’dır. En sevdiği kitap “Küçük Prens”teki kahramanlara ulaşabileceğini öğrenen Orhan, onlarla tanışıp sohbet etmek ister. Önce kendi apartmanlarında oturan İş Adamı ile tanışmak ister. Ondan beklemediği davranışlar görünce çok üzülür. Sonra sırasıyla okullarında bulunan Coğrafyacı ve öğretmenlerinin apartmanında oturan Fenerci ile tanışma fırsatı bulur. Onlar da tıpkı İş Adamı gibi Orhan ile ilgilenmezler. En son Tilki ile tanışan Orhan, ona dert yanar. Tilki, Orhan’a umutsuzluğa kapılmamasını ve kitabı tekrar okumasını tavsiye eder. Orhan Tilki’nin tavsiyelerine uyacağını söyler. Davranışları ve konuşmalarıyla geliştirilen kahraman, devingen karakter özelliği göstermektedir.

Hikâyenin yan karakterleri “Küçük Prens” kitabındaki kahramanlar İş Adamı, Coğrafyacı, Fenerci ve Tilki’dir. İş Adamı çok çalışkan, işini her şeyin önüne koyan bir karakterdir.

“*Evladım ben tam elli dört senedir çalışmaktayım, dördüncü defa çalışmama engel olunuyor... Neden beni rahatsız ediyorsun? Hadi evimin tabanını deldin neyse ama lütfen beni rahatsız etme, çok işim var benim, hadi evladım...’ deyip yüzüme kapıyı kapadı.*” (s. 12)

Coğrafyacı, sadece kaydedebileceği bilgiler verirse Orhan ile konuşabileceğini söyler.

“*Not etmeme ara veremem.’ dedi. ‘Bana not etmeye değer şeyler getirmelisin. Şu anda bana getirdiğin şey heyecan ve sevinç... Ben bunları kaydetmiyorum... Bir Coğrafyacı bunları kaydetmez...’*” (s. 15)

Fenerci, Orhan'ın yüzüne bile bakmadan onunla konuşmayı reddeder.

“Fenerci bana bakmadan elinde tuttuğu ışığı havaya kaldırdı.

‘Yönetmeliklere göre seninle şu anda konuşmamam gerekiyor küçük çocuk! Bana kızma ve darılma!’ deyip ışığını yeniden havaya kaldırdı.” (s. 19)

Dert yandığı Tilki, onunla sohbet etmiş ve şu öğüdü vermiştir:

“İnsanlardan umudunu kesemezsin. Buna hakkın da yok. Bu doğru da değil zaten. Yanlışlar varsa doğrular da var. Meşgul ve sinirli insanlar, sana vakit ayıramayan insanlar varsa seninle zaman geçiren insanlar da var. Umutlu ol. Onlarla birlikte yaşamak ve birlikte güzel şeyler yapmak zorundayız.” (s. 23)

Hikâyenin diğer kahramanları Orhan'ın annesi, babası ve öğretmenidir.

“Şehir Haritası” adlı hikâyenin ana kahramanı, aynı zamanda olayların anlatıcısı olan çocuk kahraman Doğan'dır. Doğan, okuldan çıktığı zaman yıllardır yaşadığı şehrin tamamen değiştiğini görür. Bu değişiklik önce hoşuna gider. Çünkü şehrin yeni hâlini çok beğenmiştir. Tıpkı eski güzel günlerdeki gibidir. Evine gidip uyur. Uyandığında şehrin normal hâline döndüğünü fark eder. Okula gider. Okuldan çıktığında bu sefer şehrin bin yıl sonraki hâlini görür. Etrafında gördükleri onu hiç hoşnut etmez. Eve gittiğinde arkadaşı Şule ile neler olduğunu çözerler. Öğretmenleri de çocukları uyarmak için Doğan'ın evine gelmiştir. Davranışları ve konuşmalarıyla geliştirilen kahraman Doğan, devingen karakter özelliği göstermektedir.

Hikâyenin yan kahramanları Doğan'ın sınıf öğretmeni ve arkadaşı Şule'dir. Öğretmen, derste şehir haritasına bakarak ne hakkında konuşuyorsa şehir o gün öğretmenin söylediği hâle dönüşür. Güzel şeylerden bahsedince şehir güzelleşirken kötü şeylerden bahsedince şehir korkunç bile hâle dönüşür.

“Her şeyin sebebi, öğretmenimizin şehir haritasına bakarak konuşma şekliydi. Öğretmenimiz haritaya bakarak güzel şeyler söylediğinde neler olduğunu dün görmüştük. Bugünse tersi olmuştu.” (s. 36)

Neler olduğunu anlayan öğretmen, o günden sonra güzel şeylerden bahsedecektir. Davranışları ve konuşmalarıyla geliştirilen kahraman, devingen karakter özelliği göstermektedir.

Doğan'ın sınıf arkadaşı Şule, neler olduğunu bulmak için Doğan'ın evine gider. İki arkadaş bu garipliklerin sebebini hemen anlar.

“*Doğan! Doğan! Tuhaf şeyler oluyor!*”

‘*Biliyorum Şule... Ne yapmamız lazım? Sen onu söyle!*’

‘*Bana inanmayacaksın ama...*’

‘*Evet?!!*’

‘*Ben galiba bu durumun sebebini biliyorum Doğan...*’

‘*Nedir?*’

‘*Öğretmenimizle ilgili...*’

‘*İşte o anda bir sevinç çılgılığı atmışım!*’

‘*Seninle aynı fikirdeyim Şule!*’

‘*Ne! Sen de mi fark etmiştin?’*” (s. 35)

Hikâyenin diğer kahramanları Doğan'ın annesi, babası ve teyzesidir.

“Nasıl Olsa Bir Rüya!” adlı hikâyenin ana kahramanı, çocuk kahraman Sadi'dir. Rüyada olduğunu düşündüğü için türlü haylazlıklar yapar. Hayvanlara ve ağaçlara zarar verir. Çevresindekilerin uyarılarına aldırış etmeyip tehlikeli şeyler yapar. Uyandığında evlerine polis gelir. Sadi'nin tüm yaptıkları anne ve babasına anlatılır. Sadi'nin zarar verdiği her şey, herkes toplanır. Sadi yaptıklarının yanlış olduğunu anlamış, pişman olmuştur.

Hikâyenin yan kahramanı metinde adı verilmeyen küçük kızdır. Sadi'ye yaptıklarının yanlış olduğunu söyleyip onu yaptıklarından vazgeçirmeye çalışmaktadır.

“*Yanı başında kendisiyle birlikte yürüyen ve Heidi'ye çok benzeyen kısa boylu bir kız çocuğu onu omzundan sarstı! Çok öfkeliydi.*”

‘Ne yapıyorsun sen! Ne yaptığını zannediyorsun!’” (s. 41)

Hikâyenin diğerkahramanları Sadi’nin annesi, babası, zarar verdiği herkes ve belediye başkanıdır.

“Dünya Nasıl Kurtulacak?” adlı hikâyenin ana kahramanı, Mustafa Öğretmen’dir. Dünyada onca kötülük varken dünyayı bu kötülüklerden nasıl kurtarabileceğini düşünür. Hikâyenin yan kahramanı Mustafa Öğretmen’in kızı Çiçek’tir. Çiçek, öğretmenin verdiği ödevi babasıyla yapmak ister. Babasına sorduğu soruyla babasının aklından geçen soruların cevabını bulmasını sağlamıştır. Hikâyenin diğerkahramanı Mustafa’nın ilkokul öğretmeni Hediye Hanım’dır. Hediye Hanım, Mustafa’nın üzerinde güzel izler bırakmıştır.

“Güzel Gözlü Adam” adlı hikâyenin ana kahramanları, iki yakın arkadaş Bekir ve Bülent’tir. Yoksul ailelerin çocukları olan Bekir ve Bülent, çalışmak için şehre gelirler. Cami avlusunda dilencilik yapmaya başlarlar. Dilencilik yaparken güzel gözlü bir amca ile karşılaşır. Amca onlarla konuşup ceplerine harçlık koyar. Birkaç hafta sonra aynı amca ellerinde poşetlerle camiye gelir. Bekir ve Bülent kendilerine ait olmayan poşetleri alıp kaçarlar. Amca bunu fark edince yaptıklarına pişman olurlar.

Hikâyenin yan kahramanı güzel gözlü amcadır. Çocukların yalın ayak gezmelerine gönlü razı olmaz ve onlara hediye ayakkabı alır. Çocukların yaptığı hatalı davranışı anlayıp onlara öğüt verir.

“Harika Amca Harikalar Diyarında” adlı hikâyenin ana kahramanı, Harika amcadır. Harika amca, metinde şöyle tanıtılmaktadır:

“Harika amca dünyalar iyisi biriydi. Pamuk gibi bir gülüşü vardı. Mahallede kimi görse sarılır, hâlini sorar, omzunu okşardı. Durmadan gülümser, bazen çocuklarla birlikte bahçelerden birinin duvarına oturup ayaklarını aşağı sallandırır. Bir keresinde kendini tutamamış, apartman çocuklarıyla yedi kiremit oynamıştı.” (s. 69)

Harika amca, bir duvar halısından Harikalar Diyarı’na kayıverir. Harikalar Diyarı sakinleriyle mutlu bir şekilde yaşar. Hikâyenin yan kahramanı Sündüs Hanım, Harika amcanın eşidir. Kocası evden çıkıp geri dönmeyince onu aramaya başlar. Sonunda o da kendini Harikalar Diyarı’nda bulur. Her iki karakterde devingen karakter özelliği göstermektedir.

Hikâyenin diğerkahramanları Harika amca ve Sündüs Hanım'ın kızları ve Harikalar Diyarı sakinleri olan çocuklar ve hayvanlardır.

“Leylaklar Prensesi” adlı hikâyenin ana kahramanı, metinde adı geçmeyen, güneş saçlı kız çocuğudur. Babası, küçük kızını için evlerinin bahçesindeki kayısı ağacının en büyük dalına bir salıncak kurar. Küçük kızını tüm gücüyle sallamaya başlar. Küçük kız öyle yükselir ki salıncığının ipi Bulutlar Sarayı'nın kapısına takılır. Küçük kız Bulutlar Kraliçesi'nin huzuruna götürürler. Kraliçe, kızın artık orada kalması gerektiğini söyler. Ailesinden ayrı yaşamak istemeyen küçük kız, bu duruma çok üzülür. Beyaz Bilge ile yaptığı plan sayesinde oradan kurtulur fakat yolu bu sefer de Yıldızlar Sarayı'na düşer. Ailesi de yanına gelmiştir. Babasının sarayda yaptığı salıncakla sallanan küçük kızın salıncığının ipi Güneşler Sarayı'na takılır.

Hikâyenin yan kahramanları Bulutlar Kraliçesi, Kurşuni Bulut ve Beyaz Bilge'dir. Bulutlar Kraliçesi, güneş saçlı kızını sevinçle karşılar. Çünkü kendisinden sonra tahtı onun yönetmesini ister.

“Bulutlar Kraliçesi tahtında oturmaktaydı. Beni görebilmek için gözlerini iyice kıstı ve başını bana doğru yaklaştırdı. Anlaşılan Kraliçe'nin gözleri bozuktu.

‘Hoş geldin güneş saçlı yavrucak!’ dedi. ‘Ne zamandır seni bekliyorduk!’

‘Neee!!! Beni mi bekliyordunuz?’

‘Evet! Benden sonra bu tahtta oturacak kraliçemiz sensin! Ben gittiğimde bu devleti sen emanet alacaksın!’” (s. 84)

Beyaz Bilge, Kraliçe'nin en büyük danışmanıdır.

“Balkonun gümüşten kapısı açıldı. İçeriye Bulutlar Kraliçesi girecek sandım. Meğer Kraliçe'nin en büyük danışmanıymış: Beyaz Bilge'ymiş adı. Beyaz saçları yerlere kadar uzanıyordu.” (s. 89)

Bilge, küçük kızın hâline çok üzülür. Ona saraydan kaçması için yardımcı olur.

“Şimdi beni iyi dinle... Kraliçemiz seni o kadar sevdi ki bırakmak istemiyor. Haklı da... Altın bir hazine gibisin... Güneşin bir parçası gibisin... Seni çok sevdim... Ama ne kadar üzüldüğünü görüyorum... Benden duymuş olma ama buradan ayrılmanın bir yolu var!” (s. 92)

Kurşuni Bulut, güneş saçlı kızın saraydaki arkadaşıdır. Onun yardımıyla saraydan kaçmayı başarmıştır.

Hikâyenin diğer kahramanları Parlayan Yıldız, Yıldızlar Kraliçesi ve küçük kızın aile fertleridir.

Dil ve anlatım: Kitapta kısa ve yalın cümleler kullanılmıştır. Anlatımda gereksiz ayrıntılara yer verilmemiştir. Kitap dilinin, yazarın belli iletileri vermesini sağlayacak şekilde sade ve akıcı olarak yapılandırıldığı söylenebilir. Hikâyelerde betimlemeler kısa tutulmuştur. Böylece okuyucunun ilgisinin azalmasının önüne geçilebileceği düşünülmektedir. Çocuk okuyucunun merak ve heyecan duygusunu harekete geçirecek bir anlatım benimsendiği görülmüştür. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun sözcükler kullanılarak metnin anlaşılmasının kolaylaştırıldığı söylenebilir.

“Küçük Prens Okuyan Çocuk”, “Şehir Haritası” ve “Leylaklar Prensesi” adlı hikâyeler kahraman bakış açılı birinci tekil şahıs tarafından anlatılırken; “Nasıl Olsa Bir Rüya!”, “Dünya Nasıl Kurtulacak?”, “Güzel Gözlü Adam” ve “Harika Amca Harikalar Diyarında” adlı hikâyeler ise hikâyeler hâkim bakış açılı üçüncü tekil şahıs tarafından anlatılmıştır.

Kitapta ikilemeler, yansıma sözcükler, pekiştirmeler, deyimler ve söz sanatları kullanılarak Türkçenin zenginliklerinden yararlanılmıştır. Türkçenin anlatım olanaklarının ve söz varlığının çocuğa sezdirilerek çocukların dil duyarlılığı kazanmalarının hedeflendiği görülmüştür. Kitapta ikilemelere ve deyimlere sık yer verildiği tespit edilmiştir.

Kitapta toplamda altmış beş adet ikilemeye yer verilmiştir. Çeşitli cümle yapılarıyla oluşturulan ikilemelere şu örnekler verilebilir:

“*Merdivenleri **ikişer ikişer** çıktım.*” (s. 12)

“*İçeri **girer girmez** hemen haykırdım.*” (s. 17)

“*Orasını **baştan başa** dolaşmak saatler alır.*” (s. 25)

“*Eve **girer girmez** kuyruğu **kıvrım kıvrım** bir sincabın palamut ağacından atlayıp yuvasına doğru koştuğunu gördüm!*” (s. 30)

“*Haritanın üstündeki camdan öğretmenimizin yüzü **belli belirsiz** gözükmekteydi.*” (s. 32)

Kitapta toplamda altı adet yansıma sözcük yer almaktadır. Bu yansıma sözcük örnekleri şöyle sıralanabilir:

“Böyle şeyler **mirıldanıp** içeri girdi.” (s. 21)

“‘Ama ne? Ama ne? Ama ne?’ diye **mirıldanırken** uyuyakaldı.” (s. 55)

“Güzel güzel **çıtırdayan** kuru çam dallarının ortasında kahvelerini içiyorlar.” (s. 78)

“‘Kalkıp şu dükkâna gideyim, o halının içine doğru yürüyeyim.’ diye **mirıldanıyor.**” (s. 79)

“Ben buna bir çare düşünürken kadife perdelerin arasında bir **hışırta** oldu.” (s. 91)

“**Fısı fısı fısı fısı...**” (s. 93)

Kitapta toplamda yirmi iki adet pekiştirme bulunmaktadır. Kitapta kullanılan pekiştirmelere şu örnekler verilebilir:

“Yere düştüğümde Tilki de bana **sımsıkı** sarıldı.” (s. 23)

“Şehir **bambaşka** bir hâl almıştı!” (s. 32)

“İki **bembeyaz**, martı kuşu gibi ayakkabı!” (s. 65)

“**Yemyeşil** düşlerin içinde **masmavi** göller.” (s. 71)

“Hem de **upuzun.**” (s. 82)

Kitapta toplamda altmış beş adet deyim vardır. Kitapta geçen deyimlere şu örnekler verilebilir:

“**Kulaklarım inanmadım. Sevinçle** havaya sıçradım.” (s. 13)

“Ona **içimi döktüm.**” (s. 23)

“İnsanlardan **umudunu kesemezsin.**” (s. 23)

“**Kafam karışmıştı.**” (s.30)

“Öğretmenimiz haritaya bakarken ne kadar **öfkesi** varsa hepsini **kustu.**” (s. 32)

“Çevresini iyice **kolaçan etti.**” (s. 40)

“Sonra birçok uçurtmanın ipini dişleriyle kesip aşağıdaki çocukların hayret ve üzüntü çığlıklarını duyunca **zevkten dörtköşe oldu.**” (s. 44)

“Bu seslerle **aklı başına geldi.**” (s. 48)

“**Ağzından bir şey kaçırmamasından korkmuştu.**” (s. 67)

“**Babaları Harika amca, yer yarılmış da içine mi girmişti?**” (s. 73)

“**Aklım başımdan gitmiş!**” (s. 92)

Kitapta yöresel ifadelerle rastlanmıştır.

“**‘Gel guzum sana biraz ekmek vereyim...’ dedi.**” (s. 29)

“**‘Evladım, her sene bahçemizde olurlar, betonun üstüne serer kuruturuz. Bilmen mi?’ dedi.**” (s. 29)

“**Dedem olsa ‘cıbir’ derdi. Dedem böyle benim bilmediğim kelimeleri kullanmaya bayılır.**” (s. 33-34)

“**‘Ben bir usta bulup geleyim. Bizim dolap gidici minamma...’ dedi.**

“**‘Minamma’ Harika amcaların sülalesinde ‘galiba’ anlamında kullanılırdı.**” (s. 71)

Kitapta söz sanatları (konuşurma ve benzetme) yer almaktadır.

“**Tam da o sırada yanımda bir tilki bitiverdi!**

“**‘Sen de kimsin?’ deyip irkildim.**

Korkmuştum.

“**‘Aşk olsun Orhan!’ dedi tilki. ‘Ne demek sen de kimsin? Ben de sanmıştım ki beni görünce çığlıklar atacaksın... Sevinç çığlıkları...’**” (s. 21)

“**‘İki bembeyaz, martı kuşu gibi ayakkabı!’**” (s. 65)

“**‘Teni ay gibi parlayan çocuklardan biri gülümsüyor o zaman.’**” (s. 76)

Kitapta betimlemeler başarılı bir şekilde kullanılarak okurun anlatılanları gözünde canlandırmasına olanak sağlanmıştır.

“Harika amca; maymunların, kartalların, geyiklerin, balıkların olduğu bir mecliste oturmuş bekliyor. Sonra ay gibi aydınlık yüzleri pırl pırl parlayan çocuklar çıkageliyor. Güzel güzel çitirdayan kuru çam dallarının ortasında kahvelerini içiyorlar.” (s. 78)

Yazar, kitabında metinler arasılık tekniğinden de yararlanmışır. “Küçük Prens Okuyan Çocuk” adlı hikâyede yazar, Fransız edebiyatı ürünlerinden olan “Küçük Prens” adlı esere, “Harika Amca Harikalar Diyarında” adlı hikâyede ise İngiliz edebiyatı ürünlerinden olan “Alice Harikalar Diyarında” adlı eserlere atıfta bulunmuştur. Metinde geçen cümleler şunlardır:

“Küçük Prens’teki İş Adamı’nın bizim apartmanda yaşadığını duyunca sevinçten havaya sıçradım!” (s. 11)

“Hayatında hiç Alice Harikalar Diyarında okumamıştı.” (s. 69)

Kitapta yazım yanlışları tespit edilmiştir.

*“Sonra birçok uçurtmanın ipini dişleriyle kesip aşağıdaki çocukların hayret ve üzüntü çığlıklarını duyunca zevkten **dört köşe** oldu.”* (s. 44) Bu cümlede yer alan “dört köşe” kelimesi “dörtköşe” şeklinde bitişik yazılmalıdır.

*“Mustafa **öğretmen** haberleri izleyince morali bozuldu.”* (s. 52) Kişi adlarından önce ve sonra gelen ünvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar. Bu sebeple cümlede yer alan “öğretmen” kelimesi büyük harfle yazılmalıdır.

*“İlkokul öğretmeni Hediye **hanım**, kendisine en büyük hediyeyi vermişti.”* (s. 56) Kişi adlarından önce ve sonra gelen ünvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar. Bu sebeple cümlede yer alan “hanım” kelimesi büyük harfle yazılmalıdır.

Çevre: Kitapta çevre olarak ilk beş hikâyede genellikle sokak, park gibi açık mekânlar; ev, okul, apartman, avlu gibi kapalı mekânlar verilmiştir. “Harika Amca Harikalar Diyarında” ve “Leylaklar Prensesi” adlı hikâyelerde ise fiziksel çevre olarak hayalî ülkeler yer almaktadır. Olayların geçtiği hayalî ülkeler ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmiştir.

“Harika Amca Harikalar Diyarında” adlı hikâyede olayların geçtiği “Harikalar Diyarı” ile ilgili metinde verilen bilgiler şunlardır:

“Harika amca yemyeşil bir düzlükte şimdi. Gövdeleri açık kahverengi çam ağaçları sarmış vadiyi. Vadinin sonunda bir ırmak akıyor. Irmağın da etrafını sarmış çocuklar. Arada bir gelip gelip Harika amcaya sarılıyor, başlarını onun gövdesine yaslıyor sonra yeniden oyunlarına dönüyorlar.

Tepelerinden beyaz bir bulut geçiyor. Ama bu bulut başlarına değecek kadar yakın. Ve bulutun üstünde koşuşan sincaplar var. Bulut değil de halı bu belki. Devasa, uzun ve geniş bir halı. Irmağın kenarında canları sıkılan çocuklar şimdi Harika amcaı yanlarına alıp göle doğru adımlıyorlar. Gölün dibinde yüzen açık yeşil renkte balıklar var ve her yerden görülebiliyorlar. Beyaz bir tekneye binip gölde dolaşma zamanı. Ondan da sıkıldıklarında dönme dolaba binecekler. Ama bu dönme dolap biraz farklı. Ne söylerseniz onu yapıyor. Nereye dersiniz oraya gidiyor.” (s. 74-75)

“Leylaklar Prensesi” adlı hikâyede olaylar Bulutlar Sarayı’nda ve Yıldızlar Sarayı’nda geçmektedir. Bulutlar Sarayı ile ilgili metinde verilen bilgiler şunlardır:

“Gökkuşuğının yedi rengi değil yedi yüz rengi vardı orada. Güneş ışıkları kelebekler gibi çevrenizde kanat çırpıyordu. Ay ışıkları birer erguvan renkli yusuşuk böceğine dönüşüyor ve çevrenizde hale oluyordu. Altından bir koltukta oturuyor, oradan bütün dünyayı izliyordum. İşte şurada Hindistan’ın dağları. İşte şurada Bengal kaplanı. İşte bakın, Afrika’ya göç eden leylekler. Böyle böyle bakıyordum dünyaya.” (s. 86)

BÖLÜM 6

6. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara yer verilmiş ve ulaşılan sonuçlar ile alan yazındaki diğer çalışmaların sonuçları karşılaştırılmıştır.

6.1. Tartışma

Abdullah Harmancı'nın çocuk kitaplarını çocuğa görelilik ilkeleri açısından incelemeyi amaçlayan bu çalışmada, elde edilen sonuçlardan biri araştırma kapsamında ele alınan kitapların tutkallama tekniği ile ciltlenmesidir. Ceylan (2019), Hasan Lâtif Sarıyüce'nin yapıtlarını analiz ettiği araştırmasında, kitaplarda tutkallama tekniği ile ciltleme yapıldığını saptamıştır. Bu bağlamda, her iki çalışmanın da ciltleme tekniğine yönelik bulgularının benzerlik gösterdiği söylenebilir. Karadeniz (2019), Behiç Ak'ın eserlerini incelediği çalışmasında, kitaplarda dikişli cilt tekniği kullanıldığını tespit etmiştir. Kitaplar sayfa sayılarına göre dikilmiş, ön ve arka kapakları ile birlikte tutkallanarak daha dayanıklı hâle getirilmişlerdir.

Araştırmanın sonuçlarından biri, analiz edilen kitapların kapak görsellerinin, çocuğun merakını uyandıracak ve onun ilgisini çekecek nitelikte olduğudur. Ceylan (2019), incelediği kitapların kapak görsellerinin klişe bir şekilde oluşturulduğunu belirtmiş, kitapların kapak görsellerini ilgi çekici bulmamıştır. Bu çalışmada ele alınan bütün kitapların kapak görselleri ile konularının örtüştüğü görülmüştür. Aslan (2023), Aytül Akal'ın yapıtlarını çocuk yazınının temel ilkeleri açısından analiz ettiği çalışmasında, yazara ait toplam üç kitabın kapak görselinin, kitapların konusuyla uyummadığını tespit etmiştir.

Bu çalışmanın sonuçlarından bir diğeri, incelenen kitaplarda ikinci hamur kâğıt kullanılmış olmasıdır. Karadeniz (2019) yaptığı analizde, araştırma kapsamında ele aldığı kitapların kuşe kâğıda basıldığını saptamıştır. Dağ (2021), Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarını çocuğa görelilik ilkesi ve eğitsel iletiler açısından incelediği çalışmasında, tetkik ettiği kitaplarda birinci hamur kâğıt ve kuşe kâğıt kullanıldığını ifade etmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlardan biri, Abdullah Harmancı'nın kitaplarında on iki ve üstü punto kullanıldığı yönündedir. Harflerin boyutu, kitaplara göre farklılık göstermektedir. Ceylan (2019) Hasan Lâtif Sarıyüce'nin incelediği kitaplarında, harflerin

boyutunu on dört punto olarak saptamıştır. Kitapların tasarım özelliklerinin tekdüze bir şekilde oluşturulduğunu belirtmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen başka bir sonuç, “Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” ve “Leylaklar Prensesi” adlı kitaplarda bulunan toplam üç resmin, metinde anlatılanlarla uyum sağlamadığıdır. Ayhan (2023), Doğan Gündüz’ün eserlerini çocuk edebiyatı ve eğitsel iletiler açısından analiz ettiği çalışmasında, “Sahi Benim Annem Hangisi?” adlı eserde bulunan resimlerin, metinde anlatılanlarla uyum sağlamadığını tespit etmiştir. Aslan (2023) da ele aldığı kitaplarda resim-metin tutarlılığına uymayan resimlerin mevcut olduğu sonucuna ulaşmıştır. Günaydın (2022), Abdullah Harmancı’nın çocuk kitaplarını, çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından ele aldığı araştırmasında, her iki çalışmada da incelenen ortak eserlerden “Bilgenin Gölgesi”ndeki resimlerin rengini siyah-beyaz olarak belirtmiştir. Bu çalışmada incelenen kitabın resimleri ise renklendirilmiştir. Aradaki bu değişikliğe iki farklı baskıya ait kitapların incelenmesinin sebebiyet verdiği düşünülmektedir.

Araştırmanın sonuçlarından biri “Evliya’nın Sırları” adlı kitapta konu yapılandırmasını zayıflatan öğelerden aşırı duygusallık ve rastlantısallığa yer verildiği yönündedir. Dağ (2021), incelediği kitaplarda konu yapılandırmasını zayıflatan öğelere yer verilmediğini tespit etmiştir. Aslan (2023) ise çalışma kapsamında ele aldığı kitaplarda, konunun yapılandırmasını zayıflatan öğelerden abartılmış meraka ve rastlantısallığa yer verildiğini saptamıştır.

Çalışmanın sonucunda, “Küçük Prens Hakem Olsun” ve “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” adlı kitaplarda günümüz insanının ve çocuğunun yaşadığı sorunları ortaya koyan izleklere yer verildiği görülmüştür. Ayhan’ın (2023) araştırma kapsamında incelediği kitaplarda da bu bulguya rastlandığı belirlenmiştir. Karadeniz (2019), kitaplarda işlenen konuların çocuklarda sosyal duyarlılık oluşturması bakımından önemli bir rol oynadığını tespit etmiştir. Bu çalışmada da özellikle “Küçük Prens Hakem Olsun” ve “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” adlı kitaplarda bu durumun varlığından söz edilebilir.

Araştırmanın bir diğer sonucu, kitaplarda çocuk okurla paylaşılmak istenen iletilerin, edebî bir kurgu içinde kesin bir yargıya dönüştürülmeden okura sezdirecek bir şekilde verilmekle birlikte birkaç yerde öneri şeklinde doğrudan verildiğidir. Aslan (2023), Aytül Akal’ın eserlerini çocuk yazınının temel ilkeleri açısından incelediği çalışmasında, araştırma kapsamında ele aldığı kitaplarda iletilerin sezdirmeye dayalı olarak verildiği gibi doğrudan

verildiğini de tespit etmiştir. Bu bağlamda, her iki araştırmada da benzer sonuçlara ulaşıldığı saptanmıştır.

Bu çalışmadan elde edilen başka bir sonuç; incelenen çocuk kitaplarında herkesin günlük hayatta karşılaşılabileceği kahramanlara, hayalî kahramanlara, Türk kültürü için önemli şahsiyetlere ve doğaüstü güçleri olan kahramanlara yer verildiği yönündedir. Ayhan (2023) çalışmasında analiz ettiği kitapların şahıs kadrosunda çocuk kahramanlara, hayvanlara ve bitkilere yer verildiğini belirtmiştir. Bu sebeple, Abdullah Harmancı'nın çocuk kitaplarında kahraman profilinin daha geniş olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada “Hışirtı Avcısı” adlı eserdeki bir kahraman olan Ramiz amcanın öykü anlatıcılığına değinilmiştir. Ramiz amca, büyüklerinden dinlediği hikâyeleri aynı apartmanda oturduğu çocuklara anlatmaktadır. Böylece kültür aktarımı gerçekleştirilmiş olur. Şimşek ve Bulut (2022) da Abdullah Harmancı'nın “Hışirtı Avcısı” adlı eserine yönelik yaptıkları araştırmada, kitap kahramanı olan Ramiz amcanın öykü anlatıcılığı üzerinde durmuşlardır. Ramiz amcanın beden dilini ve ses tonunu etkili bir şekilde kullanarak çocuklara hikâyeler anlatmasıyla kültür aktarımı gerçekleştirdiğini saptamışlardır. Bu bağlamda her iki araştırmada da “Hışirtı Avcısı” adlı eserle ilgili benzer bulgular tespit edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

6.2. Sonuç

Abdullah Harmancı'nın yazmış olduğu çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkeleri açısından incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırma kapsamında ele alınan dokuz çocuk kitabının tümü dokuz yaş ve üzerindeki çocuklar için uygun bulunmuştur. Kitaplara dış yapı (tasarım) özellikleri açısından bakıldığında:

İncelenen dokuz çocuk kitabından; “Hışirtı Avcısı”, “Bilgenin Gölgesi”, “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” ve “Sırrımı Serçelere Söyledim” adlı çocuk kitaplarının boyutu 13x20 cm, “Aynalı Baba ile Râcî”, “Küçük Prens Hakem Olsun”, “Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” ve “Leylaklar Prensesi” adlı çocuk kitaplarının boyutu 12,5x19,5 cm ve “Evliya'nın Sırları” adlı çocuk kitabının boyutu 13,5x19,5 cm olarak tespit edilmiştir. Kitapların boyutu, çocuğun algılama düzeyine ve fiziksel gelişimine uygun olmalıdır (Çer, 2016). Bu boyutlar, çocukların kitaplık düzeni oluşturabileceği şekildedir. Hacim ve ağırlık yönünden çocuğa uygun olduğu söylenebilir. İncelenen bu çocuk kitaplarının boyutları çocuğa göredir.

İncelenen tüm kitaplarda ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Kâğıdın cinsi, çocuğun algılama gücünde problem yaşayabileceği düzeyde ince ya da parlak değildir. Görsellerin ve yazıların özelliğini orijinal bir biçimde yansıtmaktadır. Kitapların kâğıt özelliğinin çocuğa görelilik açısından uygun olduğu söylenebilir.

Kitap kapaklarının çocuğun ilgisini çekecek ve çocukta merak uyandıracak şekilde tasarlandığı görülmektedir. Kitap kapakları tasarlanırken canlı renkler kullanılmıştır. Kapaklardaki görsellerin her kitabın konusuyla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Kitabın kapak görseli ile konusunun örtüşmesi, kitabın içeriği ile ilgili çocuğa tutarlı ipuçları verebilir. Böylece çocuğun merakını uyandırarak çocuk ile kitap arasındaki bağı güçlendirebilir. Görseller, çocuğun anlamlandırabileceği düzeyde ve bilişsel gelişimine uygun bulunmuştur. Kitapların ön kapağında kitapların ismi, yazar, yayınevi ve resimleyen bilgileri bulunmaktadır. Kitapların arka kapağında ise yayınevi logosu ve denetleme kodu yer almaktadır. “Evliya’nın Sırları” adlı kitap hariç diğer sekiz kitabın ön kapağında resimleyen bilgisi bulunmaktayken “Evliya’nın Sırları” adlı kitapta ise arka kapakta yer almaktadır. Kitabın türüne ait bilgiye “Evliya’nın Sırları” adlı kitapta arka kapakta bulunan bilgilendirme metni aracılığıyla ulaşılabiliyorken diğer sekiz kitabın arka kapağında ise tür bilgileri açıkça belirtilmiştir. Kitapların kapağında dayanıklı kalın bristol karton kullanılmıştır. Bu özellikler dikkate alındığında kitap kapaklarının çocuğa göre tasarlandığı düşünülmektedir.

Kitapların sırt kısmında kimlik bilgileri bulunmaktadır. Bu şekilde kitaplar, kitaplıkta rahatça seçilebilecek özelliktedir. Kitapların sırt kısmı tutkalla yapııştırılmıştır. Tutkallama tekniğiyle oluşturulan kitap ciltleri dayanıklı gibi görünse de görsel tasarımın etkisini uzun süre koruyacak ve sürdürebilecek nitelikte değildir. Kitap tamamen açıldığında kopmaların oluşabileceği düşünülmektedir. Sayfaların kopma ve dağılma gibi durumlara karşı daha dayanıklı olması gerekmektedir. Bu durum, kitabın kullanılabilirliği yönünden olumsuz bir niteliktir. Tutkallama tekniği, dayanıklılık noktasında çocuk okurlar için uygun değildir. Bu sebepler dolayısıyla kitaplarda dikişli cilt kullanımının tercih edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplarda 12 ve üstü punto kullanılmıştır. “Aynalı Baba ile Râcî”, “Küçük Prens Hakem Olsun”, “Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” ve “Evliya’nın Sırları” adlı kitaplarda kullanılan harflerin boyutu 12 punto, “Sırrımı Serçelere Söyledim” adlı kitapta kullanılan harflerin boyutu 13 punto ve “Hıştırtı Avcısı”, “Bilgenin Gölgesi”, “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” ve “Leylaklar Prensesi” adlı kitaplarda kullanılan

harflerin boyutu ise 14 punto olarak belirlenmiştir. Kitaplarda kullanılan harflerin boyu, dokuz yaş ve üzerindeki çocuklar için uygundur. “Hışırtı Avcısı” adlı kitap hariç diğer tüm kitaplarda yazı rengi olarak siyah kullanılmıştır. “Hışırtı Avcısı” adlı kitapta ise resimlemelerin olduğu koyu zemin renkli sayfalarda okumayı kolaylaştırmak ve görünürlüğü sağlamak amacıyla yazı rengi olarak beyaz tercih edilmiştir. Harfler, sözcüklerin kolayca okunabilmesine olanak sağlamaktadır ve çocukların yaşına uygun boyutlardadır. Kitapların harf boyutu yönüyle çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kitaplar, sayfa düzeni konusunda benzer özellikler göstermektedir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklar vardır. Sayfaların tasarımındaki kenar boşluklarının izleme ve okuma rahatlığı sağladığı görülmüştür. Sayfa düzeni içinde yer alan resim, yazı vb. unsurlar sayfa düzeni ile bir bütün oluşturmuştur. Kitaplardaki her yeni hikâye başka bir sayfada başlatılmıştır. Böylelikle çocuğun bölümleri karıştırmasının engellendiği görülmektedir. Kitapların sayfaları her iki yöne tam olarak rahatça çevrilebilmektedir. Bu özellikler dikkate alındığında çocuğa uygun bir sayfa düzeni hazırlandığı görülmektedir. Kitapların sayfa düzeni yönüyle çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında ele alınan dokuz çocuk kitabından “Hışırtı Avcısı”, “Bilgenin Gölgesi”, “Evliya’nın Sırları” ve “Leylaklar Prensesi” adlı çocuk kitaplarındaki resimler renklendirilmiştir. “Aynalı Baba ile Râci”, “Küçük Prens Hakem Olsun”, “Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” ve “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” adlı çocuk kitaplarındaki resimler siyah-beyaz olarak çizilmiştir. Yazara ait “Sırrımı Serçelere Söyledim” adlı kitapta ise resim bulunmamaktadır. Okuma dönemi öncesi çocuklara sadece resimli kitaplar verilir. Okuma dönemine geçildikten sonra yaş büyüdükçe kitaplardaki resim miktarı azaltılır. Daha doğrusu çocuk okura dil kanalıyla daha fazla şey anlatılmak istendiği için resim daha az yer kaplar. Planı başarılı, konusu çok iyi ve anlatımı güzel resimsiz kitaplar, fırsat oldukça dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerine tavsiye bile edilebilir (Oğuzkan, 2021). Bu bağlamda on iki yaş ve üzeri okur kitlesine hitap edilen ve iyi bir planlamayla yazılan bu kitapta, resim olmaması tenkit edilecek bir durum olarak görülmemektedir.

“Bilgenin Gölgesi” ve “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” adlı kitaplar hariç diğer kitapların resimleri çocuksu çizimlerden oluşmaktadır. “Bilgenin Gölgesi” adlı kitapta resimler daha

fantastik çizimlerden oluşurken “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” adlı kitapta ise resimler karikatürize edilmiştir.⁴

“Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” adlı kitapta hikâyenin konusuyla örtüşmeyen bir adet resim bulunmaktadır. “Leylaklar Prensisi” adlı kitapta ise metinde anlatılanlar ile uyuşmayan iki adet resim yer almaktadır.

Kitaplarda resim adedi olarak dengeli dağılım sağlanmıştır. Sayfa ve resim oranı uygun bulunmuştur. Çocukların yaş seviyesi göz önüne alındığında kitaplardaki resim ve yazı oranının uygun olduğu söylenebilir. Kitaplarda yer alan resimlerin, çocuk okurda estetik zevk uyandıracak nitelikte olduğu düşünülmektedir. Resimlerin, çocukların hayal dünyalarına hitap edecek şekilde sunulduğu görülmektedir. Kitaplarda bulunan resimlerdeki figürler genelde hareket hâlinindedir. Hareket hâlinde verilen figürlerin, kitaplara canlılık kattığı söylenebilir. Kitaptaki resimlerde çocuklar için olumsuz öğelere yer verilmemiştir. Belirlenen kriterler doğrultusunda kitaplardaki resimlerin çocuğa göre olduğu söylenebilir.

Kitaplara iç yapı (içerik) özellikleri açısından bakıldığında;

İncelenen kitapların konularının, çocuk gerçekliğine ve çocuğa görelige dikkat eden bakış açılarıyla oluşturulduğu görülmektedir. Aile ve arkadaşlık, doğa ve hayvan sevgisi, toplumu ilgilendiren güncel olaylar, yardımlaşma, evrenin güzellikleri, araştırma ve öğrenme isteği, keşfetme arzusu ve çevreye karşı duyarlı olma gibi konular hikâyelerde sıklıkla işlenmiştir. Kitapların konularında yaşama, insana ve doğaya karşı duyarlılık oluşturulabileceği söylenebilir. Kitaplarda çocukları iyiye ve güzele yönlendirebilecek konulara yer verilmiştir.

Hikâyelerde olay ve durumların oluşturulmasını sağlayan çatışmalar çeşitlilik göstermektedir. Çatışmalar, çocukların algılama düzeylerine uygun bulunmuştur. Kitaplarda kişi-kişi, kişi-doğa, kişi-toplum ve kişinin kendisiyle olan çatışmasının örneklerine rastlanmıştır. Hikâyelerde işlenen konuların, farklı yaş grubundaki çocukların ilgilerine göre seçildiği düşünülmektedir. Konularda merak ögesinin ön planda tutulduğu, sürükleyici ve heyecan verici bir anlatımın benimsendiği görülmektedir. “Evliya’nın Sırları” ve “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” adlı kitaplardaki toplam üç hikâyenin konusu dışında diğer kitaplardaki tüm konular çocuklar için uygun bulunmuştur. Konuların, çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyecek özellikler taşıdığı söylenebilir. Kitaplarda genelde birbirine benzer temalar yer

⁴ Abdullah Harmancı ile yapılan 5 Ekim 2023 tarihli görüşmede yazar, ilgili kitabının resim özelliklerine dair bilgi vermiştir (s. 244).

almaktadır. Hikâyelerde verilen temalar ise konular ile uyumludur. Kitapların tema açısından çocuğa görelilik ilkelerine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İncelenen tüm kitaplarda hikâyelerde verilen iletilerin, çocuğun anlam evrenine uygun olduğu belirlenmiştir. Kitaplarda çocuk okurla paylaşılacak istenen iletiler, edebî bir kurgu içinde kesin bir yargıya dönüştürülmeden okura sezdirecek bir şekilde verilmekle birlikte birkaç yerde öneri şeklinde doğrudan verilmiştir. Tunk (2022) Abdullah Harmancı'nın edebî kişiliği ve öykücülüğü üzerine yaptığı çalışmada, yazarın hikâyelerinde mesaj verme amacı gütmeyeceğini fakat hikâyelerin genelinde iyi insan olma, doğru yolu bulma, etraftaki insanlara duyarsız kalmama gibi pek çok mesajı sezdirerek verdiğini belirtmiştir. Harmancı'nın çocuk kitaplarında da bu iletileri sezdirmeyi hedeflediği söylenebilir.

“Evliya'nın Sırları” adlı kitaptaki iki hikâyenin iletileri dışında diğer kitaplardaki tüm iletiler çocuklar için uygun bulunmuştur.

Araştırma kapsamında ele alınan “Evliya'nın Sırları” adlı kitaptaki “Leyleklere Ne Oldu?” adlı hikâyenin şiddet öğeleri barındırması, çocuk okurun hayvanlara karşı olumsuz tutum beslemesine ve yaşanan olaylardan dolayı aşırı duygusallığa sebebiyet verebileceğinden hikâyenin iletilerinin çocuklar için uygun olmadığı düşünülmektedir. “Kan Kırmızı Kar Beyaz” adlı hikâyede ise şiddet öğeleri barındırması nedeniyle aşırı duygusallığa sebebiyet verebileceğinden hikâye konusu yönüyle çocuklar için uygun bulunmamıştır. Duygunun gereğinden fazla kullanıldığı yaşam durumları, çocukların yaşamın gerçeklerini anlamlandırmalarına engel olur. Bu sebeple, edebî özellik taşıyan kitaplarda insan doğası ve yaşam gerçekliğine ait gerçek duygular, sanatçının samimi anlatımına konu edilmelidir (Sever, 2021).

“Dağın Kalbi Güm Güm Eder” adlı kitaptaki “Kurbanı'nın Beyaz Dişleri” ve “Tarihin En Büyük İcadı” adlı hikâyelerde türlü zorbalık ve şiddet içerikli öğelere yer verilmesi sebebiyle bu hikâyeler konusu yönüyle çocuklar için uygun bulunmamıştır.

İncelenen çocuk kitaplarında kahraman profili geniştir. Herkesin günlük hayatta karşılaşabileceği kahramanlara, hayalî kahramanlara, Türk kültürü için önemli şahsiyetlere ve doğaüstü güçleri olan kahramanlara yer verilmiştir. Hikâyelerdeki kahramanların büyük çoğunluğu çocuk kahramandır. Bu durum çocukların kahramanları daha iyi özümsemesine yardımcı olacaktır. Kahramanın hikâyedeki olayları etkileyen aktif kişiliği, çocukları kahraman veya kahramanlarla özdeşim kurmaya yönelir. Kahramanın özellikleri, söz ve davranışları

çocukların hikâyedeki kahraman gibi düşünmesine ve hareket etmesine sebep olabilir (Sever, 2021). Kahramanların düşünce ve davranışlarının çocukların özümseyebileceği şekilde geliştirildiği düşünülmektedir.

Kitaplarda olumlu kişilik özellikleri gösteren kahramanlara yer verildiği gibi olumsuz kişilik özellikleri gösteren kahramanlara da yer verilmiştir. Böylece çocukların gerçek hayata hazırlanmalarına ve çevrelerindeki insanları tanımalarına olanak sağlanmıştır (Karatay, 2016). Kitaplardaki kahramanların çocuklar için uygun olduğu söylenebilir.

Harmancı'nın kitaplarında anlatımın açık, akıcı, duru ve içten cümlelerle düzenlendiği görülmektedir. Okur kitlesinin bilişsel gelişimine uygun uzunlukta cümleler kurulmuştur. Anlatımda gereksiz ayrıntılara yer verilmemiştir. Çocuk okuyucunun merak ve heyecan duygusunu harekete geçirecek bir anlatım benimsendiği söylenebilir.⁵ Tunk (2022: 342), Harmancı'nın hikâyelerinde kullandığı dili şöyle özetler:

“Harmancı, hikâyelerinin büyük bir kısmını saf bir dil ve yalın bir üslupla kaleme alır. Etkileyciliği sağlamak adına bazı hikâyelerinde konuşma diline de yer verir. Kimi hikâyelerini ise manzum tarzda alt alta oluşan cümlelerden oluşturur. Üç noktayı yoğun olarak kullanan Harmancı, yarım bırakılan cümleler ve kelimeler aracılığıyla boşlukları okuyucunun doldurmasını ister. İç konuşma, iç monolog, leitmotiv, geriye dönüş, montaj, tasvir, anlatma ve gösterme gibi anlatım tekniklerini kullanır.”

Yazarın araştırma kapsamında ele alınan çocuk kitaplarında da benzer dil özelliklerine yer verdiği tespit edilmiştir.

Kitaplar incelendiğinde, Türkçenin anlatım olanaklarının ve söz varlığının çocuğa sezdirilerek çocukların dil duyarlılığı kazanmalarının hedeflendiği söylenebilir. Hikâyelerde ikilemelere, yansıma sözcüklere, pekiştirmelere, deyimlere ve söz sanatlarına sıkça yer verilmiş, Türkçenin zenginliklerinden yararlanılmıştır.

Yazarın, çocukların kelime dağarcığını geliştiren bir yaklaşımı benimsediği görülmektedir. Hikâyelerde sıklıkla konuşma diline yer verilmiştir. Kitaplarda yazım,

⁵ Abdullah Harmancı ile yapılan 5 Ekim 2023 tarihli görüşmede yazar, kitaplarındaki anlatım tarzı ile ilgili bilgi vermiştir (s. 242).

noktalama ve basım hataları tespit edilmiştir. Bu hataların tekrar gözden geçirilmesi şartıyla kitapların dil ve anlatım yönünden çocuğa göre olduğu düşünülmektedir.

Kitaplarda çevre ögesi hem fiziksel hem de sosyal çevre bakımından çeşitlilik arz etmektedir. Çevre öğeleri genellikle çocuğun gündelik yaşamda bulunduğu veya bulunabileceği mekânlardan seçilmiştir. Yazar, yaşadığı çevreye kitaplarında sıklıkla yer vermiştir. “Bilgenin Gölgesi” adlı kitabında yazar, memleketi Konya’da yaşayan değerli bir şahsiyeti anlatmıştır. “Sırrımı Serçelere Söyledim” adlı kitapta ise olaylar Sivas’ın Gürün ilçesine bağlı bir köyde geçmektedir. Yazar, hayatının bir dönemini bu köyde geçirmiştir. Kitapta o köyün özellikleri ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir.

Hikâyelerde anlatılan olaylar ve olayların meydana geldiği çevre paralellik göstermektedir.

6.3. Öneriler

Elde edilen veriler ışığında şu öneriler sunulabilir:

İncelenen Çocuk Kitaplarına Yönelik Öneriler

- İncelemesi yapılan çocuk kitaplarının ciltlenmesinde dikişli cilt tercih edilerek kitapların hem daha dayanıklı hem de uzun ömürlü olması sağlanabilir.
- İncelenen kitaplarda yer alan resimler, metinde anlatılanlara uygun hâle getirilebilir.
- Kitaplar çocuğa uygun olan konularla beslenmelidir.
- İncelenen kitaplardaki yazım kurallarındaki ve basımdaki hatalar sonraki baskılarda düzeltilmelidir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde yazım kurallarında ve basımda hatalara yer verilmemelidir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Alan yazındaki eksikliğin giderilmesi için çocuğa görelilik ile ilgili daha fazla çalışma yapılarak alana katkı sağlanabilir.
- Abdullah Harmancı’nın incelenen çocuk kitapları farklı konularda ele alınarak çalışılabilir.
- Abdullah Harmancı’nın çalışmaya dâhil edilmeyen çocuk kitapları çocuğa görelilik açısından incelenebilir.

- Abdullah Harmancı'nın çocuk edebiyatı alanındaki diğer kitapları farklı çalışma konuları üzerine incelenebilir.
- Abdullah Harmancı'nın araştırma kapsamında incelenen çocuk kitapları, öğretmenler ve aileler tarafından çocuklara tavsiye edilebilir.

KAYNAKLAR

A) İncelemeye Esas Olan Kaynaklar

- Harmancı, A. (2021). *Hışirtı avcısı* (4. baskı). Beyaz Bulut.
- Harmancı, A. (2021). *Aynalı Baba ile Râcî*. Timaş İlk Genç.
- Harmancı, A. (2021). *Küçük Prens hakem olsun*. Timaş İlk Genç.
- Harmancı, A. (2021). *Bilgenin gölgesi*. Beyaz Bulut.
- Harmancı, A. (2021). *Kışın şarkısını kim söyleyecek?* Timaş İlk Genç.
- Harmancı, A. (2021). *Evliya'nın sırları*. Turkuvaz Çocuk.
- Harmancı, A. (2022). *Dağın kalbi güüm güüm eder*. Beyaz Bulut.
- Harmancı, A. (2022). *Sırrımı serçelere söyledim*. Beyaz Bulut.
- Harmancı, A. (2022). *Leylaklar prensesi*. Uçan At.

B) Yararlanılan Kaynaklar

- Akbayır, S. ve Şahin, Ş. (2005). Yaş gruplarına göre çocuklar için edebiyat. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 104-105.
- Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi* (Tez No. 381785) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Alan, Y., Hüküm, M. ve Biçer, N. (2016). Çocuğa görelilik ilkesi açısından Cemal Süreya'nın Aritmetik İyi, Kuşlar Pekiyi adlı eseri. Erol, A. (Ed.), *I. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu* içinde 222-233. Fırat Üniversitesi.
- Aslan, M. S. (2023). *Aytül Akal'ın yapıtlarının çocuk yazınının temel ilkeleri açısından incelenmesi* (Tez No. 806937) [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ayhan, Y. (2023). *Doğan Gündüz'ün eserlerinin çocuk edebiyatı ve eğitsel iletiler açısından incelenmesi* (Tez No. 831304) [Yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Baymur, F. ve Demiray, K. (1961). *Çocuk edebiyatı antolojisi*. Milli Eğitim Basımevi.
- Berger, J. (2013). *Görme biçimleri* (çev. Yurdanur Salman). Metis Yayınları.
- Bolat, S. (2003). *Öykü yazma teknikleri*. Papirüs.

- Cesur, E. ve Baş, B. (2015). Mavisel Yener'in çocuklara yönelik öykülerindeki eğitsel iletiler üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(3), 64-76.
- Ceylan, Z. ve Akpınar, ř. (2018). Hasan Lâtif Sarıyüce'nin "Tarla Kuşlarının Öyküsü"nde çocuğa görelilik. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6(3), 504-516.
- Ceylan, Z. (2019). *Hasan Lâtif Sarıyüce'nin hikâyelerinin 'çocuğa görelilik' açısından incelenmesi* (Tez No. 553604) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çer, E. (2014). *Edebiyatta çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkelerinin incelenmesi* (Tez No. 381782) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çer, E. (2016). *Çocuk edebiyatı: 0-6 yaş çocuk kitaplarında çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik*. Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Çer, E. ve Sahin, E. (2016). The acquaintance level of Turkish prospective teachers with qualified works of children's literature. *Journal of Education and Learning*, 5(3), 205-219.
- Dağ, A. (2021). *şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi ve eğitsel iletiler açısından incelenmesi* (Tez No. 702295) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Dawson, C. (2009). *Introduction to research methods: A practical guide for anyone undertaking a research project* (4th edition). Oxford: How to Books Ltd.
- Demirel, ř. ve Kökçü, Y. (2019). Richard Bach'ın Martı adlı eserinin çocuğa görelilik bağlamında incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-161. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.661315>
- Dilidüzgün, S. (2007). *Çağdaş çocuk yazını*. Morpa Kültür Yayınları.
- Gökmen, B. (2017). *Ödüüllü çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi* (Tez No. 501481) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Günaydın, H. (2022). *Abdullah Harmancı'nın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi* (Tez No. 763474) [Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Karadeniz, E. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk hikâyelerinin çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi* (Tez No. 536959) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2012). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. şimşek, T. (Ed.), *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* içinde 81-129. Grafiker Yayınları.

- Karatay, H. (2016). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı* (4. baskı). Grafiker Yayınları.
- Kaya, İ. (2000). Çocuk kitabı resimlerinde klişe yaklaşımlar. *I. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu* içinde 178-186. Ankara Üniversitesi.
- Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk edebiyatı*. Tek Ağaç Yayınları.
- Kıran, A. E. ve Kıran, Z. (2021). *Yazınsal okuma süreçleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Kirazlı, N. (2018). *Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğa görelilik açısından incelenmesi* (Tez No. 531690) [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kirazlı, N. (2019). *Prof. Dr. Sedat Sever'e armağan*. Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Kurultayı, Ankara.
- Melanlıoğlu, D. (2011). Ayla Çınaroğlu'nun öykülerindeki iletiler ve bu iletilerin aktarımına yönelik tespitler. Sever, S. (Ed.), *III. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu* içinde 431-437. Ankara Üniversitesi.
- Oğuzkan, F. (2013). *Çocuk edebiyatı: Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle*. Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, F. (2021). *Çocuk edebiyatı* (11. baskı). Anı Yayıncılık.
- Okuyan, H. Y. (2009). Türkçe ve sınıf öğretmenlerinin okuma saatlerinde kullanılan çocuk edebiyatı ürünlerini seçme ölçütleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 135-159.
- Özdemir, E. (2002). *Eleştirel okuma*. Bilgi Yayınevi.
- Özkan, U. B. (2021). *Eğitim bilimleri araştırmaları için doküman inceleme yöntemi* (4. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, Y. (2019). *Hüseyin Yurttaş'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken özellikler açısından incelenmesi* (Tez No. 571308) [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Dergisi*, 107, 14-15.
- Sever, S. (2003). Çocuk kitaplarına yansıtılan şiddet, milli eğitim temel yasası ve çocuk haklarına dair sözleşme bağlamında bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1), 25-37.
- Sever, S. (2007). *Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır?* II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Ankara.
- Sever, S., Dilidüzgün, S., Neydim, N. ve Aslan, C. (2007). *İlköğretimde çocuk edebiyatı*. Anadolu Üniversitesi Yayını.

- Sever, S., Dilidüzgün, S., Öztürk, A. ve Adıgüzel, H. Ö. (2013). Ana çizgileriyle çocuk ve çocuk edebiyatı. Güneş, Z. (Ed.), *Okulöncesinde çocuk edebiyatı*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sever, S. (2021). *Çocuk ve edebiyat* (11. baskı). Tudem Yayınları.
- Sezer, K. (2020). Çiğdem Kaplangı'nın çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 347-359.
- Sınar, Ç. A. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Morpa Kültür Yayınları.
- Sönmez, S. (2003). *Kitap tipografisinde okunabilir ve görsel kaliteyi etkileyen faktörlerin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Şanal, A. (2020). Kral Şakir serisinden “Mor Bir Fil Gördüm Sanki” adlı çocuk kitabının çocuğa görelilik açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(6), 64-90.
- Şimşek, Ş. ve Bulut, F. (2022). Abdullah Harmancı'nın Hışırta Avcısı adlı eserinde kültür aktarımı. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 8(1), 37-66.
- Şirin, M. R. (2000). *99 soruda çocuk edebiyatı*. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış-çocuk edebiyatı nedir ne değildir?* Uçan At Yayınları.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. ve Gürel, Z. (2021). *Çocuk edebiyatı* (2. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tunk, B. (2022). *Abdullah Harmancı'nın edebi kişiliği ve öykücülüğü* (Tez No. 714817) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Turan, Ö. (2022). *Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi* (Tez No. 702295) [Yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi].
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2017). *Çocuk edebiyatı* (9. baskı). Akçağ Yayınları.
- Yeniçeri, K. (2018). *Bestami Yazgan'ın hikâyelerindeki iletilerin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi* (Tez No. 532457) [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, O. (2016). Kurgusal nitelikli çocuk kitapları ve karakter eğitimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(3), 311-325.
- Yılmaz, G. (2021). *Abdullah Harmancı'nın öykücülüğü üzerine bir inceleme* (Tez No. 668918) [Yüksek lisans tezi, Artvin Çoruh Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yurttaş, H. (1997). *Çocuk ve kitap*. Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu, Ankara.

EKLER

EK-1 Röportaj

Kılıç: Merhaba hocam, ben yüksek lisans öğrencisi Tuba Nur Kılıç. Bana vaktinizi ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Siz değerli hocamın çocuk edebiyatı eserlerini “çocuğa görelilik” kapsamında ele alarak bir tez hazırlamaya çalışıyorum. Bu konuda sizin röportajınızın da katkı sağlayacağını düşünüyorum. Sizi daha yakından tanımak ve tanıtmak adına sizinle bir röportaj yapmak istiyorum. Öncelikle röportajların klasik sorularıyla başlayalım. Abdullah Harmancı kimdir? Bize kendinizden biraz bahseder misiniz?

Harmancı: Rica ederim. Tabii. 1974 doğumluyum. Akademisyenim. 2010 yılından itibaren akademide çalışmaya başladım. 1996-2010 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığında çalıştım. Çok farklı şehirlerde çalıştım. Son olarak da 2013 yılından beri Necmettin Erbakan Üniversitesinde görev yapıyorum. İlk öyküm 1995'te yayımlandı. İlk kitabım da 2002 yılında yayımlandı. İlk çocuk kitabım ise 2021 yılında yayımlandı. İşte şimdi fuar haftasında olduğumuz için birçok şehirde kitap fuarı var. Üç kitap daha çıkıyor, toplam otuz iki kitabım var. Sen tabii otuz olarak biliyorsun ama bu hafta iki tane daha çıkacak. Hatta üç tane çıkacak diyelim. O da şöyle olacak yirmi çocuk kitabı on iki tane de yetişkin kitabı var. Önümüzdeki yıl da Timaş Yayınları'ndan gene yeni çocuk kitapları çıkacak inşallah. Bildiğim kadarıyla yirmi üç çocuk kitabı olacak. Ben 2003'ten itibaren çocuk metinleri yazmaya başladım. Aslında 2003'ten önce de vardır ama yoğun olarak 2003'ten beri yazıyorum. En yoğun olarak da 2018'den sonra yazdım. Bunları kitaplaştırmakta geç kaldığım için ya da tereddüt ettiğim için sık yayımlanıyor. Yani 2021'den bugüne yirmi kitap -çocuk kitabı olarak söylüyorum- yayımlandı. Gelecek yılki ile birlikte yirmi üç olacak. Genel olarak da işte akademik çalışmaların dışında yaratıcı yazarlık metinleri üretiyorum. Son yıllarda daha çok çocuk kitapları yayımlıyorum.

Kılıç: Anladım hocam. Peki sizi yazmaya iten şey, duygu nedir?

Harmancı: Ben yazmanın bir tercih olmadığını düşünüyorum. Biz zaten bir yeteneğin -istidat derlerdi eskiler, istidadı eğilim olarak Türkçeleştirebiliriz- bir eğilimin içine doğuyoruz. Bir istidatın içine doğuyoruz. Dolayısıyla da hani tercih etmedim ama keşfettim. Yani insan kendini keşfeder. Çok küçük yaşlarda oldu bu. “Sırrımı Serçelere Söyledim”de anlattığım

belki... “Ruhunda Şimşekler” diye bir öykü var. Muhit dergisinde çıktığı zaman “Ruhunda Şimşekler Çakan Çocuk”tu adı. Her şeyi arar. Zaten çocukluk böyle bir şeydir. Sporcu olmak ister, sanatçı olmak ister, sinema sanatçısı olmak ister... Ama kendimi fark ettim ki bir gün ben aslında yazıya eğilimliyim, edebiyata. Bu ortaokul yıllarında oldu. Zaten benim dünyada kendimi başka bir ifade etme biçimimin olmadığını düşünüyorum. Bir gün oturup da edebiyata karar kılmış değil de içindeki yazı özünü, cevherini fark etmiş birisi olduğumu düşünüyorum. Yani herkes için geçerli bu. İçine doğduğumuz bir yetenek var, bir kabiliyet var. Bütün mesele bunu işlemek, buna emek vermek. Yani bir kabiliyetin içine doğmak değil... Ben buna emek verdiğimi düşünüyorum, diyeyim.

Kılıç: Anladım hocam. Yazmadan önce ulaşmayı amaçladığınız duyguya yazdıktan sonra ulaşabiliyor musunuz? Yani yazmak sizi tatmin ediyor mu?

Harmancı: Bu çok güzel bir soru... Etmiyor. Yani bizim kafamızda bir metin var ama o tasavvurlarımızla; yani kelimesiz düşünürken hayal ettiğimiz metin, kelimelere döküldüğünde küçülüyor. Bu, insan konuşurken de böyledir... Tasavvuru çok geniştir insanın ama kelimedden başka bir aracımız yok. Hâlbuki zihnimizde, gönlümüzde neler oluyor ama biz onu ancak kelimelerin sınırlı imkânlarıyla edebiyata dönüştürüyoruz. Her yazar için geçerlidir bu. O kelimeler ancak belli oranda bizim o tasavvurlarımızı edebiyata dönüştürüyor. Dolayısıyla da hep yazamadığımız bir şey kalıyor. İşte o şeyi yeniden yazmak gerekiyor. Tasavvurları kelimeler sınırlı bir şekilde ifade ettikleri için dil dünyayı örter, der dil bilimci bir filozof. Dil, dünyayı örtüyor. Bu sebeple de yazamadığımız o alanı yazmak üzere hep başka kitaplar başka kitaplar ortaya çıkıyor. Bir de önemli olan duyguyu alımlayan kişiye yani okula ulaştırmak. Bunu başarıyorsanız edebiyat tam olarak gerçekleşmiş oluyor.

Kılıç: “Yazarın kitabına kavuşması” nasıl bir his diye sorsam. Hislerinizi bize nasıl tarif edersiniz?

Harmancı: Ben otuz ikinci kitabımı inşallah bu hafta elime alacağım ama o duygu hiçbir zaman sona ermiyor, bitmiyor. Yani dün Konya’daki yayıncı arkadaşına matbaaya gitsem de kitap çıktıysa alsam olur mu, dedim. Onun bana getirmesine sabredemiyorum... Hatta arkadaş dün bana bir video atmış, kitabının basılışını çekmiş. Makinenin içindeki hâlini

çekmiş... O çok güzel bir duygu ve o güzel duygu işte yirmi bir yıldır kitap yayımlıyorum, bitmedi.

Kılıç: Bildiğim kadarıyla yazmaya önce şiirle başlıyorsunuz. Daha sonra roman yazmaya yöneliyorsunuz. Öyküde karar kılarak yazı ürünlerinizi öyküde veriyorsunuz. Öyküde sizi cezbeden neydi?

Harmancı: Şuydu: İnsan doğasına uygun türü bulmak zorunda. Yani edebiyat diye bir sanat yok, türler var. Doğru türü seçemeyen bir yazar hep patinaj yapar. Tam da ben senin dediğin gibi önce şiiri denedim, aradım yani. Buradaki olay şu -kritik nokta- bizim doğamıza uygun bir türü bulmak zorundayız. Ben her gün çalışan, her gün 2-3 saat bilgisayarın başında işte uzun bir metni oluşturmaya çalışan bir yazar türü değilim. Tam tersine şairler gibiyim, böyle güçlü ilhamlar geldiğinde yazan birisiyim. Mesela geçtiğimiz Kurban Bayramı'nda altı tane çocuk öyküsü yazdım ve hepsi böyle gümbür gümbür... Günde iki tane falan yazdım. Bu da yarım çocuk kitabına falan denk geliyor yani. Böyle yüksek duygular yaşadığım zaman yazıyorum. Bunu şunu için söyledim, tam öykülük bir doğam var. Roman denediğim için söylüyorum bunu. Uzun metinler yazmak için çok uğraştım ama uzun metin benlik değil. Öykünün kısa olması, şiire çok yakın olması, duygu tarafının güçlü olması galiba kalemimle öyküyü buluşturdu.

Kılıç: Öykülerinizi yazarken nelerden ilham alıyorsunuz? Öykülerinizde neyi anlatıyorsunuz?

Harmancı: Birincisi elbette okuduğumuz kitaplar, izlediğimiz filmler, yani diğer sanat eserleri. Bazen bir resim de olabilir bu müthiş ilham veriyor. İkincisi ise tabii ki hayat. Benim bu yıl çıkan kitabım “Buruzi”, pandemide gerçekten yaşanmış bir olaydır. Bir adam, oğlu doğduğunda kendisi yoğun bakımda ve ölüm tehlikesi var. Aynı hastanedeler çocuğuyla. Ama kurtulmuş adam ve öbür tarafta oğlu doğmuş. Bu beni çok etkiledi mesela... Bir gazete haberidir bu. 2011'de Japonya'da bir radyasyon olayı, “2. Çernobil” denilen bir olay yaşandı. Bir şehirde depremden dolayı radyoaktif bir sızıntı oldu. Bütün şehir bir günde boşaltıldı. Geçen yıl çıkan “Şarkısını Unutan Kuş”ta “Yuppina'nın Hayvanları” hikâyesi bunu anlatır. Bir gazete haberi idi o da. Adam gitmemiş. Bütün radyoaktif o sızıntıya ve ölümcül tehlikeye rağmen niye

gitmemiş... Şehirdeki hayvanlarına kim bakacak, bunlar nasıl beslenecek, diye düşünmüş ve şehri terk etmemiş. Şu anda hâlâ orada. 2011'den beri şehirde bir kişi yaşıyor, ada şehir. Mesela bunlar gibi... Yani dışsal faktörler, haberler, arkadaşlarımızın anlattıkları vs. ama bir de okuduklarımız, yazdıklarımız... Benim çocuk metinlerimde siz de biliyorsunuz, ekoloji diyelim ona, çok ön plana çıkıyor. Çünkü modernitenin dünyaya verdiği zararlar ile ilgili bu. Bir çocuğun dış dünya ile irtibatı. Fantastik diyebileceğimiz metinler de var, büyülü gerçekçi diyebileceğimiz metinler de var ve çok gerçekçi diyebileceğimiz metinler de var. Yani “Kurbani'nin Beyaz Dişleri” öyküsündeki gibi. Ama orada da işte “sanal gerçeklik” var. Sosyal medya üzerinden çekilen bir video o. O zalim, arkadaşlarına zarar veren Şerif'in başına iş açıyor. Bir anlamda medya haberiyle cezalandırılıyor Şerif. Orada da aslında “hiper gerçeklik” denilen yeni alan var. O da şu: Hiper gerçeklik, mesela 6 Şubat depremi gerçek bir olaydır ama biz onu medya üzerinden ve sosyal medya üzerinden binbir haber, fotoğraf, ses ile bir hiper gerçekliğe dönüştürerek algıladık. Yani orada ne oldu bilmiyoruz. Bizimki tamamen bir camın bize yansımaysdı. Sanıyorum bu da var metinlerde. Gerçekçiliğin ötesinde hiper gerçekçilik diyebileceğimiz şeyler de var.

Kılıç: Yazılarınızı yazdığımız belirli bir mekân ve zaman dilimi mevcut mu? Yazarken olmazsa olmazınız var mıdır?

Harmancı: Romancı olmadığım için uzun metinler üretmek amacıyla her gün çalışmadığımdan bende hiçbir şekilde yazı ritüeli yok. Yani yazma ile ilgili bir ritüel yok. Elbette ki yalnız olmak, çalışma odasında kimsenin olmaması hatta perdelerin, pencerenin bile kapalı olması gerek. Müzik asla olmamalı falan gibi... Ben konsantre olurken çok zorlanırım. Bunun dışında yazıyı 365 günün içine yayan bir yazar olmadığım için benim çok fazla böyle ritüelim, şu olsun bu olsun dediğim bir şey yok.

Kılıç: Zaten biraz önce de güçlü duygular yaşadığım zaman yazıyorum, demiştiniz.

Harmancı: Ancak... Benim kontrolümde olan bir şey değil yazma süreci.

Kılıç: Mustafa Kutlu çağımız için “haz ve hız çağı” der. Bu haz ve hız çağında yazmak, geçmişte yazmakla kıyaslandığında sizce ne gibi farklar ortaya çıkarmaktadır?

Harmancı: Her şey çok hızlı değişiyor. Yirmi yıl önce üretilmiş çocuk edebiyatı metinlerinin bile eskidiğini görüyoruz. Bu da yazarın; okurla, öğrenciyle, yeni üretilen metinlerle, dünyada yapılan yeni çocuk edebiyatı yayınlarıyla iç içe olmasını gerektiriyor. Çünkü pedagojik bakışlar da değişiyor. Psikologlar yepyeni şeyler söylüyorlar. Zaten psikoloji çağındayız, deniyor. Bu çağda yazar olmak bir taraftan çok kolay bir taraftansa biraz zor. Çünkü “doğru” dediğiniz şey, sanatsal anlamıyla da olsun ideolojik olarak da olsun eğitimsel anlamıyla da olsun sizin doğru dediğiniz şey sarsılabilir, değişebilir.

Kılıç: Uzun bir süre yetişkinler için öykü yazdıktan sonra çocuklar için de öykü yazmaya başladınız. Sizi çocuk edebiyatına yönlendiren şey ne oldu? Üç yıl içerisinde on sekiz -hatta şu an yirmi- çocuk edebiyatı ürünü çıkardığınıza göre çocuk edebiyatına attığınız temeller eskiden beri var olmalı...

Harmancı: Var tabii... Yirmi yıllık bir geçmişi var. Daha çok 2018’den sonra yoğunlaştı. Ama şunu söyleyeyim, benim yedi tane öykü kitabım var, yetişkin öyküsü. Diyelim ki yirmi tane de çocuk öyküsü kitabım var. Kitaplarımın bazılarında masal da denebilir, onu kabul ediyorum. Genel olarak öykü olduğunu ve uzun öykü olduğunu düşünüyorum. Açıkçası yetişkin metinlerindeki bazı özelliklerin bana çocuk öyküsü yazdırdığını düşünüyorum. Mesela okuru ilk cümleden son cümleye tutmak. Bu yetişkin metinleri için de geçerli. Metinlerin sürpriz finaller içermesi ki biliyorsunuz çocuk edebiyatı için bu iyi bir şeydir, çocuk okur için. Sürükleyici anlatım. En önemlisi okurda bir merak duygusu uyandırmak ve bu merak duygusunu da son cümleye kadar gizlemek. Belki bazen merakı hiç gidermemek de olabilir yapmamız gereken şey. Yetişkin metinlerindeki bazı özelliklerin mesela, sade bir Türkçe, insanların kolayca anlayabilmeleri, bunları kastediyorum. Beni çocuk metinleri yazmaya ittiğini düşünüyorum. Çünkü bunlar çocuk edebiyatında gerekli şeyler. Yani okurun metnin içinde baştan sona kalması, merak etmesi, güçlü bir final, akıcı bir dil gibi özelliklerin de etkisi. Bir de benim çocukları sevmem, onlarla çok rahat ilişki içinde olmam çok kolay. Yeğenlerime anlattığım bazı masallar “Küçük Prens Hakem Olsun”da öykü oldu. Ben yeğenlerime anlatmıştım. Mesela korku öyküsü var orada bir tane, telefon çalıyor bir okulun içinden yaşlı bir adam öğretmeni dışarıya çağırıyor falan gibi... O benim yeğenlerimi avutmak için anlık uydurduğum bir şeydi. Biraz Edgar Allen Poe tarzı bir korku öyküsüdür. Onun da etkisi var; yani çocuklarla irtibat hâlinde olmanın. Çünkü şunu bir kural olarak söyleyelim, her yetişkin

yazarı çocuklar için yazamaz. Bunu hiç kimse cepte diye düşünmesin. Çok iyi bir yetişkin yazarıdır ama çok iyi bir çocuk yazarı değildir.

Kılıç: Çocuk dünyasını tanımıyordur belki de...

Harmancı: Tabii tabii. Çocuklarla doğal hayat içerisinde iletişim kurabilmenin de etkisinin olduğunu düşünüyorum.

Kılıç: “Çocuklar için yazmak sizi heyecanlandırıyor mu?” desem... Gerçi önceki sorulardan cevabımı aldım biraz...

Harmancı: Yani yetişkin metinlerine oranla sanki daha çok mutlu oluyorum... Ama elbette ki bir bakıma daha zor. Bir bakıma da -Yalvaç Ural'ın çok güzel bir sözü var, çocuklar için yazarken daha özgürüz, diyor- daha özgür oluyoruz. Genel kanaatin tam tersi.

Kılıç: Evet aslında yetişkinler için yazarken bir sınırlama yoktur aksine çocuk edebiyatı sınırlara bağlı...

Harmancı: Ama şu ortamda bir çocuk olsa mesela bu kitapları kitap olarak görmez biliyorsun.⁶ Mesela çikolata olarak görür ya da burayı bir uzay gemisi olarak görür. Kendisini kaptan yapar masanın üzerine çıkar. Özgürlükten kastı galiba bu büyük hayal gücü, çocuğun hayal dünyası. Amaç o. Ama tabii ki bu söyleşiden önce sizinle de konuşmuştuk, bir taraftan da çocukları incitmemenin yollarını aramalıyız. Çünkü onları incitmek çok kolay. Hayatları boyunca unutmayacakları bir travmaya da neden olabilirsiniz bir hata yaptığınız zaman.

Kılıç: Anladım... Yetişkin edebiyatıyla kıyasladığımızda çocuk edebiyatı; kelime sayısı, dil ve üslup, pedagojik alt yapı gibi pek çok sınırlılığı barındırıyor. Uzun süre yetişkinler için öykü yazdıktan sonra bu sınırlar kaleminizi nasıl etkiledi?

Harmancı: Çok güzel bir soru. Ben şunu fark ettim, birkaç yıldır sadece çocuklar için yazıyorum. Şimdi ben yeniden yetişkinler için yazmaya kalksam yazacağım metinler basit olur. Bir de tersini düşün, hep yetişkinler için yazan bir yazar da çocuklar için yeni ilk denemelerini

⁶ Görüşme, Enes Kitap Sarayı'nda gerçekleşmiştir.

yaptığında bu sefer çocuğun ritmini yakalayamıyor. Çünkü ikisi bambaşka. Şu anlamda bambaşka; o sadeliği, o tenhalığı, o çocuk doğasını yakalayacak bir dil geliştirmemiz gerekiyor.

Kılıç: Bir sorum da kitaplarınızın baskı aşaması ile ilgili olacak hocam. Kitapların kâğıt kalitesi ve resimlendirme aşamalarında ne kadar etkili oluyorsunuz? Nelere önem veriyorsunuz?

Harmancı: Ben bugüne kadar kendisine güvenmediğim bir yayıneviyle ya da ressamla çalışmadım. Açıkçası hepsi profesyoneldi. Yani işte Vakıfbank, Turkuvaz Çocuk bunlar Türkiye'nin en büyük yayınevleri... Timaş, tartışmasız çocuk edebiyatındaki en büyük isimlerden biri. Beyaz Bulut gibi... Ama elbette ressama tüyo veriyorum, fikir veriyorum. Şunu istiyorum, diyorum ama ben onun yaratıcılığına da karışmıyorum. Çünkü benim yönlendirmem hâlinde belki yaratacağı bir şeyi yaratamayacak. Açıkçası ben adım adım, resim resim illüstratörün çalışmasına karışan yazarlardan değilim. Fakat başlangıçta ne istediğimizi konuşuyoruz. “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” mizahi bir kitap mesela. O yüzden de Erdoğan Bey ile çalıştık. Neden? O da karikatürist. Yani profesyonelliğine güvendiğim bir çizerse hiç sorun yok. Ama elbette ki resimler değişiyor. Geliyor resimler belki yarısı değişiyor. Değişiyor derken dokunuşlar yapıyoruz.

Kılıç: Yani sizin süzgecinizden de geçiyor...

Harmancı: Geçiyor. Burada yayıncı, editör, genel yayın yönetmeni de var tabii benim dışımda. Bazen kitapların isimlerini bile tartışıyoruz. Yakında “Papağanım Dedi Ki” diye bir kitap çıkacak Turkuvaz Çocuk’tan. Orada ismi çok tartıştık. Olsun mu olmasın mı, başka bir isim bulabilir miyiz, diye. Yani ortada yazar, illüstratör, editör, genel yayın yönetmeni bazen de çocuklar oluyor, burası önemli.

Kılıç: Uzun bir süreç...

Harmancı: Yazar ne isterse o olmuyor. Bence bu iyi, kötü değil. Yazarın kaderine bırakılmaması gerekiyor. Yani profesyonel dokunuş gerekiyor.

Kılıç: Hocam bir kitabınız için bana da birkaç isim gönderip hangisi sizce daha ilgi çekici, diye sormuştunuz.

Harmancı: Tabii tabii... Bir de biz aramızda hangi ressam olsun diye de tartışıyoruz. Çünkü biliyorsunuz illüstratörlerin tarzı var. Mesela her illüstratör tutup da mizahi bir kitabı çizemez. Bizim için önemli olan doğru illüstratörü bulmak.

Kılıç: Hocam hazır kitaplarınız üzerine konuşuyorken şunu da sormak isterim: “Dağın Kalbi Güm Güm Eder” adlı kitabınızda yine aynı isimli hikâyede bir köye ait iki farklı isim geçmekte. Bunun sebebi nedir? Bu durum, kitabı okurken aklımın karışmasına sebep oldu.

Harmancı: Evet orada bir hata olduğunu biliyorum. Kitabın ikinci baskısında bu durum düzeltildi.

Kılıç: “Sırrımı Serçelere Söyledim” adlı kitabınızda da incelediğim diğer kitaplarınıza nazaran sayıca daha fazla yazım yanlışı tespit ettim hocam...

Harmancı: O da ikinci baskıda düzeltildi.

Kılıç: Verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederim. Hocam kitaplarınızı okuyan çocuklarla iletişime geçtiğinizi biliyorum. Okuyucularınızla, öğrencilerinizle buluştuğunuzda aklınızda kalan, sizi etkileyen bir anınızı anlatır mısınız?

Harmancı: Beni etkileyen anı... Bazen şöyle şeyler oluyor, bir kitabım var adı “Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?” Bir çocuk: ““Kışın Şarkısını Kim Söyleyecek?’ olmak zorunda mı?” demişti mesela. Yani buradan anlıyorum ki kitabın adını beğenmediğini bana kibarca söylüyor (Gülüyor). Kitabın adını aslında beğenmemiş ama çok kibarca “Neden bunu seçtiniz?” diyor.

Kılıç: Yani sizi eleştirmiş (Gülüyor).

Harmancı: Eleştirmiş, evet. O yüzden sahada olmak, çocuklarla göz teması kurmak ve konuşmak çok önemli. Bugün de bir okuldaydım mesela. Bir de Türkiye’de çok ihmal edilen bir şey var. Kitap yayımlanmadan önce de o yaş grubu çocuklarına okutulmalı. En azından arkadaşınızın çocuğuna deneyebilirsiniz mesela.

Kılıç: Hocam siz bunu daha önce denediniz mi?

Harmancı: Her kitabımda olmadı ama evet, denedim. Mesela şöyle bir şey yaptık. Kitabın ismini bir türlü bulamıyoruz... Arkadaşımın çocuğuna da sorduk sen ne dersin, diye. O hemen benim tahmin ettiğim şeyi söyledi. Bir hayvan ismi geçtiğinde falan çocuklar daha ön plana çıkıyorlar. Her kitapta değil ama zaman zaman bunu yapıyorum. Yani çocuklar sadece kitap çıktıktan sonra değil, kitap çıkmadan önce de bu sürecin içindeler.

Kılıç: Her zaman işin mutfağındalar yani...

Harmancı: Olmalılar. İdeal olan bu.

Kılıç: Haklısınız, evet. Bir zamanlar okuyucu olarak katıldığınız kitap fuarlarına şu an kendi kitaplarını imzalayan bir yazar olarak katılmak size neler hissettiriyor? Önümüzdeki günlerde de aynı şeyleri yaşayacaksınız.⁷

Harmancı: Aslında fuarlarda çok tedirgin oluyorum ben. Yani bu kadar çok yazarın, okurun, yayınevinin bulunması nedense beni çok mutlu etmiyor, rahatsız oluyorum. Ama açıkçası son dört yıldır Konya Kitap Günleri'nde mesela çok yüksek katılım oldu. 300- 400 kişi geldi, 3-4 saat imza yaptık falan... Bu da çok onur verici bir şey. Bütün bu emeklerin boşa gitmediğini oradan anlıyorsunuz. Yine de ben fuarlara pek gitme taraftarı değilim. Şimdi İstanbul Tüyap var, Üsküdar var, Ümraniye var... Çağrıldığım fuarlar bunlar. Elimden geldiği kadar gitmemeye çalışıyorum. 2019 yılına kadar da hiçbir fuara katılmadım.

Kılıç: Bu durumun tam olarak sebebi nedir hocam?

Harmancı: Sebebi... Kitabın bu kadar çok olduğu bir mekân bende değersizlik hissi yaratıyor.

Kılıç: Yani bu popüleritenin bir parçası olduğunuzu mu düşünüyorsunuz?

Harmancı: Çünkü kitap zaten bu dünyada; yani bugünkü yayın dünyası için söylüyorum bunu, kitap bir meta. Ama benim için bir meta değil. Çok kutsal bir şey.

Kılıç: Sadece “yazmak” değil yani...

⁷ Abdullah Harmancı bu görüşmeden sonra 7.10.2023 tarihinde Konya Kitap Günleri'ndeki programa katıldı.

Harmancı: Değil...Değersizlik hissine düştüğümü söyleyebilirim fuarlarda.

Kılıç: Konya Kitap Günleri'ndeki söyleşinizde⁸ bir öykü yazmanız için çok özel duygu ve düşüncelerin birleşmesi gerektiğini söylemiştiniz. Bu durum çocuk öyküleriniz için de geçerli mi?

Harmancı: İki şey var, bu hep öyledir. Benim kafamda zaten edebiyat ve çocuk edebiyatı diye hiçbir ayırım yok. Yani kelime sayısını azaltayım, bu çocuklara olmaz... gibi. Öyle yazmıyorum yani açık söyleyeyim. Ama bittiği zaman elbette ki danıştığım arkadaşlarıma uyuyorum. Burada şöyle şöyle yetişkin özellikleri var, diyorlar. Biraz da sınırları zorlamak istiyorum. Bu kategoriler biraz bizim ürettiğimiz şeyler çünkü. Yani “çocuk edebiyatı” diyoruz ya... Çocuk bir yetişkin kitabını da bazen rahatlıkla okuyabilir. Zaten çocuk edebiyatı, çocukların sevdikleri yetişkin kitaplarını okumalarıyla başladı. Yani dünya çocuk edebiyatı tarihinin ilk adımı buydu. Çocuklar için kitaplar yazılmıyordu, onlar da gittiler “Don Kişot”u kendilerine yakıştırdılar mesela. Niye; orada çılgın, komik bir adam var. Yel değirmeni ile kavga ediyor falan... Böyle başladı. “Dağın Kalbi Güm Güm Eder”deki bazı metinlerin rahatlıkla büyükler tarafından okunabileceğini siz de görmüşsünüzdür. Zaten biliyorsunuz, çocuk edebiyatı için o metni sadece çocuklar değil yetişkinler de okuyabilmeli, denir. Yani ben açıkçası hem etik olarak hem pedagojik olarak hem de edebî olarak sınırları zorlamaya çalışıyorum. O yüzden de ya bu yetişkin metni gibi duruyor, denebilir. Ama bana sorarsanız onu çocuk rahatlıkla alımlar.

Kılıç: Hocam “Kurbani'nin Beyaz Dişleri” öyküsünde alan yazında çocuklar için uygun görülmeyen ırkçılık, şiddet gibi birtakım davranışlar yer alıyor. Açıkçası ben de hikâyenin konusunu ve hikâyedeki şiddet unsurlarına dair ayrıntılı tasvirleri uygun bulmadım. Böyle bir konuyu hikâyede niçin işlediğinizi çok merak ettim.

Harmancı: Ben steril bir edebiyata karşıyım. Edebiyata keskin sınırlar çizilmesine karşıyım. O hikâyede de Şerif (hikâyedeki kahraman) zaten yaptığının yanlış olduğunu anlıyor. Orada aslında yanlış davranışları göstererek doğrunun ne olduğunu veriyoruz. Konuyu işlerken de şunlar olmasın diye keskin sınırlar çizmedim.

⁸ 23.10.2021 tarihli söyleşi.

Kılıç: Çocuklar için yazdığımız öykülerinizi hangi yaş grubuna yönelik yazıyorsunuz? İmza gününüzde genelde on yaştan itibaren çocukların kitaplarınızı okuduğunu söylemiştiniz. Özellikle hedeflediğiniz bir yaş grubu var mı?

Harmancı: Tamamen doğal bir şekilde gerçekleşti ama sonradan anladık ki... Ben ilk olarak Timaş Yayınları ile irtibata geçmişim. Onlar hiç tereddütsüz İlk Genç, dediler. Biliyorsunuz İlk Genç on yaş ve üzeri yaş grubuna hitap ediyor. Bugünlerde böyle bir yaklaşım var yani. Hiç farkında değildim, üretirken hiçbir şekilde bunu düşünmemişim. Ama neredeyse ürettiğim bütün metinler dokuz yaş ve üzeri. “Sırrımı Serçelere Söyledim”i yazarken de biliyordum aslında. Zaten hem hacmi ile hem de işte kelime seçimi ile yaklaşımıyla on iki yaş üzeri yani genç edebiyat gibi duruyor. Ben biraz güdülerimle yazdım ama sonradan anladık ki bu, yaş grubu olarak on yaş ve üzerine denk geliyor. Dokuz ve üzeri diyelim yani. Kitaplar ilkökul üçüncü sınıftan itibaren okunuyor. Benim sahada gördüğüm bu. Ama mesela ilkökul birinci sınıfın ikinci döneminde bile program yaptık. Yani düşünün ilk okuma gruplarıyla da bu kitaplarla program yaptık. “Sırrımı Serçelere Söyledim” hariç. Çocuklar homojen değil siz de biliyorsunuz. İki kolej birbirine uymaz, iki sınıf birbirine uymaz. Hatta sınıftaki otuz çocuğun sözel yetenekleri çok farklıdır; yani onu birinci sınıfta alımlayacak çocuk da vardır, dördüncü sınıfta alımlayamayacak çocuklar da vardır. Çocuklar cetvel gibi değil.

Kılıç: Bir söyleşinizde “Yayın dünyamızda çocuklar için üretilen metinlerin çok az bir kısmının çocuk edebiyatı kapsamına giriyor olması beni harekete geçirdi.” diyorsunuz. Sizin için çocuklara yönelik üretilen bir metnin çocuk edebiyatı kapsamına girmesi için hangi nitelikleri barındırması gerekiyor?

Harmancı: Ben şunu diyorum, çocuk edebiyatı asla edebiyattan yapılmış bir indirim değildir. Yani Türkiye'deki yazar kitlesi ve okul kitlesi böyle yaklaştığı için ve bunun yanlış olduğuna inandığım için söylüyorum bunu. Bu çok yanlış. Çocuk edebiyatı metni de edebiyat metnidir her şeyden önce. Bu ıskalanıyor. Bugün çocuklar için yazmak küçümsenen bir şeydir, bunu açık söylüyorum. Otuz yıl yetişkin edebiyatçılarıyla oturup kalkmış birisi olarak şimdi şunu çok net görüyorum, çocuklar için yazmak sanki alt edebiyat konumunda. Alt edebiyat diye bir kavram var, popüler edebiyat yani. Edebî değeri düşük metinler. Geçmişe gittiğimizde Kerime Nadir böyledir mesela. Böyle algılanmasına çok üzülüyorum... Hâlbuki tam tersine dünya edebiyatının klasikleri çocuk edebiyatı metinleridir. “Pollyanna”, “Küçük Prens” ve

“Küçük Kara Balık” öyledir. Birçok kitap öyledir. Ama Türkiye'de çocuklar için üretilen metinlerin çok azı maalesef kalıcı. Bunun sebebi de yazarların dönemseller metinler üretmeleri. Dönemsellikten kastım şu; toplumda doğan bir ihtiyacı çözmek üzere harekete geçiyorlar. Edebiyat hiçbir zaman dışsal bir motivasyonla üretilmez. Yani toplumda bir ihtiyaç var ben onu gidereyim, diye bir metin üretmezsiniz. Bunu yaptığınızda da on sene sonra okunmaz hâle gelirsiniz. Bugün buna “amaçlı kitap” deniyor. Ben hiçbir zaman amaçlı kitap yazmadım. Hani bu da olabilir -edebiyatın dışında olarak söylüyorum- çocuğa tuvalet eğitimi. Düşünün şimdi... Bu da vardır, buna itiraz etmiyorum. Değerlidir. Edebiyat metni böyle dışsal bir pedagojik nedenle üretilmez, onu demek istiyorum.

Kılıç: Aslında ölümsüz olmak, yani kalıcı olmak da bir amaç bence.

Harmancı: Gerçek edebiyat kalıcı olur. Tabii hiç kimse kendisinin kalıcı olup olmayacağını bilemez, öyle bir şey söylemek istemiyorum. Ama edebiyatın tek ilkesi masumiyettir. Yani ben masumiyet ilkesine uymaya çalışıyorum, onu demek istiyorum.

Kılıç: Anladım... Bir sorum var ama daha önceki sorularda bunun cevabını aldım sanırım. Eserlerinizdeki konuları ve kahramanları nasıl seçiyorsunuz? Hayatta karşılaştığınız olay ve kişilerden etkileniyor musunuz? Olaylar ve karakterler günlük hayattan mı kurgu mu?

Harmancı: Zaten o, okurun etkilendiği canlı gerçek tipleri yazabilmenin esas şartı. Biz farkında olmadan o insanları gözlemliyoruz. Çevremizdeki insanları gözlemliyoruz. İşte içine dönük, çekingen bir çocuk görüyoruz mesela onu bir gün yazıyoruz, bir şekilde edebiyata aktarıyoruz. Elbette ki hayatın içinden diyelim... Çok klişe ama doğrusu bu. Hayatın içinden bakmak lazım.

Kılıç: Pek çok yetişkin öyküsü yazdıktan sonra çocukları hesaba katarak onlara göre öykü yazmak sizin için nasıl bir tecrübe oldu?

Harmancı: Aslında benim kafamda böyle bir kategori yok. Çocuklar için yazıyorum diye de yazarken hiçbir şekilde kendimi sınırlamıyorum. Ama şunun farkındayım; yani daha eğlenceli olsun, komik olacaksa çok daha komik olsun. Yani abartılı olsun. Çocuk edebiyatındaki anahtar kelimelerden birisi de “tip” yaratmaktır. İlginç bir tip yaratacaksınız ve

onu köpürteceksiniz. Hepimiz çocuktuk hepimiz çocukken bir şeylere güldük. Dolayısıyla hepimizin içinde aslında nasıl yazarsak çocuklar beğenir, sorusunun cevabı var.

Kılıç: Bir sosyal medya gönderinizde “Yazanlar yazanları okumuyor.” diyorsunuz. Abdullah Harmancı kimleri okur?

Harmancı: Türk çocuk edebiyatçıları içerisinde, öne çıkanlar arasında okumadığım tek bir isim yoktur. Çünkü en büyük beslenme alanımız edebiyatın kendisi. Birkaç isim söylemem gerekirse Muzaffer İzgü'deki mizaha bayılırım. Çok değerlidir benim gözümde. Mevlâna İdris'teki ironiye bayılırım. İtalyan çocuk edebiyatı yazarı Rodari'nin hayal gücüne bayılırım. Alman yazar Erich Kastner'in de çocuk gerçekliğini yakalama yeteneğine bayılırım. Dünyada ve Türkiye'de öne çıkmış ve benim okumadığım yazar herhâlde kalmamıştır. Yazar çok tabii; yani çok yeni yazarları elbette okumamışımdır ama belli başlılarını okudum.

Kılıç: “Edebiyatı hayatlarının tek meselesi hâline getirmiş yazarlarla, edebiyatı hayatlarının birincil meselesi hâline getirmemiş yazarlar arasında. İkisinden de uzak ama ikincisine daha uzak... Bir edebiyat hayatım oldu.” diyorsunuz. Abdullah Harmancı için edebiyat nasıl bir meseledir?

Harmancı: Yani edebiyatı önemseyen ama toplumu, bireyi, insanı, hayatı, ekonomiyi, dini de hayatının meseleleri içerisine almış bir yazar tipine ihtiyacımız var. Ya dini endişelerini, yani ideolojik endişelerini edebiyatın önüne koyan yazarlar görüyoruz ya da tam tersi edebiyatı her şeyi kabul eden yazarları görüyoruz. İkincileri sentetik kalıyor. Birincileri de edebîlik seviyesini yakalayamıyor demek istiyorum. Sanatın ufkunu sanat çizmez, sanatın ufkunu hayat çizer. Hepsi olacak. Yani bir taraftan edebiyatı hayatımızın bir meselesi hâline getireceğiz ama öbür taraftan da insandan korkmayacağız, hayattan korkmayacağız. Ama günceli de yazmayacağız. Yani günceli yazmak çok tehlikelidir, çok hızlı tükenir çünkü günceli yazmak. Günceli yazmaktan nasıl kaçırız; insanlık temeline ilişkin bir şey söylediğinizde hem günceli yazmış olursunuz hem de gelecek insanların da ilgilendiren şeyleri yazmış olursunuz. Çünkü insanın özü değişmiyor. İnsan, hep insan. İnsanın özünü yakalayan bir yazar eskimez.

Kılıç: Söyleşinizde günümüzde yazı ürünü ortaya koymak isteyenlerde bir duygu varlığından söz ediyorsunuz. Fakat çoğunda duyguların istikamet bulamadığını ifade ediyorsunuz. Bu bağlamda genç yazarlarımıza ve yazar adaylarımıza neler tavsiye edersiniz?

Harmancı: En önemlisi -sizinle en başta konuşmuştuk- doğru edebî türü bulmaları gerekir. Doğru edebî türü bulamamış bir yazar çok yetenekli de olsa orada patinaj yapıyor çünkü. Diyelim romana yetenekli birisi şiirde ısrar ederse bunu hep şiirle başladığı için söylüyorum, ya da çocuk edebiyatına çok yetenekli ama yetişkin öyküsünde ısrar ederse mesela. Birincisi bu. İkincisi de o türle ilgili eğer bulduğunu düşünüyorsa mesela çocuk şiiri olsun bu. Az önce dediğim gibi dünyanın ve Türkiye'nin bütün ustalarını okuması gerekir. Çünkü bu kültürel bir olay. Yani biz okuduklarımızı içimizde bir şekilde bir şeye dönüştürdüğümüz zaman üslubumuzu buluruz. Durup dururken insan kendini keşfedemez, başkalarıyla deneyerek ilerler.

Kılıç: Anladım hocam... Bana vakit ayırdığınız için çok teşekkür ederim. Sizi de daha fazla yormak istemiyorum. Bu röportajın çalışmama önemli bir katkı sağlayacağını düşünüyorum.

Harmancı: Ben de teşekkür ediyorum.

5 Ekim 2023, Meram/KONYA

Tuba Nur Kılıç ve Abdullah Harmancı

Konya, 2023